

Organizacje pozarządowe a fundusze strukturalne

Organizacje pozarządowe a fundusze strukturalne

**PODSUMOWANIE WYKORZYSTANIA
FUNDUSZY STRUKTURALNYCH
PRZEZ ORGANIZACJE POZARZĄDOWE W POLSCE
W LATACH 2004-2006 I PERSPEKTYWY
NA OKRES 2007-2013**

Zespół redakcyjny:

**Ewa Kolankiewicz
Zofia Komorowska
Marcela Wasilewska**

**Stowarzyszenie na rzecz
Forum Inicjatyw Pozarządowych**

Warszawa 2008

SPIS TREŚCI

Wstęp	7
1. Wcześniejsze doświadczenia – udział organizacji pozarządowych w realizacji programów przedakcesyjnych	11
2. Zarys systemu prawno-instytucjonalnego wdrażania funduszy strukturalnych w Polsce w latach 2004-2006	17
3. Fundusze strukturalne w Polsce w latach 2004-2006 – opis programów i działań dostępnych dla organizacji pozarządowych	23
4. Informowanie o funduszach strukturalnych na lata 2004-2006 i stan wiedzy organizacji pozarządowych	59
5. Instytucje wdrażające o pozarządowych projektodawcach	81
6. Potencjalni projektodawcy – próba charakterystyki organizacji spełniających kryteria dostępu do funduszy strukturalnych	89
7. Aplikowanie	95
8. Bariery występujące przy aplikowaniu	101
9. Beneficjenci funduszy strukturalnych – organizacje pozarządowe i ich projekty	113
10. Trudności w realizacji projektów	127
11. Zarys systemu prawno-instytucjonalnego wdrażania funduszy strukturalnych w Polsce w latach 2007-2013	147
12. Fundusze strukturalne w Polsce w latach 2007-2013 – opis programów i działań dostępnych dla organizacji pozarządowych	157
13. Informowanie o funduszach strukturalnych w latach 2007-2013	219
14. Rekomendacje	237
Zakończenie	249
Notka metodologiczna	253
Bibliografia	257
Zbiór aktów prawnych	265
Opisy projektów organizacji monitorowanych	271

WSTĘP

Wiele osób i instytucji patrzyło z nadzieją na fundusze strukturalne, które stały się dostępne w Polsce po przystąpieniu naszego kraju do Unii Europejskiej. Oczekiwaliśmy poprawy stanu dróg, sytuacji małych przedsiębiorstw, rozwiązania problemów społecznych.

Także organizacje pozarządowe wiązały z funduszami strukturalnymi duże, i jak się okazało potem, często nadmierne nadzieje, widząc siebie jako realizatorów projektów finansowanych z tego źródła. Co więcej, podobnie jak inni potencjalni projektodawcy, organizacje pozarządowe liczyły także na to, że fundusze strukturalne dadzą im możliwość wzmocnienia instytucjonalnego, podniesienia swego potencjału.

Jednak konfrontacja z realiami dla wielu polskich stowarzyszeń i fundacji okazała się rozczarowująca. Rozbudzonym nadziejom towarzyszyła często niewystarczająca wiedza – wiele organizacji nie wiedziało wcześniej, jakie są cele funduszy strukturalnych i że nie pokrywają się one z obszarami działalności wszystkich pozarządowych podmiotów. Okazało się też, że duża liczba organizacji miała niewystarczający potencjał, by aplikować o pieniądze z funduszy strukturalnych na zasadach ustalonych w programach operacyjnych.

W niniejszym raporcie omawiamy m.in. te właśnie zagadnienia. Jest to też próba nakreślenia obrazu organizacji pozarządowych jako podmiotów ubiegających się o środki z funduszy strukturalnych i następnie realizujących finansowane z nich projekty. Analizujemy także, jaki procent organizacji sektora pozarządowego w Polsce miał w ogóle realne szanse na uzyskanie wsparcia swoich projektów z funduszy strukturalnych, na co dokładnie to wsparcie można było uzyskać, ilu organizacjom się to udało i jak wypadają one na tle pozostałych projektodawców.

Raport jest również próbą zrobienia swego rodzaju zdjęcia rentgenowskiego wybranym organizacjom korzystającym z funduszy strukturalnych – zdjęcia, które pozwoli na ocenienie, jakimi projektodawcami są organizacje pozarządowe i jak sobie radzą z realizacją projektów. Zebrane informacje posłużyły nam do sporządzenia listy podstawowych problemów, z którymi zetknęły się organizacje pozarządowe. Zawiera on też swoisty zestaw przykazań, o których nie należy zapominać, włączając się w realizację unijnej polityki spójności.

Raport jest kierowany zarówno do organizacji pozarządowych, jak i do osób odpowiedzialnych po stronie administracji publicznej za zarządzanie funduszami i ich wdrażanie. Chcielibyśmy, by stał się on przyczynkiem do refleksji w środowisku sektora pozarządowego i pozwolił na zobaczenie mocnych i słabych stron sektora w tym kontekście, ale także zachęcił do szerszej dyskusji, w której, naszym zdaniem, powinny wziąć udział organizacje z sukcesem ubiegające się w minionym okresie o środki z funduszy strukturalnych, te, którym się to nie udało, oraz te, które czynią to i czynić będą w najbliższych latach. Szczególnymi adresatami są organizacje infrastrukturalne zajmujące się wspieraniem organizacji pozarządowych poprzez różnego rodzaju szkolenia, doradztwo czy usługi informacyjne. Raport wskazuje bowiem także problemy związane z aplikowaniem i realizacją projektów, które niewątpliwie wynikają ze słabości organizacji pozarządowych.

Chcielibyśmy także, by raport ten okazał się pomocny dla osób pracujących w administracji publicznej, zarówno w instytucjach odpowiedzialnych za zarządzanie nowymi programami operacyjnymi, jak i tych wdrażających poszczególne działania, ogłaszających konkursy i odpowiedzialnych za bezpośrednią obsługę projektodawców.

Jak zbudowany jest raport? W pierwszej jego części staraliśmy się zgromadzić możliwie dużo informacji pozwalających objaśnić tło uczestnictwa organizacji pozarządowych w wykorzystaniu funduszy strukturalnych. Temu służy rozdział dotyczący doświadczeń trzeciego sektora z funduszami przedakcesyjnymi oraz skrótowy opis systemu prawnoinstytucjonalnego związanego z wdrażaniem funduszy strukturalnych w Polsce w latach 2004-2006. W opisie działań i programów operacyjnych wskazujemy, jakiego rodzaju pozarządowe przedsięwzięcia mogły uzyskać dofinansowanie. Tę pierwszą, informacyjną część kończy rozdział dotyczący dostępności informacji o funduszach i stanu wiedzy na ich temat, zwłaszcza wśród podmiotów trzeciego sektora, a także zawierający opis systemów wsparcia dla projektodawców.

Druga część raportu dotyczy już wprost organizacji pozarządowych jako potencjalnych i faktycznych projektodawców. Rozpoczyna ją próba wyodrębnienia i scharakteryzowania grupy organizacji pozarządowych, które miały realne szanse na ubieganie się o te środki. Następny rozdział koncentruje się na kwestiach związanych

z aplikowaniem – przedstawia podstawowe dane mówiące o tym, ile organizacji pozarządowych podjęło taką próbę. Opisujemy też bariery, występujące przy ubieganiu się o środki z funduszy strukturalnych oraz przy podpisywaniu umów. Podajemy również informacje o tym, ile organizacji aplikowało z sukcesem, ile zrealizowały projektów, jak wypadają na tle innych projektodawców i jakie były podstawowe czynniki sukcesu.

W dalszej części prezentujemy wyniki badania jakościowego przeprowadzanego przez Stowarzyszenie na rzecz Forum Inicjatyw Pozarządowych. Jest to próba identyfikacji i charakterystyki podstawowych problemów i wyzwań, z którymi stykają się organizacje pozarządowe na etapie realizacji projektów. Informacje te uzupełniają obraz organizacji pozarządowych jako projektodawców z perspektywy pracowników instytucji wdrażających.

Trzecia część dotyczy już w całości nowego okresu programowania. Skrótowo przedstawiamy system prawno-instytucjonalny, związany z wdrażaniem funduszy. Opisujemy działania i programy operacyjne na lata 2007-2013, uwzględniające organizacje pozarządowe jako projektodawców, i wskazujemy, jakiego rodzaju przedsięwzięcia mogą uzyskać wsparcie, a także system informowania o dostępnych funduszach i programach oraz system wsparcia, dostępny dla potencjalnych i faktycznych projektodawców, w tym także dla organizacji pozarządowych.

Na zakończenie raportu przedstawiamy wnioski wynikające z przeprowadzonej analizy i rekomendacje skierowane do organizacji pozarządowych chcących korzystać ze środków z funduszy strukturalnych, organizacji wspierających oraz do administracji publicznej odpowiedzialnej za te zagadnienia. Część z nich została już uwzględniona przez instytucje tworzące system wdrażania funduszy w obecnym okresie programowania. Część jest nadal aktualna i „nieskonsumowana”, ale liczymy, że także spotka się ze zrozumieniem właściwych instytucji.

Mamy nadzieję, że raport okaże się przydatnym materiałem, zachęcającym do refleksji i dyskusji w różnych środowiskach – począwszy od samych organizacji pozarządowych, poprzez instytucje administracji publicznej odpowiedzialne za zarządzanie i wdrażanie funduszy strukturalnych, a skończywszy na samorządach terytorialnych, które nie powinny widzieć organizacji pozarządowych jako swoich konkurentów o unijne środki, ale jako partnerów, z którymi dzięki tym pieniądzom można realizować ciekawe, ambitne i potrzebne społecznościom lokalnym projekty. Dotychczasowe doświadczenia pokazują, że taka refleksja i dyskusja jest bardzo potrzebna, zwłaszcza że mamy przed sobą kolejne wyzwania w nowym, trwającym już okresie programowania.

Raport powstał w ramach partnerskiego projektu „W poszukiwaniu polskiego modelu ekonomii społecznej”, realizowanego w ramach Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL, w którym uczestniczyło Stowarzyszenie na rzecz Forum Inicjatyw Pozarządowych.

1. WCZEŚNIEJSZE DOŚWIADCZENIA – UDZIAŁ ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH W REALIZACJI PROGRAMÓW PRZEDAKCESYJNYCH

DUŻE ZNACZENIE W KREŚLENIU OBRAZU SEKTORA POZARZĄDOWEGO JAKO BENEFICJENTA FUNDUSZY STRUKTURALNYCH WYDAJE SIĘ MIEĆ DOŚWIADCZENIE ZE ŚRODKAMI PRZEDAKCESYJNYMI I PROGRAMAMI UNIJNYMI DOSTĘPNYMI PRZED 1 MAJA 2004 R., CZYLI JESZCZE PRZED WSTĄPIENIEM POLSKI DO UNII EUROPEJSKIEJ. BYŁY ONE SWOISTĄ SZKOŁĄ DLA PROJEKTODAWCÓW, PRZYGOTOWUJĄCĄ ICH DO PRZYSZŁYCH ZMAGAŃ Z FUNDUSZAMI STRUKTURALNYMI.

Organizacje pozarządowe korzystały, podobnie jak np. samorządy terytorialne, z utworzonego w 1989 r. funduszu Phare (*Poland and Hungary Assistance for Reconstructing of their Economies*), wspierającego najpierw przemiany gospodarcze i ustrojowe w Polsce i na Węgrzech, następnie rozszerzonego na pozostałe kraje Europy Środkowo-Wschodniej, a od 1997 r. funkcjonującego jako instrument unijnej pomocy przedakcesyjnej. (Z powodu opóźnień we wdrażaniu środki w ramach funduszu Phare wydawane są także obecnie).

Fundusz Phare realizowany był Polsce w latach 90. i po 2000 r. za pomocą kilkunastu programów. Do organizacji pozarządowych skierowane były przede wszystkim:

- **Program Phare Dialog Społeczny** miał na celu rozszerzenie zakresu działalności i wzmocnienie roli polskich organizacji pozarządowych. Został on uruchomiony pierwotnie w 1992 r. jako program trzyletni, natomiast w 1996 r. Komisja Europejska przeznaczyła dodatkowe środki na lata 1996-1997. Program składał się z trzech elementów – usług informacyjnych i prawnych, programów szkoleniowych i popierania współpracy między organizacjami oraz z dotacji przydzielanych organizacjom pozarządowym. W ramach tego trzeciego elementu przyznano ok. 540 dotacji na łączną sumę ponad 2,3 mln ecu (euro)¹.

¹ Dokładne dane o przyznanych dotacjach znajdują się na stronie Fundacji Fundusz Współpracy: <http://www.cofund.org.pl/ngo>. Więcej informacji o Programie Phare Dialog Społeczny znajduje się także w artykule Marzeny Mendzy-Drozd „Phare i organizacje pozarządowe” w: gazeta ngo.pl nr 5 z kwietnia 2004, str. 3-4.

- **Program Phare Demokracja** (uruchomiony w 1992 r.) miał na celu wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, promowanie zasad demokratycznych funkcjonujących w systemach wielopartyjnych, praw człowieka, zasad państwa prawa oraz wolności ekonomicznej. Część budżetu Programu przeznaczona została na finansowanie małych grantów dla lokalnych organizacji pozarządowych. W pięciu edycjach Programu od 1993 do 1997 r. udzielono ok. 215 dotacji na łączną kwotę ponad 1,5 mln euro².
- **Program Phare LIEN** był ukierunkowany na „stymulowanie i wspieranie działalności organizacji pozarządowych na rzecz środowisk i grup społecznie upośledzonych, mających utrudniony lub uniemożliwiony dostęp do innych źródeł pomocy oraz tych, które miały dotychczas ograniczone możliwości awansu społecznego”³. Część jego budżetu przeznaczono na małe granty dla działających lokalnie stowarzyszeń i fundacji. W latach 1995-1997 w ramach Programu Phare LIEN udzielono organizacjom pozarządowym 225 grantów, które łącznie opiewały na kwotę blisko 1,4 mln euro⁴.
- **Program Phare Partnership** (realizowany tylko w 1997 r.) miał na celu wsparcie rozwoju lokalnego i współpracy różnych podmiotów na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego na poziomie lokalnym. W ramach Programu udzielono 15 grantów na łączną kwotę 0,13 mln euro⁵.
- **Program Phare ACCESS**, będący kontynuacją programów Phare LIEN, Partnership i Demokracja, był ukierunkowany na wzmocnienie społeczeństwa obywatelskiego i przygotowanie do członkostwa w Unii Europejskiej krajów kandydujących z Europy Środkowej i Wschodniej. Przez ACCESS wspierane były przedsięwzięcia organizacji pozarządowych dotyczące przejmowania dorobku prawnego UE, zwiększające udział i zaangażowanie jednostek oraz grup narażonych na marginalizację pod względem ekonomicznym, społecznym lub politycznym oraz te nastawione na rozwój instytucjonalny trzeciego sektora. Program ACCESS był realizowany w formie otwartego konkursu dla organizacji pozarządowych w dwóch edycjach – 1999 i 2000. Całkowita wartość polskiej edycji 1999 wynosiła 5,575 mln euro. Kwota ta była rozbita na trzy komponenty: Program Dużych Projektów (Macro Projects), Program Małych Projektów (Micro Projects) oraz Program Wsparcia Uczestnictwa w Europejskich Sieciach Organizacji Społecznych (Networking Facility). Konkursy na ich realizację odbyły się w 2001 r. W ramach Programu Dużych Projektów przyznano 27 dotacji na łączną kwotę ok. 3,65 mln euro, w ramach Programu Małych Projektów – 63 na kwotę blisko 1,9 mln euro, a w ramach Programu Wsparcia Uczestnictwa w Europejskich Sieciach Organizacji Społecznych – 26

² Marzena Mendza-Drozd „Phare ...”, str. 4. Przytoczona suma nie uwzględnia tzw. dużych dotacji udzielonych w ramach Programu Phare Demokracja, o których przyznaniu decydowała Komisja Europejska. Podstawowym wymogiem ich otrzymania była współpraca organizacji polskich z partnerami z państw członkowskich UE.

³ <http://www.cofund.org.pl/ngo>.

⁴ Marzena Mendza-Drozd „Phare ...”, str. 4. Przytoczona suma nie uwzględnia tzw. dużych dotacji udzielonych w ramach Programu Phare LIEN.

⁵ Ibidem. Przytoczona suma nie uwzględnia tzw. dużych dotacji udzielonych w ramach Programu Phare Partnership.

opiewających łącznie na blisko 26 tys. euro⁶. W edycji 2000⁷ (w konkursach rozpisanych w 2002 r.) przyznano 181 dotacji na łączną kwotę 5,85 mln euro⁸.

- **Projekt Inicjatywy Proeuropejskie** realizowany był w ramach Programu Phare Integracja Europejska, którego środki (ok. 3,5 mln euro) przeznaczono na działania o charakterze informacyjnym i promocyjnym w związku z akcesją Polski do struktur Unii Europejskiej. Przy ich udziale zrealizowano ponad 240 projektów⁹.
- **Program Phare Teraz Integracja** powstał na bazie doświadczeń realizacji Projektu Inicjatywy Proeuropejskie. Głównym celem Programu było zwiększenie poparcia dla integracji europejskiej wśród polskiego społeczeństwa, a także podniesienie świadomości społecznej w zakresie integracji europejskiej bezpośrednio przed planowanym referendum oraz upowszechnianie informacji na temat Unii Europejskiej. Całkowity budżet Programu wynosił 3 mln euro, z czego 2,95 mln przeznaczono na konkurs małych dotacji, skierowany zarówno do organizacji pozarządowych, jak i do jednostek samorządu terytorialnego.
- **Program Phare Rozwój Społeczeństwa Obywatelskiego** zawierający w sobie komponent małych i średnich dotacji przyznawanych organizacjom pozarządowym. Dotacje te mogły wspierać działania związane z przejmowaniem i wdrażaniem dorobku prawnego UE w dziedzinie ochrony środowiska i rozwoju społeczno-gospodarczego oraz działania w zakresie różnych form aktywności społecznej, mających na celu włączanie i uczestnictwo jednostek i grup zagrożonych pozostawaniem na marginesie życia społecznego, ekonomicznego i politycznego. Małe dotacje przeznaczone były dla pojedynczych organizacji, natomiast średnie dotacje przyznawane były wyłącznie na projekty zgłaszane przez co najmniej dwa współpracujące ze sobą podmioty¹⁰. W ramach Programu Phare Rozwój Społeczeństwa Obywatelskiego udzielono organizacjom pozarządowym 132 dotacji na łączną kwotę 3,65 mln euro.

Dla organizacji pozarządowych duże znaczenie miały także inne programy finansowane z funduszu Phare – chociażby Program Phare Spójność Społeczna i Gospodarcza Rozwój Zasobów Ludzkich (Phare SSG RZL) oraz Program Phare 2003 „Organizacje pozarządowe na rzecz zrównoważonego rozwoju”. Program Phare SSG RZL wdrażany był w trzech edycjach 2000, 2001 i 2002, ale realizowany był od

⁶ Więcej informacji o Programie ACCESS 1999 znajduje się na stronie: <http://europa.delpol.pl/index.php?id=komunikaty&koid=46&samSession=585add10123190292c05fa4a2b0fd6b2>.

⁷ Więcej informacji o Programie ACCESS 2000 znajduje się na stronie: <http://europa.delpol.pl/index.php?id=komunikaty&koid=67&samSession=7de5e184e47257893fa1a4efa217e439>.

⁸ Za: Marzena Mendza-Drozd „Phare”, str. 4. Gwoli ścisłości trzeba nadmienić, że na stronach Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej znajduje się informacja, że łączna kwota przeznaczona dla organizacji pozarządowych w ramach Programu ACCESS 2000 wynosiła 5,665 mln euro (patrz <http://europa.delpol.pl/index.php?id=komunikaty&koid=67&samSession=7de5e184e47257893fa1a4efa217e439>).

⁹ Marzena Mendza-Drozd „Phare”, str. 4.

¹⁰ Organizacja wiodąca musiała być polską organizacją pozarządową, natomiast organizacją partnerską mogła być jednostka samorządu terytorialnego lub organizacja pozarządowa, zarejestrowana i działająca w jednym z wówczas kandydujących krajów (w tym w Polsce) lub w jednym z krajów członkowskich UE.

2002 r. Łączny budżet przekraczał 170 mln euro. W ramach Programu w edycji 2000 ogłoszono przetargi na realizację projektów związanych z rozwojem zasobów ludzkich w pięciu województwach i w efekcie ich rozstrzygnięcia organizacje uzyskały na swoje projekty 3,45 mln euro. Ponadto dla organizacji pozarządowych szczególnie istotne były także trzy konkursy, skierowane m.in. do nich, ogłoszone w ramach Phare SSG RZL 2002: „Integracja społeczna i zawodowa grup zagrożonych wykluczeniem” i „Promocja wzrostu zatrudnienia wśród młodzieży” oraz „Lokalna inicjatywa rynku pracy”, w ramach których udzielono łącznie ponad 200 dotacji na kwotę ponad 2,5 mln euro. Ponad 120 z tych dotacji (o łącznej wysokości ponad 1,6 mln euro) trafiło do stowarzyszeń i fundacji.

Program Phare 2003 „Organizacje pozarządowe na rzecz zrównoważonego rozwoju” składał się z trzech komponentów: „Dotacje na rzecz rozwoju instytucjonalnego dla organizacji pozarządowych”, „Dotacje dla projektów pilotażowych na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego i partnerstwa” oraz „Wsparcie finansowe dla tworzenia funkcji kontrolnych i rozbudzania świadomości w projektach zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska”, a jego budżet wynosił blisko 4 mln euro.

Warto dodać, że także funkcjonujący od 2002 do 2004 r. Program Operacyjny SAPARD (*Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development*), obejmujący działania związane z rolnictwem i rozwojem obszarów wiejskich, przewidywał możliwość składania wniosków przez organizacje pozarządowe. Możliwość taka istniała jednak jedynie w przypadku schematu 4.3. Publiczna infrastruktura turystyczna na obszarach wiejskich¹¹.

Ponadto dla polskiego sektora pozarządowego dostępne były środki pochodzące z tzw. programów wspólnotowych:

- **Programu Sokrates**, finansującego projekty związane z kształceniem (wymiany, staże, nauka języków, edukacja dorosłych);
- **Programu Młodzież**, wspierającego działania związane z edukacją nieformalną;
- **Programu Leonardo da Vinci**, finansującego projekty wspierające kształcenie zawodowe (wymiany, staże, projekty pilotażowe dla młodzieży szkół średnich, studentów, młodych absolwentów);
- **Programu KULTURA 2000**, wspierającego różnego rodzaju przedsięwzięcia kulturalne.

Z badań Stowarzyszenia Klon/Jawor z 2004 r. wynika, że tylko 14% organizacji pozarządowych zadeklarowało, iż w ciągu czterech poprzednich lat ubiegało się o środki z funduszy unijnych, a więc właśnie z funduszy przedakcesyjnych i pro-

¹¹ Na cały schemat 4.3 zawarto umowy na kwotę ok. 8,5 mln euro, jednak są to środki przekazane wszystkim beneficjentom tego schematu, a więc zarówno organizacjom pozarządowym, jak i jednostkom samorządu terytorialnego. Patrz: www.arimr.gov.pl/pliki/9/1/0/SAPARD.pdf.

gramów wspólnotowych, bo tylko one były wówczas dostępne. Z badania wynika ponadto, że ostatecznie spośród organizacji, które starały się o te pieniądze, z sukcesem zrobiła to mniej więcej co druga (6,5% wszystkich). Jeżeli przyjrzeć się poszczególnym funduszom i programom, to zdecydowanie najwięcej organizacji skorzystało z funduszu Phare – ok. 65% tych, które w ogóle uzyskały wsparcie ze środków unijnych w tamtym czasie, czyli ok. 7% wszystkich. W dalszej kolejności znajdują się Program Leonardo da Vinci, z którego wsparcie uzyskało 8% organizacji realizujących projekty finansowane ze środków unijnych (ok. 1% wszystkich) i Program Młodzież – 6% korzystających ze środków unijnych (poniżej 1% wszystkich)¹².

Znaczenie środków przedakcesyjnych nieco zmalało w następnych dwóch latach. Wyniki badań Stowarzyszenia Klon/Jawor z 2006 r. wskazują, że w ciągu ostatnich czterech lat aplikowało o nie już tylko 10,7%, z czego niecała połowa więcej niż jeden raz. Skutecznie zrobiło to 43% ubiegających się o te środki organizacji, czyli ok. 4,5% wszystkich¹³. Prawdopodobnie ten spadek zainteresowania organizacji pozarządowych pieniędzmi przedakcesyjnymi można wiązać ze stopniowym ograniczaniem tych środków oraz dostępnością od dwóch lat funduszy strukturalnych.

Rolą funduszy przedakcesyjnych, podobnie jak programów wspólnotowych udostępnionych m.in. organizacjom pozarządowym przed majem 2004 r., było przede wszystkim przyczynienie się do rozwoju społeczno-gospodarczego Polski i przystosowania się do wymogów unijnych. Z danych Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej wynika, że w latach 1990-2003 Polska otrzymała łącznie wsparcie w wysokości 7 mln euro¹⁴, w tym 3,9 mld euro z Funduszu Phare¹⁵. Pieniądze te pośrednio służyły też praktycznemu przygotowaniu do korzystania z funduszy strukturalnych, które miały być dostępne już po wstąpieniu Polski do Unii. Były także lekcją poruszania się w świecie unijnych procedur. Na przestrzeni lat 90. i w okresie po 2000 r. zasady realizacji projektów finansowanych chociażby z Phare stopniowo stawały się coraz bardziej rygorystyczne. Choć były to może niekiedy wymogi stawiane na wyrost, miały one jednak za zadanie przyzwyczaić organizacje pozarządowe m.in. do przejrzystego opisywania we wnioskach planowanych działań, do konieczności posiadania finansowego wkładu własnego, do wymogów związanych z prawem zamówień publicznych.

¹² Marta Gumkowska, Jan Herbst „Polskie NGOs w nowej Europie – raport z badania realizowanego przez Stowarzyszenie Klon/Jawor”, w: „EUlotka” – biuletyn Przedstawicielstwa Polskich Organizacji Pozarządowych w Brukseli nr 10, str. 4.

¹³ Marta Gumkowska, Jan Herbst „Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych. Raport z badania 2006”, str. 50.

¹⁴ „Mapa pomocy Unii Europejskiej udzielonej Polsce w ramach Phare 1990-2003, ISPA 2000-2003 oraz SAPARD”, praca zbiorowa, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, str. 3.

¹⁵ „Pre-Accession Funds Polish Experiences”, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, str. 4.

Ostatecznie stosunkowo niewiele organizacji pozarządowych nabyło takie doświadczenie. Prawdopodobnie tylko częściowym wytłumaczeniem jest ograniczona ilość środków dostępnych przed wejściem Polski do Unii Europejskiej. Nie wyjaśnia to jednak w pełni tego, dlaczego w 2006 r. tylko 10,7% organizacji pozarządowych zadeklarowało, że w ostatnich 4 latach ubiegało się o środki unijne (w 2004 r. było to, jak już wspomniano, nieco więcej, ale też niewiele, bo 14%). Pytanie to ma tym większe znaczenie, że fundusze przedakcesyjne pozwalały na realizację projektów w bardzo różnorodnych obszarach tematycznych, szerszych, niż ma to obecnie miejsce przy funduszach strukturalnych. Wydaje się, że odpowiedzi należy szukać w słabości instytucjonalnej zdecydowanej większości organizacji i słabości ich kondycji finansowej, o czym piszemy w dalszej części tego raportu.

Na koniec warto jednak podkreślić, że dla tych organizacji, które nauczyły się korzystać z unijnego wsparcia, fundusze przedakcesyjne miały duże znaczenie. Jak wskazują bowiem wyniki badań Stowarzyszenia Klon/Jawor zarówno z 2004, jak i z 2006 r., niemal połowa wszystkich organizacji pozarządowych, które uzyskały wsparcie z tych źródeł, otrzymała je więcej niż raz.

Doświadczenie tych organizacji, które skorzystały albo przynajmniej próbowały skorzystać ze środków przedakcesyjnych, przydało się w późniejszym okresie – przy staraniu się o fundusze strukturalne. Wśród organizacji pozarządowych, które do połowy 2006 r. złożyły wnioski o dofinansowanie realizacji swoich projektów z tych funduszy, aż 75% stanowiły te podmioty, które wcześniej, w ciągu czterech poprzednich lat, aplikowały o środki z funduszy przedakcesyjnych. I, co szczególnie istotne, właśnie te organizacje były ponad dwukrotnie skuteczniejsze w swoich staraniach o fundusze strukturalne¹⁶.

¹⁶ Marta Gumkowska, Jan Herbst „Dostęp organizacji pozarządowych do Funduszy Strukturalnych – stan obecny i perspektywy”, str. 9-10.

2. ZARYS SYSTEMU PRAWNO-INSTITUCJONALNEGO WDRAŻANIA FUNDUSZY STRUKTURALNYCH W POLSCE W LATACH 2004-2006

OPISANY W TYM ROZDZIALE SYSTEM PRAWNO-INSTITUCJONALNY DOTYCZY LAT 2004-2006. JEDNAKŻE ZGODNIE Z ZASADĄ N+2 BĘDZIE ON JESZCZE OBOWIĄZYWAŁ DO KOŃCA ROZLICZENIA OSTATNICH PROJEKTÓW, CO OZNACZA, ŻE OPISANE NIŻEJ CIAŁA I INSTYTUCJE BĘDĄ FUNKCJONOWAĆ DO ZAKOŃCZENIA SWYCH PRAC.

UNIJNE AKTY PRAWNE

Na poziomie Unii Europejskiej kwestie związane z wdrażaniem w latach 2000-2006 funduszy strukturalnych i wydatkowaniem pochodzących z nich środków regulowane były przede wszystkim poprzez następujące akty prawne:

- Rozporządzenie Rady nr 1260/1999 z 21 czerwca 1999 r. wprowadzające ogólne przepisy dotyczące funduszy strukturalnych;
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1783/1999 z 12 lipca 1999 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego;
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1784/1999 z 12 lipca 1999 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego;
- Rozporządzenie Rady nr 1257/1999 z 17 maja 1999 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich ze środków Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej oraz zmieniające i uchylające niektóre rozporządzenia;
- Rozporządzenie Rady nr 1263/99 z 21 czerwca 1999 r. w sprawie Finansowego Instrumentu Sterowania Rybołówstwem;
- Rozporządzenie Komisji nr 448/2004 z 10 marca 2004 r. zmieniające rozporządzenie nr 1685/2000 ustanawiające szczegółowe zasady wprowadzenia Rozporządzenia Rady nr 1260/1999 w sprawie kwalifikowania wydatków związanych z projektami współfinansowanymi z funduszy strukturalnych i uchylające Rozporządzenie nr 1145/2003;

- Decyzję Komisji nr 3424/2006 w sprawie wytycznych dotyczących zamknięcia pomocy (2000-2006) finansowanej z funduszy strukturalnych.

W przypadku Polski i pozostałych dziewięciu krajów, które przystąpiły do Unii Europejskiej 1 maja 2004 r., powyższe dokumenty odnosiły się do skróconego okresu wdrażania funduszy, tj. lat 2004-2006¹.

USTAWY W POLSCE

Na szczeblu krajowym głównym aktem prawnym, który regulował kwestie związane z wdrażaniem funduszy strukturalnych w latach 2004-2006, była ustawa z 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju, znowelizowana 13 lipca 2006 r. Ustawa ta określała, w jaki sposób miał być przygotowany, a następnie wdrożony Narodowy Plan Rozwoju 2004-2006. Zawierała zapisy ustalające zasady koordynacji i współdziałania organów administracji rządowej, samorządowej i partnerów społeczno-gospodarczych oraz zasady współpracy z instytucjami Unii Europejskiej. Ustawa stanowiła także w kwestiach związanych z instrumentami finansowymi, systemem instytucjonalnym oraz z procesami programowania, monitorowania, sprawozdawania, oceniania i kontroli.

Dla systemu wdrażania funduszy strukturalnych w Polsce i wydatkowania środków z nich pochodzących oraz dla organizacji pozarządowych korzystających z tych pieniędzy szczególne znaczenie miały i mają także inne ustawy:

- Ustawa z 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych wraz z nowelizacjami: jedną z 7 kwietnia 2006 r. oraz drugą uchwaloną już pod koniec trwania okresu programowania 13 kwietnia 2007 r.;
- Ustawa z 7 kwietnia 2006 r. o zmianie ustawy – Prawo zamówień publicznych oraz ustawy o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych;
- Ustawa z 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych i jej nowelizacja z 8 grudnia 2006 r.;
- Ustawa z 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej.

W tym miejscu warto poświęcić trochę miejsca kwestii zamówień publicznych. Po pierwsze, zgodnie z Ustawą z 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych jej przepisów można było nie stosować w przypadku zamówień, których wartość nie przekraczała wyrażonej w złotych równowartości 6 tys. euro. Kurs, zgodnie

¹ Oczywiście z uwzględnieniem reguły n+2 (wprowadzonej na podstawie art. 31 Rozporządzenia Rady nr 1260/1999 z 21 czerwca 1999 r. ustanawiającego ogólne przepisy dotyczące funduszy strukturalnych) przewidującej, że jeśli zobowiązanie Komisji ujęte w budżecie wspólnotowym w danym roku (roku n) nie zostanie wyczerpane wnioskami o płatność przekazywanymi Komisji przez Instytucję Płatniczą do końca roku n+2, różnica między kwotą zobowiązania a kwotą wniosków o płatność zostanie automatycznie anulowana.

z którym można było dokonać tego przeliczenia, był ustanawiany na mocy Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów. W pierwszym okresie obowiązywał kurs euro wynoszący 4,0468 zł, wprowadzony Rozporządzeniem z 8 marca 2004 r., a następnie, od 20 marca 2006 r. – 4,2009 zł. Drugą, szczególnie istotną kwestią jest znowelizowanie w 2006 r. art. 3 ust. 5, zgodnie z którym inne podmioty niż jednostki sektora publicznego i państwowe jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej są zobowiązane do stosowania przepisów ustawy, jeżeli zachodzą łącznie trzy okoliczności:

- ponad 50% wartości udzielanego przez nie zamówienia jest finansowane ze środków publicznych lub przez państwowe jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej, lub przez podmioty finansowane w ponad 50% lub nadzorowane przez nie, a także takie, w których te podmioty mają ponad połowę udziałów albo akcji;
- wartość zamówienia jest równa lub przekracza kwoty określone w Rozporządzeniach Prezesa Rady Ministrów, od których jest uzależniony obowiązek przekazywania ogłoszeń Urzędowi Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich;
- przedmiotem zamówienia są roboty budowlane obejmujące wykonanie czynności w zakresie inżynierii lądowej lub wodnej, budowy szpitali, obiektów sportowych, rekreacyjnych lub wypoczynkowych, budynków szkolnych, budynków szkół wyższych, budynków wykorzystywanych przez administrację publiczną lub usługi związane z takimi robotami budowlanymi.

Jednocześnie warto zauważyć, że nieznowelizowany pozostał ust. 6 tego artykułu, zgodnie z którym podmioty te (a więc także np. organizacje pozarządowe) muszą stosować odpowiednie przepisy, jeśli zamówienie jest finansowane z udziałem środków, których przyznanie jest uzależnione od zastosowania procedury udzielania zamówienia określonej w ustawie. Tego rodzaju obostrzenia pojawiały się chociażby w zapisach umów o dofinansowanie projektów ze środków funduszy strukturalnych.

Trzeba jednak pamiętać, że nowelizacja ta miała kluczowe znaczenie dla organizacji pozarządowych, korzystających z funduszy strukturalnych. Tak było chociażby w ramach IW EQUAL, gdzie w efekcie znowelizowania tego przepisu wprowadzono nowy wzór umowy i podpisano aneksy z projektodawcami bez klauzuli zobowiązującej ich bezwzględnie do stosowania przepisów Ustawy Prawo zamówień publicznych. Po podpisaniu nowej wersji umowy projektodawcy mogli w dalszej realizacji projektów bez przeszkód stosować omówiony powyżej przepis².

² Kwestie te zostały uregulowane w dwóch Komunikatach specjalnych Krajowej Struktury Wsparcia: nr 67 z 22 czerwca 2006 r. (www.equal.org.pl/komunikaty.php?NID=117) i nr 85 z 14 września 2006 r. (www.equal.org.pl/komunikaty.php?NID=99).

DOKUMENTY PROGRAMOWE

Ważną częścią systemu prawno-instytucjonalnego były także dokumenty programowe.

Najbardziej ogólnym był Narodowy Plan Rozwoju 2004-2006, przyjęty przez Radę Ministrów na podstawie Ustawy o NPR i wynegocjowany następnie z Komisją Europejską. W oparciu o wyniki tych negocjacji powstał dokument Komisji Europejskiej o nazwie Podstawy Wsparcia Wspólnoty (PWW) 2004-2006. Został on ostatecznie zatwierdzony przez Radę Ministrów 23 grudnia 2004 r.

Bardziej szczegółowe zapisy znajdowały się w programach operacyjnych, przyjmowanych w formie rozporządzeń wydawanych przez odpowiednich ministrów. W drodze rozporządzeń przyjmowane były także dokumenty uszczegóławiające programy operacyjne, nazwane uzupełnieniami programów. W dokumentach tych znajdowały się zapisy wskazujące, na jakie priorytety i działania miały być przeznaczane środki z funduszy strukturalnych, jakiej wysokości miały być to środki, jakie typy projektów mogły być realizowane, do kogo kierowane, które z nich byłyby wdrażane w trybie systemowym, a które konkursowym i kto w takich przypadkach mógł składać wnioski w tych konkursach³. Przy wdrażaniu funduszy przyjęto bowiem założenie, że część środków będzie wydatkowana przez wskazane instytucje sektora finansów publicznych, które będą uzyskiwały te środki bez konieczności aplikowania o nie na zasadach konkursu. Pozostałe środki przewidziane zostały do realizacji projektów przy zastosowaniu procedury konkursowej, zawierającej element konkurencji pomiędzy potencjalnymi realizatorami projektów.

MAPA INSTYTUCJI

Przedstawiając pokrótce system instytucjonalny służący wdrażaniu funduszy strukturalnych w Polsce, należy wymienić Instytucję Zarządzającą Podstawami Wsparcia Wspólnoty, instytucje zarządzające poszczególnymi programami operacyjnymi, pośredniczące i wdrażające oraz instytucję płatniczą.

Instytucja Zarządzająca PWW odpowiadała m.in. za zapewnienie koordynacji procesu wdrażania PWW, za monitoring przepływu do Komisji Europejskiej funduszy i danych dotyczących postępów we wdrażaniu PWW i programów operacyjnych. Funkcję Instytucji Zarządzającej PWW pełniło Ministerstwo Rozwoju Regionalnego (a wcześniej Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej)⁴.

³ Więcej informacji na temat tych dokumentów, a zwłaszcza tych priorytetów i działań, w których projektodawcami mogły być organizacje pozarządowe, znajduje się w rozdziale III.

⁴ Gwoli ścisłości trzeba podkreślić, że zarówno ta instytucja, jak i wymienione poniżej pełnią swoją funkcję w dalszym ciągu, mimo że z końcem marca 2008 r. zakończyły się już wszystkie projekty finansowane w ramach funduszy przyznanych Polsce na lata 2004-2006 r. Obecnie trwa ich rozliczanie, sprawozdawanie, a co za tym idzie także prace związane z zakończeniem realizacji całości programów operacyjnych i Podstaw Wsparcia Wspólnoty.

Instytucja zarządzająca danym programem operacyjnym odpowiadała m.in. za koordynację wdrażania tego programu, monitoring przepływu funduszy niezbędnych do właściwej realizacji działań, przekazywanie poleceń płatności do instytucji płatniczej, obsługę komitetu monitorującego, weryfikację i akceptację płatności na rzecz projektodawców, zapewnienie zgodności działań prowadzonych w ramach programu z politykami Wspólnoty, zbieranie danych statystycznych i finansowych niezbędnych do monitoringu wdrażania programu. Przeważnie rolę instytucji zarządzającej poszczególnymi programami operacyjnymi pełniły departamenty Ministerstwa Rozwoju Regionalnego (wcześniej departamenty byłego Ministerstwa Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej).

Rolą instytucji pośredniczących, o ile takie zostały przewidziane w danym programie operacyjnym, było wykonywanie delegowanych na nie przez instytucje zarządzające części funkcji dotyczących zarządzania, kontroli i monitorowania programu operacyjnego (np. odnoszących się do priorytetu operacyjnego, działania albo projektu).

Z punktu widzenia projektodawców, a więc także organizacji pozarządowych, szczególnie istotne były instytucje wdrażające. To one przyjmowały wnioski o dofinansowanie projektów, prowadziły ich formalną i merytoryczną ocenę, podpisywały umowy o dofinansowanie, monitorowały realizację projektów, przyjmowały od projektodawców wnioski o płatność, a także przedkładały swoje wnioski do instytucji pośredniczących lub bezpośrednio do zarządzających. O tym, które instytucje pełniły rolę instytucji wdrażających, piszemy w następnym rozdziale przy okazji omawiania poszczególnych programów operacyjnych i działań, w ramach których organizacje pozarządowe mogły składać wnioski. Jednak w tym miejscu warto przynajmniej wspomnieć, że instytucjami wdrażającymi były odpowiednie departamenty w ministerstwach i agencje rządowe, a także urzędy marszałkowskie, wojewódzkie urzędy pracy czy agencje rozwoju regionalnego.

Instytucja płatnicza odpowiadała za przygotowywanie i składanie wniosków o płatności do Komisji Europejskiej i zgodnie z ustawą z 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju funkcję tę pełniło Ministerstwo Finansów.

Kończąc szkicowanie mapy instytucji zaangażowanych we wdrażanie, należy jeszcze wspomnieć o komitetach monitorujących i sterujących. Pierwsze z nich były ciałami tworzonymi w celu dokonywania oceny i nadzorowania danego programu operacyjnego. Ich rolą było m.in. zatwierdzanie kryteriów wyboru projektów, akceptowanie uzupełnienia programu, okresowe badanie postępu w zakresie osiągnięcia szczegółowych celów określonych w programie i jego uzupełnieniu. Komitety monitorujące składały się z przedstawicieli strony rządowej i samorządowej oraz partnerów społecznych i gospodarczych, w tym z reprezentantów organizacji

pozarządowych. Z kolei komitety sterujące były tworzone, aby rekomendować instytucji zarządzającej, instytucji pośredniczącej, zarządom województw albo właściwym ministrom listy projektów zgodnie z zasadami wyboru projektów. Także w tych ciałach zasiadali przedstawiciele organizacji pozarządowych⁵.

⁵ Więcej informacji o udziale reprezentacji trzeciego sektora w tych ciałach znajduje się w „Raporcie z monitoringu działalności przedstawicieli organizacji pozarządowych w Komitetach Monitorujących i Sterujących” przygotowanym w 2005 r. przez Joannę Chodor na zlecenie Ogólnopolskiej Federacji Organizacji Pozarządowych.

3. FUNDUSZE STRUKTURALNE W POLSCE W LATACH 2004-2006 – OPIS PROGRAMÓW I DZIAŁAŃ DOSTĘPNYCH DLA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

W LATACH 2004-2006 ORGANIZACJE POZARZĄDOWE MOGŁY SKŁADAĆ PROJEKTY W RAMACH WIĘKSZOŚCI PROGRAMÓW OPERACYJNYCH, POZA SEKTOROWYM PROGRAMEM OPERACYJNYM TRANSPORT ORAZ PROGRAMEM OPERACYJNYM POMOC TECHNICZNA. PONIŻEJ PRZEDSTAWIONE ZOSTAŁY KRÓTKIE OPISY TYCH PROGRAMÓW, A ZWŁASZCZA DZIAŁAŃ, W KTÓRYCH ORGANIZACJE POZARZĄDOWE MOGŁY BYĆ POTENCJALNYMI PROJEKTODAWCAMI.

ZINTEGROWANY PROGRAM OPERACYJNY ROZWOJU REGIONALNEGO (ZPORR)

Głównym celem Programu było tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności regionów oraz przeciwdziałania marginalizacji niektórych obszarów. Program był finansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) – priorytet II oraz ze środków krajowych. W całości wdrażany był na poziomie regionalnym. Na jego realizację przeznaczono łącznie ponad 4 mld euro, w tym ok. 2,5 mld euro z EFRR i ok. 438 mln euro z EFS. Resztę stanowiły środki krajowe.

W ramach ZPORR wyodrębniono następujące priorytety:

- Priorytet I Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów;
- Priorytet II Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach;
- Priorytet III Rozwój lokalny;
- Priorytet IV Pomoc techniczna.

PRIORYTET I ZPORR ROZBUDOWA I MODERNIZACJA INFRASTRUKTURY SŁUŻĄCEJ WZMACNIANIU KONKURENCYJNOŚCI REGIONÓW

Celem priorytetu I ZPORR było podniesienie atrakcyjności wszystkich regionów za pomocą inwestycji w infrastrukturę. Zgodnie z Uzupelnieniem Programu prioryte-

towo miały być traktowane modernizacja i rozwijanie infrastruktury technicznej i społecznej wpływającej na rozwój potencjału regionu jako całości. W ramach tego priorytetu organizacje pozarządowe mogły składać projekty w trzech działaniach:

Działanie 1.2 Infrastruktura ochrony środowiska

W wypadku tego działania organizacje pozarządowe mogły być realizatorami projektów o tyle, o ile były podmiotami wybranymi w wyniku postępowania przeprowadzonego na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych, wykonującymi usługi publiczne na podstawie umowy, zawartej z jednostką samorządu terytorialnego na świadczenie usług z zakresu ochrony środowiska.

W ramach działania 1.2 zgodnie z założeniami ZPORR miały być dofinansowane projekty, których celem było zaopatrywanie w wodę, pobór wody i oczyszczanie ścieków, gospodarowanie odpadami, poprawa jakości powietrza, zapobieganie powodziom, a także wsparcie zarządzania ochroną środowiska i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. Maksymalne dofinansowanie projektów z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego mogło wynosić 75%, a wsparcie finansowe przewidziane ogółem dla działania 1.2 (w tym wkład unijny i wsparcie finansowe publicznych środków krajowych) wynosiło zgodnie z zapisami Uzupelnienia ZPORR ponad 411 mln euro¹.

Instytucjami wdrażającymi działanie 1.2 Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego w każdym z województw były urzędy marszałkowskie.

Działanie 1.4 Rozwój turystyki i kultury

Wśród projektodawców wymieniono wprost „organizacje pozarządowe niedziałające w celu osiągnięcia zysku, w tym stowarzyszenia, fundacje, kościoły i związki wyznaniowe”. Podobnie jak w działaniu 1.2, także w tym wypadku maksymalne dofinansowanie projektów z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego mogło wynosić 75%. Wsparcie finansowe przewidziane ogółem dla działania 1.4 (w tym wkład unijny i wsparcie finansowe publicznych środków krajowych) wynosiło zgodnie z zapisami Uzupelnienia ZPORR ponad 260 mln euro.

W obszarze turystyki dofinansowanie mogły otrzymać projekty, których celem była adaptacja zabytków techniki i architektury, rozwój i modernizacja infrastruktury noclegowej i innej infrastruktury turystycznej, obiektów sportowych i rekreacyjnych, infrastruktury służącej rozwojowi aktywnych form turystyki i infrastruktury ga-

¹ Alokacje środków na poszczególne działania, przytaczane w niniejszym opracowaniu, są kwotami zapisanymi w uzupełnieniach programów operacyjnych. Należy jednak pamiętać, że w późniejszym okresie następowały liczne realokacje w ramach priorytetów, w związku z tym wysokość środków faktycznie przeznaczonych na poszczególne działania może nieznacznie różnić się od tych zakładanych pierwotnie.

stronomicznej oraz opracowanie i utworzenie systemów i centrów informacji turystycznej, a także projekty inwestycyjne gmin uzdrowiskowych, związane z rozwojem funkcji leczniczo-wypoczynkowych.

Natomiast w obszarze kultury wsparcie w ramach działania 1.4 mogły uzyskać projekty związane z rewitalizacją, konserwacją, renowacją, rewaloryzacją, zachowaniem, modernizacją oraz adaptacją historycznych i zabytkowych obiektów wraz z ich otoczeniem, publicznych obiektów przemysłowych wraz z ich otoczeniem oraz ich przystosowanie na cele kulturalne, a także projekty związane z zabezpieczeniem obiektów dziedzictwa kulturowego na wypadek zagrożeń. Ponadto dofinansowanie mogło być przyznane projektom związanym z budową, rozbudową i modernizacją publicznej infrastruktury kulturalnej oraz opracowaniem i utworzeniem systemów informacji kulturalnej.

Budżety wszystkich wymienionych wcześniej rodzajów projektów infrastrukturalnych, możliwych do realizacji przy wsparciu EFRR w ramach działania 1.4 ZPORR, musiały wynosić minimum 4 mln zł. Natomiast w wypadku projektów promocyjnych, obejmujących organizację imprez i wydarzeń turystycznych oraz kulturalnych przyciągających turystów z innych regionów Polski i z zagranicy oraz udział w specjalistycznych targach, a także przygotowanie i realizację programów rozwoju i promocji lokalnych i regionalnych produktów turystycznych i kulturowych, które także można było realizować w ramach działania 1.4 – minimalny budżet wynosił 400 tys. zł.

Identycznie jak w wypadku działania 1.2 instytucjami wdrażającymi działanie 1.4 Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego w każdym z województw były urzędy marszałkowskie.

Działanie 1.5 Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego

Podobnie jak przy działaniu 1.4, także w tym wypadku organizacje pozarządowe zostały *explicite* wymienione wśród podmiotów, które mogły aplikować o dofinansowanie. Ponadto tak samo jak w obydwu wcześniej omawianych działaniach wysokość dofinansowania z EFRR nie mogła przekroczyć 75% całkowitych kosztów. Wsparcie finansowe przewidziane ogółem dla działania 1.5 (w tym wkład unijny i wsparcie finansowe publicznych środków krajowych) wynosiło zgodnie z zapisami Uzupelnienia ZPORR niespełna 12,5 mln euro.

W ramach działania 1.5 możliwe było uzyskanie wsparcia m.in. na budowę i rozbudowę lokalnych lub regionalnych szerokopasmowych i bezpiecznych sieci teleinformatycznych oraz budowę, przebudowę lub wyposażenie inwestycyjne centrów zarządzania sieciami regionalnymi lub lokalnymi. Dofinansowane mogły być także projekty związane z przygotowaniem instytucji publicznych do elektronicznego

obiegu dokumentów, elektronicznej archiwizacji dokumentów oraz rozwoju elektronicznych usług dla ludności z wykorzystaniem podpisu elektronicznego, a także tworzenie publicznych punktów dostępu do internetu w obiektach publicznie dostępnych oraz budowa i rozbudowa lokalnych lub regionalnych bezpiecznych sieci teleinformatycznych, służących zapewnieniu dostępu szerokopasmowego.

Instytucjami wdrażającymi działanie 1.5 Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego w każdym z województw były urzędy marszałkowskie.

PRIORYTET II ZPORR WZMOCNIENIE ROZWOJU ZASOBÓW LUDZKICH W REGIONACH

Zgodnie z zapisami Uzupelnienia ZPORR celem priorytetu II ZPORR o nazwie Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach było „stworzenie warunków dla rozwoju zasobów ludzkich na poziomie lokalnym i regionalnym, a także poprawa zdolności do programowania i realizacji projektów w zakresie rozwoju zasobów ludzkich na tych szczeblach”. Priorytet ten jako jedyny w ZPORR był finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, a organizacje pozarządowe mogły składać projekty w pięciu z sześciu wyodrębnionych działań²:

Działanie 2.1 Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnego rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie

Na liście potencjalnych projektodawców tego działania wymieniono m.in. „organizacje pozarządowe mające w zadaniach statutowych promocję i wspomaganie edukacji”, a także instytucje rynku pracy w zakresie realizowanych działań (w tym m.in. instytucje dialogu społecznego i partnerstwa lokalnego: organizacje związków zawodowych, pracodawców i bezrobotnych, organizacje pozarządowe współpracujące z publicznymi służbami zatrudnienia). Ponadto w wypadku tego działania organizacje pozarządowe mogły aplikować o środki także jako członkowie partnerstw.

W ramach działania 2.1 ZPORR można było realizować projekty skierowane do pracujących osób dorosłych, chcących podnieść swoje kwalifikacje lub je dostosować do potrzeb rynku pracy, uczniów szkół ponadgimnazjalnych, studentów szkół wyż-

² Praktycznie niedostępne dla organizacji pozarządowych było działanie 2.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez programy stypendialne. W Uzupelnieniu ZPORR znajduje się zapis dotyczący wspierania rozwoju edukacyjnego młodzieży wiejskiej, mówiący, że w wypadku ponadgimnazjalnych szkół niepublicznych mających uprawnienia szkół publicznych wnioski mogą składać organy dotujące, związki, porozumienia i stowarzyszenia organów dotujących. Jednak poprzez organy dotujące rozumie się tu głównie samorząd powiatowy. I w przypadku szkół niepublicznych prowadzonych np. przez organizacje pozarządowe wniosek na program stypendialny dla uczniów tych szkół przedkładać mógł samorząd, który dotował taką szkołę, a więc powiat. Nie jest do końca klarowne, jak wyglądałoby to w wypadku szkół niepublicznych mających uprawnienia szkoły publicznej, które z takich dotacji nie korzystają. Jednak jak pokazała praktyka, nie realizowano w ramach działania 2.2 ZPORR ani jednego projektu na program stypendialny złożonego przez inny podmiot niż samorząd powiatowy.

szych, rolników i domowników zainteresowanych podjęciem dodatkowej działalności zbliżonej do rolnictwa, doradców rolniczych, instytucji zajmujących się monitorowaniem regionalnego rynku pracy oraz lekarzy i dentystów, pielęgniarek i położnych. Zgodnie z zapisami Uzupelnienia ZPORR działanie 2.1 obejmowało projekty w dwóch obszarach tematycznych: Wspieranie rozwoju kwalifikacji zawodowych oraz Badania i analizy dla potrzeb regionalnego rynku pracy. W pierwszym z nich mieściły się te projekty, które zakładały m.in. szkolenia oraz usługi doradcze dla pracujących osób dorosłych, szkolenia podwyższające kwalifikacje doradców rolniczych oraz szkolenia i usługi doradcze dla rolników i domowników w zakresie podejmowania dodatkowej działalności zbliżonej do rolnictwa. W ramach tego samego obszaru tematycznego można było aplikować także o środki na usługi doradcze dla studentów, na praktyczną naukę zawodu w przedsiębiorstwach dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych, na krajowe praktyki zawodowe w przedsiębiorstwach dla studentów szkół wyższych, a także na studia zawodowe podwyższające kwalifikacje pielęgniarek i położnych oraz szkolenia dla lekarzy i lekarzy dentystów. Natomiast w ramach drugiego obszaru tematycznego – Badania i analizy dla potrzeb regionalnego rynku pracy, można było uzyskać dofinansowanie na realizację projektów, które zmierzały do organizacji metod wymiany informacji pomiędzy instytucjami zaangażowanymi w monitorowanie regionalnego rynku pracy oraz ofert edukacyjnych i szkoleniowych w celu wzmocnienia współpracy pomiędzy tymi instytucjami, do zbadania zbieżności prowadzonych w regionie przedsięwzięć w zakresie podwyższania umiejętności i kwalifikacji zawodowych z potrzebami regionalnego rynku pracy, a także do przygotowania analizy sytuacji na regionalnym rynku pracy.

Podobnie jak w wypadku działań z priorytetu I, także w działaniu 2.1 maksymalne dofinansowanie ze środków unijnych mogło sięgać 75% całkowitych kosztów projektu, z tym że pieniądze te pochodziły (jak w całym priorytecie II) z Europejskiego Funduszu Społecznego. Wsparcie finansowe przewidziane ogółem dla działania 2.1 (w tym wkład unijny i wsparcie finansowe publicznych środków krajowych) wynosiło zgodnie z zapisami Uzupelnienia ZPORR ponad 130,6 mln euro.

Instytucjami wdrażającymi działanie 2.1 Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego w każdym z województw były wojewódzkie urzędy pracy.

Działanie 2.3 Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa

Podobnie jak przy działaniu 2.1, także w tym wypadku na liście potencjalnych projektodawców organizacje pozarządowe pojawiają się w trojaki sposób – po pierwsze, wymienione wprost „organizacje pozarządowe specjalizujące się w pomocy osobom poszukującym pracy i bezrobotnym”, po drugie, jako jeden z rodzajów instytucji rynku pracy i po trzecie wreszcie, jako członkowie partnerstw.

Projekty realizowane w ramach tego działania mogły być skierowane do mieszkańców obszarów wiejskich i miast do 20 tys. mieszkańców – rolników i domowników (z wyłączeniem emerytów i osób zarejestrowanych jako bezrobotne) oraz innych osób zatrudnionych w rolnictwie, a chcących podjąć zatrudnienie w sferze pozarolniczej, a także do podmiotów prowadzących działalność gospodarczą.

Dofinansowanie w ramach tego działania mogły uzyskać projekty przewidujące szkolenia i kursy mające na celu nabycie kwalifikacji i umiejętności zawodowych związanych z nowym zawodem, a także pośrednictwo pracy, informację zawodową oraz usługi doradcze w zakresie wyboru nowego zawodu i osiągnięcia nowych umiejętności zawodowych, jak również subsydiowanie zatrudnienia w nowym miejscu pracy.

Ponadto wysokość dofinansowania z EFS nie mogła przekroczyć 75% całkowitych kosztów projektu, a wsparcie finansowe przewidziane ogółem dla działania 2.3 (w tym wkład unijny i wsparcie finansowe publicznych środków krajowych) wynosiło zgodnie z zapisami Uzupelnienia ZPORR niespełna 72,6 mln euro.

Instytucjami wdrażającymi działanie 2.3 Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego w każdym z województw były wojewódzkie urzędy pracy.

Działanie 2.4 Reorientacja zawodowa osób zagrożonych procesami restrukturyzacyjnymi

Sposób umieszczenia organizacji pozarządowych na liście potencjalnych projektodawców był identyczny jak w wypadku działania 2.3.

Grupą docelową tego działania byli pracownicy przemysłów i sektorów podlegających procesowi restrukturyzacji i inne osoby zagrożone utratą pracy z powodu procesów restrukturyzacyjnych, osoby, które utraciły pracę z przyczyn nieleżących po stronie pracowników, pozostające bez zatrudnienia, zarejestrowane jako bezrobotne lub poszukujące pracy przez okres nie dłuższy niż trzy miesiące, a także podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

W ramach działania 2.4 ZPORR można było uzyskać dofinansowanie realizacji projektów, które obejmowały szkolenia i kursy mające na celu nabycie umiejętności i kwalifikacji zawodowych związanych z nowym zawodem, pośrednictwo pracy, informację zawodową oraz usługi doradcze w zakresie wyboru nowego zawodu i osiągnięcia nowych umiejętności zawodowych, a także subsydiowanie zatrudnienia w nowym miejscu pracy.

Ponadto, tak samo jak w przypadku poprzednio omawianych działań z priorytetu II, wysokość dofinansowania z EFS nie mogła przekroczyć 75% całkowitych kosztów

tów projektu. Wsparcie finansowe przewidziane ogółem dla działania 2.4 (w tym wkład unijny i wsparcie finansowe publicznych środków krajowych) wynosiło zgodnie z zapisami Uzupelnienia ZPORR niepełna 99 mln euro.

Instytucjami wdrażającymi działanie 2.4 Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego w każdym z województw były wojewódzkie urzędy pracy.

Działanie 2.5 Promocja przedsiębiorczości

Na liście potencjalnych projektodawców tego działania wymieniono m.in. organizacje pozarządowe, ale także instytucje rynku pracy w zakresie realizowanych działań – w tym m.in. instytucje dialogu społecznego i partnerstwa lokalnego (organizacje związków zawodowych, pracodawców i bezrobotnych, organizacje pozarządowe współpracujące z publicznymi służbami zatrudnienia). Ponadto, tak jak i w poprzednio omawianych działaniach, również w wypadku działania 2.5 organizacje pozarządowe mogły aplikować o środki jako członkowie partnerstw.

Projekty realizowane w ramach działania 2.5 musiały być skierowane do osób fizycznych, niezarejestrowanych jako bezrobotne, zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą, z wyłączeniem osób, które były właścicielami przedsiębiorstwa i prowadziły działalność gospodarczą po 1 stycznia 2004 r. Udzielona pomoc mogła być kontynuowana po założeniu przez beneficjentów ostatecznych w trakcie korzystania ze wsparcia doradczo-szkoleniowego działalności gospodarczej, jeśli spełniali kryteria określone dla mikroprzedsiębiorcy.

W ramach działania 2.5 realizowany mógł być tylko jeden kompleksowy typ projektu: świadczenie usług doradczych i szkoleniowych wspierających zakładanie i prowadzenie działalności gospodarczej, rozpowszechnianie dobrych praktyk i metod rozwoju oraz przekazywanie pomocy finansowej przysługującej po zarejestrowaniu się mikroprzedsiębiorcy w formie wsparcia pomostowego oraz jednorazowej dotacji inwestycyjnej na rozwój działalności.

Ponadto, tak samo jak w przypadku poprzednio omawianych działań z priorytetu II, wysokość dofinansowania z EFS nie mogła przekroczyć 75% całkowitych kosztów projektu, a wsparcie finansowe przewidziane ogółem dla działania 2.5 (w tym wkład unijny i wsparcie finansowe publicznych środków krajowych) wynosiło zgodnie z zapisami Uzupelnienia ZPORR ponad 60,8 mln euro.

Instytucjami wdrażającymi działanie 2.5 Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego w zależności od województwa były wojewódzkie urzędy pracy, agencje rozwoju regionalnego albo urzędy marszałkowskie.

Działanie 2.6 Regionalne strategie innowacyjne i transfer wiedzy

W działaniu 2.6 organizacje pozarządowe mogły być projektodawcami lub członkami partnerstw, które także mogły aplikować o dofinansowanie projektów.

Zgodnie z zapisami Uzupełnienia ZPORR beneficjentami ostatecznymi, czyli grupą docelową, do której skierowane powinny być projekty, były jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorcy, szkoły wyższe, jednostki naukowe i inne instytucje wspierające rozwój innowacyjny regionów, uczestnicy studiów doktoranckich, pracownicy sektora badawczo-rozwojowego oraz absolwenci szkół wyższych niezarejestrowani jako bezrobotni, biorący udział w stażach w przedsiębiorstwie.

W ramach działania 2.6 można było realizować projekty nakierowane na tworzenie lub rozwój regionalnych strategii innowacji, sieci współpracy w zakresie innowacji, a także systemu komunikacji i wymiany informacji, w szczególności z zakresu działań edukacyjnych i innych przedsięwzięć wspierających rozwój innowacji. Ponadto możliwe było organizowanie staży dla absolwentów szkół wyższych niezarejestrowanych jako bezrobotni i pracowników sektora badawczo-rozwojowego, służących transferowi wiedzy i innowacji pomiędzy sektorem badawczo-rozwojowym a przedsiębiorstwami, dla obopólnych korzyści. Projekty mogły także przewidywać tworzenie stypendiów dla najlepszych absolwentów szkół wyższych, kontynuujących naukę na studiach doktoranckich z zakresu nauk ścisłych, technicznych i innych dziedzin naukowych, przyczyniających się do rozwoju strategicznych obszarów regionu.

Wysokość dofinansowania z Europejskiego Funduszu Społecznego projektów realizowanych w ramach działania 2.6 mogła wynosić maksymalnie 75% całkowitych kosztów kwalifikowanych, a wsparcie finansowe przewidziane ogółem dla działania 2.6 (w tym wkład unijny i wsparcie finansowe publicznych środków krajowych) wynosiło zgodnie z zapisami Uzupełnienia ZPORR niespełna 59,4 mln euro.

Podmiotami pełniącymi funkcję instytucji wdrażających działanie 2.6 w zależności od województwa były urzędy marszałkowskie oraz agencje rozwoju regionalnego, a w przypadku województwa wielkopolskiego Fundacja Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – Poznański Park Naukowo-Technologiczny.

PRIORYTET III ZPORR ROZWÓJ LOKALNY

Celem priorytetu III Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego było wspomaganie procesu restrukturyzacyjnego rozwoju lokalnego poprzez wsparcie lokalnych projektów z zakresu infrastruktury technicznej, infrastruktury turystycznej, kulturalnej i społecznej, a także infrastruktury służącej rozwojowi działalności gospodarczej oraz rewitalizacji zdegradowanych obszarów miejskich i przemysłowych, jak również rewitalizacji obiektów i obszarów powojennych.

Organizacje pozarządowe mogły aplikować o środki w ramach czterech z pięciu działań wyodrębnionych w tym priorytecie:

Działanie 3.1 Obszary wiejskie

Wśród potencjalnych projektodawców, którzy mogli składać wnioski o dofinansowanie, wymieniono w Uzupelnieniu ZPORR „organizacje pozarządowe nie działające w celu osiągnięcia zysku, w tym fundacje, stowarzyszenia, kościoły i związki wyznaniowe”.

Zgodnie z zapisami Uzupelnienia ZPORR w ramach działania 3.1 można było aplikować o dofinansowanie realizacji projektów związanych z budową lub modernizacją urządzeń do odprowadzania i oczyszczania ścieków oraz urządzeń zaopatrzenia w wodę i poboru wody. Wsparciem mogły być objęte także projekty dotyczące wykorzystania odnawialnych źródeł energii, poprawy jakości powietrza, a także gospodarki odpadami oraz przeciwdziałania powodziom. Możliwe było także uzyskanie środków na budowę lub modernizację dróg gminnych i powiatowych o znaczeniu lokalnym oraz na kompleksowe uzbrojenie terenu pod inwestycje. Ponadto wsparcie mogły uzyskać projekty przewidujące budowę lub modernizację lokalnej bazy kulturalnej i turystycznej, w tym infrastruktury służącej rozwojowi aktywnych form turystyki, noclegowej, gastronomicznej, informacyjno-recepcyjnej, turystycznej i kultury. W ramach działania 3.1 można było także realizować projekty rozwijające systemy informacji kulturalnej i turystycznej, a także te polegające na restauracji i rewitalizacji obiektów dziedzictwa kulturowego oraz tworzeniu systemów zabezpieczeń obiektów dziedzictwa kulturowego na wypadek zagrożeń. W końcu wsparcie mogły uzyskać także projekty inwestycyjne gmin uzdrowiskowych związane z rozwojem funkcji leczniczo-wypoczynkowych. Projekty dofinansowane w ramach działania 3.1 mogły być realizowane tylko na obszarach wiejskich i w miastach do 20 tys. mieszkańców.

Podobnie jak w wypadku działań z priorytetu I, także w działaniu 3.1 maksymalne dofinansowanie realizacji projektów z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego mogło wynosić 75% kwalifikowanych wydatków. Wyjątkiem były projekty generujące znaczący zysk netto, gdzie dofinansowanie nie mogło być większe niż 50%, oraz projekty, wobec których stosowane były zasady udzielania pomocy publicznej – ich maksymalne dofinansowanie mogło wynosić 35%. Łączne wsparcie finansowe przewidziane dla działania 3.1 (w tym wkład unijny i wsparcie finansowe publicznych środków krajowych) wynosiło zgodnie z zapisami Uzupelnienia ZPORR niespełna 478,6 mln euro.

Instytucjami wdrażającymi działanie 3.1 w każdym z województw były urzędy marszałkowskie.

Działanie 3.2 Obszary podlegające restrukturyzacji

Sposób umieszczenia organizacji pozarządowych na liście potencjalnych projektodawców był identyczny jak w wypadku działania 3.1. Identyczne były także warunki dotyczące maksymalnego dofinansowania. Co więcej, zakres tematyczny przedsięwzięć, które mogły uzyskać wsparcie w ramach działania 3.2, był bardzo zbliżony do tego opisanego powyżej – przy działaniu 3.1. Zasadnicza różnica polegała na tym, że działanie 3.2 służyło wsparciu inwestycji realizowanych na obszarach podlegających restrukturyzacji – o wysokiej stopie bezrobocia, dużym udziale zatrudnionych w przemyśle i dużym spadku zatrudnienia w przemyśle. W odróżnieniu od poprzednio omawianego działania na liście kwalifikowanych projektów w ramach działania 3.2 nie umieszczono przedsięwzięć związanych z przeciwdziałaniem powodziom i projektów inwestycyjnych gmin uzdrowiskowych. Natomiast dodatkowo znalazła się na niej modernizacja obiektów przeznaczonych na inkubatory przedsiębiorczości oraz przystosowanie obiektów do pełnienia tej funkcji.

Wsparcie finansowe przewidziane na to działanie (w tym wkład unijny i wsparcie finansowe publicznych środków krajowych) wynosiło zgodnie z zapisami Uzupełnienia ZPORR ponad 146,7 mln euro. Instytucjami wdrażającymi działanie 3.2 w każdym z województw były urzędy marszałkowskie.

Działanie 3.3 Rewitalizacja obszarów miejskich poprzemysłowych i powojсковych

Działanie 3.3 zostało podzielone na dwa poddziałania: 3.3.1 Rewitalizację obszarów miejskich oraz 3.3.2 Rewitalizację obszarów poprzemysłowych i powojсковych. W obydwu z nich „organizacje pozarządowe niedziałające w celu osiągnięcia zysku, w tym fundacje, stowarzyszenia, kościoły i związki wyznaniowe”, mogły składać wnioski o dofinansowanie projektu, o ile projekt ten był ujęty we wcześniej opracowanym i zatwierdzonym Lokalnym Programie Rewitalizacji.

Zgodnie z zapisami Uzupełnienia ZPORR wsparcie w ramach poddziałania 3.3.1 przeznaczone było na projekty, które wynikały ze zintegrowanych programów rewitalizacji społeczno-gospodarczej, przestrzennej i funkcjonalnej zdegradowanych dzielnic mieszkaniowych oraz zespołów mieszkaniowych w miastach, szczególnie na obszarach zagrożonych lub dotkniętych zjawiskami patologii społecznej. Dofinansowanie mogły otrzymać projekty, które przewidywały porządkowanie „starej tkanki” urbanistycznej poprzez odpowiednie zagospodarowywanie pustych przestrzeni, izolację, remont lub przebudowę elewacji, fasad i dachów budynków oraz pomieszczeń przeznaczonych na cele gospodarcze, szkoleniowe lub kulturalne (z wyjątkiem indywidualnych mieszkań), renowację i adaptację budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym znajdujących się na rewitalizowanym terenie. Ponadto wsparcie mogło być przyznane projektom obejmującym prace konserwatorskie, odnowienie fasad i dachów budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym znajdujących się w rejestrze zabytków,

a także remont lub przebudowę infrastruktury publicznej związanej z rozwojem funkcji turystycznych, rekreacyjnych, kulturalnych oraz tworzenie stref bezpieczeństwa i zapobiegania przestępczości w zagrożonych patologiami społecznymi obszarach miast. W ramach omawianego poddziałania 3.3.1 środki mogły być także przeznaczone m.in. na realizację projektów związanych z regeneracją, rehabilitacją i zabudowywaniem pustych przestrzeni publicznych, z remontem, przebudową lub przystosowaniem budynków i przestrzeni dla potrzeb tworzenia inkubatorów przedsiębiorczości oraz na cele turystyczne i kulturalne.

Natomiast w ramach poddziałania 3.3.2 wspierane były te projekty, które wynikały ze zintegrowanych programów rewitalizacji społeczno-gospodarczej, przestrzennej i funkcjonalnej terenów przemysłowych i powojkowych. Wsparcie finansowe w ramach tego poddziałania przeznaczone być mogło na projekty obejmujące izolację, remont, prace rozbiórkowe, przebudowę lub adaptację budynków, obiektów, infrastruktury i urządzeń przemysłowych i powojkowych wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu oraz pokoszarowych budynków mieszkalnych w celu nadania im nowych funkcji: usługowych, gospodarczych, społecznych, edukacyjnych, rekreacyjnych (z wyjątkiem prac budowlano-instalacyjnych w indywidualnych mieszkaniach). Dofinansowanie mogły uzyskać m.in. projekty przewidujące porządkowanie „starej tkanki” urbanistycznej poprzez odpowiednie zagospodarowywanie i zabudowywanie pustych przestrzeni, renowację budynków, infrastruktury o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym, prace konserwatorskie, odnowienie fasad i dachów budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym, znajdujących się w rejestrze zabytków, wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu, a także zakładanie parków lub zalesianie oczyszczonego obszaru. Co więcej, wsparciem mogły być objęte także te projekty, które zakładały tworzenie stref bezpieczeństwa na terenie byłych obszarów przemysłowych i powojkowych w miastach, aby zapobiec przestępczości w zagrożonych patologiami społecznymi obszarach miast.

W wypadku działania 3.3 maksymalne dofinansowanie realizacji projektów z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego mogło wynosić 75% wydatków kwalifikowanych, a wsparcie finansowe przewidziane ogółem dla działania 3.3 (w tym wkład unijny i wsparcie finansowe publicznych środków krajowych) wynosiło zgodnie z zapisami Uzupełnienia ZPORR ponad 128,6 mln euro.

Instytucjami wdrażającymi działanie 3.3 w każdym z województw były urzędy marszałkowskie.

Działanie 3.5 Lokalna infrastruktura edukacyjna, sportowa i ochrony zdrowia

Podobnie jak działanie 3.3, także 3.5 składa się z dwóch poddziałania: 3.5.1 Lokalna infrastruktura edukacyjna i sportowa oraz 3.5.2 Lokalna infrastruktura ochrony zdrowia.

W wypadku poddziałania 3.5.1 na liście potencjalnych beneficjentów znajdowały się „organizacje pozarządowe niedziałające w celu osiągnięcia zysku, a także osoby prawne prowadzące statutową działalność w zakresie oświaty, wychowania i sportu”.

Projekty, które mogły uzyskać dofinansowanie w ramach tego poddziałania, związane były z budową, rozbudową, przebudową i wyposażeniem infrastruktury społeczno-edukacyjnej i sportowej. Przede wszystkim wsparcie przewidziane było na budowę nowych oraz przebudowę i rozbudowę istniejących obiektów dydaktycznych, bibliotek, obiektów sportowych, burs, internatów, stołówek, infrastruktury technicznej i sanitarnej, ale także na wyposażenie obiektów sportowych, dydaktycznych i społeczno-edukacyjnych.

Natomiast w wypadku drugiego poddziałania – Lokalnej infrastruktury ochrony zdrowia – wśród potencjalnych projektodawców wskazano m.in. „organizacje pozarządowe niedziałające w celu osiągnięcia zysku, w tym stowarzyszenia, fundacje, kościoły i związki wyznaniowe prowadzące statutową działalność w obszarze ochrony zdrowia”.

Wsparcie w ramach poddziałania 3.5.2 przewidziane było głównie na przebudowę i modernizację obiektów związanych z infrastrukturą ochrony zdrowia, wymianę wyeksploatowanych nośników energii, termoizolację budynków, przebudowę i wyposażenie sal zabiegowych, dostosowanie obiektów do potrzeb pacjentów, w szczególności osób niepełnosprawnych, zakup systemów informatycznych poprawiających zarządzanie, a także modernizację oraz zakup nowych urządzeń medycznych.

Identycznie jak w wypadku działania 3.3, także w działaniu 3.5 maksymalne dofinansowanie realizacji projektów z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego mogło wynosić 75% wydatków kwalifikowanych. Wsparcie finansowe przewidziane ogółem dla działania 3.5 (w tym wkład unijny i wsparcie finansowe publicznych środków krajowych) wynosiło zgodnie z zapisami Uzupełnienia ZPORR ponad 140,8 mln euro. Instytucjami wdrażającymi to działanie w każdym z województw były urzędy marszałkowskie.

PRIORYTET IV ZPORR POMOC TECHNICZNA

Celem ostatniego, czwartego priorytetu Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego – Pomocy technicznej – było wsparcie instytucji uczestniczących we wdrażaniu ZPORR oraz w programowaniu regionalnych programów operacyjnych na lata 2007-2013. W żadnym z trzech działań wyodrębnionych w ramach tego priorytetu organizacje pozarządowe nie mogły być bezpośrednimi projektodawcami.

SEKTOROWY PROGRAM OPERACYJNY ROZWÓJ ZASOBÓW LUDZKICH (SPO RZL)

Głównym celem programu była „budowa otwartego, opartego na wiedzy społeczeństwa poprzez zapewnienie warunków do rozwoju zasobów ludzkich w drodze kształ-

cenia, szkolenia i pracy”. Program był finansowany w 75% z Europejskiego Funduszu Społecznego i w 25% z krajowych środków publicznych, na które składały się środki budżetu państwa, środki z państwowych funduszy celowych i środki będące w dyspozycji jednostek samorządu terytorialnego. Łącznie na realizację SPO RZL przeznaczono blisko 2 mld euro. Program wdrażany był głównie na poziomie ogólnopolskim, jednakże środki w ramach dwóch działań rozdzielane były na szczeblu województw.

W ramach SPO RZL wyodrębniono trzy priorytety:

- Priorytet I Aktywna polityka rynku pracy oraz integracji zawodowej i społecznej;
- Priorytet II Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy;
- Priorytet III Pomoc techniczna, którego środki nie są dostępne dla organizacji pozarządowych.

Organizacje pozarządowe mogły być projektodawcami w prawie wszystkich działaniach wyodrębnionych w ramach pierwszego i drugiego priorytetu. Wyjątkiem było działanie 2.1 związane z wzmocnieniem potencjału administracyjnego.

PRIORYTET I SPO RZL AKTYWNA POLITYKA RYNKU PRACY ORAZ INTEGRACJI ZAWODOWEJ I SPOŁECZNEJ

Celem priorytetu I było wzmocnienie potencjału instytucjonalnej służby zatrudnienia, pomocy społecznej i innych instytucji działających na rzecz rynku pracy. Priorytet służył także bezpośrednim działaniom na rzecz bezrobotnych oraz osób z grup szczególnego ryzyka, jak również wyrównywaniu szans kobiet w dostępie do rynku pracy i zatrudnienia.

Działanie 1.1 Rozwój i modernizacja instrumentów i instytucji rynku pracy

Zgodnie z Uzupełnieniem SPO RZL celem działania było „lepsze dostosowanie oferty usługowej instytucji rynku pracy (w tym organizacji pozarządowych) do rosnących potrzeb w zakresie aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych i poszukujących pracy”.

Organizacje pozarządowe mogły przedkładać wnioski o dofinansowanie realizacji projektów tylko w ramach jednej z dwóch części działania – w schemacie b) Rozwój oferty usług instytucji rynku pracy. Co prawda na liście beneficjentów organizacje pozarządowe nie były wprost wymienione, jednak mogły aplikować o środki jako instytucje rynku pracy, do których zaliczono publiczne służby zatrudnienia, Ochotnicze Hufce Pracy, agencje zatrudnienia, instytucje szkoleniowe, instytucje dialogu społecznego³ i instytucje partnerstwa lokalnego.

³ Zgodnie z art. 6 Ustawy z 20 marca 2004 r. o promocii zatrudnienia i instytucjach rynku pracy „instytucjami dialogu społecznego na rynku pracy są organizacje i instytucje zajmujące się problematyką rynku pracy: organizacje związków zawodowych, pracodawców i bezrobotnych oraz organizacje pozarządowe współpracujące z publicznymi służbami zatrudnienia i Ochotniczymi Hufcami Pracy w zakresie realizacji zadań określonych ustawą”.

Grupą docelową projektów realizowanych w ramach schematu b) działania 1.1 mogły być instytucje rynku pracy (a więc także organizacje pozarządowe), jak również pracownicy tych instytucji.

Dofinansowanie można było uzyskać m.in. na realizację projektów związanych z oceną wpływu obowiązujących rozwiązań prawnych na rynek pracy, doskonaleniem systemu szkolenia kadr publicznych służb zatrudnienia i innych instytucji rynku pracy, a także z prowadzeniem analiz, badań oraz dokonywaniem różnego rodzaju ekspertyz i analiz. Można było także składać wnioski o dofinansowanie projektów przewidujących doskonalenie kadr publicznych służb zatrudnienia i innych instytucji rynku pracy, rozwijanie i promocję trójstronnych umów szkoleniowych, rozwijanie dialogu społecznego i włączanie partnerów społecznych do działań na rynku pracy, a także projektowanie i wdrażanie nowych rozwiązań organizacyjnych oraz instrumentów i programów rynku pracy uwzględniających wzmacnianie powiązań na szczeblu lokalnym i regionalnym. Możliwa była także realizacja projektów nakierowanych na upowszechnianie metod i narzędzi informacji i poradnictwa zawodowego, promowanie i wsparcie projektów pilotażowych i innowacyjnych z zakresu usług instytucji rynku pracy, upowszechnianie informacji o usługach świadczonych przez instytucje rynku pracy, a także promowanie problematyki planowania rozwoju zawodowego oraz popularyzację najlepszych praktyk.

Maksymalna wysokość dofinansowania w działaniu 1.1 wynosiła 100%, przy czym 78,5% tego dofinansowania pochodziło z Europejskiego Funduszu Społecznego, a resztę stanowił wkład krajowy w środkach publicznych. Łącznie wsparcie finansowe przewidziane dla działania 1.1 (w tym wkład unijny i wsparcie finansowe publicznych środków krajowych) wynosiło zgodnie z zapisami Uzupełnienia SPO RZL ponad 119 mln euro, z czego niespełna 47 mln euro⁴ przypadać miało na realizację projektów w schemacie b). Funkcję instytucji wdrażającej dla tego działania pełnił Departament Wdrażania EFS w obecnym Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej.

Działanie 1.2 Perspektywy dla młodzieży

Celem działania było wspieranie i promowanie zatrudnienia oraz samozatrudnienia młodzieży, w tym absolwentów wszystkich typów szkół, tak aby nie stawali się i nie pozostawali bezrobotnymi.

Organizacje pozarządowe mogły składać projekty do jednej z dwóch części działania – w schemacie b) Promocja aktywności zawodowej młodzieży. Na liście potencjal-

⁴ Jest to kwota szacunkowa, wynikająca z ramowych planów realizacji działania 1.1 SPO RZL w latach 2004, 2005 i 2006. Kwota ta, podobnie jak w pozostałych działaniach SPO RZL, została oszacowana na podstawie kwot z poszczególnych Planów Realizacji Działania i przeliczona na euro zgodnie z uśrednionym jednolitym kursem, dla uproszczenia przyjętym w tym raporcie w wysokości 4,1520 zł.

nych projektodawców występują po pierwsze jako instytucje dialogu społecznego, ale także jako organy założycielskie szkół. Wymienione są też bezpośrednio „inne organizacje pozarządowe działające na rzecz młodzieży”.

Projekty mogły być kierowane do młodzieży poniżej 25. roku życia bezrobotnej przez okres do 6 miesięcy albo od 6 do 24 miesięcy, jak również do bezrobotnych absolwentów wszystkich typów szkół, osób poniżej 25. roku życia zarejestrowanych jako bezrobotne przez okres do 24 miesięcy, a chcących rozpocząć działalność gospodarczą.

W ramach schematu b) wsparcie mogły uzyskać projekty przewidujące opracowywanie i rozpowszechnianie informacji promującej źródła i miejsca dostępu do informacji o ofertach i formach zatrudnienia, o możliwościach uzyskania wsparcia finansowego na rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz wolontariacie. Możliwe było także finansowanie akcji informacyjnych, mających na celu promowanie postaw aktywnych, uświadomienie konieczności planowania kariery i rozwoju zawodowego oraz promowanie mobilności, elastyczności, przedsiębiorczości i konieczności dostosowywania się do zmieniających się warunków rynku pracy. W końcu w ramach działania 1.2 można było realizować projekty przewidujące wspieranie inicjatyw lokalnych, które miały pomóc młodzieży w wejściu na rynek pracy, oraz aktywizację zawodową młodzieży.

Maksymalna wysokość dofinansowania w schemacie b) działania 1.2 wynosiła 100%, przy czym 72,54% tego dofinansowania pochodziło z Europejskiego Funduszu Społecznego, a pozostałą część stanowił wkład krajowy w środkach publicznych. Wsparcie finansowe przewidziane ogółem dla działania 1.2 (w tym wkład unijny i wsparcie finansowe publicznych środków krajowych) wynosiło zgodnie z zapisami Uzupelnienia SPO RZL ponad 274,4 mln euro. Jednak na dostępny dla organizacji pozarządowych schemat b) przeznaczono niespełna 2,47 mln euro⁵. Instytucjami wdrażającymi dla tego działania były wojewódzkie urzędy pracy.

Działanie 1.3 Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia

Celem działania 1.3 SPO RZL było ograniczenie zjawiska długotrwałego bezrobocia i jego przyczyn poprzez wsparcie dla osób bezrobotnych i długotrwanie bezrobotnych w zakresie reintegracji zawodowej, tak aby nie wypadły z rynku pracy, oraz wsparcie dla otoczenia społecznego tych osób.

Tak jak w poprzednio omawianych działaniach organizacje pozarządowe mogły być beneficjentem tylko w jednej z dwóch części działania – w schemacie b) Wsparcie

⁵ Jest to kwota szacunkowa, wynikająca z ramowych planów realizacji działania 1.2 SPO RZL w latach 2004, 2005 i 2006, uzyskanych w szesnastu wojewódzkich urzędach pracy.

otoczenia społecznego osób bezrobotnych. Sposób wpisania organizacji pozarządowych na listę potencjalnych projektodawców był bardzo zbliżony do działania 1.2, ponieważ wśród beneficjentów organizacje pojawiły się pośrednio jako instytucje dialogu społecznego, ale także jako organy założycielskie szkół. Wymienione były też bezpośrednio, tylko tym razem przy zastosowaniu sformułowania „inne organizacje pozarządowe działające na rzecz osób bezrobotnych”.

Grupą docelową projektów realizowanych w ramach schematu b) działania 1.3 były osoby powyżej 25. roku życia, bezrobotne przez okres do 12 miesięcy albo od 12 do 24 miesięcy, z wyłączeniem bezrobotnych absolwentów.

Projekty mogły obejmować promocję inicjatyw lokalnych wspomagających osoby długotrwale bezrobotne w ponownym wejściu na rynek pracy, w tym akcje uświadamiające i kampanie informacyjne, ale także wsparcie inicjatyw samoorganizacji i samopomocy wśród osób bezrobotnych poprzez doradztwo i szkolenia prowadzące do uzyskania zatrudnienia. Mogły to być także projekty przewidujące aktywizację zawodową osób bezrobotnych m.in. poprzez doradztwo, szkolenia oraz przyznanie jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej, poradnictwo zawodowe i pośrednictwo pracy. Zapisy Uzupelnienia SPO RZL zezwalały także na wsparcie realizacji programów innowacyjnych, w szczególności zawierających nowatorskie podejście do problematyki zwalczania bezrobocia wśród osób bezrobotnych i wykorzystujących nowe technologie.

Możliwe było także udzielanie wsparcia przez okres do 6 miesięcy w celu zapewnienia opieki nad osobami zależnymi, ułatwiający uczestnictwo w projekcie, ale jego koszty nie mogły przekraczać 10% wartości całego projektu.

Maksymalna wysokość dofinansowania w schemacie b) działania 1.3 wynosiła 100%, przy czym 73,74% tego dofinansowania pochodziło z Europejskiego Funduszu Społecznego, a pozostałą część stanowił wkład krajowy w środkach publicznych. Wsparcie finansowe przewidziane ogółem dla działania 1.3 (w tym wkład unijny i wsparcie finansowe publicznych środków krajowych) zgodnie z zapisami Uzupelnienia SPO RZL opiewało na kwotę ponad 263,8 mln euro. Z tym że na dostępny dla organizacji pozarządowych schemat b) przeznaczono z tego nieco ponad 2,16 mln euro⁶. Instytucjami wdrażającymi dla tego działania były wojewódzkie urzędy pracy.

Działanie 1.4 Integracja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych

Celem działania było zgodnie z Uzupelnieniem SPO RZL „zwiększenie stopnia przygotowania zawodowego i poprawa zdolności do uzyskania zatrudnienia przez osoby

⁶ Jest to kwota szacunkowa, wynikająca z ramowych planów realizacji działania 1.3 SPO RZL w latach 2004, 2005 i 2006, uzyskanych w szesnastu wojewódzkich urzędach pracy.

o znacznym i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, budowanie potencjału oraz tworzenie nowych i doskonalenie istniejących instrumentów, zwiększających możliwości osób niepełnosprawnych na rynku pracy”.

Organizacje pozarządowe mogły być beneficjentem tylko w jednej z dwóch części działania – w schemacie a) Wsparcie osób o znacznym i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności na otwartym rynku pracy. Na liście potencjalnych projektodawców w tym schemacie organizacje pozarządowe pojawiają się tak, jak w poprzednio omawianych działaniach SPO RZL, jako jeden z typów instytucji dialogu społecznego albo też jako organy założycielskie szkół. Wymienione są na niej także wprost „inne organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych”.

Odbiorcami pomocy świadczonej w ramach projektów mogły być osoby niepełnosprawne o znacznym bądź umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, które po raz pierwszy wchodzi na rynek pracy, są długotrwale bezrobotne lub też mają największe trudności z wejściem na rynek pracy. Ponadto projekty mogły być skierowane do jednostek samorządu terytorialnego, służb medycyny pracy, instytucji rynku pracy, publicznych służby zatrudnienia, OHP, agencji zatrudnienia, instytucji szkoleniowych, instytucji dialogu społecznego, instytucji partnerstwa lokalnego, innych organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych, pracodawców, pracowników współpracujących z osobami niepełnosprawnymi zatrudnionymi u tego samego pracodawcy, a także do Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Projekty finansowane w ramach schematu a) działania 1.4 mogły obejmować doradztwo i poradnictwo zwiększające potencjał zawodowy i możliwości uzyskania pracy przez osoby niepełnosprawne, warsztaty psychologiczne ukierunkowane na zwiększenie ich aktywności zawodowej, a także szkolenia dla otoczenia współpracującego z osobami niepełnosprawnymi. Ponadto wsparcie można było uzyskać m.in. na rozwój i promocję usług doradczych dla osób niepełnosprawnych, dla organizacji pozarządowych i innych usługodawców, na działania zmierzające do integracji osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy oraz inne usługi zwiększające aktywność zawodową tych osób, na rozwijanie form i programów szkolenia osób niepełnosprawnych on-line oraz na działania służące tworzeniu miejsc pracy dla nich. Można było także realizować projekty zmierzające do zmiany postaw społecznych wobec osób niepełnosprawnych, a także te obejmujące badania i ekspertyzy w obszarze rehabilitacji zawodowej i zatrudniania osób niepełnosprawnych.

Uzupełnienie SPO RZL umożliwiała także finansowanie działań towarzyszących, ułatwiających uczestnictwo w projekcie (np. zapewnienie obecności tłumacza migowego), ale ich koszty nie mogły przekraczać 10% wartości całego projektu

Maksymalna wysokość dofinansowania w działaniu 1.4 wynosiła 100%, przy czym 71,81% tego dofinansowania pochodziło z Europejskiego Funduszu Społecznego, a pozostałą część stanowił wkład krajowy w środkach publicznych. Wsparcie finansowe przewidziane ogółem dla działania 1.4 (w tym wkład unijny i wsparcie finansowe publicznych środków krajowych) miało wynosić zgodnie z zapisami Uzupelnienia SPO RZL ponad 106 mln euro, przy czym na schemat a) przeznaczono ponad 43,7 mln euro⁷. Instytucją wdrażającą dla tego działania był Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Działanie 1.5 Promocja aktywnej polityki społecznej poprzez wsparcie grup szczególnego ryzyka

Celem działania było „ograniczenie zjawiska marginalizacji społecznej i przygotowanie osób narażonych na wykluczenie społeczne do wejścia na rynek pracy, utrzymania zatrudnienia lub powrotu do czynnego życia zawodowego”.

Organizacje pozarządowe mogły być projektodawcami tylko w schemacie a) Wspieranie osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Na liście potencjalnych beneficjentów, obok jednostek samorządu terytorialnego i ich jednostek organizacyjnych, instytucji szkoleniowych, organizacji pracodawców i związków zawodowych, a także jednostek naukowych, wymieniono „organizacje pozarządowe prowadzące działalność na rzecz grup szczególnego ryzyka”.

Projekty realizowane w ramach schematu a) mogły być, zgodnie z nazwą schematu, skierowane do osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, a szczególnie do osób korzystających długotrwale ze świadczeń pomocy społecznej. Zaliczono do nich osoby bezrobotne powyżej 24 miesięcy, alkoholików i narkomanów, bezdomnych, osoby opuszczające zakłady karne, uchodźców, młodzież z placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych. Wsparciem mogły być także objęte osoby w wieku 15-24 lat, które nie uczyły się, nie pracowały i nie były zarejestrowane jako bezrobotne, albo takie, które uczyły się, ale sprawiały trudności wychowawcze i miały poważne kłopoty w nauce lub pochodziły z rodzin ubogich, zagrożonych dysfunkcjami społecznymi. Projekty mogły być też skierowane do pracodawców, pracowników instytucji pomocy społecznej (w tym organizacji pozarządowych działających w zakresie pomocy społecznej) oraz wolontariuszy pracujących na rzecz tych instytucji, a także do instytucji (w tym organizacji pozarządowych) wspierających osoby zagrożone wykluczeniem społecznym oraz do kadry nauczycieli, wychowawców i instruktorów pracujących z młodzieżą trudną.

Projekty realizowane w ramach schematu a) działania 1.5 mogły obejmować warsztaty związane z diagnozowaniem potencjału zawodowego osób z grup szczególnego

⁷ Jest to kwota szacunkowa, uzyskana z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

ryzyka oraz możliwości jego rozwoju. Projekty mogły także przewidywać szkolenia dla osób z takich grup kształcące umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach i prowadzące do zwiększania samodzielności. Mogły również zawierać element subsydiowania zatrudnienia osób bezrobotnych powyżej 24 miesięcy na otwartym rynku pracy. Ponadto możliwe było uzyskanie wsparcia na współfinansowanie tworzenia i działalności Centrów Integracji Społecznej (CIS) – przeznaczonych dla osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym oraz wspieranie zatrudnienia subsydiowanego w ramach CIS. Projekty mogły też polegać na organizowaniu szkoleń i warsztatów edukacyjno-wychowawczych na rzecz młodzieży trudnej, mających na celu powrót do nauki, a potem zdobycie zawodu i usamodzielnienie się, oraz zapobieganiu wśród ludzi młodych dysfunkcjom społecznym, takim jak alkoholizm, narkomania, przestępczość. Możliwe było również prowadzenie kampanii promujących oraz innych działań wspierających wolontariat w zakresie integracji z rynkiem pracy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także pomaganie w organizowaniu grup wsparcia i samopomocy poprzez doradztwo i poradnictwo zawodowe oraz rozwijanie standardów jakości usług prowadzących do integracji z rynkiem pracy, świadczonych przez instytucje pomocy społecznej. Można było też prowadzić badania i sporządzać ekspertyzy mające na celu ocenę wpływu i efektywności form wsparcia świadczonych na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, jak również organizować szkolenia dla pracowników instytucji pomocy społecznej (w tym pracowników organizacji pozarządowych i wolontariuszy), pracujących z osobami z grup szczególnego ryzyka.

Zapisy Uzupelnienia SPO RZL wskazywały ponadto, że projekty mające na celu aktywizację zawodową osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym mogły obejmować także działania towarzyszące – zapewnienie opieki nad dziećmi i osobami zależnymi od uczestników projektu, jednak identycznie jak miało to miejsce przy działaniach 1.3 i 1.4, koszty tych działań nie mogły przekraczać 10% wartości całego projektu.

Maksymalna wysokość dofinansowania w działaniu 1.5 wynosiła 100%, przy czym 80% tego dofinansowania pochodziło z Europejskiego Funduszu Społecznego, a pozostałe 20% stanowił wkład krajowy w środkach publicznych. Łącznie wsparcie finansowe przewidziane dla całego działania 1.5 (w tym wkład unijny i wsparcie finansowe publicznych środków krajowych) zgodnie z zapisami Uzupelnienia SPO RZL opiewało na kwotę niespełna 100,4 mln euro. Na schemat a), dostępny dla organizacji pozarządowych, przeznaczono ponad 83 mln euro⁸. Instytucją wdrażającą dla tego działania był Departament Wdrażania EFS w obecnym Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej.

⁸ Jest to kwota szacunkowa, wynikająca z ramowych planów realizacji działania 1.5 SPO RZL w latach 2004, 2005 i 2006.

Działanie 1.6 Integracja i reintegracja zawodowa kobiet

Celem działania 1.6 było udzielenie wielostronnego wsparcia kobietom na rynku pracy, prowadzące do wzrostu stopy ich zatrudnienia i podniesienia ich statusu zawodowego i społecznego.

Także w wypadku tego działania organizacje pozarządowe mogły być projektodawcami tylko w ramach jednej z dwóch części – w schemacie a) Wspieranie równości szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy. Na liście beneficjentów wymienione były „organizacje pozarządowe prowadzące działalność na rzecz integracji i reintegracji zawodowej kobiet”. Oprócz nich projekty mogły składać także instytucje rynku pracy, publiczne służby zatrudnienia, OHP, agencje zatrudnienia, instytucje szkoleniowe, instytucje dialogu społecznego, instytucje partnerstwa lokalnego, pracodawcy, jednostki naukowe, ośrodki doradztwa rolniczego, ośrodki poradnictwa zawodowego i psychologicznego oraz jednostki samorządu terytorialnego.

Projekty realizowane w ramach działania 1.6 mogły być skierowane do kobiet bezrobotnych i poszukujących pracy, biernych zawodowo, tych o niskich i zdezaktualizowanych kwalifikacjach, powracających na rynek pracy po długiej nieobecności, kobiet z obszarów wiejskich, a także tych, które prowadziły własną działalność gospodarczą lub chciały ją rozpocząć. Beneficjentami ostatecznymi mogły być także same instytucje rynku pracy, jak również pracodawcy.

W ramach schematu a) działania 1.6 można było uzyskać dofinansowanie na organizację i prowadzenie kursów szkoleniowych dla kobiet podnoszących ich kwalifikacje zawodowe, a także tych w zakresie nabywania i wykorzystywania umiejętności i wiedzy na temat elastycznego podejścia do zawodu, pracy w trzecim sektorze, pracy w ramach wolontariatu, rozwijania własnej działalności gospodarczej. Projekty realizowane w ramach działania 1.6 mogły także obejmować kursy szkoleniowe z zakresu aktywizacji zawodowej i opracowywanie indywidualnych planów działania.

Projekty mogły również zmierzać do wsparcia przedsiębiorczości wśród kobiet poprzez przyznanie jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej. Mogły także obejmować staże lub przygotowanie zawodowe w miejscu pracy. Realizowane mogły być też projekty pilotażowe mające za zadanie wsparcie samoorganizacji kobiet, a także projekty badawcze mające na celu diagnozę sytuacji kobiet na rynku pracy oraz realizację zasady równości szans w dostępie do niego. Wsparcie mogły również uzyskać projekty związane z opracowywaniem i uruchomieniem baz danych o lokalnych rynkach pracy, a także z akcjami informacyjno-edukacyjnymi na rzecz zwalczania stereotypów w postrzeganiu ról kobiecych i męskich w życiu zawodowym i rodzinnym. Ponadto, zgodnie z zapisami Uzupełnienia SPO RZL, w ramach schematu a) działania 1.6, finansowane mogło

być doradztwo zawodowe dla kobiet, doradztwo psychologiczne i prawne, tworzenie programów specjalnych, innowacyjnych i inicjatyw lokalnych na rzecz zatrudnienia kobiet, w tym tworzenie nowych miejsc pracy dla bezrobotnych kobiet. W końcu możliwa była także realizacja szkoleń dla przedsiębiorców w zakresie elastycznych form zatrudnienia oraz praw i obowiązków związanych z równością szans dla kobiet i mężczyzn, jak również doradztwo dla pracowników instytucji rynku pracy (w tym organizacji pozarządowych działających na rzecz kobiet) w zakresie równości szans dla kobiet i mężczyzn.

Identycznie jak przy działaniu 1.5 projekty mające na celu aktywizację zawodową kobiet mogły obejmować także działania towarzyszące związane z opieką nad dziećmi i osobami zależnymi od uczestników projektu.

Tak samo też jak przy działaniu 1.6 dofinansowanie mogło wynosić do 100% kosztów kwalifikowanych projektów, a instytucją wdrażającą był Departament Wdrażania EFS w obecnym Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej. Wsparcie finansowe przewidziane ogółem dla całego działania 1.6 (w tym wkład unijny i wsparcie finansowe publicznych środków krajowych) wynosiło zgodnie z zapisami Uzupelnienia SPO RZL ponad 81,9 mln euro. Na dostępny dla organizacji pozarządowych schemat a) przeznaczono niespełna 75,7 mln euro⁹.

PRIORYTET II SPO RZL ROZWÓJ SPOŁECZEŃSTWA OPARTEGO NA WIEDZY

Celem priorytetu II SPO RZL było rozszerzenie dostępu do edukacji i poprawa jej poziomu, a także włączanie w proces edukacji technologii informacyjnych i komunikacyjnych. Miał on także służyć podnoszeniu kwalifikacji pracowników, promocji edukacji w zakresie przedsiębiorczości oraz promocji elastycznych form pracy. Priorytet miał w końcu na celu również poprawę jakości pracy administracji publicznej poprzez zapewnienie odpowiednich szkoleń dla urzędników.

Działanie 2.1 Zwiększenie dostępu do edukacji – promocja kształcenia przez całe życie

Celem działania 2.1 SPO RZL była „promocja kształcenia przez całe życie poprzez zwiększenie dostępu do edukacji na wszystkich poziomach kształcenia – od edukacji przedszkolnej do kształcenia ustawicznego osób dorosłych, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wiejskich”. Organizacje pozarządowe mogły składać wnioski w dwóch z czterech części tego działania – w schematach a) i c).

Schemat a) dotyczył zmniejszenia dysproporcji edukacyjnych pomiędzy wsią a miastem. Na liście beneficjentów, którzy mogli składać wnioski o dofinansowanie, oprócz organizacji pozarządowych zostały wymienione także szkoły wyższe, jednostki

⁹ Jest to kwota szacunkowa, wynikająca z ramowych planów realizacji działania 1.6 SPO RZL w latach 2004, 2005 i 2006.

naukowe, jednostki samorządu terytorialnego oraz Centrum Metodyczne Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej. Mogli oni ubiegać się o dofinansowanie projektów obejmujących tworzenie alternatywnych form edukacji przedszkolnej, udzielanie dotacji dla szkół na projekty rozwojowe, tworzenie centrów kształcenia na odległość na wsi, a także badania stopnia przygotowania sześciolatków do edukacji. Grupą docelową tych projektów mogły być szkoły podstawowe, gimnazja oraz szkoły ponadgimnazjalne, społeczności lokalne, przedszkola, a także lokalna, regionalna i centralna administracja oświatowa.

Natomiast schemat c) działania 2.1 SPO RZL związany był z rozwojem systemu kształcenia ustawicznego, w tym kształcenia na odległość. W tym wypadku projektodawcami mogły być organizacje pozarządowe, ale także szkoły wyższe i jednostki naukowe. Beneficjentami ostatecznymi mogły być szkoły wyższe oraz ich studenci, jak również lokalna, regionalna i centralna administracja oświatowa. Projekty realizowane w ramach schematu c) mogły dotyczyć opracowania programów nauczania do kształcenia na odległość na wybranych kierunkach i specjalnościach studiów wyższych oraz przeprowadzenie badań dotyczących efektywności kształcenia na odległość.

Maksymalny poziom dofinansowania w obydwu schematach wynosił 100%, przy czym 74,99% tego dofinansowania pochodziło z Europejskiego Funduszu Społecznego, a pozostałą część stanowił wkład krajowy w środkach publicznych. Łącznie wsparcie finansowe przewidziane na wszystkie schematy działania 2.1 (w tym wkład unijny i wsparcie finansowe publicznych środków krajowych) wynosiło zgodnie z zapisami Uzupelnienia SPO RZL ponad 278 mln euro. Na dostępne dla organizacji pozarządowych schematy a) i c) przeznaczono ponad 127,9 mln euro¹⁰. Instytucją wdrażającą dla działania 2.1 SPO RZL było Biuro Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego w Ministerstwie Edukacji Narodowej.

Działanie 2.2 Podniesienie jakości edukacji w odniesieniu do potrzeb rynku pracy

Działanie 2.2 SPO RZL miało na celu „podnoszenie jakości edukacji w celu wzmocnienia zdolności uczniów do przyszłego zatrudnienia między innymi poprzez upowszechnienie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w procesie kształcenia, doskonalenie nauczycieli, akredytację instytucji edukacyjnych oraz budowę systemu zbierania i analizy edukacyjnych danych statystycznych”. Organizacje pozarządowe mogły składać wnioski jedynie w części tego działania – w schemacie d), odnoszącym się do zwiększenia jakości kształcenia poprzez akredytację instytucji oświatowych oraz budowę systemu zbierania i analizy edukacyjnych danych statystycznych. Na liście potencjalnych beneficjentów oprócz organizacji wymieniono także szkoły wyższe oraz Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej oraz jednostki naukowe.

¹⁰ Jest to kwota szacunkowa, wynikająca z ramowych planów realizacji działania.

Beneficjentami ostatecznymi mogły być, w świetle zapisów Uzupełnienia SPO RZL – administracja oświatowa, placówki prowadzące kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych oraz Centralna i Okręgowe Komisje Egzaminacyjne. W ramach działania 2.2 SPO RZL możliwa była realizacja projektów polegających na opracowaniu przewodnika procedur akredytacji placówek prowadzących kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych, prowadzeniu monitoringu działalności instytucji akredytowanych oraz budowie systemu zbierania i analizy edukacyjnych danych statystycznych.

Maksymalna wysokość dofinansowania w działaniu 2.2 wynosiła 100%, przy czym 75% tego dofinansowania pochodziło z Europejskiego Funduszu Społecznego, a pozostałe 25% stanowił wkład krajowy w środkach publicznych. Łącznie wsparcie finansowe przewidziane na wszystkie schematy działania 2.2 (w tym wkład unijny i wsparcie finansowe publicznych środków krajowych) wynosiło zgodnie z zapisami Uzupełnienia SPO RZL ponad 450,5 mln euro, ale na schemat d), w którym projekty mogły składać organizacje pozarządowe, przeznaczono niepełną 286 tys. euro¹¹. Instytucją wdrażającą dla tego działania, podobnie jak w wypadku działania 2.1, było Biuro Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego w Ministerstwie Edukacji Narodowej.

Działanie 2.3 Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki

Głównym celem działania 2.3 SPO RZL było „podniesienie konkurencyjności i rozwój potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw poprzez inwestycje w kadry”. Organizacje pozarządowe mogły składać wnioski jedynie w części tego działania – w schemacie a), dotyczącym doskonalenia umiejętności i kwalifikacji kadr. Co prawda na liście beneficjentów nie były wprost wymienione, jednak o dofinansowanie mogły ubiegać się te organizacje pozarządowe, które były instytucjami szkoleniowymi albo organami założycielskimi szkół.

Projekty realizowane w ramach działania 2.3 musiały być skierowane, zgodnie z zapisami Uzupełnienia SPO RZL, do przedsiębiorstw i ich pracowników. Mogły to być m.in. projekty przewidujące szkolenia i pomoc doradczą dla kadr zarządzających i pracowników przedsiębiorstw związane z podwyższeniem i nabyciem nowych kwalifikacji i umiejętności, a także z usprawnieniem zarządzania, identyfikacją potrzeb w zakresie kwalifikacji pracowników, poprawą organizacji pracy, zarządzaniem bezpieczeństwem i higieną pracy oraz uelastycznieniem form świadczenia pracy.

Maksymalna wysokość dofinansowania w działaniu 2.3 wynosiła 100%, przy czym 75% tego dofinansowania pochodziło z Europejskiego Funduszu Społecznego,

¹¹ Jest to kwota szacunkowa, wynikająca z ramowych planów realizacji działania.

a pozostałe 25% stanowił wkład krajowy w środkach publicznych. Łącznie wsparcie finansowe przewidziane na całe działanie 2.3 (w tym wkład unijny i wsparcie finansowe publicznych środków krajowych) wynosiło zgodnie z zapisami Uzupełnienia SPO RZL ponad 253,3 mln euro, z czego na dostępny dla organizacji pozarządowych schemat a) przeznaczono ponad 202,2 mln euro¹². Instytucją wdrażającą dla tego działania była Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości.

PRIORYTET III SPO RZL POMOC TECHNICZNA

Celem priorytetu III Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich – Pomocy technicznej – było zapewnienie wysokiej jakości i spójności działań służących wdrażaniu SPO RZL, zagwarantowanie zgodności realizowanych projektów z prawem unijnym i politykami wspólnotowymi, zapewnienie instytucji płatniczej i Komisji Europejskiej, iż środki wspólnotowe są właściwie zarządzane, oraz zorganizowanie systemu informacji i promocji SPO RZL. W żadnym z trzech działań wyodrębnionych w ramach tego priorytetu organizacje pozarządowe nie mogły być bezpośrednimi projektodawcami.

SEKTOROWY PROGRAM OPERACYJNY WZROST KONKURENCYJNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW (SPO WKP)

Głównym celem programu była „poprawa pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw działających na terenie Polski w warunkach Jednolitego Rynku Europejskiego”. Program był finansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, budżetu państwa, środków prywatnych i samorządowych oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska. Łącznie na realizację SPO WKP przeznaczona została kwota ponad 2,9 mld euro. Program wdrażany był na poziomie ogólnopolskim, chociaż jego obsługa częściowo była przeprowadzana na szczeblu regionalnym.

W ramach SPO WKP wydzielono trzy priorytety:

- Priorytet I Rozwój przedsiębiorczości i wzrost innowacyjności poprzez wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu, który jako jedyny w tym programie umożliwia przedkładanie wniosków przez organizacje pozarządowe;
- Priorytet II Bezpośrednie wsparcie przedsiębiorstw;
- Priorytet III Pomoc techniczna.

Organizacje pozarządowe mogły być projektodawcami jedynie w wypadku priorytetu I – w trzech z pięciu wyodrębnionych działań.

¹² Jest to kwota szacunkowa, wynikająca z ramowych planów realizacji działania.

PRIORYTET I SPO WKP ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I WZROST INNOWACYJNOŚCI POPRZEZ WZMOCNIENIE INSTYTUCJI OTOCZENIA BIZNESU

Działanie 1.1 Wzmocnienie instytucji wspierających działalność przedsiębiorstw

Działanie podzielone zostało na dwa poddziałania: 1.1.1 Wsparcie instytucji otoczenia biznesu zrzeszonych w sieci Krajowego Systemu Usług oraz 1.1.2 Wsparcie instytucji otoczenia biznesu oraz sieci instytucji otoczenia biznesu. I tylko w ramach drugiego z nich organizacje pozarządowe mogły przedkładać wnioski o dofinansowanie realizacji projektu. Gwoli ścisłości warto zaznaczyć, że w ramach poddziałania 1.1.1 jedynym projektodawcą mogła być Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości. Natomiast na liście potencjalnych projektodawców poddziałania 1.1.2 wymieniono m.in. instytucje otoczenia biznesu nienastawione na zysk, w tym m.in. „organizacje i instytucje działające na rzecz przedsiębiorców: ośrodki otoczenia biznesu, ośrodki informacji gospodarczej, fundusze poręczeń kredytowych i pożyczkowych, inkubatory przedsiębiorczości, agencje rozwoju regionalnego i lokalnego, ośrodki innowacji i technologii, placówki naukowo-badawcze, fundacje, stowarzyszenia, kluby oraz inne organizacje przedsiębiorców i pracodawców”.

W ramach poddziałania 1.1.2 możliwa była realizacja m.in. projektów zgłaszanych przez instytucje otoczenia biznesu oraz organizacje działające w sieci instytucji otoczenia biznesu na wdrożenie nowej i poprawę dotychczasowej oferty usługowej, projektów służących powstawaniu sieci instytucji otoczenia biznesu, projektów inwestycyjnych niezbędnych do właściwego funkcjonowania tych instytucji oraz ich sieci. Wsparcie mogły uzyskać także projekty związane z działalnością promocyjną instytucji otoczenia biznesu oraz ich sieci oraz te mające na celu zwiększenie zasięgu oddziaływania sieci.

Łącznie wsparcie finansowe przewidziane na całe działanie 1.1 zgodnie z zapisami Uzupełnienia SPO WKP wynosiło ponad 30,8 mln euro, przy czym na dostępne dla organizacji pozarządowych poddziałanie 1.1.2 przyznano niespełna 19,4 mln euro¹³.

Działanie 1.3 Tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju firm

Na liście potencjalnych projektodawców tego działania znajdowały się „podmioty zarządzające parkami przemysłowymi, naukowo-technologicznymi i inkubatorami technologicznymi, w tym przedsiębiorczości akademickiej, np. agencje rozwoju regionalnego, fundacje, stowarzyszenia lub inne podmioty prawne z udziałem w szczególności samorządów regionalnych i lokalnych, przedsiębiorców, uczelni i innych podmiotów”.

¹³ Jest to kwota szacunkowa, wynikająca z ramowych planów realizacji działania.

W ramach działania 1.3 można było aplikować o środki na realizację projektów inwestycyjnych związanych z powstawaniem i rozwojem parków przemysłowych, parków naukowo-technologicznych oraz inkubatorów technologicznych (w tym przedsiębiorczości akademickiej), a także na świadczenie usług doradczych dla instytucji zarządzających tego rodzaju przedsiębiorczości.

Łącznie wsparcie finansowe przewidziane na całe działanie 1.3 wynosiło zgodnie z zapisami Uzupełnienia SPO WKP ponad 189,4 mln euro, a instytucją odpowiedzialną za jego wdrażanie była Agencja Rozwoju Przemysłu S.A.

Działanie 1.4 Wzmocnienie współpracy między sferą badawczo-rozwojową a gospodarką

Zgodnie z zapisami Uzupełnienia SPO WKP organizacje pozarządowe były uprawnione do składania wniosków o dofinansowanie realizacji projektu także w ramach tego działania. Co prawda na liście potencjalnych beneficjentów nie były wprost wymienione, jednak zapis mówiący, że beneficjentami mogły być „przedsiębiorstwa, grupy przedsiębiorstw, instytucje sfery B+R (badania i rozwój), organizacje (sieci, konsorcja sfery B+R) i inne instytucje wspierające przedsiębiorczość oraz innowacyjność” stwarzał taką możliwość.

W ramach działania 1.4 wsparcie mogły uzyskać projekty obejmujące badania stosowane i prace rozwojowe, ale wyłącznie w zakresie badań przemysłowych i przedkonkurencyjnych prowadzonych przez przedsiębiorstwa lub grupy przedsiębiorstw samodzielnie albo we współpracy z instytucjami sfery B+R, a także projekty obejmujące inwestycje związane z budową, modernizacją i wyposażeniem laboratoriów świadczących specjalistyczne usługi dla przedsiębiorstw, realizowane przez jednostki naukowe. Ponadto środki w ramach tego działania mogły być przyznane także na prowadzenie inwestycji związanych z budową, modernizacją i wyposażeniem specjalistycznych laboratoriów Centrów Zaawansowanych Technologii (CZT) i Centrów Doskonałości, działających w priorytetowych dziedzinach rozwoju polskiej gospodarki, na projekty celowe realizowane przez CZT, w końcu także na projekty badawcze i celowe w obszarze monitorowania i prognozowania rozwoju technologii.

Łącznie wsparcie finansowe przewidziane na całe działanie 1.4 wynosiło zgodnie z zapisami Uzupełnienia SPO WKP 121,78 mln euro. Instytucją wdrażającą właściwą w ramach tego działania było dawne Ministerstwo Nauki i Informatyzacji, obecnie Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

SEKTOROWY PROGRAM OPERACYJNY RESTRUKTURYZACJA I MODERNIZACJA SEKTORA ŻYWNOŚCIOWEGO I ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH (SPO ROL)

Głównym celem programu była poprawa konkurencyjności gospodarki rolno-żywnościowej oraz zrównoważony rozwój obszarów wiejskich. Program był finansowany z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji w Rolnictwie – Sekcja Orientacji, budżetu państwa, środków prywatnych i samorządowych, a na jego realizację przeznaczono około 1,8 mld euro.

W ramach SPO ROL wyodrębniono trzy priorytety:

- Priorytet I Wspieranie zmian i dostosowań w sektorze rolno-żywnościowym;
- Priorytet II Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich;
- Priorytet III Pomoc techniczna.

Organizacje pozarządowe mogły aplikować o środki w ramach dwóch pierwszych priorytetów.

PRIORYTET I SPO ROL WSPIERANIE ZMIAN I DOSTOSOWAŃ W SEKTORZE ROLNO-ŻYWNOŚCIOWYM

Celem pierwszego priorytetu była poprawa konkurencyjności i dochodowości sektora żywnościowego, zapewnienie bezpieczeństwa i odpowiedniej jakości produkcji oraz dostosowanie do standardów Unii Europejskiej. Organizacje pozarządowe mogły przedkładać projekty w dwóch z pięciu wyodrębnionych działań.

Działanie 1.3 Szkolenia

Celem działania 1.3 było m.in. wsparcie restrukturyzacji i modernizacji rolnictwa, zwiększenie konkurencyjności działalności rolniczej lub leśnej oraz ułatwienie startu zawodowego młodym rolnikom i poprawa zarządzania gospodarstwami rolnymi. Projektodawcami mogły być instytucje lub podmioty (publiczne lub prywatne) prowadzące działalność szkoleniową, a więc także realizujące taką działalność organizacje pozarządowe. Wsparcie mogły uzyskać projekty, które polegały na realizacji szkoleń dla rolników i innych osób pracujących w rolnictwie, mające na celu podwyższenie poziomu wiedzy i umiejętności osób zaangażowanych w działalność rolniczą lub leśną.

Maksymalna wysokość dofinansowania w działaniu 1.3 wynosiła 100%, przy czym 80% pochodziło z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji w Rolnictwie – Sekcja Orientacji, a pozostałe 20% stanowił wkład krajowy w środkach publicznych. Zgodnie z zapisami Uzupelnienia SPO ROL łącznie wsparcie finansowe przewidziane na działanie 1.3 opiewało na kwotę 20 mln euro. Instytucją wdrażającą była Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa (FAPA).

Działanie 1.4 Wsparcie doradztwa rolniczego

Wśród celów działania 1.4 Uzupelnienie SPO ROL wymieniano zwiększenie efektywności wykorzystania środków finansowych przeznaczonych na wspieranie rolnictwa oraz jego restrukturyzacji i modernizacji, zwiększenie konkurencyjności i dochodowości gospodarstw rolnych, ochronę środowiska naturalnego, poprawę jakości i higieny produkcji, bezpieczeństwa żywności oraz dobrostanu zwierząt, a także upowszechnienie stosowania zasad zwykłej dobrej praktyki rolniczej.

Projektodawcami mogły być instytucje lub podmioty (publiczne lub prywatne) prowadzące działalność w zakresie doradztwa rolniczego lub leśnego, a więc także realizujące taką działalność organizacje pozarządowe. Wsparcie mogły uzyskać projekty, które związane były ze świadczeniem usług doradczych na rzecz rolników zainteresowanych uzyskaniem pomocy w ramach Wspólnej Polityki Rolnej, instrumentów jej towarzyszących oraz polityki strukturalnej.

Maksymalna wysokość dofinansowania w działaniu 1.4 wynosiła, tak samo jak w wypadku działania 1.3, 100%, przy czym 80% pochodziło z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji w Rolnictwie – Sekcja Orientacji, a pozostałe 20% stanowił wkład krajowy w środkach publicznych. Zgodnie z zapisami Uzupelnienia SPO ROL łącznie wsparcie finansowe przewidziane na działanie 1.4 opiewało na kwotę 53,75 mln euro, a instytucją wdrażającą była Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa (FAPA).

PRIORYTET II SPO ROL ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH

Celem priorytetu II było wsparcie na obszarach wiejskich zróżnicowanej działalności gospodarczej przy zachowaniu walorów środowiskowych i kulturowych, poprawa warunków życia przez rozwój infrastruktury oraz zapewnienie mieszkańcom i przedsiębiorcom dostępu do usług, a także rozwój funkcji kulturowych i społecznych wsi. Organizacje pozarządowe mogły przedkładać projekty w dwóch z siedmiu działań.

Działanie 2.7 Pilotażowy program LEADER+

Realizacja Pilotażowego Programu LEADER+ została włączona jako działanie 2.7 w SPO ROL. Zgodnie z zapisami Uzupelnienia realizacja działania miała na celu „stymulowanie lokalnych inicjatyw na rzecz rozwoju obszarów wiejskich – tworzenie Zintegrowanych Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich (ZSROW), budowanie Lokalnych Grup Działania (LGD) oraz podejmowanie przez nie działań na rzecz rozwoju i promocji regionu”. LEADER+ miał się przyczynić do lepszego wykorzystania potencjału rozwojowego terenów wiejskich, poprawy ich konkurencyjności, a także do aktywizacji oraz współpracy lokalnych środowisk.

Realizacja Programu Pilotażowego LEADER+ w Polsce została podzielona na dwa etapy, nazwane schematami. Celem pierwszego schematu było przede wszystkim

wsparcie procesu tworzenia LGD – swoistych lokalnych partnerstw, łączących w sobie podmioty z sektora publicznego (głównie samorządu), sektora społecznego i podmiotów gospodarczych. W czasie realizacji pierwszego schematu poza stworzeniem LGD trzeba było dokonać analizy możliwości rozwojowych terenów wiejskich i opracować na tej podstawie ZSRW. Wnioski na realizację schematu pierwszego mogły składać gminy wiejskie i miejsko-wiejskie, związki międzygminne, osoby prawne, w tym fundacje, stowarzyszenia, związki stowarzyszeń lub inne organizacje pozarządowe posiadające osobowość prawną. Maksymalne dofinansowanie w ramach schematu I wynosiło 150 tys. zł.

Lokalne Grupy Działania utworzone w ramach schematu I mogły następnie przedkładać wnioski na realizację schematu II – służącego realizacji opracowanych strategii. W schemacie II te z LGD, których wnioski zostały zaakceptowane, uzyskiwały wsparcie swojej działalności na rzecz realizacji strategii, na promocję obszarów wiejskich, na mobilizację ludności do wzięcia aktywnego udziału w procesie rozwoju obszarów wiejskich oraz na upowszechnianie i wymianę informacji o inicjatywach związanych z aktywizacją ludności wiejskiej. Maksymalne dofinansowanie w ramach schematu drugiego wynosiło 750 tys. zł.

Łącznie na realizację działania 2.7 przeznaczono w SPO ROL 19 mln euro. Maksymalna wysokość dofinansowania w obydwu schematach wynosiła 100%, przy czym 80% pochodziło z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji w Rolnictwie – Sekcja Orientacji, a pozostałe 20% stanowił wkład krajowy w środkach publicznych. Instytucją wdrażającą dla tego działania była, tak samo jak w wypadku wcześniej omówionych działań SPO ROL – Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa (FAPA).

SEKTOROWY PROGRAM OPERACYJNY RYBOŁÓWSTWO I PRZETWÓRSTWO RYB (SPO RYBY)

Głównym celem programu była racjonalna gospodarka żywymi zasobami wód i poprawa efektywności sektora rybackiego, a także podniesienie konkurencyjności polskiego rybactwa i przetwórstwa rybnego. Program był finansowany z Instrumentu Finansowego Wspierania Rybołówstwa, z budżetu państwa, ze środków samorządowych oraz środków prywatnych, a na jego realizację przeznaczono 0,3 mld euro.

W ramach SPO Ryby wyodrębniono następujące priorytety:

- Priorytet I Dostosowanie nakładu połowowego do zasobów;
- Priorytet II Odnowa i modernizacja floty rybackiej;
- Priorytet III Ochrona i rozwój zasobów wodnych, chów i hodowla, rybacka infrastruktura portowa; przetwórstwo i rynek rybny, rybołówstwo śródlądowe;
- Priorytet IV Inne działania;
- Priorytet V Pomoc techniczna.

PRIORYTET IV SPO RYBY: INNE DZIAŁANIA

Organizacje pozarządowe mogły aplikować o środki tylko w ramach działania 4.4 w priorytecie IV – Działania organizacji obrotu rynkowego. Przewidywało ono możliwość uzyskania wsparcia na zakładanie organizacji producentów rybnych, działalność organizacji producentów rybnych w celu poprawy jakości oraz na inne operacje wśród uczestników obrotu rynkowego, w tym m.in. na tworzenie inkubatorów biznesu w sektorze lub ośrodków gromadzenia produktów rybnych i akwakultury, szkolenia, w szczególności w zakresie jakości, na organizowanie przepływu know-how na pokładach statków oraz na łądzie oraz na poprawę stanu wiedzy i przejrzystości w zakresie produkcji i rynku rybnego.

Inytucją wdrażającą w wypadku tego działania była Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, wsparcie finansowe przewidziane na całe działanie 4.4 wynosiło zgodnie z zapisami Uzupelnienia SPO Ryby niespełna 700 tys. euro.

INICJATYWA WSPÓLNOTOWA EQUAL

Źródłem środków europejskich dla polskich organizacji pozarządowych były także dwie Inicjatywy Wspólnotowe (IW) EQUAL i INTERREG III. Cechą wspólną Inicjatyw Wspólnotowych było wspieranie tych przedsięwzięć, które miały szczególne znaczenie na poziomie europejskim. Ich ogólne zasady były opracowane wspólnie przez Komisję Europejską i państwa członkowskie. Inicjatywy te służyły poszukiwaniu innowacyjnych rozwiązań i wspierały budowę sieci osób i instytucji działających w tych samych dziedzinach¹⁴.

Szczególne znaczenie dla organizacji pozarządowych miała możliwość realizacji projektów w ramach Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL, finansowanej z Europejskiego Funduszu Społecznego. Była ona nakierowana na testowanie i promowanie poprzez współpracę ponadnarodową innowacyjnych sposobów zwalczania dyskryminacji i nierówności na rynku pracy oraz wsparcie działań na rzecz osób ubiegających się o status uchodźcy.

W ramach IW EQUAL organizacje pozarządowe mogły przedłożyć wnioski w ramach wszystkich pięciu tematów wybranych przez Polskę do realizacji:

TEMAT A: UŁATWIANIE WCHODZENIA I POWROTU NA RYNEK PRACY OSOBOM MAJĄCYM TRUDNOŚCI Z INTEGRACJĄ LUB REINTEGRACJĄ NA RYNKU PRACY, CELEM PROMOWANIA RYNKU PRACY OTWARTEGO DLA WSZYSTKICH

Zgodnie z zapisami Programu Operacyjnego IW EQUAL dla Polski na lata 2004-2006 w ramach tematu A można było przedkładać wnioski o dofinansowanie realizacji projektów służących wypracowaniu metod aktywizacji społeczności lokalnych

¹⁴ Projekty realizowane przez organizacje pozarządowe w ramach Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III nie są przedmiotem analizy przedstawionej w niniejszym raporcie ze względu na trudności w uzyskaniu wyczerpujących informacji o przyznanych organizacjom pozarządowym środkach.

w celu tworzenia lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia. Miały one służyć identyfikacji grup w największym stopniu zagrożonych marginalizacją oraz zidentyfikowaniu barier, jakie napotykają one na drodze do znalezienia zatrudnienia. W Programie Operacyjnym zapisano także, że projekty w temacie A mogły polegać na wypracowaniu mechanizmów efektywnej aktywizacji zawodowej grup najmniej mobilnych, w tym działań zmierzających do zwiększenia motywacji tych grup do aktywności zawodowej. Można było także opracowywać strategie integrowania ze społeczeństwem informacyjnym grup zagrożonych, jak również promować działania na rzecz zwiększenia społecznej świadomości o konieczności uczestnictwa w kształceniu ustawicznym i społeczeństwie informacyjnym, a także zapewnienia równych szans kobiet i mężczyzn. Można było też, poprzez tworzenie nowych struktur i systemów wsparcia, działać na rzecz integracji grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy lub z niego wykluczonych. Oczywiście wspomniane powyżej typy przedsięwzięć mogły być łączone w ramach jednego projektu. Ogólnie na realizację tematu A przeznaczono w Programie Operacyjnym IW EQUAL blisko 60,4 mln euro.

TEMAT D: WZMOCNIENIE KRAJOWEJ GOSPODARKI SPOŁECZNEJ (TRZECIEGO SEKTORA), A W SZCZEGÓLNOŚCI USŁUG NA RZECZ SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH ORAZ POPRAWA JAKOŚCI MIEJSC PRACY

W ramach tematu D można było realizować projekty polegające na promowaniu gospodarki społecznej na polskim rynku pracy oraz na wypracowaniu „nowych instrumentów gospodarki społecznej oraz modelowych metod aktywizacji dostosowanych do potrzeb różnych grup społecznych oraz do specyfiki obszarów geograficznych, na których rozwój gospodarki społecznej przyczyni się do przywrócenia ich atrakcyjności z punktu widzenia sytuacji na rynku pracy oraz dostępności usług, w tym usług socjalnych”. W ramach tematu D wsparcie otrzymać mogły także projekty związane z testowaniem metod aktywizacji lokalnych społeczności na rzecz współpracy w procesie rewitalizacji lokalnych rynków pracy i rozwoju obszarów wiejskich, wraz z promocją udziału przedsiębiorców w rozwoju i realizacji programów rewitalizacji, wypracowaniem modelowych rozwiązań na rzecz budowania potencjału trzeciego sektora, a zwłaszcza podnoszeniem kwalifikacji pracowników w zakresie zarządzania przedsiębiorstwami społecznymi. Projekty mogły także obejmować działania zmierzające do dostępu przedsiębiorstw społecznych do kapitału inwestycyjnego. Podobnie jak w wypadku tematu A, także i tu opisane wyżej rodzaje przedsięwzięć mogły być łączone w ramach jednego projektu. Ogólnie na realizację tematu A przeznaczono w Programie Operacyjnym IW EQUAL ponad 48,9 mln euro.

TEMAT F: WSPIERANIE ZDOLNOŚCI PRZYSTOSOWAWCZYCH PRZEDSIĘBIORSTW I PRACOWNIKÓW DO ZMIAN STRUKTURALNYCH W GOSPODARCE ORAZ WYKORZYSTANIA TECHNOLOGII INFORMACYJNYCH I INNYCH NOWYCH TECHNOLOGII

Projekty realizowane w ramach tematu F IW EQUAL mogły łączyć w sobie opracowanie analiz mających na celu określenie przeszkód na drodze do zwiększenia zdolności adaptacyjnych polskich przedsiębiorstw w zakresie wykorzystania nowych technologii, wypracowanie modelowych rozwiązań w zakresie wspierania małych i średnich przedsiębiorstw w procesie zastosowania nowych technologii oraz innowacyjnych metod zarządzania, a także testowanie innowacyjnych metod promowania i wdrażania elastycznych form zatrudnienia oraz organizacji pracy w celu wypracowania rozwiązań modelowych. Mogły obejmować też testowanie innowacyjnych metod podniesienia kwalifikacji pracowników zagrożonych utratą pracy oraz wypracowanie metod upowszechniania wśród małych i średnich przedsiębiorstw opracowywania strategii rozwoju zasobów ludzkich. Mogły to być również projekty przewidujące promowanie i wdrażanie zasad kształcenia ustawicznego wśród najbardziej zagrożonych pracowników oraz wypracowanie nowych metod szkolenia połączonych z praktycznym szkoleniem w zakresie nowych umiejętności (rotacja pracy, outplacement, mentoring, indywidualne programy szkoleniowe, pomoc koleżeńska) w celu utrzymania zatrudnienia pracowników zagrożonych utratą pracy. Na temat F przeznaczono około 37,7 mln euro.

TEMAT G: GODZENIE ŻYCIA RODZINNEGO I ZAWODOWEGO ORAZ PONOWNA INTEGRACJA KOBIET I MĘŻCZYZN, KTÓRZY OPUŚCILI RYNEK PRACY, POPRZEZ WDRAŻANIE BARDZIEJ ELASTYCZNYCH I EFEKTYWNYCH FORM ORGANIZACJI PRACY ORAZ DZIAŁAŃ TOWARZYSZĄCYCH

W temacie G możliwa była realizacja m.in. projektów polegających na badaniu skuteczności standardowych metod aktywizacji zawodowej osób wykluczonych z rynku pracy w wyniku pełnionych obowiązków rodzinnych, a także dotychczasowych działań na rzecz przedsiębiorczości kobiet i analiza rodzajów przedsiębiorstw zakładanych przez kobiety. Można było także zajmować się wypracowaniem skutecznego systemu motywującego kobiety do podejmowania działalności gospodarczej w sektorze usług z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, analizowaniem pracy kobiet w „szarej strefie” i wypracowaniem metod zapobiegania temu zjawisku, a także rozwijaniem mechanizmów utrzymania aktywności zawodowej i podnoszenia kwalifikacji zawodowych podczas przerwy spowodowanej opieką nad dziećmi i osobami zależnymi. Ponadto realizowane miały być projekty obejmujące upowszechnienie znajomości i monitorowanie przestrzegania prawa w zakresie praw rodzicielskich oraz monitorowanie przejawów dyskryminacji ze względu na płeć, a także promocję praw pracowniczych kobiet. Możliwa była także realizacja projektów koncentrujących się na wypracowaniu metod współpracy organizacji pozarządowych, władz samorządowych i przedsiębiorstw w za-

kresie tworzenia i prowadzenia placówek opiekuńczych i wychowawczych, a także likwidacji barier komunikacyjnych oraz barier związanych z organizacją opieki nad osobami zależnymi. Na temat G przeznaczono blisko 16,1 mln euro.

TEMAT I: POMOC W SPOŁECZNEJ I ZAWODOWEJ INTEGRACJI OSÓB UBIEGAJĄCYCH SIĘ O STATUS UCHODźCY

Projekty mogły obejmować poprawę systemu diagnozowania i prognozowania zjawiska napływu do Polski osób ubiegających się o status uchodźcy oraz dostosowanie systemu udzielania pomocy do potrzeb beneficjentów w zakresie umiejętności językowych, szkoleń zawodowych, informacji o kulturze, prawach i obowiązkach, a także możliwościach zatrudnienia. Można było także realizować projekty przewidujące wzmocnienie instytucji państwowych i organizacji pozarządowych realizujących politykę państwa w tym zakresie oraz tworzenie sieci partnerstwa i współpracy instytucji zajmujących się problematyką osób ubiegających się o status uchodźcy. Wsparcie mogły uzyskać także projekty obejmujące działania zmierzające do podniesienia poziomu świadomości społecznej na temat wielokulturowości poprzez działania edukacyjne i promocyjne oraz transfer dobrych rozwiązań w tym zakresie dzięki współpracy ponadnarodowej. Działania realizowane w ramach Tematu I skierowane mogły być jedynie do osób ubiegających się o status uchodźcy oraz instytucji i organizacji działających na rzecz tych osób. Na realizację projektów w temacie I przeznaczono nieco ponad 3 mln euro.

Projekty w ramach IW EQUAL realizowane mogły być jedynie w partnerstwie – i to zarówno na szczeblu krajowym w tzw. Partnerstwach na rzecz Rozwoju, jak i we współpracy międzynarodowej.

Realizacja projektów w ramach IW EQUAL przebiegała w trzech etapach – zwanych w nomenklaturze tej inicjatywy działaniami. Do każdego z nich przeprowadzany był odrębny nabór wniosków o dofinansowanie, z tym że wnioski na kolejne działania mogły być składane tylko przez te podmioty, które realizowały poprzednie. Działanie 1 obejmowało budowanie partnerstwa, pracę nad umową o Partnerstwie na rzecz Rozwoju i programem pracy działania 2 oraz nawiązanie współpracy ponadnarodowej i pracę nad umową o Partnerstwie Ponadnarodowym. Działanie 2 polegało na wykonywaniu zapisów obu tych umów, czyli na faktycznej realizacji samych projektów. Działanie 3 obejmowało natomiast upowszechnianie i włączanie rezultatów do głównego nurtu polityki, przy czym było ono realizowane jednocześnie z działaniem 2, gdy wypracowane zostały rezultaty, które można upowszechniać.

Instytucją wdrażającą dla wszystkich tematów IW EQUAL była Fundacja Fundusz Współpracy, pełniąca rolę Krajowej Struktury Wsparcia.

ŚRODKI DOSTĘPNE DLA ORGANIZACJI

Łącznie kwota środków przeznaczonych na realizację wszystkich tych programów wynosi ponad 12,5 mld euro, z czego ok. 8,3 mld euro to środki wspólnotowe, a resztę stanowi wymagany krajowy wkład własny (środki publiczne i prywatne). O fundusze strukturalne można było aplikować od momentu wejścia Polski do UE, umowy można było podpisywać do końca 2006, a środki w ramach projektów mogą być wydawane do końca 2008 r.

Jedynie nieco ponad 4,6 mld euro pochodzących ze środków wspólnotowych przeznaczonych zostało na te działania, w których projektodawcami mogły być organizacje pozarządowe. Należy przy tym zaznaczyć, że kwota ta jest efektem zsumowania środków przeznaczonych na realizację całych działań, a nie tylko poszczególnych wyodrębnionych w tych działaniach schematów czy poddziałań. Jak wynika z przedstawionej wcześniej charakterystyki poszczególnych działań, były wśród nich takie, w których organizacje pozarządowe mogły aplikować jedynie w ramach ich fragmentów – zwanych schematami albo poddziałaniami.

Część poddziałań lub schematów była dla stowarzyszeń i fundacji niedostępna, ponieważ albo wdrażana była w trybie systemowym, albo w konkursowym, lecz organizacje pozarządowe nie zostały uwzględnione na liście projektodawców. Takie poddziałania i schematy występowały w działaniach SPO RZL i SPO WKP.

Dlatego też dla właściwego przedstawienia aktywności i skuteczności organizacji pozarządowych w wykorzystaniu funduszy strukturalnych tak istotne jest stwierdzenie, ile pieniędzy było *de facto* dostępnych dla trzeciego sektora. Tego rodzaju szacunki są jednak obciążone licznymi zastrzeżeniami. Po pierwsze, podział środków w ramach działania na poszczególne schematy leżał w kompetencji instytucji wdrażającej, odpowiedzialnej za dane działanie. Instytucje te przygotowywały corocznie ramowe plany realizacji działań, w których wskazywały, ile środków zostanie przeznaczonych na poszczególne schematy w danym roku. Jednak plany te podlegały licznym aktualizacjom, polegającym także na przesunięciach pomiędzy schematami. Po drugie, istotną kwestią był zmienny kurs euro.

Wszystkie te zastrzeżenia dotyczą szacunkowych kwot przeznaczonych na dostępne dla organizacji pozarządowych schematy, które przedstawione zostały wcześniej w krótkich opisach poszczególnych działań. O tych uwarunkowaniach należy także pamiętać, mówiąc o szacunkowej sumie ogólnej. Z wspomnianej już kwoty 4,6 mld euro przeznaczonej na działania, w których projektodawcami mogły być organizacje pozarządowe, jedynie ok. 3,289 mld euro dostępnych było dla tych organizacji.

Szacunkowe kwoty dostępne dla organizacji pozarządowych w poszczególnych programach operacyjnych przedstawia poniższa tabela.

Program operacyjny	Środki dostępne dla organizacji pozarządowych (kwoty szacunkowe)
ZPORR	2 112,75 mln euro
SPO RZL	586,2 mln euro
SPO WKP	330,55 mln euro
SPO ROL	92,75 mln euro
SPO Ryby	0,67 mln euro
IW EQUAL	166,08 mln euro
RAZEM	3 289,00 mln euro

4. INFORMOWANIE O FUNDUSZACH STRUKTURALNYCH NA LATA 2004-2006 I STAN WIEDZY ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

W UNII EUROPEJSKIEJ OBOWIĄZUJE ZASADA INFORMOWANIA OPINII PUBLICZNEJ O WYKORZYSTANIU WSPÓLNOTOWYCH FUNDUSZY W REALIZACJI RÓŻNEGO RODZAJU PROJEKTÓW. MA TO NA CELU ZWIĘKSZENIE ŚWIADOMOŚCI NA TEMAT SPOSOBU, W JAKI DZIAŁA UNIA EUROPEJSKA, ORAZ NA CO WYDAWANE SĄ PIENIĄDZE POCHODZĄCE ZE WSPÓLNEGO BUDŻETU. DZIAŁANIA INFORMACYJNE PODEJMUJĄ WŁAŚCIWE ORGANY KRAJOWE I REGIONALNE WE WSPÓŁPRACY Z KOMISJĄ EUROPEJSKĄ.

POLITYKA INFORMACYJNA UNII EUROPEJSKIEJ – PODSTAWY PRAWNE

Według Rozporządzenia Komisji Europejskiej nr 1260/1999 z 21 czerwca 1999 r. ustanawiającego przepisy ogólne w sprawie funduszy strukturalnych, instytucja zarządzająca jest odpowiedzialna za zapewnienie reklamy planów rozwoju, a w szczególności za informowanie:

- potencjalnych bezpośrednich beneficjentów, organów handlowych i zawodowych, partnerów ekonomicznych i społecznych, instytucji wspierających równość między kobietami a mężczyznami oraz właściwych organizacji pozarządowych o możliwościach stwarzanych przez pomoc;
- ogółu społeczeństwa o roli Wspólnoty Europejskiej w danej pomocy i jej rezultatach.

Rozporządzenie Komisji nr 1159/2000 z 30 maja 2000 r. w sprawie prowadzenia przez państwa członkowskie działań informacyjnych i reklamowych dotyczących pomocy udzielanej z funduszy strukturalnych zawiera szczegółowe wytyczne opisujące sposób informowania o funduszach, projektach realizowanych w ich ramach oraz ich promocji.

Celem tych działań jest informowanie potencjalnych i faktycznych beneficjentów o możliwościach, jakie stwarza wspólna pomoc Unii Europejskiej i państw członkowskich. Rozporządzenie dokładnie określa podmioty, które powinny być przez państwa członkowskie informowane. Są to:

- organy regionalne i lokalne oraz inne właściwe organy publiczne;
- organizacje handlowe i koła przedsiębiorców;
- partnerzy ekonomiczni i społeczni;
- organizacje pozarządowe, w szczególności instytucje wspierające równość między kobietami i mężczyznami, organizacje zajmujące się ochroną i poprawą środowiska naturalnego;
- podmioty i promotorzy projektów.

Kwestię działań informacyjnych i promujących Fundusz Spójności reguluje Rozporządzenie Komisji nr 621/2004 z 1 kwietnia 2004 r. ustanawiające zasady wykonywania Rozporządzenia Rady nr 1164/94.

INFORMOWANIE O FUNDUSZACH STRUKTURALNYCH I FUNDUSZU SPÓJNOŚCI W POLSCE

INFORMOWANIE PRZED PRZYSTĄPIENIEM DO UNII EUROPEJSKIEJ

W 1999 r. rząd przyjął przygotowany przez Urząd Komitetu Integracji Europejskiej (UKIE) Program Informowania Społeczeństwa. Określał on: założenia procesu integracji i dotychczasowe dokonania w dziedzinie edukacji i informacji w tym zakresie (diagnoza); główne kierunki działań informacyjnych w długiej perspektywie (strategia); cele szczegółowych działań informacyjnych (taktyka); główne grupy społeczne, do których adresowany był komunikat (odbiorcy); podmioty biorące udział w programie oraz sposób i stopień ich zaangażowania (uczestnicy, partnerzy); ramowe zasady współpracy między podmiotami procesu edukacyjno-informacyjnego na rzecz integracji (koordynacja działań); sposoby stałej oceny skuteczności podjętych działań (monitoring).

Efektom rządowej kampanii informacyjnej było m.in. utworzenie Centrum Informacji Europejskiej (CIE) w Warszawie i Regionalnych Centrów Informacji Europejskiej (RCIE)¹.

Ważnym elementem przygotowania do wdrażania funduszy były próby wprowadzenia rozwiązań systemowych, podejmowane z inicjatywy instytucji rządowych i pozarządowych, zmierzające do wykształcenia kadry kompetentnych trenerów w zakresie funduszy strukturalnych. Do takich inicjatyw należało m.in. utworzenie Krajowego Ośrodka Szkoleniowego Europejskiego Funduszu Społecznego (1999), uruchomienie Krajowego Systemu Przygotowań do Funduszy Strukturalnych (2001), projekt wyszkolenia trenerów spośród urzędników urzędów marszałkowskich i wojewódzkich, realizowany przez UKIE z programu Phare 2000 „Wzmocnienie wdrażania *acquis* na szczeblu lokalnym”.

¹ Więcej informacji można znaleźć w dokumencie „Informacja nt. Programu Informowania Społeczeństwa i stanu jego realizacji do końca 1999 r.”, przesłanym Marszałek Senatowi RP 14 stycznia 2000 r. przez Sekretarza Komitetu Integracji Europejskiej.

W latach 2002-2003 miało miejsce wiele kampanii społecznych informujących o pozytywnych aspektach przystąpienia Polski do Unii Europejskiej², w tym o unijnej pomocy finansowej.

Przygotowanie Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004-2006 – kompleksowego dokumentu określającego strategię społeczno-gospodarczą Polski w pierwszych latach członkostwa w Unii Europejskiej – poprzedziły konsultacje społeczne na poziomie krajowym i regionalnym z udziałem przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych, stowarzyszeń przedsiębiorców, instytucji otoczenia biznesowego, środowisk akademickich (łącznie ok. 5 tys. osób), które odbyły się w okresie lipiec – listopad 2002 r.

Po przyjęciu przez Radę Ministrów Narodowego Planu Rozwoju i programów operacyjnych w lutym 2003 r. ówczesne Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej (MGPiPS), pełniące funkcję Instytucji Zarządzającej Podstawami Wsparcia Wspólnoty (IZ PW), przeprowadziło akcję promocyjną o zasięgu krajowym i regionalnym, której celem było zwiększenie wiedzy na temat polityki regionalnej i funduszy strukturalnych jako pozytywnego aspektu wejścia Polski do UE³.

Do głównych instrumentów strategii informacyjnej wykorzystywanych przez MGPiPS należały:

- publikacje dokumentów programowych (Narodowy Plan Rozwoju, sektorowe programy operacyjne, Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego), podręczników wdrażania, broszur informacyjnych, materiałów promocyjnych;
- organizacja i uczestnictwo w konferencjach, seminariach, wykładach;
- szkolenia i spotkania informacyjne dla pracowników zaangażowanych we wdrażanie programów operacyjnych;
- serwisy internetowe – szybkie źródło informacji na temat możliwości skorzystania z funduszy strukturalnych oraz obowiązujących procedur i wymogów związanych z projektami;
- udzielanie informacji telefonicznych i pisemnych bezpośrednio przez odpowiednie komórki⁴;
- informowanie opinii publicznej za pośrednictwem mediów (konferencje prasowe, artykuły, audycje).

² Więcej informacji można znaleźć w pracy zbiorowej pod red. dr Elżbiety Skotnickiej-Iljasiewicz „Społeczny bilans korzyści i kosztów członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Badania i ekspertyzy czerwiec 2002 – czerwiec 2003”, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, 2003.

³ Więcej informacji można znaleźć w dokumencie „Raport z przebiegu procesu przygotowań do absorpcji Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności w Polsce obejmujący okres sierpień 2002 – grudzień 2003”, Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, 2004.

⁴ W każdej instytucji zarządzającej wydzielone zostały komórki odpowiedzialne za informację i promocję. Ich zadaniem było m.in. dostarczanie i upowszechnianie informacji o funduszu, z którego środków finansowany był dany program operacyjny, o realizowanych w jego ramach projektach, a także inicjowanie i realizacja dodatkowych działań promocyjnych, np. imprez informacyjnych.

W akcje promocyjne zaangażowane były także ministerstwa przygotowujące poszczególne programy operacyjne (Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwo Środowiska, Ministerstwo Infrastruktury) oraz urzędy marszałkowskie i urzędy wojewódzkie.

W rozpowszechnianie informacji na temat funduszy strukturalnych i doradztwo dla różnych grup beneficjentów aktywnie zaangażowane były m.in.:

- Urząd Komitetu Integracji Europejskiej (w ramach programu Phare oraz działań własnych)⁵;
- agencje rządowe (Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa) i instytucje publiczne (Narodowe Centrum Kultury);
- organizacje pozarządowe;
- sieć centrów informacji europejskiej (CIE, RCIE, Krajowy Punkt Kontaktowy, regionalne, lokalne i branżowe punkty kontaktowe, Centra Euro-Info);
- Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce.

INFORMOWANIE PO PRZYSTĄPIENIU DO UNII EUROPEJSKIEJ

Wejście Polski do Unii Europejskiej i związane z tym możliwości, jakie daje jej pomoc finansowa, były dużym wyzwaniem zarówno dla instytucji zaangażowanych w proces wdrażania funduszy, jak i dla przyszłych beneficjentów. Nie chodzi tu tylko o zarządzanie funduszami, ale także o komunikację społeczną. Jak wspomnieliśmy wyżej, prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych na temat pieniędzy pochodzących z budżetu Unii jest usankcjonowanym prawnie obowiązkiem administracji publicznej.

W latach 2004-2006 działania informacyjne i promocyjne prowadzone były przez szereg instytucji na poziomie centralnym i regionalnym: m.in. przez instytucje zarządzające programami operacyjnymi, urzędy marszałkowskie pełniące funkcje instytucji pośredniczących, a także inne, w zależności od programu operacyjnego.

Zgodnie z obowiązkiem nałożonym przez wymienione wyżej Rozporządzenie Komisji Europejskiej nr 1159, IZ PWW, której rolę pełniło wówczas Ministerstwo Gospodarki i Pracy, przygotowała w maju 2004 r. dokument „Zintegrowana strategia działań promocyjnych i szkoleniowych Instytucji Zarządzającej Podstawami Wsparcia Wspólnoty na lata 2004-2006”.

Opisuje on założenia i metody koordynacji działań promocyjnych i szkoleniowych odnoszących się do funduszy unijnych. Zgodnie ze Strategią jednym z zadań IZ PWW jest prowadzenie działań mających na celu upowszechnianie wiedzy na temat możliwości wykorzystania funduszy strukturalnych oraz podnoszenie świadomości społecz-

⁵ „Polska w Unii Europejskiej. Mówię Tak! Założenia programu działań informacyjnych w latach 2002-2003”, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, 2002 oraz „Założenia działań informacyjnych i edukacyjnych w okresie poprzedzającym członkostwo Polski w Unii Europejskiej, lipiec 2003 – 30 kwietnia 2004”, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, 2003.

nej w zakresie roli Unii Europejskiej w procesie zwiększania konkurencyjności polskiej gospodarki oraz poprawy jakości życia społeczeństwa, zarówno na poziomie regionalnym, jak i krajowym. Strategia została skonsultowana z przedstawicielami wszystkich instytucji zarządzających programami operacyjnymi i Funduszem Spójności oraz Międzyresortowym Zespołem ds. Wykorzystania Instrumentów Strukturalnych Unii Europejskiej, który następnie przyjął ją w czerwcu 2004 r.

Zadaniem instytucji zarządzających poszczególnymi programami operacyjnymi, odpowiedzialnych za przygotowanie i realizację strategii informacyjnych i promocyjnych skierowanych do beneficjentów, było rozpowszechnianie informacji o funduszu, z którego środków finansowany był dany program operacyjny, i realizowanych w jego ramach projektach. Rok 2005 wypełniony był więc różnego rodzaju akcjami podejmowanymi przez wszystkie odpowiedzialne instytucje, mającymi na celu podniesienie poziomu wiedzy na temat funduszy strukturalnych i budowanie ich pozytywnego wizerunku w oczach opinii publicznej. Działania te zawierały elementy marketingu i promocji (infolinie, biuletyny promocyjne, działania bezpośrednie – konferencje, warsztaty, udział w targach), reklamy (spoty reklamowe, wkładki prasowe, kampanie outdoorowe) i public relations (szkolenia dla dziennikarzy, wysyłanie informacji prasowych, bieżąca współpraca z mediami). Istotnym elementem była współpraca z partnerami społecznymi i gospodarczymi oraz mediami, której podstawowym przejawem były opisane niżej otwarte konkursy dotacji dla organizacji pozarządowych czy mediów.

Przedsięwzięcia wynikające ze „Zintegrowanej strategii działań promocyjnych i szkoleniowych IZ PWW” finansowane były z:

- Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna;
- budżetu państwa;
- Programu Phare 2001/IB/OT-04 „Wzmocnienie koordynacji i zdolności zarządzania funduszami strukturalnymi”;
- Programu Phare 2002/000-580-01.07 „Przygotowanie do Podstaw Wsparcia Wspólnoty oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego”;
- Programu Phare 2002/000-580-01.08 „Przygotowanie projektów do wsparcia z EFRR”;
- Programu Phare 2003/005/710.01.06 „Przygotowanie projektów do wsparcia z EFRR”.

DZIAŁANIA INFORMACYJNE NA POZIOMIE CENTRALNYM

Za ogół działań informacyjno-promocyjnych na poziomie centralnym odpowiadało pełniące rolę Instytucji Zarządzającej Ministerstwo Rozwoju Regionalnego (MRR)⁶.

⁶ Ministerstwo Rozwoju Regionalnego zostało powołane w październiku 2005 r. Jak wspominaliśmy wyżej, wcześniej przygotowania do wykorzystania funduszy strukturalnych w Polsce koordynowało Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej (od stycznia 2003 do maja 2004), a następnie Ministerstwo Gospodarki i Pracy (od maja 2004 do 31 października 2005). Instytucje te odpowiadały również za działania informacyjno-promocyjne dotyczące funduszy.

Serwisy internetowe

MRR prowadzi rozbudowany serwis informacyjny poświęcony funduszom strukturalnym (www.fundusze-strukturalne.gov.pl), na który składają się strony administrowane przez departamenty odpowiadające za poszczególne programy operacyjne (np. Departament Wdrażania Programów Rozwoju Regionalnego odpowiadający za Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego prowadzi stronę www.zporr.gov.pl), a także przez departamenty innych ministerstw (np. Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi) i instytucji rządowych (np. Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa czy Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości) zaangażowanych we wdrażanie poszczególnych programów. Oczywiście, wspomniane ministerstwa i instytucje rządowe prowadzą również własne strony informujące o funduszach strukturalnych i programach operacyjnych, które wdrażają.

MRR uruchomiło także internetowy serwis dotyczący Funduszu Spójności (www.funduszspojnosci.gov.pl).

Szkolenia

Jedną z podstawowych form informowania o funduszach były i nadal są szkolenia. W tym miejscu wspomnieć należy sieć ośrodków szkoleniowych Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS).

Utworzenie w 1999 r. Krajowego Ośrodka Szkoleniowego Europejskiego Funduszu Społecznego (KOSzEFS) było odpowiedzią na rosnącą potrzebę informowania o możliwościach i sposobach wykorzystania środków EFS. Obecnie instytucja ta działa pod nazwą Krajowy Ośrodek Europejskiego Funduszu Społecznego (KO EFS).

Działania Krajowego Ośrodka EFS skupiają się głównie na dostarczaniu wiedzy o Europejskim Funduszu Społecznym w Polsce, a także na rozwijaniu i profesjonalizacji sieci ośrodków poprzez szkolenia zespołu, wprowadzanie nowoczesnych rozwiązań zarządzania siecią, promocję sieci Regionalnych Ośrodków EFS (RO EFS).

Od 2002 r. KO EFS działa w ramach Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości.

Różnorodne szkolenia organizowały również instytucje wdrażające, np. Departament Wdrażania EFS Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej – były to szkolenia m.in. na temat Generatora Wniosków Płatniczych.

W 2005 r. pracownicy Departamentu Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego w ówczesnym Ministerstwie Gospodarki i Pracy prowadzili indywidualne konsultacje dla projektodawców posiadających już gotowy wniosek i chcących go oficjalnie złożyć. Cykl nazwano: „STEP – Sprawdź Twój Ewentualny Projekt”. Celem konsultacji nie była ocena formalna ani merytoryczna wniosków, ale przekazanie

ewentualnych uwag dotyczących spójności i prawidłowej konstrukcji wniosku. Spotkania te były organizowane dwa razy w miesiącu.

W 2006 r. Departament Wdrażania EFS (wówczas już będący komórka organizacyjną Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej) organizował kolejne konsultacje „STEP” dla projektodawców posiadających wypełnione wnioski o dofinansowanie projektu w ramach Działania 1.1, 1.5 i 1.6 SPO RZL. Tym razem były to konsultacje grupowe. Uczestnicy mieli możliwość uzyskania informacji o tym, czy wypełniony przez nich wniosek o dofinansowanie spełnia kryteria formalne określone w wytycznych dla beneficjentów oraz kryteria spójności i prawidłowej konstrukcji merytorycznej wynikające z instrukcji wypełniania wniosku.

W inicjatywy szkoleniowe włączało się również Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. Od października 2004 r. działa system patronatu MRR (b. Ministerstwa Gospodarki i Pracy) w zakresie szkoleń na temat instrumentów strukturalnych UE. Głównym jego celem jest koordynacja i zapewnienie wysokiej jakości działalności szkoleniowej prowadzonej przez organizacje i instytucje niepubliczne nim objęte.

Kampanie informacyjne

Ciekawą formą informowania o funduszach UE były ogólnopolskie kampanie promocyjne prowadzone za pomocą billboardów, internetu, spotów radiowych i telewizyjnych, artykułów czy ogłoszeń w prasie. Celem kampanii było przede wszystkim zwiększenie wiedzy społeczeństwa na temat istnienia możliwości uzyskania wsparcia z unijnych funduszy, a także zachęcenie wszystkich zainteresowanych do korzystania z realizowanych projektów.

Konkursy

Wśród inicjatyw Ministerstwa Rozwoju Regionalnego należy także wymienić różnorodne konkursy mające na celu promowanie funduszy strukturalnych i wiedzy o nich, m.in.:

- konkurs dotacji dla organizacji pozarządowych „Promocja Dobrych Praktyk”;
- konkurs dla projektodawców Europejskiego Funduszu Społecznego „Dobre praktyki EFS”;
- konkurs dla mediów „Fundusze strukturalne w Polsce”;
- konkurs na najlepszy pomysł na projekt z zakresu wykorzystania i wdrażania funduszy strukturalnych w Polsce (skierowany był do studentów wszystkich publicznych i niepublicznych szkół wyższych w Polsce);
- konkurs na najlepszą pracę magisterską o ZPORR (zgłoszono 42 prace, z czego 29 podlegało ocenie formalno-merytorycznej);
- konkurs fotograficzny „Europejska pocztówka z mojego regionu” (można było zgłaszać fotografie i reportaże ukazujące wykorzystanie dotacji z funduszy strukturalnych, inwestycje dofinansowane z pieniędzy unijnych i wszystkie działania, które prowadzone są w ramach projektów dofinansowanych ze środków europejskich);

- konkurs plastyczny dla uczniów szkół podstawowych „Mieszkam w Europie”;
- konkurs dla uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych „Co zmieniło się w Twoim życiu dzięki funduszom unijnym?” organizowany przez Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce przy współpracy z Ministerstwem Rozwoju Regionalnego i Centrum Edukacji Obywatelskiej.

W promocję funduszy poprzez konkursy włączył się także Departament Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej. W 2006 r. ogłosił konkurs dla dziennikarzy prasowych, radiowych, telewizyjnych, fotoreporterów oraz studentów IV i V roku dziennikarstwa „Ludzka twarz EFS”, Konkurs został zorganizowany w ramach projektu „Perspektywy” Departamentu Wdrażania EFS, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (Działanie 3.2.c Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich). Patronat nad nim objęli: Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce, Instytut Spraw Publicznych oraz Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich.

„Promocja Dobrych Praktyk”

Poświęcimy tu trochę więcej miejsca konkursowi dotacji na działania promocyjno-informacyjne „Promocja Dobrych Praktyk”, gdyż był on adresowany wyłącznie do organizacji pozarządowych. Do tej pory odbyły się dwie edycje tego cieszącego się bardzo dużym zainteresowaniem konkursu. Przyznane dotacje pochodziły z pieniędzy Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna.

Pierwsza edycja konkursu ogłoszona została w 2004 r. Jego celem było przyznanie dotacji na działania promocyjno-informacyjne dotyczące funduszy strukturalnych w Polsce. Ocenie merytorycznej zostały poddane 64 wnioski, z których 13 otrzymało dofinansowanie.

Dostrzegając zainteresowanie i zaangażowanie organizacji pozarządowych w proces informowania społeczeństwa o funduszach strukturalnych, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego ogłosiło w listopadzie 2005 r. drugą edycję konkursu, którego celem było promowanie dobrych praktyk wypracowanych przy wdrażaniu tych funduszy przede wszystkim w Polsce, ale także ciekawych, innowacyjnych projektów realizowanych w krajach Unii Europejskiej. W ramach II edycji konkursu wpłynęło 75 wniosków, z czego w marcu 2006 r. komisja konkursowa wybrała 14. Realizacja projektów promocyjnych i informacyjnych rozpoczęła się w maju i trwała do końca 2006 r.

Dzięki uzyskanym w konkursie dotacjom organizacje pozarządowe uzyskały możliwość prowadzenia działań ukierunkowanych na rozpowszechnianie i popularyzowanie wiedzy na temat pozyskiwania i wykorzystywania grantów unijnych oraz na promocję najlepszych przykładów (dobrych praktyk) wypracowanych przy wdrażaniu funduszy strukturalnych w Polsce.

„Dobre praktyki EFS”

Organizacje pozarządowe mogły również wziąć udział w konkursie „Dobre praktyki EFS” dla projektodawców realizujących projekty współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach: Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich, Programu Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL oraz II priorytetu Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego. Konkurs został ogłoszony w styczniu 2007 r., zgłoszenia można było przesyłać do końca marca.

Celem konkursu było propagowanie projektów pokazujących, w jaki sposób środki z Europejskiego Funduszu Społecznego trafiają do zwykłego człowieka i zmieniają jego życie. Konkurs i prezentacja jego wyników miały przyczynić się do popularyzacji wiedzy na temat możliwości uzyskania wsparcia finansowego z Europejskiego Funduszu Społecznego, a także zachęcić potencjalnych beneficjentów do sięgania po środki EFS i realizowania projektów z dziedziny rozwoju zasobów ludzkich.

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego otrzymało w sumie 329 zgłoszeń od instytucji, organizacji i firm, z czego 10 zostało odrzuconych z przyczyn formalnych (4 należały do organizacji pozarządowych). Ocenie merytorycznej poddano 316 projektów. Preferowane były ciekawe, napisane przyjaznym językiem teksty, które pokazywały, w jaki sposób udział w projekcie odmienił życie osób w nim uczestniczących. O atrakcyjności zgłoszonych opisów projektów decydowały również zdjęcia, filmy, prezentacje i inne materiały ukazujące istotę projektów.

Lista laureatów konkursu została ogłoszona na początku czerwca 2007. Spośród 60 najwyżej ocenionych projektów pięć (o największej liczbie punktów) zostało uhonorowanych nagrodami w postaci wyjazdów studyjnych dwóch reprezentantów każdego z tych projektów do instytucji zarządzającej lub instytucji wdrażającej program operacyjny współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego w jednym z państw członkowskich Unii Europejskiej. Zwycięskie projekty – „Dobre praktyki EFS” – zostały uhonorowane tytułem „Najlepsza inwestycja w człowieka” i były prezentowane na stronie www.efs.gov.pl, a także zostały przedstawione w publikacji wydanej przez MRR.

Konkurs finansowany był z pieniędzy Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Pomocy Technicznej Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006.

Infolinia

Inną formą informowania o funduszach jest uruchomiona przez MRR infolinia na temat Europejskiego Funduszu Społecznego, pod numerem której (0 801 EFS 801, czyli 0 801 337 801) uzyskać można szczegółowe informacje na ten temat.

Publikacje

Do wymienionych wyżej sposobów informowania o funduszach strukturalnych i Funduszu Spójności należy dodać przeróżne publikacje: materiały informacyjne, broszury, opracowania, raporty, badania, przewodniki, ulotki, prezentacje itp. Część z nich dostępna jest w formie elektronicznej do pobrania ze stron internetowych różnych instytucji.

DZIAŁANIA INFORMACYJNE NA POZIOMIE REGIONALNYM

Instytucjami odpowiedzialnymi za prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych na szczeblu regionalnym były i są urzędy marszałkowskie, urzędy wojewódzkie i regionalne jednostki wdrażające (np. wojewódzkie urzędy pracy, agencje rozwoju regionalnego). Wymienione instytucje wyodrębniły w swych strukturach organizacyjnych departamenty odpowiedzialne za politykę rozwoju regionalnego, fundusze strukturalne, wdrażanie regionalnych programów operacyjnych itp. Powstały punkty informacyjne dla potencjalnych projektodawców, a w serwisach internetowych pojawiły się specjalne strony poświęcone funduszom strukturalnym w danym regionie.

Kampanie informacyjne

Tak jak ma to miejsce na poziomie ogólnokrajowym, kampanie informacyjno-promocyjne prowadzone były także w poszczególnych województwach. Dla przykładu: w grudniu 2006 r. została przeprowadzona w województwie śląskim kampania informacyjno-promocyjna Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006. Jej celem było pokazanie mieszkańcom tego regionu, jakie inwestycje otrzymały dofinansowanie w ramach funduszy strukturalnych. Kampania objęła swym zakresem m.in. publikację całostronicowych ogłoszeń w dodatku regionalnym ogólnopolskiego dziennika, opublikowanie informacji na temat ZPORR w ramach ogólnopolskiego serwisu internetowego, ulotki promocyjne oraz emisję w regionalnej telewizji filmu promocyjnego, przedstawiającego najlepsze projekty zrealizowane w ramach ZPORR.

Szkolenia

Wymienione wyżej instytucje oferują również szkolenia dla potencjalnych i faktycznych beneficjentów na temat możliwości pozyskiwania dofinansowania z funduszy strukturalnych, realizacji i rozliczania projektów itp.

Szkoleniami i upowszechnianiem informacji zajmowały się również Regionalne Ośrodki Europejskiego Funduszu Społecznego (RO EFS). Utworzona w styczniu 2005 r. sieć działa na terenie całego kraju. Sieć RO EFS jest uzupełnieniem oferty punktów informacyjnych działających w ramach instytucji wdrażających poszczególne działania zgodnie z Sektorowym Programem Operacyjnym Rozwój Zasobów Ludzkich (SPO RZL).

Poprzez aktywne propagowanie idei i praktyki partnerstwa, a także bezpłatną informację i szkolenia ośrodki RO EFS – wcześniej działające pod nazwą: Regionalne Ośrodki Szkoleniowe Europejskiego Funduszu Społecznego (ROSzEFS) – promowały wiedzę o Europejskim Funduszu Społecznym, o wsparciu projektodawców w aplikowaniu o dofinansowanie z tego Funduszu oraz o rozwoju lokalnym. Działalność ta finansowana była ze środków pomocy technicznej Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich w ramach działania 3.2 schemat b).

Podmioty prowadzące RO EFS wyłaniane były w konkursie organizowanym przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości.

Publikacje

Powszechnym sposobem informowania o funduszach były także przygotowywane z myślą o projektodawcach biuletyny informacyjne, opracowania, raporty, przewodniki, ulotki oraz różne inne materiały promocyjne.

Regionalne pomysły

Poszczególne województwa miały różne pomysły na informowanie i promowanie. Dla przykładu: Punkt Kontaktowy ZPORR Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego uruchomił przeznaczoną dla wnioskodawców specjalną infolinię. Dzwoniąc pod numer 0 801 101 101, beneficjenci mogli uzyskać szczegółowe informacje, dotyczące możliwości i zasad korzystania z funduszy strukturalnych w ramach ZPORR.

DZIAŁANIA INFORMACYJNE SKIEROWANE WYŁĄCZNIE DO ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

Wymienione wyżej inicjatywy adresowane były do wszystkich projektodawców. Pojawiły się jednak również takie, które skierowane były szczególnie do organizacji pozarządowych. Były to inicjatywy zarówno rządowe, jak i pozarządowe.

Przykład inicjatywy rządowej został już opisany w części tego rozdziału poświęconej działaniom informacyjnym na poziomie centralnym – to konkurs „Promocja Dobrych Praktyk”, który był adresowany wyłącznie do organizacji pozarządowych.

Jeśli chodzi o inicjatywy pozarządowe, to na początku rolę informatorów odgrywali głównie tzw. Łącznicy – regionalni eksperci ds. funduszy strukturalnych, potem pojawili się także Specjaliści Euro-NGO.

Łącznicy

Program Łącznicy prowadzony był od 2002 do końca 2007 r. przez Stowarzyszenie na rzecz Forum Inicjatyw Pozarządowych i Fundację im. Stefana Batorego. Zadaniem Łączników było dostarczanie pomocy organizacjom pozarządowym, tak aby w sposób kompetentny i aktywny uczestniczyły we wszystkich procesach zwią-

zanych z absorpcją funduszy strukturalnych. Działali oni m.in. na rzecz dobrego przepływu informacji dotyczących funduszy w regionach – pomiędzy organizacjami i instytucjami administracji publicznej, oraz czynnie uczestniczyli w konsultacjach dokumentów związanych z nowym okresem programowania. W każdym województwie działało średnio po dwóch Łączników.

Euro-NGO

Euro-NGO był programem Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności (PAFW) realizowanym od początku 2003 do końca 2007 r. przez Sieć Wspierania Organizacji Pozarządowych SPLOT. Jego celem było przyczynienie się do sprawnego funkcjonowania organizacji pozarządowych po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. W ramach programu powstał ogólnodostępny system informowania i doradztwa w zakresie zasad i mechanizmów funkcjonowania funduszy unijnych, przeznaczony głównie dla liderów inicjatyw obywatelskich i organizacji pozarządowych, w szczególności tych z małych miast i wsi.

Specjaliści Euro-NGO byli wyłaniany w drodze ogólnopolskiego konkursu spośród kilkuset kandydatów i przeszkalani z dziedziny funduszy UE przez ekspertów z polskich i unijnych instytucji publicznych oraz organizacji pozarządowych.

Od 2004 r. zespoły Specjalistów (4 – 14 osób w każdym województwie) przygotowywały liderów lokalnych organizacji, także z terenów wiejskich i małych miast, do efektywnego wykorzystywania pieniędzy UE.

Według danych PAFW, w 2006 r. grupa ponad 120 Specjalistów udzieliła ok. 4700 porad i konsultacji dla organizacji pozarządowych i liderów społecznych. Zorganizowali oni ponad 200 szkoleń i 118 spotkań informacyjnych. Z ich pomocą organizacje przygotowały 42 wnioski partnerskie, a w 20 z nich zaangażowani byli przedstawiciele różnych sektorów: biznesu, samorządu i organizacji pozarządowych. 15 partnerstw otrzymało dofinansowanie. 223 organizacje napisały indywidualne wnioski (w tym 10 ze społeczności lokalnych poniżej 20 tysięcy mieszkańców), z których 42 otrzymało dofinansowanie. W sumie od 2004 do końca września 2006 r. przy udziale Specjalistów Euro-NGO 74 koalicje organizacji pozarządowych i partnerstwa międzysektorowe, a także 541 pojedynczych organizacji przygotowało i złożyło wnioski projektowe, dzięki czemu pozyskano równowartość blisko 21 milionów dolarów ze środków UE. Dodatkowo w 2006 r. Specjaliści wspierali także liderów społecznych, przedstawicieli agend samorządu terytorialnego (domów kultury, ośrodków pomocy społecznej) i szkół.

W realizacji Programu Specjaliści Euro-NGO wspomagani byli przez koordynatorów wojewódzkich (regionalne ośrodki Sieci SPLOT) oraz Programu Europejskiego Stowarzyszenia na rzecz FIP.

Program Europejski Stowarzyszenia na rzecz FIP

Informowaniem o sprawach europejskich zajmowało się także Stowarzyszenie na rzecz Forum Inicjatyw Pozarządowych w ramach Programu Europejskiego. Wsparcie Stowarzyszenia obejmowało zbieranie i upowszechnianie informacji o funduszach europejskich oraz rzecznictwo interesów organizacji pozarządowych w celu jak największej absorpcji przez nie funduszy strukturalnych na lata 2004-2006 i ich udziału w programowaniu tych funduszy na lata 2007-2013. Działalność informacyjna prowadzona przez Stowarzyszenie na rzecz FIP opierała się przede wszystkim na dwóch publikacjach: newsletterze e-ulotka ekspres (rozsyłanym w wersji elektronicznej za pomocą e-maila) oraz kwartalnika „EUlotka” (rozsyłanym w formie drukowanej, natomiast w formie elektronicznej dostępnym na stronie www.eu.ngo.pl). W obu publikacjach zamieszczane były informacje o najważniejszych decyzjach, inicjatywach i dokumentach dotyczących dostępu organizacji pozarządowych do funduszy unijnych, a także o ogłoszonych konkursach i przetargach, zarówno w Polsce, jak i na poziomie unijnym. Można było w nich znaleźć również informacje o organizacjach poszukujących partnerów do wspólnej realizacji projektów unijnych oraz ciekawe polskie i unijne raporty, opracowania i analizy istotne z punktu widzenia organizacji pozarządowych. Listy wysyłkowe obu publikacji były otwarte dla wszystkich organizacji pozarządowych i innych organizacji non-profit, a także dla osób indywidualnych zainteresowanych tematyką unijną, a w szczególności funduszami. Program Europejski został zamknięty z końcem 2007 r.⁷

ngo.pl

Nieocenionym źródłem informacji o funduszach unijnych był i jest portal organizacji pozarządowych [ngo.pl](http://www.ngo.pl) (www.ngo.pl). Został on uruchomiony w styczniu 2001 w ramach programu Towarzystwo Wzajemnej Informacji – wspólnego przedsięwzięcia Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności oraz Stowarzyszenia Klon/Jawor (administratora). Portal składa się z około 50 serwisów tematycznych i regionalnych. W ich przygotowywaniu uczestniczy kilkadziesiąt organizacji i instytucji.

Jednym z serwisów tematycznych był serwis www.ue.ngo.pl⁸ dotyczący Unii Europejskiej, tworzony przez Stowarzyszenie na rzecz FIP. Można w nim było znaleźć ważne i ciekawe – z punktu widzenia organizacji pozarządowych, ale nie tylko – wiadomości na temat różnych wydarzeń na szczeblu unijnym i polskim: decyzji dotyczących funduszy unijnych, negocjacji państw członkowskich w sprawie wydatkowania funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności, polityki spójności UE, ogłoszonych konkursów grantów, przetargów itp. Na stronie www.eu.ngo.pl zamieszczane były również różnorodne publikacje na temat funkcjonowania i wy-

⁷ Od kwietnia 2008 r. omówiona działalność informacyjna jest kontynuowana przez Federację Organizacji Pozarządowych Centrum Szpitalna.

⁸ Od kwietnia 2008 r. serwis jest prowadzony przez Federację Organizacji Pozarządowych Centrum Szpitalna.

datkowania funduszy strukturalnych w Polsce oraz opisy ciekawych projektów – tzw. dobrych praktyk.

Pozarządowe RO EFS-y

Trzeba w tym miejscu wspomnieć także o Regionalnych Ośrodkach Europejskiego Funduszu Społecznego, o których była mowa wyżej. W wielu przypadkach były one prowadzone przez organizacje pozarządowe, dzięki czemu mogły lepiej odpowiadać na potrzeby aplikujących o środki organizacji. Było tak np. w przypadku Sieci Wspierania Organizacji Pozarządowych SPLIT – do końca 2007 r. dziewięć ośrodków prowadziło łącznie dwanaście RO EFS-ów.

Zwróćmy przy okazji uwagę na fakt, że wiele organizacji pozarządowych prowadzi działalność informacyjną skierowaną do swoich członków (jeśli ich mają), beneficjentów swoich projektów i ogółu społeczeństwa.

OCENA SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ INFORMACYJNYCH I PROMOCYJNYCH

Mimo znacznego nakładu sił i środków ze strony instytucji administracji publicznej oraz partnerów, z badań stopnia poinformowania na temat funduszy unijnych zrealizowanych na zlecenie IZ PWW w grudniu 2005 r. wynika, że skuteczność prowadzonych działań była znacznie mniejsza, niż oczekiwano⁹.

Jak więc efektywnie informować o funduszach strukturalnych? Próbę odpowiedzi na to pytanie można znaleźć w interesującym artykule „Fundusze strukturalne w oczach Polaków. Wiedza, opinie i klimat wokół funduszy strukturalnych w Polsce” autorstwa Marzeny Sochańskiej, Agnieszki Morysińskiej i Anny Sulińskiej-Wójcik, który ukazał się w biuletynie Departamentu Koordynacji Polityki Strukturalnej w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego „Fundusze strukturalne w Polsce” nr 6/2006¹⁰.

Autorki wskazują, że na mniejsze niż oczekiwano efekty działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących funduszy strukturalnych w Polsce w latach 2004-2005 złożyło się kilka czynników:

- opóźnienie w dostępności środków na promowanie i informowanie, które utrudniło wcześniejsze dokładne zaplanowanie poszczególnych etapów kampanii zgodnie z rzeczywistymi potrzebami i oczekiwaniami odbiorców – w rezultacie wszystkie instytucje podejmowały działania, które były od samego początku spóźnione, a tym samym dorażne;

⁹ Badania opinii publicznej przeprowadzone zostały przez firmy badawcze na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego w grudniu 2005 (badanie jakościowe) i w kwietniu 2006 r. (badanie ilościowe na reprezentatywnej próbie Polaków).

¹⁰ Zob. też „Analiza działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących EFS i SPO RZL prowadzonych przez Instytucje Wdrażające SPO RZL oraz KOSzEFS”, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, 2004.

- wielość i różnorodność kampanii informacyjnych, co paradoksalnie wpłynęło na osłabienie ich efektów – natłok działań spowodował rozmycie się esencji przekazu i kompetencji anonimowych nadawców;
- małe zrozumienie w polskiej administracji znaczenia komunikacji społecznej dla skutecznego i efektywnego procesu wdrażania funduszy strukturalnych – spowodowało to marginalizowanie działań informacyjnych i promocyjnych oraz ich częstą zmienność.

Główne błędy w organizacji działań informacyjnych i promocyjnych w zakresie funduszy strukturalnych wymienione w artykule to:

- brak spójnego systemu identyfikacji wizualnej;
- niezrozumiały język przekazu;
- brak korelacji pomiędzy rodzajem informacji a potrzebami odbiorców.

Autorki podkreślają, że język informowania o funduszach okazał się zbyt urzędowy, abstrakcyjny i niezrozumiały, a przekazywane informacje nie były dopasowane do oczekiwań odbiorców.

WIEDZA O FUNDUSZACH STRUKTURALNYCH W SPOŁECZEŃSTWIE I WŚRÓD ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

Jak wynika z badań, poziom wiedzy o funduszach strukturalnych (lub ogólniej: unijnych) nie jest wysoki ani w społeczeństwie, ani w sektorze pozarządowym.

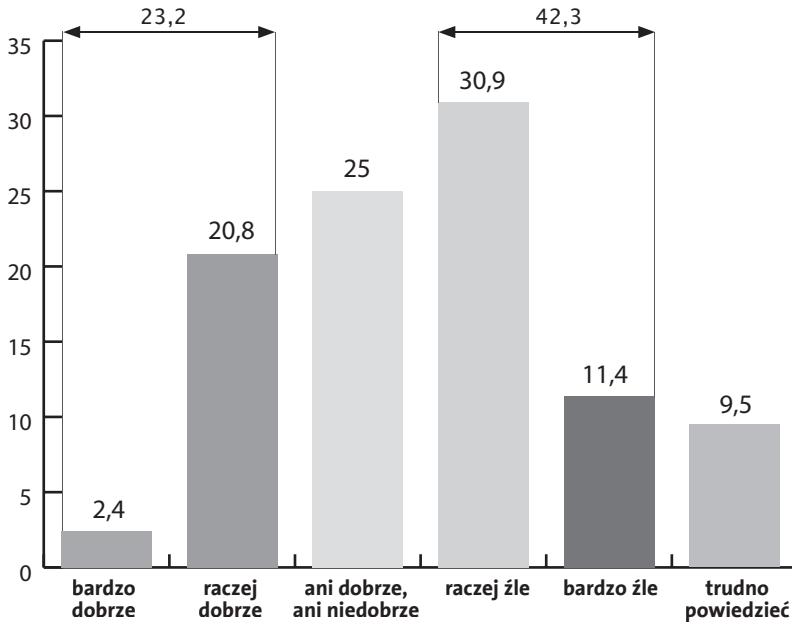
WIEDZA SPOŁECZEŃSTWA

Przyjrzyjmy się wynikom badań dotyczących funduszy strukturalnych przeprowadzonych przez SMG/KRC na zlecenie Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej z marca i kwietnia 2006 r.¹¹.

42,3% Polaków uważało, że fundusze unijne są wykorzystywane w niedostateczny bądź w niewłaściwy sposób. Blisko co czwarty z badanych (23,2%) był przeciwnego zdania, ale zaledwie 2,4% respondentów oceniło, że fundusze są wykorzystywane bardzo dobrze.

¹¹ Źródło: www.ukie.gov.pl/WWW/news.nsf/0/7E92E1EE86B8BDA1C125717000502369.

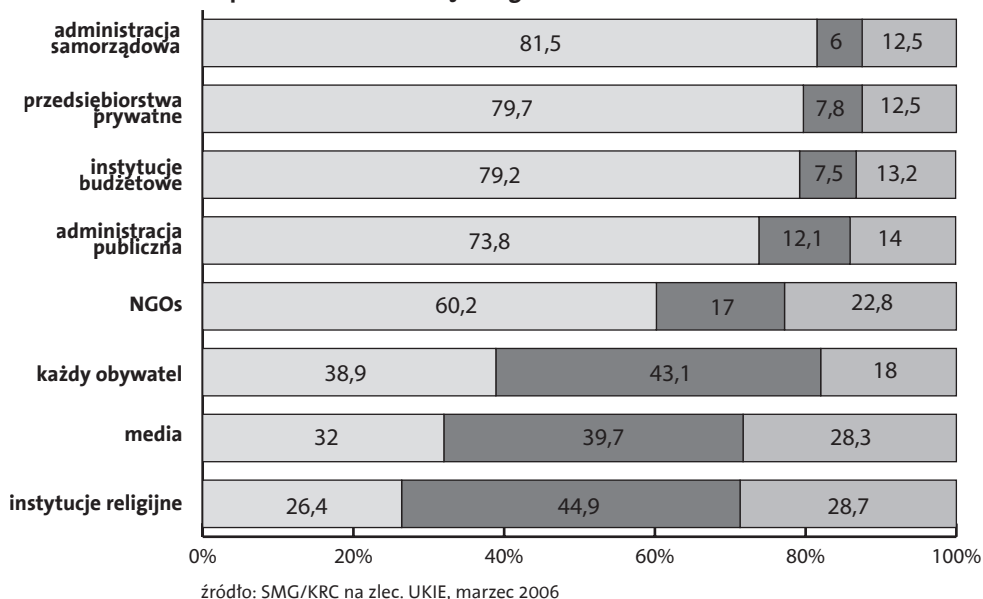
Jak w Pana/i ocenie Polska korzysta z możliwości wykorzystywania funduszy z budżetu UE?

źródło: SMG/KRC na zlec. UKIE, marzec 2006

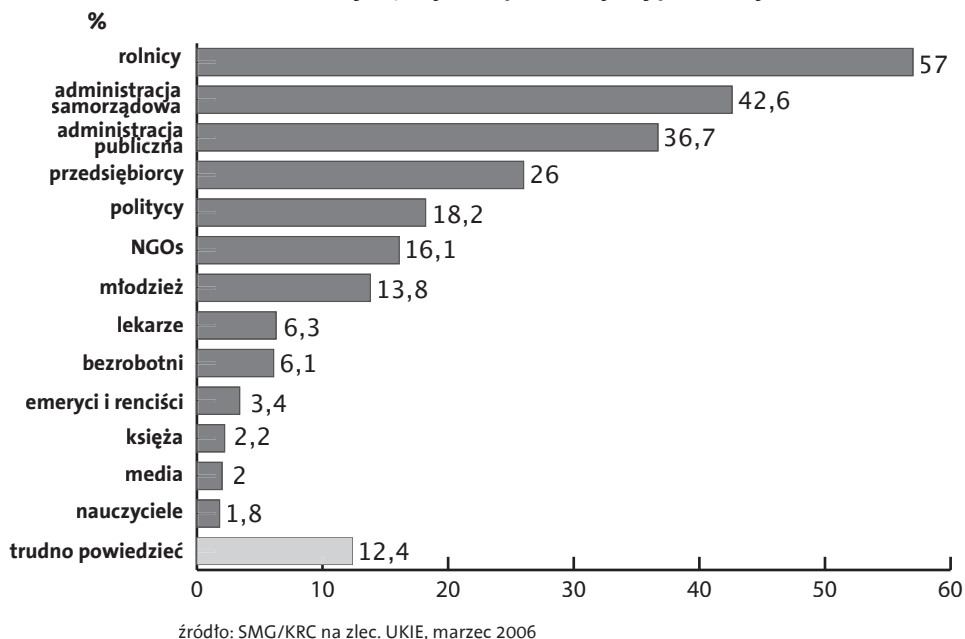
Zdecydowana większość (81,5%) wskazała, że o fundusze mogą się ubiegać w pierwszym rzędzie organy administracji samorządowej (81,5%), przedsiębiorstwa prywatne (79,7%) i instytucje budżetowe (79,2%). Organizacje pozarządowe wskazało 60,2% respondentów. Choć w 2006 r. wzrosła świadomość dostępności funduszy unijnych w Polsce, nadal stosunkowo niewielki odsetek badanych (38,9%) wskazał na indywidualnych obywateli.

Kto w Pana/i przekonaniu może się ubiegać w Polsce o środki z budżetu UE?

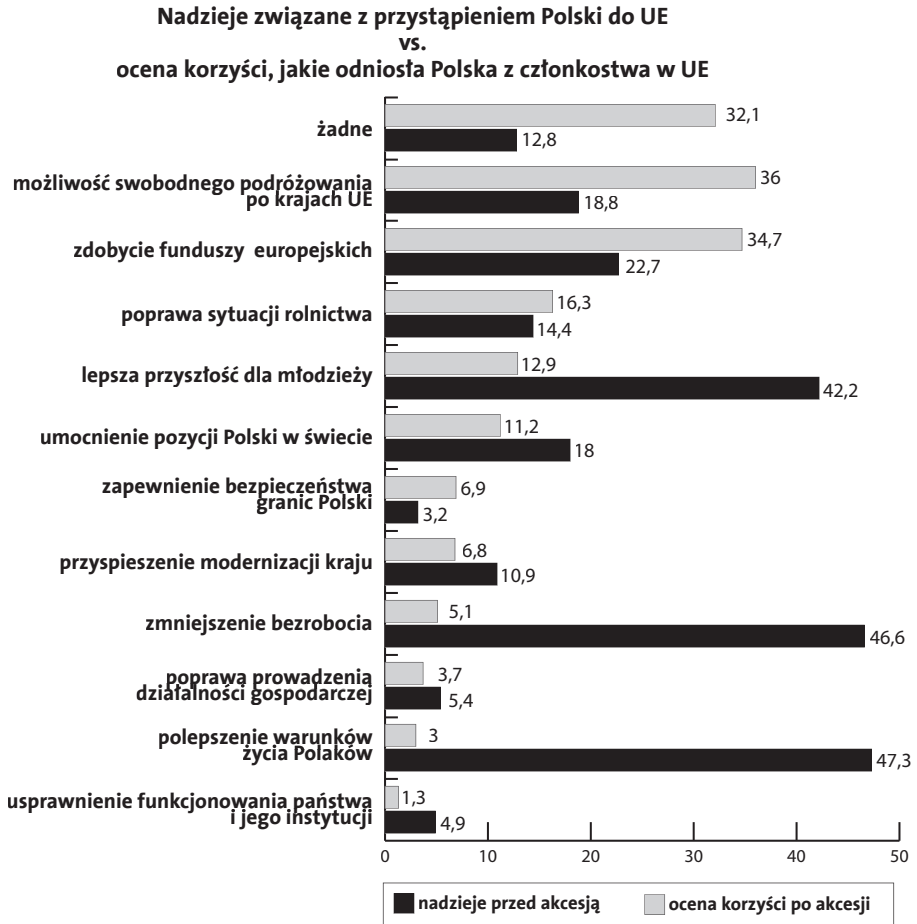

Na pytanie o to, kto korzysta z funduszy unijnych, respondenci wskazywali przede wszystkim: rolników (57%), administrację samorządową (42,6%), administrację publiczną (36,7%) oraz przedsiębiorców (26%). Organizacje pozarządowe (16,1%) wskazywano po politykach (18,2%).

Które środowiska w największym stopniu korzystają z funduszy UE?

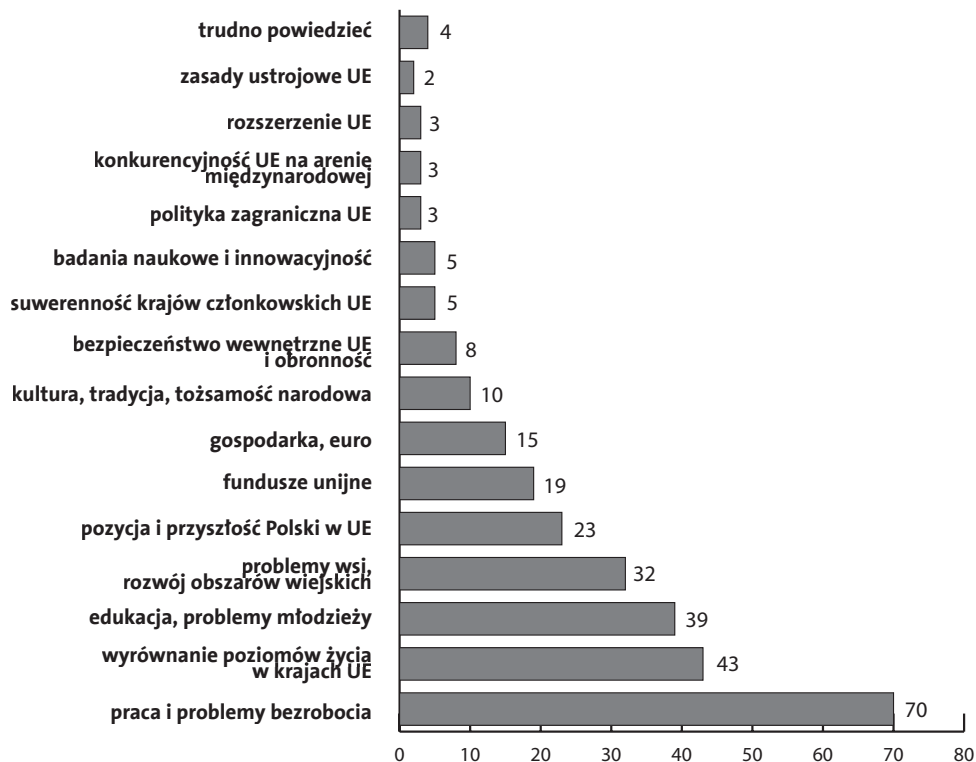
Z badań wynika także, że jedną z największych nadziei związanych z wejściem Polski do UE było otrzymanie jej wsparcia finansowego – 22,7% wskazań. Jednocześnie respondenci znacznie wyżej ocenili wyływające z tego korzyści – 34,7%.

źródło: SMG/KRC na zlec. UKIE, marzec 2006

Można zauważyć, że poziom wiedzy o funduszach UE jest niski, ale korzyści związane z wykorzystywaniem przez Polskę tej pomocy są oceniane wysoko. Biorąc pod uwagę pronijne nastawienie Polaków, można zaryzykować stwierdzenie, że są oni otwarci na informacje o możliwościach i efektach wykorzystania pieniędzy z Unii. Według badań z marca 2006 r., przeprowadzonych przez Pentor (także na zlecenie UKIE), fundusze unijne są jednym z pożądanych tematów spotkań informacyjnych poświęconych Unii Europejskiej.

Gdyby niedaleko od miejsca, w którym Pan/i mieszka, miało się odbyć otwarte dla wszystkich chętnych spotkanie poświęcone Unii Europejskiej, to co według Pana/i powinno być przede wszystkim jego tematem?

źródło: Pentor na zlec. DIE/UKIE, marzec 2006

WIEDZA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

W tym kontekście warto przyjrzeć się, jak wyglądał poziom wiedzy polskich organizacji pozarządowych o funduszach strukturalnych i jak postrzegają go one same.

Dane są mało optymistyczne. W 2004 r. aż 2/3 z organizacji pozarządowych deklarujących chęć ubiegania się o pieniądze z funduszy strukturalnych nie było w stanie wskazać konkretnego funduszu lub programu, z którego mają zamiar korzystać. Najczęściej wskazywanym funduszem, chociaż tylko przez 5% pytanym, był Europejski Fundusz Społeczny¹². Tak więc można pokusić się o konkluzję, że większość z organizacji, deklarujących w 2004 r. chęć ubiegania się o wsparcie z funduszy unijnych, to organizacje poszukujące funduszy na swoją działalność, dla których sformułowanie „fundusze strukturalne” znaczyło niewiele więcej niż samo słowo „fundusze”.

¹² Marta Gumkowska, Jan Herbst „Polskie NGOs w nowej Europie – raport z badania realizowanego przez Stowarzyszenie Klon/Jawor”, w: „EUlotka” – biuletyn Przedstawicielstwa Polskich Organizacji Pozarządowych w Brukseli nr 10, str. 6.

W 2006 r. stan własnej wiedzy o funduszach strukturalnych organizacje oceniały nieco lepiej niż dwa lata wcześniej. Z badań przeprowadzonych przez Stowarzyszenie Klon/Jawor wynika jednak, że zmiana dotyczyła przede wszystkim zwiększenia się liczby organizacji, które „wiedzą co nieco, ale wciąż za mało”, kosztem grupy, która „nie wie prawie nic”. Jak piszą w swoim raporcie Marta Gumkowska i Jan Herbst, „wzrósł [...] procent organizacji, które co prawda ciągle oceniają swoją wiedzę jako niewystarczającą, ale deklarują, że «wiedzą co nieco» – w 2006 r. było to 52,7% organizacji, podczas gdy w r. 2004 tylko 40%. Jednocześnie, mniejszy odsetek organizacji deklaruje, że nie wie o funduszach strukturalnych prawie nic (w 2006 r. 17,6%, zaś w 2004 – 26,2%). Nie zmienił się zaś odsetek tych, które uważają, że [stan ich wiedzy] jest w pełni satysfakcjonujący – podobnie jak w 2004 r. zadeklarowało to tylko ok. 20% – ani tych, które w ogóle o możliwości dostępu do takich funduszy nie słyszało – ok. 7%”¹³.

Analizując bardziej szczegółowo wyniki badania odnoszące się do wiedzy o funduszach strukturalnych, autorzy podkreślają też, że „niewielkie jest zróżnicowanie ocen własnej wiedzy między organizacjami z dużych i mniejszych miast. W miejscowościach poniżej 50 tys. mieszkańców jako wystarczającą ocenia swoją wiedzę 18% organizacji, w miejscowościach większych – niecałe 24%. Podobnie kształtuje się różnica między tymi, którzy nie wiedzą nic lub prawie nic – w miejscowościach poniżej 50 tys. mieszkańców jest ich ok. 29%, zaś w miastach większych 21,5%. Warto podkreślić, że nie widać znaczącej różnicy między stanem wiedzy organizacji z miast będących stolicami województw (w tym Warszawy) i innymi miastami większymi niż 50 tys. mieszkańców”¹⁴.

Różnice w postrzeganiu własnej wiedzy pojawiają się, jeśli przyjrzymy się poszczególnym branżom trzeciego sektora. Najniżej swoją wiedzę na ten temat oceniają (podobnie jak w 2004 r.) organizacje działające w obszarze sportu, rekreacji, turystyki i hobby. Zaledwie 12% z nich uważa, że wiedza ta jest wystarczająca, a 32% przyznaje się, że nie wie na ten temat nic lub niemal nic. Trzeba jednak pamiętać, że akurat w wypadku tych organizacji fundusze strukturalne nie stanowią optymalnego i naturalnego źródła finansowania. Fundusze te, jak już było to sygnalizowane w rozdziale II, wspierają tylko te działania, które odpowiadają obszarom polityki strukturalnej Unii Europejskiej. Wśród tych organizacji, które swoją działalnością wydają się w większym stopniu wpisywać w tę politykę, ocena własnej wiedzy na temat funduszy strukturalnych jest lepsza. I tak: 30% organizacji działających w obszarze pomocy społecznej, 39% tych, które zajmują się ochroną środowiska, i 34% działających na rzecz rozwoju lokalnego ocenia własną wiedzę jako wystarczającą. Podobnie sytuacja wygląda w wypadku organiza-

¹³ Marta Gumkowska, Jan Herbst „Dostęp organizacji pozarządowych do Funduszy Strukturalnych – stan obecny i perspektywy”, str. 8-9.

¹⁴ Ibidem, str. 9.

cji zajmujących się pomocą innym organizacjom i tych działających w obszarze współpracy międzynarodowej¹⁵.

Przedstawione powyżej dane opierają się, jak było to zaznaczane, na ocenie organizacji dotyczącej własnej wiedzy, a to może nieść ze sobą pewne zniekształcenia. Mogą one wynikać z mechanizmu prowadzącego się do określenia „im więcej wiem, tym więcej widzę luk w mojej wiedzy”. Dlatego może być tak, że „w niektórych przypadkach organizacje mające wiedzę o funduszach, a jednocześnie już świadome jej ograniczeń, wystawiły sobie gorszą ocenę, niż te, które wiedzą mniej, ale są w ocenie własnych kompetencji bardziej optymistyczne (bo nieświadome własnej niewiedzy)”¹⁶. Stąd też przedstawione dane bardziej dotyczą poszukiwania odpowiedzi na pytanie: kto *czuje się* (a nie *jest*) lepiej przygotowany do korzystania ze środków unijnych?

Jednak pomimo tych zastrzeżeń istnieje wyraźny związek pomiędzy poziomem wiedzy na temat funduszy strukturalnych a aplikowaniem o nie. Jak wynika z badań Stowarzyszenia Klon/Jawor, do połowy 2006 r. o środki te ubiegało się ok. 7% organizacji, natomiast wśród tych, które deklarowały wystarczającą wiedzę, ponad dwa razy więcej – 16%.

Podsumowując, warto zaznaczyć, że dostęp do informacji na temat funduszy strukturalnych jest bardzo różnorodny: strony internetowe, różne publikacje drukowane, publikacje w wersji elektronicznej, e-mail, infolinie, punkty informacyjne, ogłoszenia w mediach, konkursy, kampanie promocyjne.

REKOMENDACJE

Podstawową rekomendacją dla organizacji pozarządowych, jaka nasuwa się po przeglądzie źródeł informacji o funduszach, jest zapewnienie komputerów z dostępem do będącego dziś w powszechnym użyciu internetu. Bez tego nie sposób być na bieżąco.

Jeśli chodzi o rekomendacje dla instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie funduszy strukturalnych w Polsce, to należałoby oczekiwać od nich zwracania większej uwagi na poziom dostarczanych informacji. Zdaniem wielu organizacji pozarządowych (i zapewne nie tylko organizacji) problemem nie jest bowiem brak informacji, ale ich jakość. Dlatego tak ważne jest, aby informacje były jasne i przejrzyste, a ich wyszukiwanie nie było skomplikowane.

¹⁵ Ibidem, str. 9-10.

¹⁶ Marta Gumkowskwa, Jan Herbst „Dostęp...”, str. 9.

5. INSTYTUCJE WDRAŻAJĄCE O POZARZĄDOWYCH PROJEKTODAWCACH

PONIŻSZY ROZDZIAŁ ZOSTAŁ NAPISANY PRZEZ DR ANNĘ KWIATKIEWICZ, KTÓRA NA ZLECENIE STOWARZYSZENIA NA RZECZ FORUM INICJATYW POZARZĄDOWYCH PRZYGOTOWAŁA, A NASTĘPNIE ZEBRAŁA I OPISAŁA WYNIKI BADANIA „INSTYTUCJE WDRAŻAJĄCE A ORGANIZACJE POZARZĄDOWE – BLASKI I CIENIE WSPÓŁPRACY W PROCESIE ABSORPCJI FUNDUSZY STRUKTURALNYCH”¹. CELEM TEGO BADANIA BYŁO OPISANIE WSPÓŁPRACY INSTYTUCJI WDRAŻAJĄCYCH I ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH W REALIZACJI PROJEKTÓW FINANSOWANYCH ZE ŚRODKÓW EUROPEJSKICH ORAZ OKREŚLENIE TRUDNOŚCI, ALE I SZANS MOŻLIWIE NAJEFEKTYWNIJSZEJ WSPÓŁPRACY MIĘDZY NIMI.

ABSORPCJA FUNDUSZY STRUKTURALNYCH – WSPÓLNE ZADANIE IW I ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

Badanie pokazało, że wdrażanie funduszy strukturalnych w pierwszym okresie programowania 2004-2006 stanowiło duże wyzwanie zarówno dla organizacji pozarządowych, jak i dla instytucji wdrażających. Pewne kwestie były wspólnymi problemami dla instytucji wdrażających i dla organizacji: niewystarczająca liczba pracowników z odpowiednimi kwalifikacjami, duża fluktuacja kadr, biurokratyczne procedury i częste ich zmiany oraz żmudny sposób rozliczania i raportowania.

Ponadto wyzwanie stanowiła skala zadania – do tej pory instytucje wdrażające nie realizowały tak dużych zadań. Trudnością była także niestałość środowiska prawnego, przejawiająca się niejednorodną wykładnią prawa, lukami w prawie oraz koniecznością „nauki w działaniu”.

¹ Całość wyników badań dostępna jest jako osobny raport: Anna Kwiatkiewicz, „Instytucje Wdrażające a organizacje pozarządowe – blaski i cienie w procesie absorpcji funduszy strukturalnych”.

Poza wspólnymi problemami wspólne były także pewne cechy: obydwie strony są zaangażowane w podejmowane działania, realizując je, kierują się misją, a także mają ten sam cel: wdrożenie jak największej liczby dobrych projektów, które mogą trwale zmienić rzeczywistość i poprawić sytuację beneficjentów ostatecznych (odbiorców) projektów.

PRZEDSTAWICIELE INSTYTUCJI WDRAŻAJĄCYCH:

Mam dobrą wiadomość dla NGO-sów: mamy ten sam cel, czyli realizację jak największej liczby dobrych projektów.

POSTRZEGANIE ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

Organizacje pozarządowe są postrzegane jako bardzo zaangażowani projektodawcy. Cenione są za podejmowanie trudnych tematów oraz bardzo dobrą znajomość problemów grup docelowych, a także uwarunkowań lokalnych społeczności, w których funkcjonują. Im większe doświadczenie organizacji, osób przygotowujących wnioski oraz im większa organizacja, tym lepsza jest jakość wniosku. Organizacje pozarządowe chętnie i łatwo nawiązują kontakt z przedstawicielami instytucji wdrażających – co oceniane jest bardzo dobrze, ponieważ jak twierdzili zgodnie badani, pomyślność wdrożenia projektu w dużej mierze zależy od jakości relacji między projektodawcą a instytucją wdrażającą.

Najstańszą stroną organizacji pozarządowych jest brak wykwalifikowanych pracowników oraz niechęć do kwestii administracyjnych i formalnych, która często przejawia się niewystarczająco starannym raportowaniem i sporządzaniem wniosków o płatność. Ma to poważne konsekwencje, ponieważ opóźnia refundację poniesionych wydatków i najczęściej destabilizuje często kruchą sytuację finansową organizacji.

PRZEDSTAWICIELE INSTYTUCJI WDRAŻAJĄCYCH:

Szczególnie przydatne są projekty organizacji pozarządowych wyspecjalizowanych w udzielaniu określonego rodzaju wsparcia, ze względu na ich doskonałą znajomość lokalnego rynku. Te projekty mają społeczny wymiar.

Mocne strony to ich [organizacji] doświadczenie, indywidualne podejście do projektów i entuzjazm.

Słabe strony to kondycja finansowa, częste zmiany zespołu realizującego projekt. Mocne strony to chęć realizacji [projektu] i zapał.

Warto zauważyć, jak przedstawiciele instytucji wdrażających postrzegają organizacje pozarządowe: „duże” to organizacje z doświadczeniem, zwykle sprawniej pozyskujące środki z funduszy europejskich, i „małe” – organizacje bez doświadczenia lub z małym doświadczeniem, które gorzej sobie radzą w procesie aplikowania o fundusze strukturalne. Dużym organizacjom przedstawiciele instytucji wdrażających radzą, by nie popadały w rutynę i zawsze ze „świeżym okiem” podchodziły do przygotowywania wniosków o fundusze strukturalne. Małe organizacje zachęcają zaś do czerpania wiedzy z doświadczeń większych organizacji i do zawiązywania partnerstw.

BARIERY W APLIKOWANIU O FUNDUSZE STRUKTURALNE

Wydaje się, że jedną z najważniejszych barier utrudniających aplikowanie o fundusze strukturalne jest brak długoletniej tradycji sektora pozarządowego w Polsce, co prowadzi do marginalizacji organizacji na tle innych kategorii projektodawców z powodu braku odpowiednich dla nich rozwiązań prawnych. Skomplikowane i często zmieniające się procedury oraz hermetyczny język dokumentacji projektowej to kolejne utrudnienia w procesie pozyskiwania funduszy strukturalnych. Istotną barierą jest również brak umiejętności, a czasami także brak chęci współpracy z przedstawicielami administracji publicznej. Badanie pokazało, że o sukcesie projektu w dużej mierze decyduje jakość relacji między projektodawcą a opiekunem projektu, dlatego też kwestia ułożenia efektywnej współpracy z przedstawicielami instytucji wdrażających powinna być zadaniem priorytetowym. Aby taka współpraca była możliwa, organizacje pozarządowe nie powinny postrzegać instytucji wdrażających jako niechętnych im biurokratycznych struktur, natomiast instytucje wdrażające powinny wyzwolić się od stereotypowego oceniania organizacji pozarządowych jako „niesubordynowanych formalnie”.

Badanie wykazało, że znaczącą barierą są także opóźnienia w refundacji poniesionych wydatków – jest to zbyt duży ciężar do uniesienia dla prawie wszystkich organizacji pozarządowych. Poza tym początkowy brak przedpłat skutecznie odstraszył część organizacji od starania się o środki z funduszy strukturalnych. Ponadto problemem organizacji i barierą efektywnego aplikowania o fundusze strukturalne jest brak odpowiednich kwalifikacji kadr i/lub duża fluktuacja kadr z pożądanymi kwalifikacjami.

PRZEDSTAWICIELE INSTYTUCJI WDRAŻAJĄCYCH:

[Problemem jest:] *Skomplikowany system rozliczeń, szczegółowa kontrola dokumentów, restrykcyjne wymogi, często nawet wykraczające poza nasze potrzeby.*

Płynność finansowa, tzn. nie jesteśmy w stanie płynnie przekazywać zaliczek i czasem mała organizacja, która ma koszty stałe, może „zapaść się”, gdy nie dostaje pieniędzy na czas.

Dla organizacji to kadry i brak odpowiedniej wiedzy w kadrach. Ci, którzy już coś umieją, są wyłapywani przez rynek, który płaci lepiej niż pozarządówka.

REKOMENDACJE DLA ORGANIZACJI

ZATRUDNIANIE KOMPETENTNYCH PRACOWNIKÓW

Jedną z rekomendacji sformułowanych na podstawie wyników badania jest konieczność wzmocnienia potencjału ludzkiego zarówno organizacji pozarządowych, jak i instytucji wdrażających. Oznacza to podejmowanie działań nastawionych na podnoszenie kwalifikacji pracowników organizacji, nawiązywanie współpracy z ekspertami z trzeciego sektora i pozasektorowymi, kapitalizowanie wiedzy ze zrealizowanych projektów oraz sięganie do doświadczeń innych organizacji. Niebagatelną szansą na wzmocnienie zasobów ludzkich organizacji pozarządowych jest możliwość przyciągnięcia ludzi z odpowiednimi kwalifikacjami dzięki oferowaniu im wyższych wynagrodzeń w projektach finansowanych ze środków UE.

PROJEKT ODPOWIADAJĄCY CELOM KONKURSU

Organizacje pozarządowe powinny dobrze przemyśleć dopasowanie swego projektu do celów konkursu lub działania, do których składany jest wniosek, zarówno pod względem merytorycznym, jak i formalnym. Wiąże się to z kolejną rekomendacją, czyli znajomością warunków konkursu.

DOBRA ZNAJOMOŚĆ PRZEPISÓW I ZASAD

Niezbędne jest wykazanie znajomości obowiązującej dokumentacji projektowej. Badanie wykazało, że konieczna jest lepsza znajomość dokumentacji projektowej i procedur, a także lepsze przygotowanie do rozmowy przed nawiązaniem pierwszego kontaktu z instytucjami wdrażającymi. Wniosek powinien być przygotowywany samodzielnie przez aplikującą organizację, powinien zawierać logiczny i klarowny opis planowanych w ramach projektu działań oraz staranny budżet przygotowany w oparciu o koszty rzeczywiste.

Decyzja o przystąpieniu do konkursu oznacza zaakceptowanie warunków konkursu, także tych z zakresu sprawozdawczości i rozliczania – staranne przygotowanie wniosków o płatność jest jednym z etapów realizacji projektu. Warto podkreślić, że warunki te nie podlegają negocjacjom, a ponieważ cechuje je duża biurokratyczność, to przedstawiciele organizacji powinni dobrze przemyśleć, czy będą w stanie im sprostać i, przede wszystkim, czy w ogóle chcą im sprostać.

PROJEKTY PARTNERSKIE

Szanse projektu na zaakceptowanie mogą zostać zwiększone przez dobre partnerstwo, szczególnie zawiązane z partnerami z innych sektorów, np. w przypadku organizacji pozarządowych atrakcyjnym i docenianym partnerem są jednostki samorządu terytorialnego, ponieważ gwarantują zabezpieczenie finansowe. Dodatkowo, partnerstwa dają szansę skorzystania z funduszy strukturalnych małym organizacjom, które samodzielnie nie mogłyby się o te fundusze starać.

DOBRY KONTAKT Z IW

Badani rozmówcy postulowali także zwiększenie częstotliwości kontaktów z instytucjami wdrażającymi tak, aby ustalić wzajemne oczekiwania i określić najbardziej efektywne formy kontaktu pomiędzy nimi i organizacją pozarządową w trakcie realizacji projektu.

WYKORZYSTANIE MOCNYCH STRON

Wreszcie, przedstawiciele instytucji wdrażających sugerowali, by organizacje pozarządowe, przygotowując wnioski o fundusze strukturalne, bazowały na swoich mocnych stronach i znajomości potrzeb grupy docelowej, a nie traktowały funduszy strukturalnych jako „skoku na kasę”.

APEL PRZEDSTAWICIELI IW

Na koniec wywiadu poprosiliśmy badanych rozmówców, aby sobie wyobrazili, że stoją przed salą pełną przedstawicieli organizacji pozarządowych i mają minutę na wygłoszenie „apelu – prośby”, po to by zwrócić uwagę na najważniejsze kwestie problematyczne we wdrażaniu funduszy strukturalnych. Prosimy ich, by puścili wodze fantazji – pytaliśmy ich o marzenia oraz o to, jakie działania wydają im się konieczne, by wzmocnić trzeci sektor i, pośrednio, spowodować, że organizacje pozarządowe będą w przyszłości efektywniej aplikować o fundusze strukturalne. Oto, co usłyszeliśmy:

POTRZEBA WZMOCNIENIA REPREZENTACJI ŚRODOWISKA

Generalnie organizacje oceniam bardzo wysoko. Chcą dobrze wydawać środki publiczne. Brak jest im jednak koordynacji i obecności w świadomości społecznej. Powinny wzmocnić swoją reprezentację, bo ich głos jest zbyt słabo słyszalny.

WSPÓŁPRACA Z PARTNERAMI Z INNYCH SEKTORÓW

Ja bym stawiał na partnerstwo organizacji z jednostkami samorządu terytorialnego. Jednostki samorządu terytorialnego dają zabezpieczenia prawne. Komisja Oceny Projektów mniej się boi dać środki dla partnerstwa organizacji z samorządem niż np. dwóm organizacjom.

Partnerstwa między podmiotami z różnych sektorów to to, czego nam brakuje, już na wstępie miałyby dodatkowe punkty. Takie partnerstwa są bardziej „kolorowe” i na pewno bardziej efektywne, bo łączą różne punkty widzenia. A partnerstwo z jednostkami samorządu terytorialnego to tylko korzyść: daje zabezpieczenie finansowe i od razu pokazuje, że organizacja umie współpracować z administracją publiczną.

Nie porywać się z motyką na słońce: najpierw jako partner w konsorcjum, potem w roli partnera strategicznego konsorcjum, a dopiero potem jako promotor projektu.

SZUKANIE NISZ PROJEKTOWYCH

Żeby przygotować dobry projekt, należy szukać nisz tematycznych, wstrzelać się w obszary niezagospodarowane.

Pieniądze nie są dla podmiotów, tylko na działania.

Organizacje powinny mieć dobrą orientację odnośnie tego, co było realizowane, co nie; co się udało, co nie. Taka wiedza na pewno zwiększa szanse powodzenia wniosku, nazwałabym ją wiedzą z map projektów.

STWORZENIE SYSTEMU MAŁYCH GRANTÓW

Współpraca z organizacjami jest fajna i lubię ją. Sam należę do pięciu NGO-sów. Moje rady: pozarządówka w Polsce jest jeszcze w etapie wykluwania się. Nikt nie rozumie, że można coś robić, bo jest po prostu fajnie. Istnieje potrzeba stworzenia dla NGO-sów systemu łatwo dostępnych grantów na małe inicjatywy lokalne.

WZMOCNIENIE ZASOBÓW LUDZKICH ORGANIZACJI

Zawsze miałam dobrą opinię o organizacjach, ale nie wstrzeliły się one z celami w poprzednim okresie programowania. W nowym na pewno będzie lepiej. Będziemy spotykać się z nimi już od października. Mam do nich zaufanie – nawet jak dostają środki publiczne, to mają większą empatię dla beneficjentów ostatecznych i lepiej realizują projekty. Wierzę, że organizacje realizują bardzo merytoryczne projekty. Powinny wesprzeć się, wykorzystując fundusze, np. aby lepiej wyszkolić swoją kadrę. Czasem poza zapałem i chęciami takie osoby z organizacji niewiele umiały i musieliśmy zacząć od przeszkolenia ich.

Organizacje nie mają potencjału instytucjonalnego. Widzę bardzo pilną potrzebę zorganizowania szkoleń dla organizacji na temat możliwości pozyskania funduszy strukturalnych i szkoleń czysto warsztatowych – jak to zrobić. Za te pieniądze mogą one zatrudnić fachowców do realizacji projektów. Tu nie wystarczą społecznicy z zapałem, tu trzeba też rzemieślników do ciężkiej, systematycznej roboty. [Organizacje] Muszą przywiązywać większą wagę do porządku w wydawaniu przyznanych środków i rozliczeń.

W realizacji projektu powinien uczestniczyć zespół ideowy i zespół merytoryczny, np. specjaliści od prawa, księgowości, rachunkowości. Ten sektor może być bardzo dobrym pracodawcą, ma na to środki z projektów i są to stawki rynkowe.

INSTYTUCJE WDRAŻAJĄCE I ORGANIZACJE JAKO PARTNERZY

Jesteśmy sobie nawzajem potrzebni. Organizacje, szczególnie te z terenu, stają w opozycji do instytucji wdrażających i uważają, że komplikują im one życie i rzucają kłody pod nogi. Instytucje wdrażające i organizacje mają wspólny cel, a dostrzeżenie tej prawidłowości ułatwia działanie. Problemem zwykle nie jest realizacja projektu, lecz wymagania formalne, które trzeba spełnić, aby projekt mógł się wydarzyć.

REKOMENDACJE DLA INSTYTUCJI WDRAŻAJĄCYCH

KOMPETENTNI PRACOWNICY IW

Badanie pozwoliło także na sformułowanie rekomendacji dla instytucji wdrażających. Podobnie jak w przypadku organizacji pozarządowych, administracja powinna wzmocnić swój potencjał ludzki poprzez ustabilizowanie zatrudnienia i szukanie możliwości oferowania wyższych płac.

STABILNE PRZEPISY I MNIEJSZA BIUROKRACJA

Ponadto instytucje wdrażające powinny dołożyć wszelkich starań, aby zapewnić maksymalną stabilność otoczenia prawnego oraz zmniejszyć biurokrację w procesie aplikowania, raportowania i rozliczania dotacji, a także dążyć do delegowania maksymalnej liczby uprawnień z poziomu centralnego do poziomu regionalnego. Pożądane byłoby także, aby przedstawiciele instytucji wdrażających aktywnie poszukiwali informacji o obowiązujących procedurach i dokumentach i kształtowali te, na które mają wpływ oraz informowali projektodawców o tych, które zostały narzucone odgórnie i muszą być przez nich przestrzegane w niezmiennym kształcie.

LEPSZA OPINIA O „NIESUBORDYNOWANYCH ORGANIZACJACH”

Aby współpraca między instytucjami wdrażającymi i organizacjami układała się efektywnie, istotne jest, by administracja miała świadomość, że organizacje pozarządowe są etykietowane jako „niepokorne” i „niesubordynowane formalnie”. Dlatego też konieczne wydaje się podjęcie wysiłku, by nie ulegać stereotypom głoszącym, iż zawsze będą one lekceważyły wymagania formalne związane z raportowaniem czy rozliczaniem dotacji.

W rozdziale tym zebraliśmy opinie pracowników instytucji wdrażających o organizacjach pozarządowych i rekomendacje do nich skierowane. W rozdziale X poświęconym trudnościom, jakie napotkali projektodawcy, realizując projekty, opisujemy, jak współpracę z instytucjami wdrażającymi postrzegają organizacje pozarządowe.

6. POTENCJALNI PROJEKTODAWCY – PRÓBA CHARAKTERYSTYKI ORGANIZACJI SPEŁNIAJĄCYCH KRYTERIA DOSTĘPU DO FUNDUSZY STRUKTURALNYCH

W ROZDZIALE TYM OPISUJEMY¹, JAK DUŻO JEST ORGANIZACJI, KTÓRE MOGĄ STARAĆ SIĘ O DOFINANSOWANIE SWOICH PROJEKTÓW Z FUNDUSZY STRUKTURALNYCH, I JAKIE DZIAŁANIA MOŻNA BY PODJĄĆ, ABY GRUPA POTENCJALNYCH PROJEKTODAWCÓW SIĘ POWIĘKSZYŁA.

Cały sektor pozarządowy jest bardzo zróżnicowany pod względem tego, czym zajmują się tworzące go organizacje, jaka jest ich kondycja finansowa i struktura oraz tego, w których regionach jest ich najwięcej. Według najnowszych badań Stowarzyszenia Klon/Jawor składa się nań 63 228 stowarzyszeń i fundacji, z czego najwięcej zarejestrowanych jest w województwie mazowieckim, a najmniej w lubelskim.

Zdecydowanie najwięcej, bo aż 40% organizacji zajmuje się sportem, turystyką, rekreacją i hobby. Inne istotne obszary działalności trzeciego sektora to: kultura i sztuka (12,8%), edukacja i wychowanie (10,3%), usługi socjalne i pomoc społeczna (9,9%) oraz ochrona zdrowia (8%). Płatny personel zatrudnia jedynie 26% organizacji, tym samym dając pracę 120 tys. osób. Pieniądze na działania pozyskiwane są głównie z krajowych źródeł publicznych (niemal 35% całkowitej sumy środków zasilających sektor pozarządowy). Jeśli chodzi o partnerów, z którymi współpracują organizacje, to są to przede wszystkim przedstawiciele lokalnych społeczności (ok. 85%), instytucje użyteczności publicznej, czyli szkoły, szpitale, muzea itp. (77%), oraz media (ok. 50%).

Zaskakujący wydaje się być fakt, że co trzecia organizacja nie utrzymuje żadnych kontaktów z innymi organizacjami².

¹ Dane o organizacjach pozarządowych zaczerpnęliśmy z raportu Marty Gumkowskiej i Jana Herbsta „Dostęp organizacji pozarządowych do funduszy strukturalnych – stan obecny i perspektywy”.

² Marta Gumkowska, Jan Herbst „Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych. Raport z badania 2006”, str. 5-10.

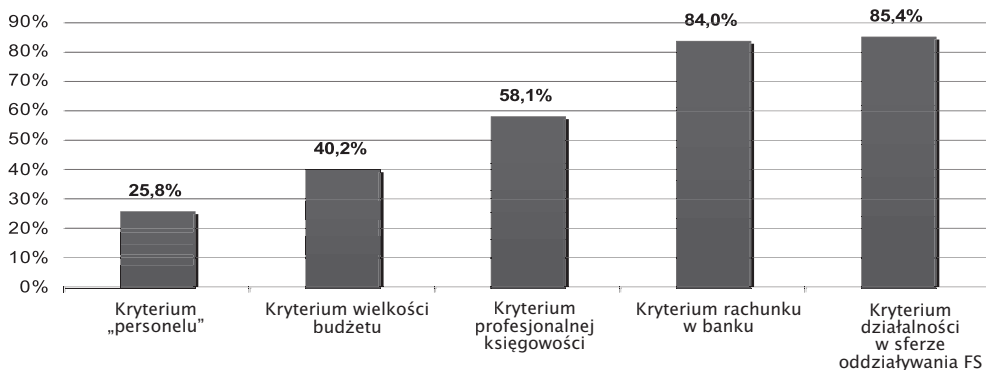
ORGANIZACJE POZARZĄDOWE – POTENCJALNI PROJEKTODAWCY

Szacujemy, że spośród opisanych wyżej organizacji pozarządowych tylko ok. 15% może starać się o dofinansowanie swoich projektów z funduszy strukturalnych. Zostało to wyliczone w oparciu o warunki brzegowe, które takie organizacje powinny spełniać łącznie. Są nimi:

- posiadanie personelu (pracowników zatrudnionych w dowolnej formie);
- wielkość budżetu rocznego powyżej 20 tys. zł;
- korzystanie z profesjonalnej obsługi księgowej;
- posiadanie konta w banku;
- prowadzenie działań w obszarze, który jest objęty wsparciem funduszy strukturalnych.

Przedstawiony niżej wykres, zaczerpnięty z raportu M. Gumkowskiej i J. Herbsta, obrazuje, jaki procent organizacji spełnia poszczególne kryteria. Kryterium personelu i budżetu spełnia 18,9%, personelu, budżetu i księgowości – 17,1%, personelu, budżetu, księgowości i konta bankowego 15,1% wszystkich organizacji pozarządowych zarejestrowanych w Polsce. Pamiętać jednak należy, że wszystkie warunki muszą być spełnione łącznie.

% organizacji pozarządowych spełniających dane kryterium

W dalszej części rozdziału spróbujemy zastanowić się, dlaczego spełnienie powyższych warunków stanowi barierę nie do przekroczenia dla większości, czyli ok. 85% organizacji. Postaramy się też sformułować rekomendacje: dla administracji, w przypadku gdy wymogi wydają się nam zbyt restrykcyjne, oraz do samych organizacji – tam, gdzie dostrzegamy ich słabe strony.

PERSONEL

Pierwszy warunek to pracownicy – zatrudnienie personelu w jakiegokolwiek formie. Oczywiście można przyjąć, że po uzyskaniu dofinansowania danego projektu można będzie zatrudnić potrzebne osoby. Niemniej jednak kompletowanie od początku całego zespołu projektowego może bardzo negatywnie wpłynąć na realizację całego przedsięwzięcia. Po pierwsze, potrzeba czasu, by nowe osoby poznały projekt oraz zrozumiały intencje osób go tworzących. Po drugie zaś, sam proces budowania zespołu wymaga czasu. I w końcu po trzecie – co istotne, a bardzo często bagatelizowane przez organizacje – potrzeba czasu na zbudowanie polityki personalnej organizacji. Bycie pracodawcą stawia całkowicie nowe wyzwania przed zarządem i członkami stowarzyszenia i otwiera nowy etap w działalności organizacji. Dysponowanie pieniędzmi unijnymi wymaga dużych umiejętności i wiedzy. Pomyłki powodują, że płatności nie są dokonywane.

Już we wniosku aplikacyjnym konieczne jest opisanie struktury zespołu oraz metody zarządzania nim. Na etapie realizacji projektu i przygotowania wniosków o płatność wymagane są profesjonalnie przygotowane dokumenty kadrowe (umowy, zakresy obowiązków, listy płac, karty pracy, PIT-y, DRA, delegacje itp.). Nieznajomość tych zagadnień już podczas pisania wniosku uniemożliwia wypełnienie odpowiednich pól w formularzu. Na etapie realizacji projektu powoduje zaś wstrzymanie płatności (np. ze względu na braki w dokumentach).

Trudności tego rodzaju, z którymi borykają się stowarzyszenia i fundacje, powinny stanowić czytelny sygnał dla organizacji wspierających trzeci sektor, że istnieje potrzeba edukowania i profesjonalnych szkoleń w tej dziedzinie. Należałoby też namawiać same organizacje do profesjonalizacji w tym zakresie – wszak budowanie dobrych nawyków ułatwia potem funkcjonowanie i pozwala uniknąć niepotrzebnych napięć związanych z kontaktami z ZUS-em, urzędami skarbowymi itp. Warto pamiętać, że wszystkie fundusze pozyskane przez organizacje, nie tylko środki z funduszy strukturalnych, powinny być wydawane w sposób rzetelny, a dokumentacja powinna być prowadzona w sposób przejrzysty, zgodny z obowiązującymi w kraju zasadami i prawem. Ta formalizacja niekiedy może budzić sprzeciw, na dłuższą metę jednak z pewnością przyczyni się do lepszego wizerunku organizacji.

WIELKOŚĆ BUDŻETU ROCZNEGO ORGANIZACJI

Kolejny warunek to wielkość budżetu rocznego organizacji. Nie jest on sformułowany w zasadach konkursowych, jednak z rozmów z pracownikami instytucji wdrażających wynika jasno, że podmioty mające budżet roczny poniżej 20 tys. zł mają znikome szanse na pozyskanie wsparcia. Dane liczbowe mówią zaś, że na ok. 850 projektów finansowanych z funduszy a realizowanych przez organizacje pozarządowe nie ma żadnego projektu z budżetem poniżej 30 tys. zł, zaś projektów

z budżetem poniżej 100 tys. zł jest tylko ok. 40. Trudno zatem odmówić słuszności argumentacji zakładającej, że ktoś, kto do tej pory obracał znacznie mniejszymi kwotami (aż 50% organizacji ma budżet poniżej 10 tys. złotych)³ – nie poradzi sobie z większymi środkami, zwłaszcza przy konieczności tak szczegółowego dokumentowania wydatków.

Dlatego też wydaje się być dobrym pomysłem stosowanie zasady przyjętej w niektórych konkursach Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, że wysokość dotacji nie może przekroczyć dwukrotności wpływów z roku ubiegłego. Dobrą i godną polecenia ekspertom praktyką może też być obserwowanie finansowego potencjału rozwojowego organizacji (bilans i rachunek zysków i strat, będące obecnie obowiązkowym załącznikiem, pokazują finanse organizacji na przełomie dwóch lat). Oczywiście może to budzić sprzeciw mniejszych organizacji, którym odetnie to drogę do aplikowania o pieniądze z funduszy strukturalnych. Dlatego też zalecane byłoby stworzenie im możliwości realizacji mniejszych projektów za mniejsze pieniądze pod nadzorem osób, które potrafiłyby przekazać im podstawową wiedzę w tym zakresie. Do tworzenia takiego systemu – trochę podobnego do obecnego systemu wsparcia dla MŚP – warto namawiać zarówno administrację państwową, jak i Forum Darczyńców. Duże nadzieje można również wiązać w tym względzie z Funduszem dla Organizacji Pozarządowych, finansowanym z Mechanizmu Finansowego EOG oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego.

PROFESJONALNA OBSŁUGA KSIĘGOWA

Jak już wspomniano, dokumentowanie wydatków przy projektach unijnych wymaga profesjonalnej obsługi księgowej. Nie mamy tu na myśli osoby z uprawnieniami, chociaż oczywiście takie rozwiązanie zawsze jest optymalne, chodzi raczej o osobę o dużej wiedzy i chęci uczenia się. Niestety, ten aspekt działania organizacji ciągle pozostawia bardzo wiele do życzenia. Z przywoływanych już badań Stowarzyszenia Klon/Jawor wynika, że warunek ten spełnia niecałe 60% organizacji. Aż 17,6% organizacji w ogóle nie prowadzi ksiąg rachunkowych, zaś 25% robi to w sposób nieregularny. Brak profesjonalnego sprawozdania finansowego wyklucza takie organizacje już na etapie składania wniosku, zaś brak stałej współpracy z księgowym uniemożliwia przygotowanie rozliczeń finansowych, a co za tym idzie, pozyskiwanie kolejnych transzy dotacji.

Prowadzenie ksiąg nie jest zresztą tylko kryterium dostępu do funduszy strukturalnych. Każda inna dotacja zewnętrzna wymaga rzetelnej dokumentacji i organizacjom nie pozostaje nic innego, jak to zaakceptować. Ponieważ obsługa księgową projektu jest kosztem kwalifikowanym w większości konkursów dla organizacji, trud-

³ Marta Gumkowska, Jan Herbst „Podstawowe...”, str. 7.

no tu mówić o barierze finansowej. Istotniejsza wydaje się zmiana sposobu myślenia osób związanych z organizacjami oraz szkolenia dla samych księgowych, ukierunkowane na wiedzę o specyfice działania organizacji pozarządowych.

Z obserwacji organizacji wspierających, które na co dzień szkolą, konsultują i doradzają innym organizacjom, wynika na szczęście, że kompetencje stowarzyszeń i fundacji w tym zakresie podwyższają się. Miejmy nadzieję, że będziemy się mogli o tym przekonać, gdy fakt ten znajdzie odzwierciedlenie w wynikach badań nad kondycją sektora.

Inną stroną tego zagadnienia jest fakt zobowiązywania projektodawców (wszystkich, nie tylko organizacji pozarządowych) do zbyt szczegółowej sprawozdawczości. O tym, że można ją nieco ułatwić, przekonali się realizatorzy projektów IW EQUAL – sprawozdawczość została uproszczona w połowie 2006 roku. Stało się to dzięki powołaniu zespołu naprawczego, który miał zaproponować rozwiązania przyspieszające wydatkowanie przyznanych projektodawcom środków. Więcej na ten temat piszemy w rozdziałach: X „Realizacja projektów” oraz XIV „Rekomendacje”.

Obecnie formalności związane z realizacją wniosków dofinansowanych z FS są tak skomplikowane, że trzeba współpracować nie tylko z profesjonalną księgową, ale również z profesjonalistą od rachunkowości.

DZIAŁANIA W OBSZARZE OBJĘTYM CELAMI FUNDUSZY STRUKTURALNYCH

Bardzo trudne do uchwycenia jest kryterium działania w obszarze objętym celami funduszy strukturalnych. Po pierwsze, obszar ten jest stosunkowo szeroki, a po drugie i może nawet ważniejsze, organizacje wykazują się dużą elastycznością w zakresie prowadzenia działań i dążenia do rozwiązywania aktualnych problemów społecznych.

Pomimo tego nie wszystkie działania podejmowane przez organizacje mieszczą się w tym obszarze. Zdarza się, że wykluczone są przedsięwzięcia bardzo ważne społecznie. Trudno jednak z tym polemizować i się na to oburzać. Fundusze strukturalne nie są bowiem lekiem na całe zło, a jedynie instrumentem mającym zapewnić konkurencyjność gospodarki europejskiej na rynku światowym. Ponadto wskazane byłoby, by organizacje pozarządowe jak najbardziej angażowały się w konsultacje dokumentów programowych jeszcze na etapie ich przygotowywania. Jest to niezwykle ważne dlatego, iż zdarza się, że dane działania teoretycznie mieszczą się w obszarze wsparcia funduszy strukturalnych, a mimo to nie zostają uwzględnione przez administrację w dokumentach programowych. Czasami jest to decyzja celowa i poparta jakimś uzasadnieniem, czasami jednak wynika z braku wiedzy i uwagi podczas konsultacji. Tym bardziej istotna wydaje się przynależność do różnego typu federacji, zrzeszeń itp. na poziomie lokalnym, branżowym,

krajowym czy europejskim. Są one powołane głównie w celach rzeczniczych i powinniśmy dążyć do jak największej ich profesjonalizacji, tak by w swych działaniach były skuteczne.

KONTO BANKOWE

Ostatnim warunkiem, całkowicie oczywistym, jest kryterium posiadania konta bankowego. Instytucje wdrażające muszą przecież przekazać dotację projektodawcy. Można jednak spojrzeć na to kryterium jako na jedno z większych wyzwań stojących przed organizacjami w najbliższym czasie. Chodzi o edukację banków, zabieganie, by konstruowały one oferty stworzone dla specyficznych klientów, jakimi są organizacje pozarządowe. I nie chodzi tu wyłącznie o stowarzyszenia i fundacje o zasobnych portfelach, te i tak mają stosunkowo duże możliwości indywidualnych negocjacji, ale także o mniejszych graczy. Gospodarne zarządzanie środkami nie musi się zaczynać od 100 tys. zł, jeśli ktoś nauczy się tego na mniejszych kwotach, potem będzie mu tylko łatwiej.

Formułując rekomendację adresowaną do organizacji wspierających, należy zaapelować o wsparcie edukacyjne dla małych stowarzyszeń i fundacji w zakresie prowadzenia polityki finansowej organizacji. Federacje powinny natomiast współdziałać z bankami i prowadzić rzecznictwo w tej kwestii.

7. APLIKOWANIE

W TYM ROZDZIALE OPISUJEMY PLANY ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH ZWIĄZANE Z FUNDUSZAMI STRUKTURALNYMI ORAZ FAKTYCZNĄ AKTYWNOŚĆ STOWARZYSZEŃ I FUNDACJI W PROCESIE APLIKOWANIA O DOFINANSOWANIE SWYCH PROJEKTÓW. PORUSZAMY TAKŻE PROBLEM STOSUNKOWO MAŁEJ SKUTECZNOŚCI PODMIOTÓW POZARZĄDOWYCH W TYCH WYSIŁKACH.

PLANY APLIKACYJNE

W 2004 r. aż co druga organizacja pozarządowa widziała w dostępie do europejskich funduszy szansę na dodatkowe źródło finansowania swojej działalności, a większość (ponad 70%) deklarowała, że raczej lub na pewno będzie się starać o pozyskanie środków z funduszy, które stały się dostępne po akcesji¹. Jednak w praktyce do połowy 2006 r. podjęcie takiej próby potwierdziło jedynie ok. 7% wszystkich organizacji².

Dlaczego tak niewiele? Wydaje się, że powodem takiego stanu rzeczy mógł być, po pierwsze, spekulatywny charakter odpowiedzi na pytanie zadane w 2004 r., po drugie zaś – konfrontacja z tym, jak w rzeczywistości wyglądały konkursy ogłaszane w ramach funduszy strukturalnych. Biorąc pod uwagę poziom wiedzy organizacji pozarządowych na temat możliwości dostępu do funduszy³, a także ich dotychczasowe doświadczenia aplikacyjne⁴, należy zakładać, że niewiele pol-

¹ Marta Gumkowska, Jan Herbst „Polskie NGOs w nowej Europie – raport z badania realizowanego przez Stowarzyszenie Klon/Jawor”, w: „EUlotka” – biuletyn Przedstawicielstwa Polskich Organizacji Pozarządowych w Brukseli nr 10, str. 6.

² Marta Gumkowska, Jan Herbst „Dostęp organizacji pozarządowych do Funduszy Strukturalnych – stan obecny i perspektywy”, str. 8.

³ Kwestiom związanym z informowaniem o funduszach strukturalnych i stanem wiedzy organizacji pozarządowych na ten temat poświęcony jest rozdział IV, str. 77–79.

⁴ O doświadczeniu z funduszami przedakcesyjnymi piszemy w rozdziale I.

skich organizacji zdawało sobie sprawę, jakie są realne warunki ubiegania się o fundusze strukturalne. Wydaje się więc, że deklarowane chęci nie opierały się na rzeczywistej analizie własnych możliwości i różnego rodzaju zasobów.

W 2006 r., czyli po dwóch latach wdrażania funduszy strukturalnych, odsetek zainteresowanych nimi organizacji się obniżył. Wówczas chęć aplikowania zadeklarowało 53,7% (z czego zdecydowaną chęć tylko 23%). Być może ten spadek zainteresowania powiązany jest z faktem poznania realiów funduszy strukturalnych oraz towarzyszących im procedur i wymagań.

W każdym razie wśród tych organizacji, które w 2006 r. deklarowały chęć aplikowania, największym zainteresowaniem cieszyły się takie obszary finansowania, jak: edukacja (56%), wsparcie młodzieży i wolontariatu na rynku pracy (25%), wykluczenie i marginalizacja społeczna (20%) oraz niepełnosprawność (18%)⁵.

LICZBA APLIKUJĄCYCH ORGANIZACJI

Patrząc na dane dotyczące faktycznego składania wniosków przez organizacje pozarządowe, należałoby zwrócić uwagę na fakt, że ciągle jeszcze nie doszliśmy nawet do takiego poziomu aplikowania o pieniądze europejskie, z jakim mieliśmy do czynienia w sytuacji, gdy do dyspozycji były tylko fundusze przedakcesyjne. W połowie 2006 r. 10,7% organizacji deklarowało, że w poprzednich czterech latach ubiegało się o pieniądze z funduszy przedakcesyjnych (dwa lata wcześniej było ich więcej – 14%). Z badania Stowarzyszenia Klon/Jawor wynika, że skutecznie robiło to jedynie 4,5%⁶.

Jeśli chodzi o analogiczne dane dotyczące funduszy strukturalnych (siłą rzeczy odnoszą się one do dwóch, a nie czterech poprzednich lat), to jak wynika z deklaracji badanych podmiotów, aplikowało o nie 7% organizacji, a 2% zrobiło to skutecznie. Najwięcej organizacji było zainteresowanych uzyskaniem dofinansowania w ramach dwóch programów – Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego i Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich (po ok. 26% tych, które starały się o fundusze strukturalne). W dalszej kolejności pod względem zainteresowania znalazła się Inicjatywa Wspólnotowa EQUAL (17%), a następnie Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw (11%), Sektorowy Program Operacyjny Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego i Rozwój Obszarów Wiejskich (6%) i Program Pilotażowy LEADER+⁷ (5,5%)⁸.

⁵ Marta Gumkowska, Jan Herbst „Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych. Raport z badania 2006”, str. 52.

⁶ Marta Gumkowska, Jan Herbst „Dostęp ...”, str. 9.

⁷ W badaniu Stowarzyszenia Klon/Jawor pytano osobno o SPO ROL i Program Pilotażowy LEADER+, który był wdrażany w ramach działania 2.7 SPO ROL.

⁸ Marta Gumkowska, Jan Herbst „Dostęp ...”, str. 10.

Podobnie jak przy ubieganiu się o przedakcesyjne środki pomocowe, stosunkowo duża część organizacji złożyła więcej niż jeden wniosek – niemal połowa aplikujących do SPO RZL i ZPORR zrobiła to więcej niż raz. Rządziej miało to miejsce w przypadku IW EQUAL – tu tylko 20% organizacji złożyło więcej niż jeden wniosek (jako organizacja wnioskująca lub partner).

Powyższe dane powstały w oparciu o informacje uzyskane na podstawie deklaracji organizacji w badaniach Stowarzyszenia Klon/Jawor, dlatego warto je skonfrontować ze statystykami administracji publicznej dotyczącymi wniosków składanych przez sektor pozarządowy. Trzeba jednak zaznaczyć, że nie są to dane pełne, ponieważ odnoszą się tylko do Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich. Nie uwzględniają więc niestety w ogóle działań wyodrębnionych w II priorytecie ZPORR i obejmują okres wyłącznie do połowy 2005 r.

Niemniej, z braku aktualniejszych analogicznych danych, warto się przyjrzeć chociażby tym statystykom, ponieważ widoczna jest w nich wyraźna tendencja. Z danych tych wynika, że na pierwszym miejscu pod względem liczby złożonych wniosków w ramach SPO RZL plasowały się w tamtym okresie organizacje pozarządowe (33% wszystkich złożonych wniosków), a następnie urzędy pracy (26%), jednostki samorządu terytorialnego oraz ich jednostki organizacyjne (20%). Dane te nie uwzględniają schematu 2.3.a, do którego wnioski złożyły głównie instytucje szkoleniowe⁹.

W porównaniu z innymi typami wnioskodawców organizacje pozarządowe były najaktywniejsze w działaniach:

- 2.1 Zwiększenie dostępu do edukacji – promocja kształcenia przez całe życie, schemat a) Zmniejszenie dysproporcji edukacyjnych pomiędzy wsią a miastem;
- 1.4 Integracja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych, schemat a) Wsparcie osób o znacznym i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności na otwartym rynku pracy;
- 1.5 Promocja aktywnej polityki społecznej poprzez wsparcie grup szczególnego ryzyka, schemat a) Wspieranie osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Ponad połowa wniosków w tych działaniach była złożona właśnie przez organizacje pozarządowe (od 50% do 65% wszystkich złożonych wniosków). Resztę przedłożyły jednostki samorządu terytorialnego (od 18% do 37%) oraz – w zależności od działania – szkoły (w tym szkoły wyższe), firmy szkoleniowe oraz organizacje pracodawców¹⁰.

⁹ Raport końcowy z badania „Ocena systemu zarządzania i wdrażania SPO RZL 2004-2006” – grupa doradcza Siena. Dane na grudzień 2005 r., str. 375-376.

¹⁰ Raport końcowy z badania „Ocena...”, str. 376.

W zestawieniu z pozostałymi wnioskodawcami organizacje pozarządowe były mniej aktywne w działaniach:

- 1.1 Rozwój i modernizacja instrumentów i instytucji rynku pracy, schemat b) Rozwój oferty usług instytucji rynku pracy;
- 1.2 Perspektywy dla młodzieży, schemat b) Promocja aktywności zawodowej młodzieży;
- 1.3 Przeciwdziałanie i zwalczanie długotrwałego bezrobocia, schemat b) Wsparcie otoczenia społecznego osób bezrobotnych¹¹;
- 1.6 Integracja i reintegracja zawodowa kobiet, schemat a) Wspieranie równości szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy.

Wnioski organizacji pozarządowych w tych działaniach stanowiły 27% – 34% wszystkich złożonych¹². Jak widać, nawet w tych dziedzinach na tle pozostałych projektodawców organizacje pozarządowe były dość aktywne.

Należy dodać, że najwięcej wniosków składanych przez organizacje pozarządowe należało do kategorii projektów, których budżety mieściły się w grupie „powyżej 100 tys. do 500 tys. zł”, co nie odbiegało od wartości projektów składanych przez pozostałe grupy wnioskodawców.

SKUTECZNOŚĆ APLIKUJĄCYCH

Liczba złożonych wniosków nie przełożyła się bezpośrednio na liczbę zaakceptowanych projektów i podpisanych umów. Niestety także w tym wypadku brakuje całkowitych, aktualnych danych. Z danych uzyskanych od Instytucji Zarządzającej SPO RZL wynika, że do końca czerwca 2006 r. aż dwie trzecie z tysiąca wniosków złożonych do tego czasu przez organizacje pozarządowe zostało odrzuconych, a jedynie ok. 27% uzyskało pozytywną rekomendację instytucji wdrażającej¹³. Oznacza to, że w porównaniu z innymi wnioskodawcami sektor pozarządowy był najmniej skuteczny w procesie aplikowania.

O tej mniejszej skuteczności mogą też świadczyć dane dotyczące co prawda wyłącznie działań 1.1, 1.5 i 1.6 SPO RZL, za to obejmujące już cały miniony okres wdrażania¹⁴. Otóż wśród wszystkich wniosków złożonych w ramach tych działań projekty autorstwa organizacji pozarządowych stanowiły ok. 33%. W czasie oceniania¹⁵ zostało odrzuconych 31% wniosków wszystkich typów projektodawców. Nato-

¹¹ Należy jednak pamiętać, że ilość środków w działaniach 1.2 i 1.3 dostępna dla organizacji pozarządowych była bardzo ograniczona. Szczegółowo piszemy o tym w rozdziale III.

¹² Raport końcowy z badania pt. „Ocena ...”, str. 376.

¹³ Dane Departamentu Zarządzania Europejskim Funduszem Społecznym Ministerstwa Rozwoju Regionalnego.

¹⁴ Analizie zostały poddane listy wniosków rekomendowanych i odrzuconych, upublicznione na stronie Departamentu Wdrażania EFS Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej www.dwfefs.gov.pl.

¹⁵ Z informacji uzyskanych w Departamencie Wdrażania EFS MPlPS wynika, że upublicznione dane obejmują zarówno wnioski odrzucone na etapie oceny formalnej, jak i merytorycznej.

miast jeśli weźmiemy pod uwagę wyłącznie wnioski organizacji pozarządowych, to odsetek odrzuconych wzrasta do 39. Wśród wniosków składanych przez wszystkie typy projektodawców 57% stanowią te, które zostały pozytywnie rekomendowane i na których realizację podpisano następnie umowy. Ponownie, jeśli spojrzeć wyłącznie na wnioski składane przez organizacje pozarządowe, odsetek ten jest widocznie mniejszy i wynosi 47¹⁶.

Szczegółowe dane dotyczące poszczególnych działań znajdują się w poniższej tabeli.

działanie SPO RZL		1.1	1.5	1.6
wszystkie wnioski składane przez organizacje pozarządowe		21,5%	42%	30%
wnioski odrzucone	wszystkie typy projektodawców	36%	28%	31%
	organizacje pozarządowe	52,5%	33%	42%
wnioski zakończone podpisaniem umowy na realizację projektu	wszystkie typy projektodawców	62%	58%	53%
	organizacje pozarządowe	44%	50%	41%

Nawet na podstawie tych niekompletnych danych widoczna jest duża aktywność sektora pozarządowego na tle pozostałych typów projektodawców, jeśli chodzi o składanie wniosków. Stowarzyszenia i fundacje mają bardzo dużo dobrych pomysłów, energii i inicjatywy i są w stanie przygotować dużą liczbę nowych projektów. Niestety, robiliśmy to często nieskutecznie. Częściowo można to tłumaczyć skomplikowanymi formalnościami i procedurami, ale powinniśmy również przyrzeć się samym organizacjom jako potencjalnym projektodawcom i zastanowić się, co stanowi dla nich szczególną trudność. Warto zatem poznać bariery, które utrudniały organizacjom pozarządowym skuteczne aplikowanie o środki z funduszy strukturalnych, i problemy, które pojawiały się na etapie podpisywania umów. Poświęcony jest temu kolejny rozdział.

¹⁶ Analizie poddane zostały zarówno wnioski, które zostały odrzucone na etapie oceny merytorycznej, jak i te, które znalazły się na liście rekomendacyjnej, sporządzonej przez Komisję Oceny Projektów. Trzeba jednak pamiętać, że w przypadku nie wszystkich pozytywnie zarekomendowanych projektów podpisano umowę na ich realizację.

8. BARIERY WYSTĘPUJĄCE PRZY APLIKOWANIU

W ROZDZIALE TYM OPISUJEMY PRZESZKODY, KTÓRE – WEDŁUG SAMYCH ORGANIZACJI – STAŁY NA DRODZE DO UZYSKANIA DOFINANSOWANIA PROJEKTU Z FUNDUSZY STRUKTURALNYCH, ORAZ WYKAZUJEMY PRZYCZYNY POPEŁNIANYCH PODCZAS APLIKACJI BŁĘDÓW.

BARIERY APLIKACYJNE WYMIENIONE PRZEZ ORGANIZACJE

Do trudności pojawiających się w procesie aplikowania o środki z funduszy strukturalnych, których obawiały się organizacje pozarządowe, można zaliczyć przede wszystkim:

- bariery finansowe;
- słabość kadr organizacji, brak doświadczenia;
- trudności w dostępie do rzetelnej informacji;
- formalizację oraz biurokrację.

BARIERY FINANSOWE

Organizacje pozarządowe, zapytane w badaniu dotyczącym ich kondycji w 2006 r. o przeszkody utrudniające ewentualne aplikowanie o pieniądze z funduszy strukturalnych, wymieniły przede wszystkim wymogi związane z finansowaniem projektu. Konkretnie wskazano trudności takie, jak: brak wymaganych środków na wkład własny (71,8% wszystkich organizacji), zbyt mały potencjał organizacji w stosunku do skali projektów (61,6%) oraz konieczność przedstawienia gwarancji finansowych (69,7%). Przypomnieć należy, że wkład własny był realną barierą tylko w wypadku projektów realizowanych w ramach ZPORR, gdyż większość miękkich projektów finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego nie wymagała praktycznie żadnego wkładu własnego. Ponadto były to problemy, które – teoretycznie – częściej powinny zgłaszać organizacje niespełniające kryteriów aplikowania o fundusze. Przecież to właśnie dla nich dostęp do środków unijnych

jest faktycznie niemal niemożliwy z powodu zbyt małego potencjału. Okazuje się jednak, że wymogi finansowe były postrzegane jako przeszkoda nawet przez najmniej organizacje¹.

Inną barierą natury finansowej, którą odczuwały organizacje, była obawa przed utratą płynności finansowej (wskazało ją 27,2% wszystkich organizacji)². Obawy te były związane przede wszystkim z opóźnieniami występującymi w przekazywaniu przez instytucje wdrażające kolejnych transz dotacji. Powszechnie opinie na ten temat potwierdziły rozmowy monitorujące przeprowadzone przez Stowarzyszenie na rzecz Forum Inicjatyw Pozarządowych z przedstawicielami organizacji pozarządowych. Wynikało z nich, że już na pierwszych szkoleniach z funduszy strukturalnych, w których brali udział, zostali przez prowadzących poinformowani o takim ryzyku.

PROJEKTODAWCY:

[...] Cały czas trzeba mieć w zanadru żelazny kapitał, który w momencie nienadchodzenia pieniędzy trzeba uruchomić, aby nie zaciągać kredytów. Opóźnienia w wypłacie transz wiążą się z brakiem decyzyjności w naszej Instytucji Wdrażającej, osoby tam pracujące boją się podjąć jakąkolwiek decyzję. Ministerstwo działa o wiele sprawniej [...].

Kolejną trudnością finansową był koszt prawidłowego przygotowania załączników. Istotnie, ze względu na to, że wymagane było potwierdzanie notarialne dokumentów, koszt taki mógł wynosić nawet 1000 zł i dla wielu organizacji, utrzymujących się głównie z dotacji, była to wysoka kwota, której nie miały z czego pokryć.

PROJEKTODAWCY:

[...] Skompletowanie załączników bardzo dużo kosztuje, samo sprawozdanie finansowe ma kilkanaście stron, a wymaga się od nas dokładnych potwierdzeń notarialnych. Każda poprawka do wniosku to były kolejne załączniki. Pierwsze dwie poprawki wiązały się z wydaniem za każdym razem 1000 zł na komplet załączników. Dopiero później ten wymóg zmieniono i przez trzy miesiące załączniki nie traciły ważności.

Poważną barierą – która pojawiła się już na etapie podpisywania umowy – był wymóg zabezpieczeń dotacji. Pierwotnie ich koszt nie był kwalifikowalny. Potem na skutek interwencji organizacji oraz odnalezienia odpowiednich zapisów na poziomie regulacji unijnych przepis ten zmieniono i ich koszt stał się kosztem kwalifikowal-

¹ Marta Gumkowska, Jan Herbst „Dostęp organizacji pozarządowych do Funduszy Strukturalnych – stan obecny i perspektywy”, str. 34-35.

² Ibidem, str. 37.

nym, można było go zatem uwzględnić w budżecie. Nie zmieniło to jednak faktu, że zabezpieczenia nadal stanowiły problem dla organizacji. Działo się tak dlatego, że o ich rodzaju decydowały instytucje wdrażające, często bez porozumienia z projektodawcą. Dlatego jeśli organizacja trafiała na przychylną instytucję, mogła zabezpieczyć umowę wekslem *in blanco*. Jeśli instytucja była bardziej asekuuracyjna i mniej elastyczna, mogła zażądać przedstawienia gwarancji bankowych. Mniejsze i średnie organizacje, które nie mają długiej historii konta bankowego i w oczach bankowców są ryzykownym klientem, mogły mieć duży kłopot ze sprostaniem temu wymogowi. Na szczęście rynek usług bankowych zmodyfikował się i zauważalna jest zmiana w nastawieniu banków. W porównaniu z początkiem okresu wdrażania funduszy strukturalnych w Polsce pod jego koniec ich oferta stała się bardziej przyjazna, choć nadal nie można mówić o zrównaniu traktowania przez banki organizacji i np. firm.

SŁABOŚĆ KADR ORGANIZACJI, BRAK DOŚWIADCZENIA

Aż 71,1% wszystkich organizacji jako jedną z głównych barier w aplikowaniu wskazywało zbyt małe doświadczenie w przygotowywaniu projektów oraz brak specjalistów, którzy podotaliby temu zadaniu³. To błędne koło. Organizacja, która chciałaby się rozwijać, profesjonalizować i poszerzać swoją działalność, potrzebuje do tego celu funduszy. Jednym ze źródeł są fundusze strukturalne. Ale aby je zdobyć, organizacja musi mieć pewne doświadczenie, udokumentowane wpływy za poprzedni rok na konkretnym poziomie oraz musi być w stanie sprostać wymogom związanym z funduszami strukturalnymi. Rezultatem tej sytuacji, zarówno po stronie ewentualnych projektodawców, jak i instytucji formułujących kryteria, było to, że teoretycznie aplikować powinny tylko te organizacje, które mają doświadczenie i specjalistów. Koło się zamyka i dostęp dla „nowych” organizacji często stawał się niemożliwy.

Do napisania wniosku potrzebne są również profesjonalnie przygotowane osoby, gotowe poświęcić na to dużą ilość czasu. W ramach EFS nie można było sfinansować przygotowania wniosku, dlatego też część pracowników organizacji musiała zarzucić lub ograniczyć swoje normalne obowiązki, by zająć się jego pisaniem. Według większości monitorowanych przez nas organizacji tak się właśnie działo. Wniosek pisany był po godzinach lub w przerwach na odpoczynek. Łatwo się domyślić, że przygotowywanie kończyło się w ostatnim momencie.

PROJEKTODAWCY:

Wniosek pisany był w tzw. międzyczasie i po godzinach przez osoby, które miały inne obowiązki.

³ Ibidem, str. 35.

Podobny problem pojawia się także w sytuacji, gdy organizacja, realizując już jeden projekt finansowany z funduszy strukturalnych, chciała składać kolejne wnioski. Zgodnie z umową pracownicy zatrudnieni przy tym projekcie na pełen etat mogli zajmować się tylko i wyłącznie nim. Teoretycznie więc osoba, która była przypisana do realizacji jednego projektu, nie mogła poświęcić swojego czasu na przygotowywanie kolejnego wniosku.

Trzeba też pamiętać, że małe organizacje składają się z osób, dla których praca w organizacji jest często zajęciem dodatkowym, wykonywanym oprócz pracy zarobkowej. Rzadko kiedy organizacje mogą pozwolić sobie na wynajęcie profesjonalisty, który pomógłby im dobrze i poprawnie skonstruować projekt. Nie mogą też zazwyczaj takiego kosztu umieścić w budżetach projektów.

Organizacje biorące udział w badaniach przeprowadzonych na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego jako jedną z barier wskazały ograniczenia w zatrudnianiu kadry potrzebnej do realizacji projektu⁴. Mimo że możliwe było finansowanie z EFS kosztów związanych z zatrudnianiem personelu do obsługi realizowanych projektów, na przykład do prowadzenia księgowości, to w praktyce okazywało się, że organizacje nie zawsze o tym wiedziały. Z drugiej strony, nawet jeśli dana organizacja była tego świadoma, to musiała się liczyć z dużymi ograniczeniami, wynikającymi z wymogu stosowania Ustawy Prawo zamówień publicznych⁵. Ponadto wielkość środków przeznaczanych na zatrudnianie dodatkowego personelu do projektu stanowiła jeden z bardziej dyskusyjnych elementów kosztorysów we wniosku i często podlegała negocjacjom z instytucjami wdrażającymi, które dążyły do zmniejszenia tego rodzaju kosztów.

TRUDNOŚCI W DOSTĘPIE DO RZETELNEJ INFORMACJI

Dla organizacji pozarządowych dosyć duże utrudnienie w skutecznym aplikowaniu o środki z funduszy strukturalnych stanowiło uzyskanie jasnych i w pełni wiarygodnych informacji dotyczących dostępnych funduszy oraz warunków korzystania z nich. Problem taki zgłaszało aż 43,4% organizacji⁶.

Z badań MRR wynika, że organizacje pozarządowe z małych miast i wsi miały niewielką wiedzę o funduszach. Jedną z przyczyn tego stanu rzeczy jest gorszy dostęp do wyselekcjonowanych informacji, publikowanych w internecie: mniejsze organizacje nie miały odpowiedniego sprzętu (np. komputerów z dostępem do internetu) oraz kadr do skutecznego wyszukiwania przydatnych wiadomości. Dlatego zdane były na bardzo ogólne informacje podawane do publicznej wiadomości przez ogólnopolskie media.

⁴ Anna Chrościcka, Tomasz Plachecki, Agnieszka Sternik „Bariery ograniczające aktywność organizacji pozarządowych w wykorzystywaniu środków europejskiego funduszu społecznego”, str. 21.

⁵ Te ograniczenia obowiązywały do momentu wejścia w życie nowelizacji, o której mowa w rozdziale II.

⁶ Marta Gumkowska, Jan Herbst, „Dostęp...”, str. 36.

Organizacje, które już coś wiedziały, szczegółowych informacji poszukiwały przede wszystkim w internecie, zwłaszcza na prowadzonych przez MRR stronach www.fundusze-strukturalne.gov.pl oraz w portalu pozarządowym www.ngo.pl. Osoby korzystające ze stron MRR oceniały je jednak jako mało logiczne oraz mało przejrzyste, przez co wyszukiwanie przydatnych informacji było według nich bardzo skomplikowane⁷.

Inaczej problem dostępu do informacji oceniały duże i sprawnie działające organizacje pozarządowe. Dla nich problemem nie był brak informacji, ale ich jakość. Jak wynika z badań MRR, ich zdaniem informacje zawarte w podstawowych dokumentach oraz dostarczane przez odpowiedzialne za to instytucje były często niejednoznaczne, a nawet sprzeczne.

Według opinii organizacji, które były monitorowane przez Stowarzyszenie na rzecz Forum Inicjatyw Pozarządowych, przyczyną większości nieprawidłowości związanych z udzielaniem informacji była zbyt duża rotacja pracowników w administracji publicznej. Skutkowało to brakiem doświadczenia oraz kompetencji urzędników odpowiedzialnych za wdrażanie funduszy, którzy nie byli w stanie udzielić satysfakcjonującej odpowiedzi na zadawane pytania. Ponadto informacje udzielane drogą telefoniczną często różniły się od odpowiedzi uzyskanej drogą oficjalną, np. na piśmie – zazwyczaj bardziej ogólnikowej i „bezpiecznej”.

PROJEKTODAWCY:

Pracownicy Instytucji Wdrażającej, z którymi mieliśmy kontakt, nie byli decyzyjni i stosowali taktkę odsyłania jeden do drugiego. Wyjaśnienia udzielane nieformalnie, np. przez telefon, diametralnie różnią się od oficjalnych odpowiedzi na piśmie.

Zdaniem monitorowanych organizacji brak odpowiednich kompetencji pracowników administracji rzutował również na proces merytorycznej oceny wniosku. Osoby oceniające projekty pod względem merytorycznym nie miały odpowiedniego przygotowania w danej dziedzinie i zastępowały to nadmiernym wnikiem w sprawy formalne i finansowe.

Badane organizacje ze zrozumieniem odnosiły się do konieczności ulepszania dokumentów i doskonalenia procedur aplikacyjnych. Jednak zbyt częste i nagłe zmiany, o których informacje nie dość szybko docierały do organizacji przede wszystkim w małych miejscowościach, często stawały się przyczyną stosowania nieaktualnej już zasady i w rezultacie odrzucenia wniosku.

⁷ Anna Chrościcka, Tomasz Płachecki, Agnieszka Sternik „Bariery...”, str. 24.

W tym miejscu warto zaznaczyć, że często w wypowiedzianych monitorowanych organizacjach pojawiała się kwestia konsultacji wniosku przed jego złożeniem. Jakość tych konsultacji była oceniana różnie.

PROJEKTODAWCY:

Ważna była możliwość konsultacji przed złożeniem wniosku. Pojechaliśmy z już gotowym wnioskiem. I potem dużo rzeczy musieliśmy z niego wykreślić i zmodyfikować pod wymogi formalne.

Korzystano z pomocy doradców w ROSzEFS-ie, ale wtedy oni sami jeszcze do końca nie wiedzieli, jak ma wyglądać taki wniosek, więc ich pomoc nie była wówczas bardzo przydatna, bo i tak pierwszy wniosek został odrzucony na etapie oceny formalnej.

FORMALIZACJA ORAZ BIUROKRACJA

Kolejną poważną przeszkodą w oczach organizacji pozarządowych była formalizacja. Na zbyt trudne procedury, zawite formularze oraz nadmierną biurokrację wskazało ponad 60% stowarzyszeń i fundacji badanych przez Stowarzyszenie Klon/Jawor. Narzekano na zbiurokratyzowany i niezrozumiały język używany w dokumentach oraz niejednorodną i niejednoznaczną terminologię.

Co ważne, ten sam problem podkreślają pracownicy instytucji wdrażających, wskazujący, że największą barierą dla projektodawców w pierwszym kontakcie z instytucją wdrażającą były trudności w opanowaniu nomenklatury związanej z funduszami strukturalnymi.

PRZEDSTAWICIEL INSTYTUCJI WDRAŻAJĄCEJ:

Było trochę problemów. [Projektodawcy] Chcieli, ale nie wiedzieli jak. Musieli poznać wytyczne konkursowe. Przejście przez wytyczne to był problem, szczególnie zapoznanie z nową nomenklaturą. Podczas kolejnych etapów przychodziła wiedza⁸.

Kolejnym problemem, który zdaniem organizacji występował w czasie aplikowania, był wysoki poziom trudności formularza wniosku, co było według nich przyczyną popełniania licznych błędów⁹. Natomiast w rozmowach z organizacjami, których projekty były monitorowane przez Stowarzyszenie na rzecz FIP – a więc, co istotne, tych, które skutecznie przeszły przez proces składania wniosku – sam wniosek

⁸ Anna Kwiatkiewicz „Instytucje Wdrażające a organizacje pozarządowe – blaski i cienie w procesie absorpcji funduszy strukturalnych”, str. 11.

⁹ Anna Chrościcka, Tomasz Płachecki, Agnieszka Sternik „Bariery ...”, str. 28.

był prosty. Trudności pojawiały się jednak przy korzystaniu z instrukcji do jego wypełniania, która wydawała się wnioskującym niejasna i budziła wiele wątpliwości. Wiele osób sygnalizowało też brak spójności między instrukcją a formularzem.

PROJEKTODAWCY:

Wniosek był jasny, problem polegał na tym, że zawarte w instrukcji wyjaśnienie, o co chodzi w pytaniu, było zupełnie inne, niż wynikało to z treści tego pytania.

Wytyczne dotyczące przyznawania dotacji mogłyby być bardziej precyzyjne, one były dosyć zawite i trzeba było się wielokrotnie dopytywać.

Nie wszystko było przekazane potencjalnym projektodawcom w wytycznych. Część rzeczy okazywała się dopiero po złożeniu wniosku, a część dopiero w trakcie realizacji.

Szkolenie było o pół roku za późno – wówczas dowiedzieliśmy się rzeczy, które byłyby przydatne na etapie pisania wniosku m.in. w zakresie konstruowania wskaźników w projekcie. W ogóle szkolenia powinny być lepiej rozplanowane – zarówno w czasie, jak i tematycznie.

Interpretację niejednoznacznych lub sprzecznych informacji można było co prawda uzyskać od urzędników, jednak tylko w sprawach typowych (a i tak w wielu przypadkach wyjaśnienia były rozbieżne). Gdy zadawano skomplikowane pytanie, nawet urzędnicy, mimo wykazywanej wielokrotnie chęci, nie byli w stanie sprostać temu zadaniu.

Jeśli spojrzeć na to zagadnienie od strony instytucji wdrażających, to oczywiście ogólne wrażenia są nieco odmienne. Z rozmów z pracownikami tych instytucji wynika, że samo przygotowanie do rozmowy (poziom merytoryczny, znajomość wytycznych, zasadność zadawanych pytań) potencjalnych projektodawców z sektora pozarządowego było dobre, jednak woleli oni pytać, niż czytać dokumentację i dopiero potem zadawać pytania wyjaśniające. Jednocześnie wskazywano, że częstotliwość kontaktów była dość wysoka, a co za tym idzie – uciążliwa dla samych instytucji wdrażających¹⁰.

¹⁰ Anna Kwiatkiewicz „Instytucje Wdrażające...”, str. 11.

Kolejnym problemem natury formalnej zgłaszanym przez organizacje monitorowane przez Stowarzyszenie na rzecz FIP była liczba dokumentów, które należało dostarczyć wraz z wnioskiem o dofinansowanie projektu, oraz szczególne wymagania dotyczące poszczególnych załączników¹¹. Ich zdaniem zebranie w sposób prawidłowy całej dokumentacji było bardzo pracochłonne oraz czasochłonne, szczególnie dla mniejszych organizacji. Wiązało się to również z poniesieniem znacznych kosztów, o czym pisaliśmy wyżej.

Badane organizacje były również zdania, że do spraw formalnych była przykładana nadmierna waga i że odbywało się to kosztem zagadnień merytorycznych. Wskazywano, że w formularzu brak było miejsca na dokładne opisanie działań, które zamierzało się realizować. Większość pytań zawartych w formularzu zdaniem badanych nie dotyczyła istoty projektu, lecz opisywała go „naokoło”.

Co ciekawe, także przedstawiciele instytucji wdrażających podnosili ten wątek, wskazując często na brak możliwości zdobycia większej wiedzy na temat projektów, a niektórzy wręcz żałowali, że nie można było na etapie oceny merytorycznej odbyć rozmów z autorami projektów na temat ich wizji¹².

Na końcu warto podkreślić, że część organizacji (prawie 20% zbadanych przez Stowarzyszenie Klon/Jawor) obawiała się pozamerytorycznych kryteriów oceniania wniosków. Trudno sprawdzić, czy obawy te potwierdziły się, jednakże znaczna dowolność w interpretowaniu przyjętych kryteriów oceny mogła w dużym stopniu przyczyniać się do subiektywizacji ocen.

INNE BARIERY

Badane organizacje wskazały ponadto na inne trudności:

- **różne kultury pracy**¹³ – zderzenie się różnych kultur i stylów pracy. Z perspektywy organizacji pozarządowych właściwa administracji publicznej formalizacja stanowiła znaczne utrudnienie w staraniu się o fundusze;
- **bariery natury psychologicznej** – m.in. obawa przed ryzykiem i nowymi działaniami. Z badań MRR wynika, że pewien odsetek organizacji jest na tyle przywiązany do dotychczasowego sposobu działania, że w ogóle nie próbuje korzystać z nowych źródeł finansowania;
- **nieprzychylny stosunek urzędników** – 10,3% pytaných organizacji¹⁴ wskazało, że trudnością dla nich była niechęć ze strony urzędników decydujących o przyzna-

¹¹ W okresie programowania 2007-2013, przynajmniej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, wprowadzono prostszy formularz wniosku i zredukowano ilość załączników wymaganych w momencie jego składania. Pozostałe załączniki mają być dostarczane przez projektodawców przy okazji podpisywania umowy o dofinansowanie.

¹² Anna Kwiatkiewicz „Instytucje Wdrażające...”, str. 14.

¹³ Anna Chrościcka, Tomasz Płachecki, Agnieszka Sternik „Bariery...”, str. 34.

¹⁴ Marta Gumkowska, Jan Herbst „Dostęp...”, str. 36.

waniu dotacji (wobec samej organizacji oraz działań, jakie ona prowadzi). Pracownicy organizacji pozarządowych skarżyli się, że urzędnicy traktowali ich jak dodatkowy problem do załatwienia lub wręcz podejrzewali ich o chęć wyłudzenia od nich pieniędzy oraz o nieuczciwość¹⁵;

- **duża konkurencja** ze strony innych instytucji lub organizacji w ubieganiu się o te same środki – obawiało się jej 30,4%¹⁶;
- **brak partnerów projektowych** – istotną barierą były również trudności związane ze znalezieniem partnerów do projektów (27,9%)¹⁷. Najczęściej wymieniali ten problem organizacje, które same z różnych powodów nie były w stanie aplikować lub obawiały się tego.

BŁĘDY POPEŁNIANE PRZEZ POZARZĄDOWYCH PROJEKTODAWCÓW

Jak wspomniano w poprzednim rozdziale, to projekty organizacji pozarządowych były najczęściej odrzucane przez instytucje wdrażające.

Według tych instytucji do najczęstszych błędów formalnych popełnianych przez organizacje pozarządowe należały:

- niepełna dokumentacja (brak wymaganych dokumentów, a w szczególności wszystkich załączników, brak potwierdzenia wymaganych dokumentów przez osobę do tego upoważnioną);
- błędy popełniane podczas składania (brak elektronicznej wersji wniosku, użycie niewłaściwej wersji Generatora Wniosków bądź niewłaściwych formularzy, różne sumy kontrolne w wersji papierowej i elektronicznej wniosku¹⁸, brak walidacji wniosku oraz złożenie wniosku w nieodpowiednim terminie lub w niewłaściwej instytucji);
- niezgodność wniosku z dokumentami programowymi SPO RZL (projekt skierowany do nieuprawnionej grupy beneficjentów ostatecznych, wykroczenie poza opisany w dokumentach programowych obszar wsparcia w wybranym działaniu);
- niezgodność wniosku z prawodawstwem polskim (niezgodność z prawodawstwem w zakresie zamówień publicznych)¹⁹.

Trzeba podkreślić, że powyższe kwestie, które – jak wspomnieliśmy – sprawiały trudności organizacjom pozarządowym, były weryfikowane na etapie oceny formalnej przy użyciu Karty Weryfikacji Formalnej. Miała ona charakter zerojedynkowy.

¹⁵ Anna Chrościcka, Tomasz Plachecki, Agnieszka Sternik „Bariery...”, str. 34.

¹⁶ Marta Gumkowska, Jan Herbst „Dostęp...”, str. 37.

¹⁷ Ibidem, str. 36.

¹⁸ W tym miejscu warto podkreślić, że wadliwe działanie Generatora Wniosków i jego ciągłe zmiany były problemem często zgłaszanym przez organizacje pozarządowe. Podkreślały one, że wartość sumy kontrolnej zmieniała się przy każdym otwarciu dokumentu zawierającego formularz wniosku, a nie było o tym jasnej informacji ani ostrzeżenia.

¹⁹ Anna Chrościcka, Tomasz Plachecki, Agnieszka Sternik „Bariery...”, str. 28-29. Dwa lata po powstaniu tego raportu, w trakcie badania przeprowadzonego na zlecenie Stowarzyszenia na rzecz FIP, przedstawiciele instytucji wdrażających wskazali praktycznie na te same problemy (por. Anna Kwiatkiewicz „Instytucje Wdrażające...”, str. 12-13).

W badaniu przeprowadzonym na zlecenie Stowarzyszenia na rzecz FIP przedstawiciele instytucji wdrażających podkreślali fakt ścisłego przestrzegania zasad odnoszących się do oceny formalnej w stosunku do wszystkich aplikujących²⁰. Od razu jednak warto nadmienić, że w przypadku wniosków, których błędy formalne sprowadzały się jedynie do niepełnej dokumentacji, projektodawcy mieli możliwość ich uzupełnienia lub poprawienia. Natomiast innego rodzaju błędy powodowały odrzucenie wniosku już na tym etapie oceny.

Jakie były przyczyny popełniania wspomnianych błędów formalnych? Najprawdopodobniej były one wypadkową wielu, opisanych już wyżej czynników, takich jak np. brak doświadczenia organizacji w myśleniu projektowym, niewystarczający dostęp do rzetelnych informacji, wymogi formalne dotyczące wypełniania wniosku, a także związana z tym ostatnim nieumiejętność opisywania działań w formalnym języku wniosków. Choć odsetek projektów odrzuconych na etapie oceny merytorycznej nie był aż tak bardzo wysoki, i tu trudno mówić o wielkiej skuteczności organizacji.

Wydaje się jednak, że błędy popełniane przez organizacje pozarządowe przy aplikowaniu o środki z funduszy strukturalnych nie były czymś wyjątkowym. Te same problemy (niedokładne czytanie dokumentów, nieprawidłowo konstruowany budżet z niekwalifikowalnymi kosztami, brak załączników) zdarzają się też często przy okazji składania wniosków w ramach innego rodzaju konkursów finansowanych zarówno ze środków unijnych (a ogłaszanych np. przez Komisję Europejską), jak i pieniędzy krajowych (np. w ramach Funduszu Inicjatyw Obywatelskich).

Na koniec należy wspomnieć o tym, że wymogi związane z przygotowaniem i realizowaniem projektów, uważane za trudne lub niemożliwe do spełnienia, a przy tym bezzasadne, stawały się powodem stosowania przez część organizacji rozwiązań pozwalających obejść formalne warunki. Według badań Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, do takich rozwiązań należały np. przeprowadzanie wymaganych w Ustawie Prawo zamówień publicznych przetargów, w których z góry przesądzone było wyłonienie osoby znanej z wcześniejszej współpracy; dzielenie projektu stanowiącego logiczną całość na dwa mniejsze, tak żeby możliwe było zastosowanie mniej kosztownych form zabezpieczeń finansowych jego realizacji.

Organizacje pozarządowe stanowiły jedną z najaktywniejszych grup projektodawców aplikujących o pieniądze z funduszy strukturalnych. Niestety, liczba złożonych wniosków nie przekładała się na liczbę zaakceptowanych, a w efekcie na wysokość uzyskanego wsparcia. Było to spowodowane poważnymi ograniczeniami, na które napotykały organizacje w procesie aplikowania.

²⁰ Anna Kwiatkiewicz „Instytucje Wdrażające...”, str. 13.

Jak staraliśmy się pokazać, znaczna liczba organizacji pozarządowych nie była w stanie skutecznie aplikować o środki z funduszy strukturalnych z powodu niedostosowanych do realiów trzeciego sektora rozwiązań systemowych oraz niskiej efektywności części działań podejmowanych przez administrację publiczną, począwszy od trudności w dostępie do rzetelnej informacji, a skończywszy na sztywnych i przeregulowanych procedurach.

Jednakże trzeba przyznać, że skuteczne ubieganie się o pieniądze z funduszy strukturalnych w wielu przypadkach uniemożliwiały także powody leżące po stronie samych organizacji. Wśród tych barier trzeba wymienić niedostateczne zasoby finansowe, brak kompetentnej kadry czy też zbyt małe doświadczenie organizacji w przygotowywaniu i realizowaniu projektów. Ponadto, mimo iż zasady aplikowania o fundusze strukturalne były zbyt sztywne i niekiedy przeregulowane, a także nie zawsze jednoznaczne, trzeba stwierdzić, że organizacje pozarządowe ze swojej strony nie zawsze wykazywały należytą staranność i dociekliwość w przygotowywaniu wniosku o dofinansowanie, czym mogły zminimalizować ryzyko jego odrzucenia. Nie zawsze czytały niezbędne dokumenty i nie zawsze stosowały się do wszystkich wymogów. Niestety, popełniane w efekcie braku dostatecznej wiedzy błędy bardzo często skutkowały właśnie odrzuceniem wniosku.

Niektóre z opisanych w tym rozdziale problemów natury formalnej związanych ze składaniem wniosku zostało, przynajmniej teoretycznie, rozwiązanych przy okazji tworzenia nowego systemu wdrażania funduszy na lata 2007-2013. Widać to zwłaszcza na przykładzie Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Oczywiście, ze względu na decentralizację systemu i dużą autonomiczność instytucji zarządzających i pośredniczących (także II stopnia) odpowiedź na pytanie, czy proces składania wniosków stał się rzeczywiście prostszy i bardziej przyjazny organizacjom pozarządowym, będzie możliwa dopiero po przeanalizowaniu wytycznych dla projektodawców i warunków konkursów ogłaszanych przez poszczególne instytucje pośredniczące II stopnia. Jednak nawet uproszczone procedury aplikacyjne to tylko jeden z czynników wpływających na liczbę organizacji pozarządowych ubiegających się o te środki i ich skuteczność w składaniu wniosków. Niewątpliwie potrzebny jest także wysiłek po stronie potencjalnych projektodawców, by przedkładane przez nich wnioski były przygotowywane z większą starannością i wprawą. Dlatego tak ważne w dalszym ciągu wydają się działania zmierzające do wsparcia organizacji pozarządowych poprzez dostarczanie odpowiedniej informacji, różnego rodzaju szkolenia i warsztaty związane z pisaniem wniosków, a także konsultacje i wstępną weryfikację przygotowanych już aplikacji.

9. BENEFICJENCI FUNDUSZY STRUKTURALNYCH – ORGANIZACJE POZARZĄDOWE I ICH PROJEKTY

W ANALIZIE SPOSOBU WYKORZYSTANIA FUNDUSZY STRUKTURALNYCH PRZEZ ORGANIZACJE POZARZĄDOWE SZCZEGÓLNIIE ISTOTNE ZNACZENIE MA UDZIELENIE SZCZEGÓŁOWYCH ODPOWIEDZI NA PYTANIA O PROJEKTY REALIZOWANE PRZEZ STOWARZYSZENIA I FUNDACJE – ILE ICH BYŁO, JAKIE BYŁY ICH BUDŻETY, W RAMACH KTÓRYCH PROGRAMÓW OPERACYJNYCH BYŁY REALIZOWANE. RÓWNIE WAŻNE WYDAJE SIĘ BYĆ BLIŻSZE PRZYJRZENIE SIĘ SAMYM ORGANIZACJOM – REALIZATOROM PROJEKTÓW, I OPISANIE TEGO, CO TE ORGANIZACJE CHARAKTERYZUJE, JAKIE PRZYMIOTY MOGŁY MIEĆ WPŁYW NA ICH SUKCES W PROCESIE APLIKOWANIA. TYM WŁAŚNIE ZAGADNIENIOM POŚWIĘCONY JEST NINIEJSZY ROZDZIAŁ.

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE A INNI PROJEKTODAWCY

Z informacji uzyskanych od instytucji wdrażających¹ wynika, że ogółem z organizacjami pozarządowymi podpisano umowy na realizację ok. 1300 projektów². Jednak zanim przejdziemy do szczegółowego opisywania, w ramach których programów operacyjnych i w których województwach te projekty są (lub były) realizowane,

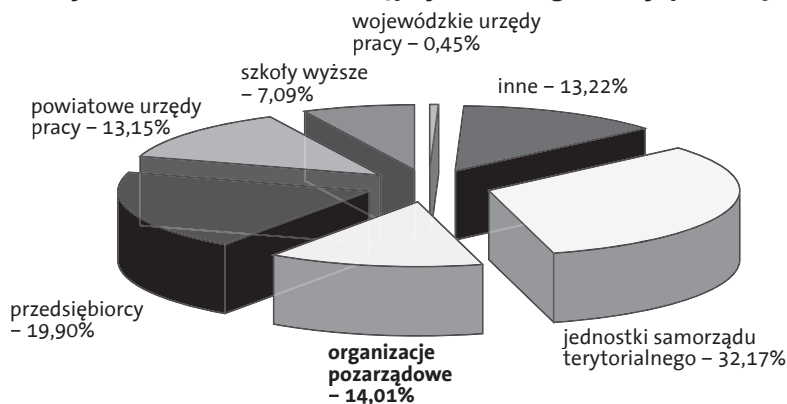
¹ Dane, które przedstawiamy w niniejszym rozdziale, zostały uzyskane przez Stowarzyszenie na rzecz Forum Inicjatyw Pozarządowych w większości od instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie poszczególnych działań, w których projektodawcami mogły być (zgodnie z uzupełnieniami programów operacyjnych) organizacje pozarządowe. Podkreślamy jednak, że przygotowanie zestawienia pozwalającego na policzenie wszystkich projektów, które były realizowane w ramach tych działań, i właściwe porównanie ich z projektami organizacji pozarządowych było niezmiernie utrudnione, m.in. ze względu na fakt, że część działań dostępnych teoretycznie dla organizacji pozarządowych podzielona została na schematy – otwarte i zamknięte. W związku z tym tylko część projektów wyłaniana była w drodze otwartego konkursu. Uzyskanie od instytucji wdrażających list projektów realizowanych tylko w danym schemacie było częstokroć niemożliwe, dlatego też analizując dane pochodzące z tego źródła, należy mieć to na uwadze.

² Omawiane w tym rozdziale dane dotyczą jedynie przedsięwzięć, w których organizacje pozarządowe były liderami projektów, a więc nie uwzględniają tych, w których były partnerami. Jeśli wziąć pod uwagę informacje o partnerach w IW EQUAL (jedynie w tym przypadku istnieją pełne dane dotyczące instytucji uczestniczących w projektach), udział projektów organizacji pozarządowych wzrasta do ok. 1520.

jak duże są ich budżety, a także ile organizacji i skąd się wywodzących je realizuje – prześledźmy, jak na tle pozostałych typów projektodawców przedstawiają się organizacje pozarządowe.

Poniższy wykres przedstawia udział procentowy poszczególnych typów projektodawców, ale tylko w tych działaniach, w ramach których aplikować mogły organizacje pozarządowe. Jak widać, co nie jest zaskoczeniem, najwięcej projektów (32,17%) realizują jednostki samorządu terytorialnego³ i przedsiębiorcy (19,90%). Co ciekawe, już na trzecim miejscu znajdują się organizacje pozarządowe (14,01%), a dopiero w dalszej kolejności powiatowe urzędy pracy (13,15%)⁴. Pod nieco enigmatycznie brzmiącą kategorią „inne” (13,22% projektów) kryją się m.in. związki zawodowe, organizacje pracodawców, zakłady doskonalenia zawodowego, parki technologiczne czy agencje rozwoju regionalnego. Na końcu listy znajdują się szkoły wyższe (7,09%) oraz wojewódzkie urzędy pracy (0,45%).

Udział poszczególnych typów projektodawców we wszystkich działaniach dostępnych dla organizacji pozarządowych

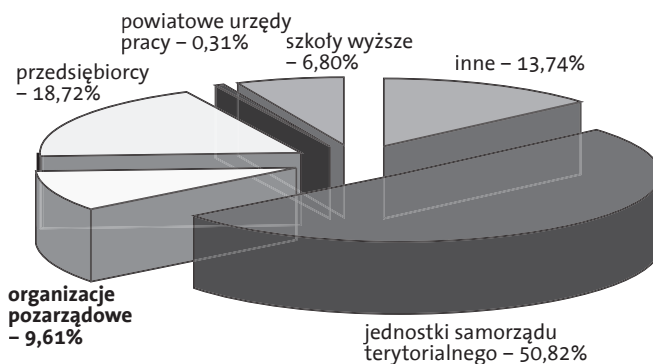
Warto się też przyjrzeć bliżej temu, jak wypadają organizacje pozarządowe na tle pozostałych typów projektodawców w dostępnych dla nich działaniach w dwóch najbardziej popularnych programach operacyjnych – Zintegrowanym Programie Operacyjnym Rozwoju Regionalnego (ZPORR) i Sektorowym Programie Operacyjnym Rozwój Zasobów Ludzkich (SPO RZL).

³ Pod pojęciem jednostki samorządu terytorialnego rozumiemy w tym wypadku także instytucje mu podległe, m.in. ośrodki pomocy społecznej.

⁴ W większości przypadków projekty realizowane przez PUP-y mieściły się w ramach działań 1.2 i 1.3 SPO RZL. Teoretycznie działania te dostępne były także dla organizacji pozarządowych, ale w praktyce na schemat b), wdrażany w trybie konkursowym, przeznaczono niewiele środków i to tylko w 2004 r. Przeważająca część środków przypadła powiatowym urządům pracy w ramach dostępnego tylko dla nich schematu a). Szczegółowo piszemy o tym w rozdziale II.

Nie jest zaskoczeniem, że w ZPORR, w otwartych także dla organizacji pozarządowych działaniach, ponad 50% projektów realizowane jest (lub było) przez jednostki samorządu terytorialnego. W programie tym najwięcej środków przeznaczono na rozwój infrastruktury m.in. drogowej i tej związanej z ochroną środowiska⁵. Dlatego naturalne wydaje się, że realizacja tego rodzaju przedsięwzięć leży głównie po stronie samorządów lokalnych. W dalszej kolejności, za samorządami, lokują się przedsiębiorcy (18,72%) oraz podmioty znajdujące się we wcześniej już omawianej kategorii „inne” (13,74%). Organizacje pozarządowe realizują (lub realizowały) 9,61% projektów we wszystkich dostępnych dla nich działaniach ZPORR.

Udział poszczególnych typów projektodawców w ZPORR

W ramach ZPORR większość organizacji pozarządowych realizuje (lub realizowała) projekty w ramach II priorytetu finansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego. Dlatego też ciekawe i istotne z naszego punktu widzenia wydaje się zestawienie dotyczące tylko tego priorytetu, a ściślej tylko tych działań, w ramach których projektodawcami mogły być organizacje pozarządowe. Okazuje się, że w tych działaniach 36,06% projektów realizowane było przez przedsiębiorców, 32,02% przez podmioty z kategorii „inne”, 19,59% przez organizacje pozarządowe i 9% przez jednostki samorządu terytorialnego i podległe im instytucje. Powiatowe i wojewódzkie urzędy pracy realizowały jedynie niewielki procent tych projektów – odpowiednio 1,46 i 0,85.

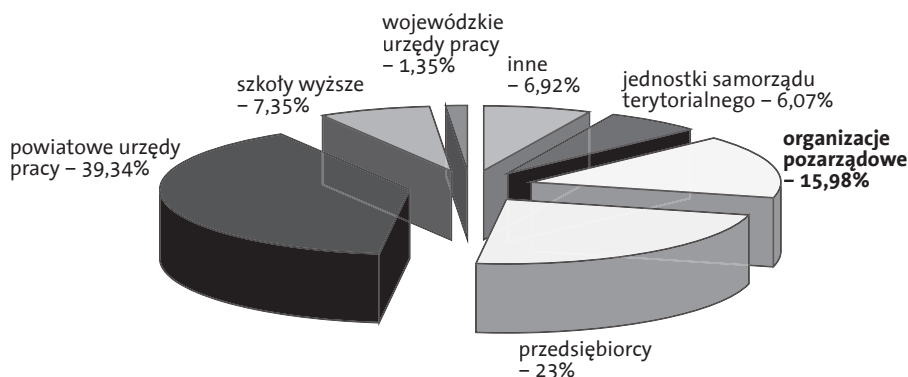
Udział poszczególnych typów projektodawców przedstawia się nieco inaczej w Sektorowym Programie Operacyjnym Rozwój Zasobów Ludzkich. Wiąże się to z innym charakterem tego programu⁶. Dominują w nim projekty realizowane przez powia-

⁵ Więcej informacji o działaniach dostępnych dla organizacji pozarządowych w ramach ZPORR znajduje się w rozdziale II.

⁶ Więcej informacji o SPO RZL znajduje się w rozdziale II.

towe urzędy pracy (39,34%). W dalszej kolejności jako projektodawcy plasują się przedsiębiorcy (23%), co wydaje się o tyle oczywiste, że w ramach SPO RZL w wielu działaniach można było realizować projekty mające charakter typowo szkoleniowy, w co licznie wpisały się firmy szkoleniowo-doradcze. Odsetek projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe jest niemal o połowę większy niż w ZPORR (15,98), natomiast, co istotne, zdecydowanie mniejszy jest udział projektów realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, a także podległe im jednostki (w tym ośrodki pomocy społecznej) – zaledwie 6,07%.

Udział poszczególnych typów projektodawców w SPO RZL

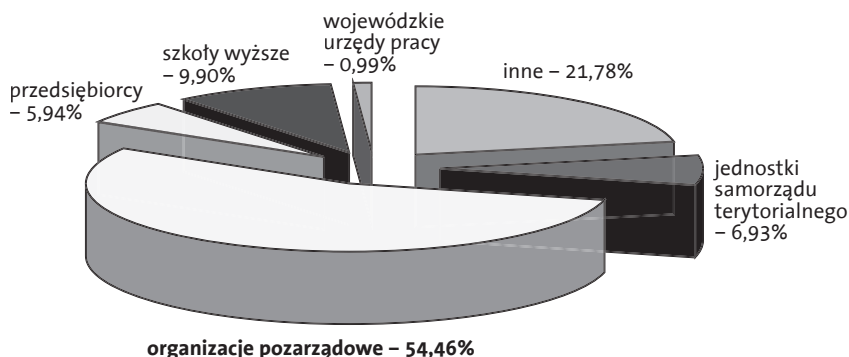
Analizując udział poszczególnych typów projektodawców w ramach SPO RZL, należy pamiętać o wspomnianej już specyfice działań 1.2 i 1.3, które były teoretycznie dostępne dla organizacji pozarządowych, ale faktycznie miało to miejsce tylko w bardzo małym stopniu – w schemacie b). Dlatego wydaje się, że warto spojrzeć także na zaangażowanie organizacji pozarządowych w realizację SPO RZL, pomijając niedostępne dla nich schematy a) działań 1.2 i 1.3. Okazuje, że przy takim zakresie 35,82% projektów realizowane było przez przedsiębiorców, a aż 22,71% przez organizacje pozarządowe. Projekty PUP-ów stanowią wówczas jedynie 10,54% wszystkich, zaś podmioty z kategorii „inne” realizują 21,20% projektów.

Jak widać, tego rodzaju zestawienia obarczone są pewną dozą nieścisłości, a decydujące znaczenie ma wybranie zakresu analizowanych projektów. Dlatego, by możliwie prawdziwie opisać, jak na tle innych typów projektodawców prezentują się projekty organizacji pozarządowych, warto pamiętać o uwzględnianiu tego rodzaju niuansów.

Ciekawe jest także zestawienie wyników dotyczących SPO RZL i ZPORR z udziałem poszczególnych typów projektodawców w ramach Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL, przy czym należy pamiętać o ograniczeniach związanych z tym, że pod uwagę brani byli tylko liderzy projektów, a nie wszyscy „udziałowcy” (czyli członkowie tzw. partnerstw na rzecz rozwoju). W IW EQUAL aż 54,46% projektów realizo-

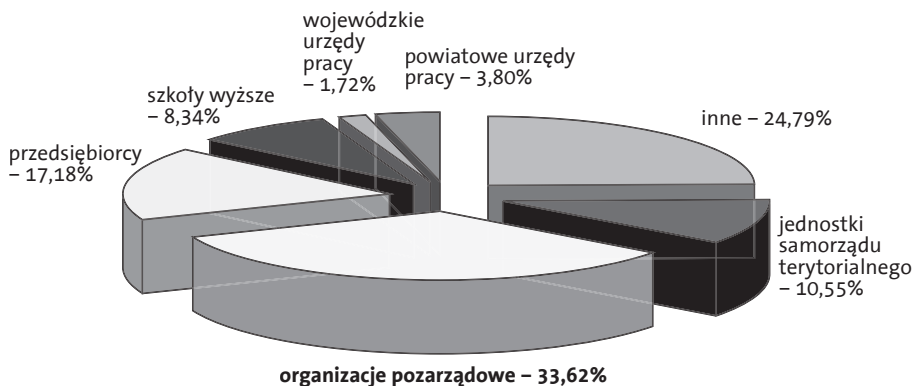
wanych było przez partnerstwa, w których liderem była organizacja pozarządowa. W 21,78% projektów liderami były między innymi agencje rozwoju regionalnego czy związki zawodowe (kategoria „inne”). Dopiero na dalszych miejscach plasują się szkoły wyższe, jednostki samorządu terytorialnego i przedsiębiorcy (odpowiednio 9,90%, 6,93% i 5,94%).

Udział poszczególnych typów projektodawców w IW EQUAL – liderzy partnerstw

Specyfiką tego programu jest wymóg działania w partnerstwie, dlatego też liczby te przedstawiają się nieco inaczej, gdy weźmiemy pod uwagę udział wszystkich typów podmiotów w realizowanych projektach. Nawet wtedy największą część instytucji zaangażowanych stanowią organizacje pozarządowe – 33,62%. Zdecydowanie – aż trzykrotnie – rośnie udział przedsiębiorców (17,18%), pojawiają się nieobecne w gronie liderów powiatowe urzędy pracy (3,80%). Zaangażowanie pozostałych typów podmiotów pozostaje na porównywalnym poziomie.

Udział poszczególnych typów projektodawców w IW EQUAL – wszyscy członkowie partnerstw

Wydaje nam się, że wysoka pozycja organizacji pozarządowych wynika z tego, iż IW EQUAL koncentruje się na tych obszarach, w których organizacje pozarządowe działają dość prężnie, takich jak: wykluczenie społeczne, nowe formy walki z bezrobociem, reintegracja kobiet i mężczyzn na rynku pracy. Istotną okolicznością jest także to, że EQUAL nie narzucał sztywnych form rozwiązywania problemu (typów projektów), tak jak miało to miejsce w przypadku konkursów ogłaszanych w ramach innych programów, a wręcz przeciwnie – jego istotą było wypracowanie innowacyjnych rozwiązań.

Na koniec, prezentując udział organizacji pozarządowych w wykorzystaniu funduszy strukturalnych na tle pozostałych typów projektodawców, zróbmy innego rodzaju zestawienie i przyjrzymy się jeszcze ich zaangażowaniu w realizację projektów współfinansowanych tylko z Europejskiego Funduszu Społecznego (a więc w ramach SPO RZL, II priorytetu ZPORR i IW EQUAL)⁷. W zależności od tego, czy będziemy brali pod uwagę także projekty realizowane przez powiatowe urzędy pracy w ramach schematu a) działań 1.2 i 1.3 SPO RZL, udział poszczególnych typów projektodawców przedstawia się następująco:

	Z uwzględnieniem projektów w schemacie a) działań 1.2 i 1.3 SPO RZL	Bez uwzględnienia projektów w schemacie a) działań 1.2 i 1.3 SPO RZL
Przedsiębiorcy	22,00%	36,06%
Powiatowe urzędy pracy	44,51%	1,46%
Inne	13,09%	32,03%
Organizacje pozarządowe	13,76%	19,59%
Jednostki samorządu terytorialnego i jednostki im podległe	5,49%	10,00%
Wojewódzkie urzędy pracy	1,14%	0,85%
Razem	100%	100%

PROJEKTY ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

Wiedząc już, jak wypadają organizacje pozarządowe w roli projektodawców, przyjrzymy się teraz projektom przez nie realizowanym. Jak już wspomniano takich projektów było ok. 1300.

PROGRAMY OPERACYJNE, Z KTÓRYCH KORZYSTAJĄ ORGANIZACJE

W rozdziale VII, dotyczącym aplikowania, przywołyaliśmy wyniki badań Stowarzyszenia Klon/Jawor mówiące o tym, że organizacje najbardziej zainteresowane były korzystaniem z dwóch programów operacyjnych – Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego i Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich. Na obydwie programy jako na pożądane źródło dofi-

⁷ Tak jak przy poprzednich zestawieniach zwracamy uwagę, że brane były pod uwagę tylko projekty wdrażane w ramach działań dostępnych dla organizacji pozarządowych. Co więcej, opieramy się ponownie na danych dotyczących głównych projektodawców, bez wnikania w skład partnerstw.

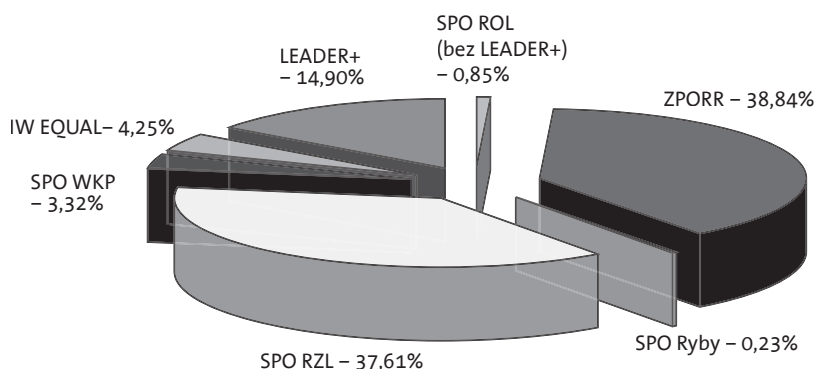
nansowania wskazało 26% spośród tych organizacji, które w ogóle zadeklarowały chęć ubiegania się o środki z funduszy strukturalnych.

Jak wynika z informacji uzyskanych od instytucji wdrażających, deklaracje te przekładają się na faktyczną liczbę realizowanych przez organizacje projektów. Zgodnie z danymi z końca sierpnia 2007 r. – w ramach ZPORR organizacje realizowały 503 projekty (tj. 38,84% wszystkich projektów), a w ramach SPO RZL 487 (37,61%). Bardzo dużo organizacji skorzystało z pilotażowego programu LEADER+ (wdrażanego w ramach SPO ROL). Trzeba jednak uwzględnić specyfikę tego programu – w schemacie II dotację na realizację swoich projektów otrzymało 151 nowo powstałych (w wyniku schematu I) podmiotów działających lokalnie. Wszystkie one miały z góry narzuconą formę prawną organizacji pozarządowej. Jeśli patrzyć na LEADER+ przez pryzmat tylko schematu I, liderami projektów było 41 organizacji (14,90%), a jednostek samorządu terytorialnego aż 120 (72,29%).

Najmniej istotny z punktu widzenia organizacji pozarządowych okazał się Sektorowy Program Operacyjny Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb. W analizowanym okresie w jedynym dostępnym dla organizacji działaniu podpisano umowy tylko na sześć projektów, a tylko jeden z nich realizowany był przez organizację pozarządową.

Procentowy rozkład projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe przedstawiony został na poniższym wykresie:

Udział organizacji pozarządowych w programach operacyjnych

Jeśli w przypadku IW EQUAL uwzględnimy nie tylko liderów, ale także pozostałych członków partnerstw, to oczywiście znaczenie tego programu dla trzeciego sektora znacznie wzrośnie – okaże się, że skorzystało z niego 18,10% wszystkich organizacji, które w ogóle realizowały projekty.

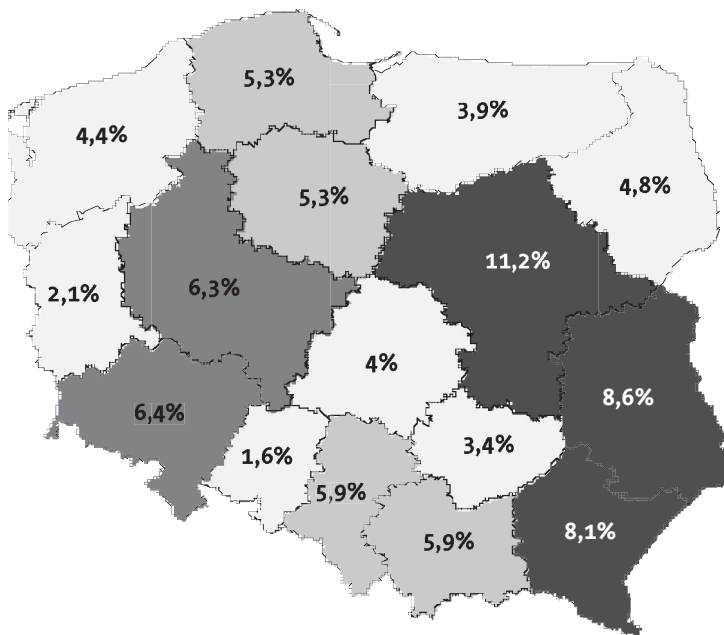
LOKALIZACJA PROJEKTÓW

Jeśli wziąć pod uwagę obszary, w których realizowane są projekty organizacji pozarządowych, to okazuje się, że niespełna 13% z nich to projekty obejmujące swoim zasięgiem cały kraj. Spośród pozostałych najczęściej projektów realizowanych jest w województwie mazowieckim, lubelskim i podkarpackim.

Pozycję Mazowsza tłumaczy po pierwsze największy wskaźnik liczebności organizacji pozarządowych oraz „efekt Warszawy”. Sytuację dużego „stężenia” projektów na Lubelszczyźnie można wyjaśnić tym, że w tym województwie w porównaniu z pozostałymi działa proporcjonalnie dużo organizacji prowadzących działania związane z rynkiem pracy⁸. Zaskakująca i trudna do wytłumaczenia na obecnym poziomie zebranych danych jest jednak tak wysoka pozycja województwa podkarpackiego.

Poniższa mapa przedstawia podział projektów realizowanych przez pozarządowe organizacje w rozbiciu na województwa⁹.

Procent projektów z funduszy strukturalnych realizowanych przez organizacje pozarządowe w regionach

⁸ Jan Herbst „Organizacje pozarządowe w systemie usług rynku pracy 2005. Raport z badania ilościowego”, str. 7.

⁹ Na mapie nie zostały odnotowane projekty o zasięgu ogólnopolskim.

ORGANIZACJE REALIZUJĄCE PROJEKTY

ILE ORGANIZACJI – PROJEKTODAWCÓW?

Jak już wspomnieliśmy, z informacji uzyskanych od instytucji wdrażających wynika, że organizacje zrealizowały (lub realizują) ok. 1300 projektów. Przyjrzyjmy się temu bliżej.

W rozdziale VI wykazaliśmy, że jedynie ok. 15% polskich organizacji pozarządowych mieści się w grupie potencjalnych projektodawców mających realną możliwość ubiegania się o pieniądze z funduszy strukturalnych. Tyle ich właśnie spełnia łącznie wszystkie cztery warunki dostępu do tych środków, czyli: ma budżet roczny powyżej 20 tys. zł, profesjonalną obsługę księgową, konto bankowe oraz zatrudnia personel.

Z deklaracji samych organizacji objętych badaniem Stowarzyszenia Klon/Jawor wynika, o czym pisaliśmy już wcześniej, że próbę uzyskania dofinansowania projektów z funduszy strukturalnych podjęło ok. 7% polskich organizacji pozarządowych, a z sukcesem uczyniło to ok. 2%, czyli ok. 27,5% tych, które aplikowały¹⁰.

Nieco odmienne liczby i procenty wyłaniają się z danych uzyskanych od instytucji wdrażających. Wynika z nich, że wspomniane już 1300 projektów finansowanych z funduszy strukturalnych realizowało ok. 720 organizacji, czyli jedynie 1,14% wszystkich organizacji pozarządowych w Polsce. Nawet jeśli uwzględnić dane z IW EQUAL dotyczące partnerów, to udział organizacji korzystających z funduszy strukturalnych stanowi zaledwie 1,77%. Należy jednak pamiętać, że przy tak małych liczbach różnice te mogą się mieścić w granicach błędu statystycznego.

Zestawiając liczbę organizacji pozarządowych, które z sukcesem aplikowały o środki z funduszy strukturalnych, z tymi, które potencjalnie miały ku temu możliwość, okazuje się, że jest to zaledwie 7,6% spośród tych 15% (przy uwzględnieniu wszystkich członków partnerstw w ramach IW EQUAL – 11,81%).

Na podkreślenie zasługuje fakt, że jedna trzecia organizacji pozarządowych realizujących projekty podpisała umowy na więcej niż jeden projekt. Prawdziwym rekordzistą jest Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej (liczone są projekty składane przez jej wszystkie oddziały), która pozyskała wsparcie na realizację aż 54 projektów.

W dalszych rozważaniach warto byłoby przyrzeć się czynnikom, które decydują o tym, że dana organizacja sięga po środki z funduszy strukturalnych więcej niż raz. Można z dużą dozą prawdopodobieństwa zakładać, że czynią to przede wszystkim organizacje duże, o ponadprzeciętnym potencjale organizacyjnym i finansowym. Zapewne często jest tak, że kolejny projekt następuje po zakończeniu poprzedniego i jest jego naturalną kontynuacją. Jednak, analizując dane uzyskane

¹⁰ Marta Gumkowska, Jan Herbst „Dostęp organizacji pozarządowych do Funduszy Strukturalnych – stan obecny i perspektywy”, str. 12.

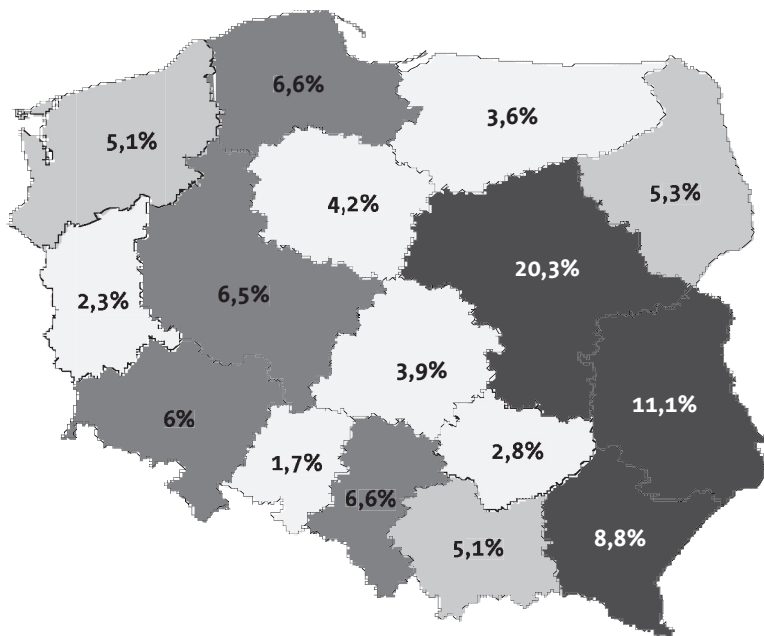
od instytucji wdrażających, zobaczyć można także, że część organizacji realizowała jednocześnie kilka projektów (głównie szkoleniowych), skierowanych do bardzo różnych grup docelowych.

ROZKŁAD TERYTORIALNY ORGANIZACJI – PROJEKTODAWCÓW

Na koniec zobaczymy, jak wygląda rozkład terytorialny organizacji pozarządowych realizujących projekty finansowane z pieniędzy pochodzących z funduszy strukturalnych. Podobnie, jak miało to miejsce w przypadku obszaru realizacji projektu, także tu przodują te same trzy województwa: mazowieckie, lubelskie i podkarpackie. Wzrasta jednak znacząco procent projektodawców mających swoje siedziby w województwie mazowieckim. Dzieje się tak ze względu na fakt, że właśnie na Mazowszu swoje siedziby ma połowa organizacji, które realizują projekty obejmujące swoim zasięgiem cały kraj.

Poniższa mapa obrazuje pochodzenie organizacji realizujących projekty w podziale na województwa¹¹.

Procent projektodawców z poszczególnych regionów realizujących projekty z funduszy strukturalnych

¹¹ Procenty odnoszą się do liczby projektodawców realizujących poszczególne projekty – tak więc nie uwzględniają faktu, że jeden projektodawca może realizować więcej niż jeden projekt.

Organizacje sięgające z sukcesem po fundusze strukturalne to w ponad 70% organizacje z dużych miast – nieco ponad 20% ma siedzibę w Warszawie, niespełna 43% w pozostałych miastach wojewódzkich, a ponad 9% w tych miastach, które były stolicami województw przed reformą administracyjną z 1998 r., a obecnie utraciły status miasta wojewódzkiego. Pozostałe niecałe 30% to organizacje z mniejszych miast i obszarów wiejskich. Takie zróżnicowanie liczby organizacji – projektodawców korzystających ze środków z funduszy strukturalnych ze względu na wielkość miejscowości koresponduje z wynikami badania Stowarzyszenia Klon/Jawor, pokazującymi, że 40% organizacji działa na terenie szesnastu miast wojewódzkich, a co czwarta z nich w Warszawie¹². Jednak, jak widać w przypadku organizacji realizujących projekty ze środków funduszy strukturalnych, istnieje „nadreprezentacja” podmiotów z dużych aglomeracji miejskich.

CZYNNIKI UŁATWIAJĄCE APLIKOWANIE

Aby uzupełnić dane liczbowe dotyczące organizacji korzystających z funduszy strukturalnych, warto sięgnąć do analizy danych z badania Stowarzyszenia Klon/Jawor. W pracy „Dostęp organizacji pozarządowych do funduszy strukturalnych – stan obecny i perspektywy” Marta Gumkowska i Jan Herbst przyjrzeni się grupie organizacji deklarującej korzystanie z funduszy strukturalnych i wyróżnili cechy, które ułatwiają sięganie po pieniądze unijne. Są to:

- znajomość i doświadczenie w pracy metodą projektu, czyli umiejętność myślenia kategoriami celów, działań i rezultatów;
- przynależność do sieci lub federacji (krajowych i międzynarodowych);
- doświadczenie w konkursach i przetargach organizowanych przez samorząd;
- deklarowany dostęp do informacji i infrastruktury i korzystanie z nich;
- współpraca z partnerami zewnętrznymi;
- kultura organizacyjna – skłonność do ryzyka;
- doświadczenie w aplikowaniu o fundusze przedakcesyjne.

ZNAJOMOŚĆ I DOŚWIADCZENIE W PRACY METODĄ PROJEKTU

Inaczej mówiąc, chodzi tu o umiejętność myślenia kategoriami celów, działań i rezultatów. „Wśród organizacji, które mają za sobą doświadczenie aplikowania o fundusze strukturalne, metodą projektową pracuje niemal 77%, podczas gdy w grupie organizacji spełniających warunki brzegowe ubiegania się o fundusze strukturalne, które jednak nie aplikowały (podobnie jak w całym sektorze), taki sposób pracy deklaruje niewiele ponad połowa. Co więcej, z badania wynika, że wśród organizacji, które aplikowały, więcej jest takich, które w ciągu ostatnich dwóch lat zrealizowały ponad pięć projektów (58%), podczas gdy w całym sektorze stanowią one tylko 43%”¹³. Znajomość metody projektowej jest konieczna już na etapie konstruowania wniosku, ponadto bardzo ułatwia pracę przy jego realizacji. Mimo że nie jest to

¹² Marta Gumkowska, Jan Herbst „Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych. Raport z badania 2006”, str. 13.

¹³ Marta Gumkowska, Jan Herbst „Dostęp...”, str. 29.

jeszcze powszechny sposób myślenia wśród organizacji, ich doświadczenie w tym względzie jest i tak stosunkowo duże. Warto dodać, że szkolenia z tego tematu są dość popularne, tak więc chętni mają duże szanse skorzystania z nich.

PRZYNALEŻNOŚĆ DO SIECI LUB FEDERACJI (KRAJOWYCH I MIĘDZYNARODOWYCH)

Przynależność do polskich sieci i federacji deklaruje 53,9% organizacji znajdujących się w grupie potencjalnych projektodawców, zaś w całym sektorze dotyczy to tylko 33,8% organizacji. Na pierwszy rzut oka trudno zrozumieć korelację między faktem bycia zrzeszonym a byciem potencjalnym projektodawcą. Być może zależność tę można wytłumaczyć tym, że przynależność do sieci czy federacji daje dużo większą szansę dostępu do doświadczeń innych organizacji. Sieci prowadzą też rzecznictwo, a ich głos, reprezentujący interes wielu innych organizacji, jest dużo mocniejszy i ma większe znaczenie w walce o korzystne rozwiązania.

DOŚWIADCZENIE W KONKURSACH I PRZETARGACH ORGANIZOWANYCH PRZEZ SAMORZĄD

W otwartych konkursach organizowanych przez samorząd startowało 25,4% wszystkich organizacji. W interesującej nas grupie liczba ta znacząco się zwiększa – do 41,5%, a w przypadku przetargów wręcz się podwaja – z 4,5% do 8,8%. Procedura przetargowa wciąż stanowi dla organizacji pozarządowych dużą, jak się zdaje, zwłaszcza psychiczną barierę do pokonania. Dlatego ci, którzy odważyli się na to, mogą mieć mniejsze obawy przed formalnościami w projektach strukturalnych.

Wydaje się też, że konkursy otwarte, w których dofinansowanie mogą dostać również mniejsze organizacje i w których dotacje nie są aż tak wysokie, a realizacja projektu nie przysparza aż tylu trudności natury formalnej, są idealnym poligonem doświadczalnym przed sięgnięciem po większe środki.

DOSTĘP DO INFORMACJI I SZKOLEŃ, KONSULTACJI ITP. ORAZ KORZYSTANIE Z NICH

Istotnymi czynnikami zwiększającymi szanse na sukces w aplikowaniu są również działania tzw. fundraisingowe, czyli mające na celu znalezienie źródeł finansowania, szkolenia związane z funkcjonowaniem organizacji (np. budowanie zespołu, zarządzanie finansami) oraz promowanie działań organizacji i tworzenie jej dobrego wizerunku. Jak wykazano w części rozdziału dotyczącej barier w aplikowaniu, rola infrastruktury – organizacji wspierających – może okazać się kluczowa w przygotowywaniu organizacji do realizacji projektów finansowanych z funduszy strukturalnych.

WSPÓŁPRACA Z PARTNERAMI ZEWNĘTRZNYMI

„Organizacje, które mają za sobą doświadczenie aplikowania o środki z funduszy strukturalnych, mają zdecydowanie więcej partnerów, z którymi utrzymują częste i regularne kontakty – 41% z nich deklaruje, że blisko współpracuje z co najmniej

pięcioma partnerami. W całym sektorze więcej niż czterech partnerów, z którymi kontakty były częste i regularne, miało tylko ok. 22% organizacji, zaś wśród tych będących potencjalnymi projektodawcami (spełniającymi twarde kryteria ubiegania się o fundusze strukturalne, ale nieaplikującymi) – 31%. Organizacje, które aplikowały o środki z funduszy unijnych, mają też rozleglejszą sieć partnerów, z którymi kontakty są co prawda nie tak częste, ale utrzymywane co najmniej «co jakiś czas» – 60% deklaruje, że ma co najmniej siedmiu takich partnerów (w przypadku organizacji spełniających kryteria ubiegania się o fundusze taką liczbą pochwalić się może 38%, zaś w całym sektorze – 29%)¹⁴.

Element posiadania partnerów wydaje się o tyle istotny, że wiele projektów można realizować w partnerstwach – niekiedy jest to wręcz konieczne. Nikomu też nie trzeba udowadniać, że współpraca z innymi organizacjami, administracją oraz biznesem przynosi wiele korzyści, również wtedy, kiedy ma ona charakter nieformalny. Współpraca z innymi organizacjami polega zazwyczaj na wymianie doświadczeń i wiedzy, wzajemnym świadczeniu sobie usług itp. Natomiast współpraca z administracją czy biznesem może pomóc w konstruowaniu partnerskich relacji, co buduje lepszą pozycję organizacji i ułatwia odejście od stereotypu bycia „petentem zabiegającym o pieniądze”. Wszystkie te aspekty mogą okazać się niezwykle pomocne w procesie aplikowania o środki strukturalne.

KULTURA ORGANIZACYJNA – SKŁONNOŚĆ DO RYZYKA

„Spośród różnych cech charakteryzujących styl pracy czy kulturę organizacyjną organizacji tylko jedna wydaje się mieć związek z większą gotowością do ubiegania się o środki z funduszy strukturalnych. Jest to gotowość do ryzyka, a raczej mniejsze przywiązanie do poczucia bezpieczeństwa. Organizacje zostały poproszone o «umiejscowienie się» na pięciostopniowej skali, której skrajne punkty oznaczały dwa różne podejścia do ryzyka i bezpieczeństwa opisane za pomocą stwierdzeń: «Najważniejsze jest dla nas bezpieczeństwo organizacji, nie podejmujemy żadnych działań, które mogłyby mu zagrozić» i «Najważniejszy jest dla nas sukces naszych działań – aby go osiągnąć, często podejmujemy ryzyko». Porównanie odpowiedzi organizacji, które aplikowały o fundusze strukturalne, i tych, które spełniają twarde kryteria, ale się o te środki nie ubiegały, nie świadczy co prawda o dużo większej skłonności do ryzyka organizacji, które starały się o środki strukturalne (29,6% z nich uznało, że gotowe są zaakceptować ryzyko jako cenę sukcesu, podczas gdy wśród organizacji spełniających warunki aplikowania – 26,9%, a w całym sektorze – 25,4%), jednak zdecydowanie rzadziej identyfikują się one z postawą «asekuracyjną», podporządkowującą wszystkie decyzje czy działania nadrzędnej zasadzie zachowania bezpieczeństwa organizacji»¹⁵.

¹⁴ Marta Gumkowska, Jan Herbst „Dostęp...”, str. 29.

¹⁵ Ibidem, str. 31.

DOŚWIADCZENIE W APLIKOWANIU O FUNDUSZE PRZEDAKCESYJNE

Z badania Stowarzyszenia Klon/Jawor wynika, że istnieje bardzo silna korelacja pomiędzy ubieganiem się o środki przedakcesyjne a aplikowaniem o fundusze strukturalne. Temu zagadnieniu poświęciliśmy rozdział I, więc w tym miejscu przypomniemy tylko najważniejsze fakty. 75 % organizacji pozarządowych, które deklarują, że korzystają z funduszy strukturalnych, wcześniej aplikowało z sukcesem o środki przedakcesyjne. To doświadczenie jest znaczące nie tylko na tle całego sektora organizacji pozarządowych, ale też w kontekście tych 15% organizacji, które w ogóle mają na to szanse, gdyż spełniają odpowiednie kryteria. Co więcej, doświadczenie tego rodzaju wzmacnia też szanse na sukces w aplikowaniu – organizacjom, które ubiegały się wcześniej o środki przedakcesyjne, dwa razy częściej udawało się aplikować z sukcesem o środki strukturalne.

10. TRUDNOŚCI W REALIZACJI PROJEKTÓW

W ROZDZIALE TYM PRZEDSTAWIAMY TRUDNOŚCI, Z KTÓRYMI SPOTKALI SIĘ REALIZATORZY PROJEKTÓW DOFINANSOWANYCH Z FUNDUSZY STRUKTURALNYCH.

Analizując realizację projektów, oparto się na wywiadach przeprowadzanych przez pracownice Stowarzyszenia na rzecz Forum Inicjatyw Pozarządowych w ramach projektu „W poszukiwaniu polskiego modelu ekonomii społecznej” oraz na zapisie spotkań dyskusyjnych organizowanych w ramach projektu Euro-NGO+ 2007¹. (Opisy organizacji przez nas monitorowanych oraz tych, które uczestniczyły w spotkaniach, można znaleźć w załącznikach do tego raportu). Badałyśmy tylko projekty realizowane przez organizacje pozarządowe, dlatego też trudno stwierdzić, czy problemy tu opisane i rekomendacje formułowane na ich podstawie odnoszą się wyłącznie do organizacji pozarządowych czy również do innego typu projektodawców. Warto zaznaczyć, że na ten temat rozmawialiśmy wyłącznie z tymi organizacjami pozarządowymi, którym z sukcesem udało się przejść przez etap aplikowania, podpisać umowę o dofinansowanie i realizować projekt. Jednocześnie ze względu na stosunkowo mały zakres badania zastrzegamy, że opisane poniżej zjawiska są jedynie *przykładami* trudności, z którymi spotkali się realizatorzy projektów dofinansowanych z funduszy strukturalnych.

METODA PROJEKTOWA

Realizacja polityki strukturalnej oparta jest na metodzie projektowej. Przekłada się to w praktyce na umiejętność wyznaczenia celów, określenia działań, które pozwolą nam je osiągnąć, ułożenia ich w czasie (stworzenia harmonogramu), wyznaczenia rezultatów, które dzięki tym działaniom są możliwe do osiągnięcia, oraz określenia wskaźników, które pomogą nam to zmierzyć. Zasada ta obejmuje wszystkie

¹ Sposób zbierania przez nas informacji będących podstawą poniższego raportu został opisany w notce metodologicznej, znajdującej się na końcu raportu.

szczeble realizacji polityk: od unijnego, poprzez krajowy, regionalny – po pojedyncze projekty. Wszystkie elementy muszą się składać w całość i dążyć w jednym kierunku, wyznaczonym w tym wypadku przez cele polityki strukturalnej.

Dlatego w tym rozdziale, przyglądając się temu, jak realizowane były projekty, odnosić się będziemy w znacznym stopniu do elementów logiki projektowej. Przyjrzymy się zatem takim aspektom, jak:

- współpraca z instytucjami wdrażającymi;
- przygotowanie projektu, czyli umiejętność formułowania celów i planowania działań;
- znajomość beneficjentów (odbiorców);
- harmonogram działań – zarządzanie czasem i ryzykiem;
- umiejętność zarządzania zespołem;
- umiejętność zarządzania finansami, sporządzania rozliczeń i wydatkowania środków;
- monitoring i ewaluacja.

Kwestiom związanym z aplikowaniem poświęcony jest VII rozdział niniejszego raportu.

WSPÓŁPRACA Z INSTYTUCJAMI WDRAŻAJĄCYMI

Relacje instytucji wdrażających z organizacjami pozarządowymi, a zwłaszcza sposób postrzegania przez nie sektora pozarządowego jako beneficjenta środków strukturalnych, zostały przedstawione w rozdziale V. W tym miejscu jednak warto spojrzeć na tę współpracę z perspektywy samych organizacji, gdyż jest był to istotny element realizacji projektów.

Kontakt z instytucją wdrażającą zaczynał się w momencie aplikowania i trwał aż do momentu ostatecznego rozliczenia projektu. To ona odpowiadała za realizację wskaźników określonych w danym działaniu programu operacyjnego, dlatego to jej powinno zależeć na wyborze jak najlepszych projektów, a potem na sprawnej ich realizacji. Niestety rzeczywistość czasami temu przeczyła.

PROJEKTODAWCY:

Nasza organizacja ma wrażenie, że instytucji wdrażającej wcale nie zależy na jakości naszych szkoleń, tylko na liczbach – na tym, by się zgadzały kwoty.

Organizacjom bardzo przeszkadzała duża rotacja kadry opiekującej się projektami w instytucjach wdrażających.

PROJEKTODAWCY:

W instytucji wdrażającej jest bardzo duża rotacja pracowników i efekt tego jest taki, że w tym roku nasz projekt ma już trzeciego koordynatora – opiekuna. To są całkowicie nowe osoby i nie ma szans, by w stopniu wystarczającym zapoznały się ze specyfiką każdego z 3 do 5 projektów, którymi się zajmują. Poprzedni koordyna-

tor zajmujący się naszym projektem pracował tam dwa miesiące. Na początku mieliśmy bardzo dobrą opiekunkę, ale po roku odeszła, gdyż była już psychicznie wymęczona. Nie chodzi o brak woli współpracy, gdyż wszyscy są bardzo sympatyczni i chcą pomóc, jednakże nie zawsze są w stanie to zrobić. [...] Nasza obecna nowa koordynatorka na razie radzi sobie nie najlepiej.

[...] Fakt częstego zmieniania się koordynatora wpływa bezpośrednio na realizację projektu. Poprzedni koordynator wyraził zgodę na przesunięcie w budżecie oraz nowy aneks i tylko jedna rzecz pozostała wtedy niewyjaśniona – czy inspektor budowlany jest kosztem kwalifikowanym, [koordynator] miał to sprawdzić. Od nowego opiekuna dowiaduję się, że realizacja rozliczenia została wstrzymana, ponieważ koszty związane z inwestycją zostały przekroczone, i że na to nie ma zgody. Na argument, że taka zgoda została przez poprzedniego opiekuna wyrażona już półtora miesiąca temu, on odpowiada, że nie ma podstaw do takiej zgody. Nikt z instytucji wdrażającej nie poprosił o kosztorysy, które wymusiły zmianę. A przetarg już został rozstrzygnięty i firma budowlana przeprowadza remont.

Koniec tej wypowiedzi odstania inny problem, jakim są trudności komunikacyjne. Jedyną wiążącą odpowiedzią była odpowiedź na piśmie. Czekano na nią bardzo długo, często bywała ona niejednoznaczna, dlatego wiele organizacji wybierało formę bezpośredniego kontaktu z opiekunem.

PROJEKTODAWCY:

Nie wystarczy tam dzwonić, najlepszą metodą jest pojechanie do Warszawy i stanie nad głową urzędników. Gdyby nasza prezes nie pojechała w ostatnią środę do Warszawy, nie uzmysłowiła im, że teraz procedura podpisania aneksu potrwa ponad miesiąc, i nie zaproponowała, by aneks był podpisywany po przelaniu drugiej transzy pieniędzy, to sama instytucja wdrażająca nie wystąpiłoby z takim pomysłem. Ale i tak okazało się, że procedura przewiduje udzielanie odpowiedzi tylko na piśmie. Instytucja wdrażająca musi przestać najpierw poprawki na piśmie i dopiero potem projektodawca się do tego ustosunkowuje. W rezultacie pieniądze nie mogą być przesłane.

Osoby z naszej organizacji codziennie chodziły do instytucji wdrażającej sprawdzać, co się dzieje z wnioskiem i dlaczego są takie opóźnienia w rozpatrywaniu wniosku o płatność. Mamy szczęście, że siedziba naszej organizacji jest w Warszawie.

Wydawałoby się, że takich sytuacji, niekomfortowych przecież dla obydwu stron, łatwo można było uniknąć, usprawniając pracę urzędników, tworząc jasne, przejrzyste i przestrzegane przez wszystkich procedury oraz zapewniając lepsze warunki pra-

cy w samych urzędach. Ułatwieniem mogłoby też być przygotowywanie pisemnych komunikatów, dotyczących typowych problemów i wyjaśniających sposób postępowania w takich sytuacjach. Dobrą praktyką mogłoby też stać się edukowanie projektodawców (np. poprzez szkolenia), jak poprawnie dokumentować realizację projektu, co pozwoliłoby uniknąć wielu problemów.

Z rozmów z organizacjami wynika jasno, jak duże były różnice między procedurami w poszczególnych instytucjach wdrażających. Niektóre były tak nieufne wobec projektodawców, że wymagały przedstawiania im oryginałów wszystkich dokumentów i same sporządzały ich kopie. Na szczęście zdarzało się to niezwykle rzadko.

PROJEKTODAWCY:

Nie można np. zrobić tak z podpisywaniem umowy, że oni podpiszą, przysłą do podpisania do partnerstwa, a my im odeślemy. Zawsze i ze wszystkim trzeba do nich jechać i podpisywać na miejscu. Trzeba zawieźć wszystkie wnioski o płatność, wszystkie faktury i oni tam kserują. A to zabiera cały dzień. Może będzie tak, że zgodzą się na pieczątki „za zgodność z oryginałem”, ale jeszcze nie wiadomo.

Niestety pojawiały się również trudności natury merytorycznej: organizacje niejako automatycznie znajdowały się w gorszym położeniu niż jednostki budżetowe. Przykładem może być sytuacja, na którą napotkały organizacje realizujące działania skierowane do osób bezrobotnych.

PROJEKTODAWCY:

Institucja wdrażająca chciała wykreślić z rejestru bezrobotnych wszystkich uczestników naszego projektu. Ich interpretacja była taka: bezrobotni przez to, że uczestniczą w projekcie, nie mogą w każdej chwili podjąć pracy. Realizatorzy projektu spotykali się z urzędnikami z Instytucji Wdrażającej i przekonywali ich, że uczestnicy jak najbardziej mogą podjąć pracę i że dla projektu to jest bardzo korzystne ze względu na rezultaty. Interweniowali też w ministerstwie. Do tego bezrobotni na kursach szkoleniowych, na które kieruje PUP, nadal pozostają w rejestrze bezrobotnych. Nasza organizacja nie ma podpisanej umowy z PUP-em, więc PUP nie może do nas kierować bezrobotnych. W końcu dyrektorka Instytucji Wdrażającej „miała nas dość” i ostatecznie nie wykreślono naszych uczestników z rejestru.

Podobny problem pojawił się przy okazji zagadnienia płacenia podatku od osób zatrudnionych w projekcie² oraz w klasyfikowaniu dotacji jako środków budżetowych³.

² W przypadku funduszy pomocowych pochodzących ze środków pomocy bezzwrotnej takiego podatku się nie płaci, tak też było w przypadku funduszy przedakcesyjnych. Stąd powstały niejasności, jak traktować fundusze strukturalne.

³ Przy wydatkowaniu środków budżetowych obowiązuje cykl roczny, a pieniądze przyznane w danym roku – obojętnie, w którym momencie – muszą być wydane do 31 grudnia.

PROJEKTODAWCY:

Kłopotem dla nas są sprzeczne interpretacje. W ubiegłym roku napisano do właściwego urzędu skarbowego zapytanie, czy podatek dochodowy od osób fizycznych zatrudnionych przy projekcie finansowanym ze środków unijnych ma być czy nie być potrącany. Odpowiedź urzędu wskazywała, że od umów dla osób zajmujących się projektem od strony merytorycznej nie trzeba odprowadzać podatku – niestety, nie wyjaśnili, kim jest dla nich pracownik merytoryczny. Na wszelki wypadek wysłano to samo zapytanie jeszcze do Instytucji Wdrażającej, która spytała o to ministerstwo. Po dwóch miesiącach przyszło pismo z ministerstwa, że jednak ten podatek trzeba odprowadzać. Było to już było po upływie czterech miesięcy od sformułowania zapytania do urzędu skarbowego. W rezultacie musimy odprowadzić ten podatek.

Przed złożeniem wniosku o pierwszą transzę w wysokości 20% wartości projektu, tj. w listopadzie 2005 r., dowiedzieliśmy się, że będziemy musieli ją wydać do końca grudnia – w przeciwnym wypadku trzeba by było zwrócić pieniądze. Praktycznie nic się jeszcze nie zaczęło... Po wielu telefonach i prośbach Instytucja Wdrażająca poradziła nam, by we wniosku wpisać kwotę 15% wartości projektu. Wydaliśmy te 15%. W styczniu przyszedł faks z ministerstwa (pismo z 31 grudnia poprzedniego roku), że te instytucje, które zwróciły na konta urzędu marszałkowskiego niewydatkowaną kwotę, mogą ją odzyskać. Czyli nie musieliśmy działać na gwałt. I po co oni tak długo czekali, dużo pieniędzy zostało niepotrzebnie lub zbyt pośpiesznie wydanych.

W tak istotnych kwestiach, które mogą zaważyć na realizacji projektu, o wydaniu interpretacji czy udzieleniu odpowiedzi nie powinna decydować determinacja projektodawców z jednej strony i zmęczenie problemem po stronie administracji z drugiej. Niestety, zdarzały się również sytuacje, kiedy organizacje mimo starań nie uzyskały w ogóle żadnej odpowiedzi i w związku z tym nie wiedziały, czy postępują zgodnie z prawem.

PROJEKTODAWCY:

Problemy z tym związane pojawiły się przy projekcie – osoba wyłoniona w drodze przetargu, z którą zawarto umowę zlecenie, zrezygnowała i nie było wiadomo, czy trzeba znowu ogłosić zamówienie (a tymczasem zmieniała się ustawa i w świetle nowych przepisów już nie trzeba było tego robić). Wystosowano zapobiegawczo dwa zapytania do naszej Instytucji Wdrażającej i do Urzędu Zamówień Publicznych. Instytucja odpowiedziała, że oni nie są od tego i że to projektodawca sam musi wiedzieć, a UZP odesłał do instytucji wdrażającej (!). Do tej pory to nie jest do końca rozstrzygnięte.

Wdrażanie funduszy strukturalnych 2004-2006 dla wszystkich było sprawą nową, w wielu wypadkach nie było zatem dokumentów przygotowanych na każdą ewentualność. Warto więc w obecnym okresie programowania włożyć większy wysiłek w to, żeby już w trakcie wdrażania programów skłonić instytucje zarządzające do wydawania jednoznacznych interpretacji, rozstrzygających sporne kwestie na poziomie całego systemu.

UMIĘTNOŚĆ FORMUŁOWANIA CELÓW I PLANOWANIA DZIAŁAŃ

Projekt jest tak naprawdę sformułowaniem według określonej logiki planem działania, mającym na celu rozwiązanie jakiegoś konkretnego problemu. Cała sztuka w przygotowaniu projektu polega na tym, żeby poznać tą specyficzną logikę i zgodnie z nią postępować. Jej elementy odzwierciedlone są w formularzu wniosku i składają się z: uzasadnienia potrzeby realizacji projektu, opisu celów do osiągnięcia, szczegółowego opisu projektu, harmonogramu działań, opisu beneficjentów (odbiorców projektu), wskaźników, które będą miarą osiągnięcia zakładanych celów, sposobu monitoringu i ewaluacji oraz budżetu. Ważnym elementem, bardzo często decydującym o sukcesie realizacji projektu, jest też sposób zarządzania nim.

Zacznijmy od początku: dlaczego i po co chcemy realizować dany projekt.

Cele formułuje się zazwyczaj w oparciu o w miarę kompleksową i głęboką diagnozę sytuacji zastanej – będącej tak naprawdę tłem projektu lub, inaczej mówiąc, uzasadnieniem potrzeby jego realizacji – podporządkowując je szerszym strategiom. Na diagnozę składają się: analiza szerszego kontekstu (sytuacji ekonomicznej, społecznej itp.); tworzenie mapy osób i podmiotów, na które projekt może mieć wpływ; identyfikacja problemów; analiza celów; analiza i wybór strategii działania; przygotowanie (sformułowanie projektu).

Analiza szerszego kontekstu (sytuacji ekonomicznej, społecznej itp.)

Analiza ta polega głównie na zbieraniu raportów i opracowań dotyczących problematyki, którą obejmuje projekt. W przypadku ich braku można zlecić ich opracowanie ekspertom⁴. Działania te mają na celu osadzenie zagadnienia w szerszym kontekście, znalezienie tła problemu i poszukanie jego przyczyn środowiskowych czy ekonomicznych. Analiza kontekstu służy pokazaniu, że kluczowy problem, który organizacja chce rozwiązać, nie istnieje w oderwaniu od rzeczywistości i jest elementem łańcucha przyczynowo-skutkowego. Opierając się na konkretnych faktach, unika się ryzyka błędnej identyfikacji, która może prowadzić do nieosiągnięcia celów założonych w projekcie. W przypadku projektu dotyczącego bezrobocia może to być np. analiza rodzaju bezrobocia (jakie grupy społeczne są nim dotknięte, w jakim wieku, z jakich przyczyn, czy podjęto już jakieś działania itd.).

⁴ Niestety analizy takie nie są kosztem kwalifikowalnym i organizacja musi pokrywać te koszty z innych źródeł.

Tworzenie mapy osób i podmiotów, na które projekt może mieć wpływ

Aby w pełni zdiagnozować sytuację zastaną, nie wystarczy, że organizacja odniesie się do statystyk czy raportów. Dla późniejszego sukcesu projektu równie cenna jest identyfikacja osób i podmiotów mogących mieć wpływ na rozwiązanie problemu, którego dotyczy projekt. Działania te powinny opierać się na takich elementach, jak: charakterystyka tych osób i podmiotów, ich interesów i oczekiwań związanych z projektem, silnych i słabych stron i sposobu współpracy. Dobre przygotowanie tego elementu projektu pozwala określić, czyje interesy stanowią najważniejszy cel projektu oraz kto powinien być zaangażowany w działania, jeśli projekt ma osiągnąć zakładany cel. Np. projekt dotyczący bezrobocia powinien odnosić się do instytucji i organizacji zajmujących się tym problemem w danej miejscowości.

Identyfikacja problemów

Identyfikacja głównego problemu, który chcemy rozwiązać, powinna być pogłębiona o analizę wszelkich kwestii z nim związanych i mniejszych problemów, z których się on składa. Na tym etapie cenne mogą okazać się różne punkty widzenia grup, których dotyczy problem. Np. inaczej na problem braku pracy w danej miejscowości patrzą bezrobotni, przedsiębiorcy i pracownicy PUP-u. W niektórych wypadkach problemem może być brak odpowiednio wykwalifikowanych pracowników, a w innych brak miejsc pracy lub zbyt sztywne zasady zatrudniania.

Analiza celów

Analiza celów jest naturalną kontynuacją analizy problemów. Po zidentyfikowaniu konkretnych problemów, które organizacja chce rozwiązać, realizując projekt, należy po prostu przekuć je na cele szczegółowe projektu. Np. w sytuacji braku odpowiednio wykwalifikowanych pracowników celem może być podniesienie ich kwalifikacji.

Analiza i wybór strategii działania

W większości przypadków rozwiązanie jakiegoś problemu możliwe jest różnymi sposobami. Opisuując te sposoby i przekładając na konkretne działania, wytyczamy strategię działań, biorąc pod uwagę zasoby, środki organizacji oraz umiejętności osób zaangażowanych w projekt.

Przygotowanie (sformułowanie projektu)

Sformułowanie projektu to inaczej zebranie wszystkich elementów i konkretyzacja pomysłów. Oprócz celów, zawiera on jeszcze rezultaty, opis działań, wskaźniki mierzące realizację projektu, opis zasobów oraz budżet całości.

Z całą pewnością mocną stroną organizacji korzystających z funduszy strukturalnych stanowiła umiejętność sporządzenia diagnozy sytuacji i określania celów. Miały one zarówno własne rozeznanie w sytuacji, jak i z łatwością potrafiły wskazać inne źródła informacji na dany temat.

PROJEKTODAWCY:

Skalę problemu pracownicy naszej organizacji poznali już wcześniej, przy okazji prowadzenia innych działań. Jednak potrzebne były liczby potwierdzające te obserwacje. Wykorzystano w tym celu dostępne raporty i dane mówiące, ile jest osób bezrobotnych i ile korzysta z pomocy społecznej, będące w posiadaniu urzędów – PUP-u, WUP-u, urzędu miasta, starostwa powiatu. Wszyscy byli bardzo mili i pomocni. Nie tylko udzielili informacji, ale i przestali mailowo lub pocztą te dane. W starostwie nawet wydrukowali nam na miejscu 10-letni plan rozwoju powiatu.

Z perspektywy czasu widać, że kluczową kwestią przy przygotowywaniu projektu jest zebranie danych (do diagnozy, do opisu potrzeb), a reszta jest w miarę prosta do napisania. Dane zbierane były po różnych urzędach w powiecie, pomocny był trochę spis powszechny.

Planowanie działań

Większe problemy pojawiały się natomiast na etapie planowania działań. Chodzi tu nie tyle o dopasowanie działań do zdefiniowanych celów czy założonych rezultatów, ile o umiejętność dobrego ułożenia harmonogramu. Trudności spowodowane były zarówno nieuwzględnieniem czynników zewnętrznych, pozornie niezwiązanych z realizacją projektu (np. prac polowych w planowaniu szkoleń dla rolników czy warunków atmosferycznych przy planowaniu prac budowlanych), jak i złą organizacją pracy. Wskazane wydaje się zatem ciągłe dokształcanie w zakresie zarządzania czasem w organizacji.

PROJEKTODAWCY:

Harmonogram rozpisany był w projekcie kwartalnie, co nie pozwoliło na wcześniejsze uszczegółowienie. Udało się nam zrealizować wszystkie działania, ale z dzisiejszej perspektywy oceniamy, że warto było zaplanować dużo więcej czasu na ruch, na przykład trzy miesiące, zanim ruszą konsultacje.

Teraz już wiemy, że przy planowaniu projektu należy pamiętać, że zbyt duża intensywność bywa męcząca i że ci ludzie nie są do tego przyzwyczajeni. Sześć tygodni szkoleń dzień w dzień – po czterech następuje kryzys. W przypadku beneficjentów, którzy po raz pierwszy biorą udział w szkoleniach, dużo pracy należy też poświęcić samym trenerom – muszą oni dostosowywać tempo i metody pracy do bardzo specyficznych odbiorców.

ZNAJOMOŚĆ BENEFICJENTÓW

Obok znajomości szerszego kontekstu, w jakim umiejscowiony jest cel realizacji projektu, mocną stroną pozarządowych realizatorów projektów była znajomość beneficjentów, czyli osób korzystających bezpośrednio z projektów, oraz umiejętność pracy z nimi. Powodem powstania stowarzyszenia czy fundacji jest często chęć wspólnego rozwiązania konkretnego problemu przez jakąś grupę osób. Dlatego też organizacje najczęściej bardzo dobrze znały środowisko, z którego pochodzili odbiorcy ich działań, lub też wiedziały, kto może im pomóc dotrzeć do takiej grupy. W takiej sytuacji ważnym czynnikiem okazywało się doświadczenie we współpracy z partnerami, również nieformalnymi.

PROJEKTODAWCY:

Najbardziej pomocni i skuteczni pod względem naboru okazali się sołtysi, a jedną z naszych grup zrekrutował prawie w całości pan, który jest pracownikiem urzędu gminy w wydziale rolnictwa.

Wydaje się, że pracownicy organizacji byli bardzo zaangażowani w proces docierania do odbiorców projektu i byli gotowi na stosowanie mniej konwencjonalnych metod.

W projekcie zakładano, że beneficjenci w połowie będą osobami długotrwale bezrobotnymi, a w połowie osobami dotkniętymi chorobą psychiczną – schizofrenią, oraz że wszyscy muszą być z tej gminy. Schizofrenicy też są bezrobotni. Problem polega na tym, że osoby chore psychicznie często nigdy nie podejmują pracy i nie rejestrują się jako bezrobotne. Początkowo w projekcie myśleliśmy nawet, by zaangażować tylko schizofreników. Potem pomyśleliśmy, że fajnie by było przełamać wśród mieszkańców gminy stereotypy co do osób chorych psychicznie. I to się w toku projektu dzieje, obie grupy razem pracują i razem rozwijają swoje talenty.

Z namawianiem osób chorych do uczestnictwa mieliśmy trochę kłopotu. Ludzie niechętnie ujawniają tę chorobę, zwłaszcza gdy żyją na wsi lub w mniejszych miejscowościach. Nie ma rejestru osób chorych psychicznie w gminie, temat jest dla wielu krępujący. Dlatego zdecydowaliśmy się na osobisty kontakt i w wielu przypadkach jeździliśmy do nich do domów.

Z doświadczeń naszej organizacji wynika, że najbardziej skuteczną metodą docierania z informacją o projekcie są rozmowy indywidualne, kontakt bezpośredni.

Wolontariuszki Fundacji oblepiły plakatami wszystkie uczelnie. Podobnie było hipermarketach, na osiedlach, w knajpach. A to było właściwie bezkosztowe.

Skuteczną metodą okazały się plakaty w PKS-ach i w komunikacji miejskiej.

Organizacje od dawna pracujące z beneficjentami dobrze radziły sobie z nimi w nieprzewidywalnych i trudnych sytuacjach.

PROJEKTODAWCY:

Trudnością jest nastawienie uczestników, ponieważ charakteryzują się oni postawą roszczeniową: uważają, że wszystko im się należy, czasem robią wręcz łaskę, że przychodzą na zajęcia. Ale są i tacy uczestnicy, którzy wykonali dużo wysiłku, decydując się na uczestnictwo w projekcie, i teraz sądzą, że powinien on trwać dłużej, żałują, że to tylko 3 miesiące. Większość jest zadowolona, bo wychodzi z domu, spotyka innych ludzi, ma zajęcia itd. Ostatnio nowym problemem do rozwiązania stała się niska frekwencja w grupie wsparcia. Zastosowaliśmy więc mały szantaż wobec uczestników – przedstawiliśmy im wizję utraty dodatku szkoleniowego. I poskutkowało, przynajmniej na ostatnich zajęciach.

Beneficjenci z dużych miast są bardziej roszczeniowi i rozpuszczeni przez inne szkolenia. Dla niektórych stał się to sposób na życie – nieoptyczne jest podjęcie pracy, lepiej korzystać z zasiłków, ale pracować na czarno. Wiele osób odczuwa też silny lęk przed ośmieszeniem, ma niską samoocenę i wyuczoną bezradność. Duże znaczenie ma podejście zespołu do pracy w projekcie i do samych beneficjentów – dobry koordynator zdziała cuda!

Na wyjazd integracyjny zdecydowało się tylko 50% uczestników. Niektórzy z nieobecnych mieli rzeczywiste powody, dla których nie mogli uczestniczyć w zjeździe, jednakże nie wszyscy. Dla wielu z nich to byłby pierwszy wyjazd i nocleg poza domem, bez współmałżonka, co było dla nich trudną decyzją i budziło ich obawy. Z częścią uczestników rozmawialiśmy, tłumacząc im, że nie będzie tak źle i „że jakoś to się utoży”. Tylko dlatego udało się nam ich przekonać do tej wycieczki. Oni bardzo chętnie rozmawiają, mają dużą potrzebę rozmowy, chcą być namawiani.

Również przedstawiciele instytucji wdrażających wskazywali wiedzę i znajomość beneficjentów jako mocną stronę organizacji pozarządowych. „NGO-sy często łąpią się za trudne, ale społecznie bardzo ważne tematy, których inne typy projektodaw-

ców nie chcą podejmować ze względu na ich skomplikowanie. Wartość dodana ich projektów polega na tym, że zwykle lepiej niż instytucje państwowe docierają nawet do najtrudniejszych grup beneficjentów ostatecznych. [...] Przedstawiciele IW szczególnie dobrze oceniali te projekty realizowane przez NGO-sy, które wymagały wiedzy na temat lokalnej specyfiki i grupy docelowej”⁵.

UMIEJĘTNOŚĆ ZARZĄDZANIA ZESPOŁEM

Zarządzanie to sposób realizacji celów projektu przy jak najlepszym (efektywnym, skutecznym) wykorzystaniu potencjału ludzkiego, środków finansowych i materialnych oraz innych zasobów, którymi dysponuje organizacja. Na proces zarządzania składają się cztery podstawowe działania koordynatora (kierownika) projektu – planowanie, organizowanie, kierowanie, kontrolowanie. W trakcie swojej pracy zazwyczaj posługuje się on różnymi sposobami komunikacji w zespole, motywowania pracowników, zarządzania czasem i radzenia sobie ze stresem pracowników. Zazwyczaj w organizacjach funkcjonują chociażby nieformalne procedury, które już na etapie przygotowywania projektu należy nazwać i opisać. Potem, podczas realizacji, do zadań koordynatora (kierownika) projektu należy ich przestrzeganie i usprawnianie, o ile jest to konieczne. Dobry przywódca powinien mieć spore zdolności interpersonalne. Jednak przy realizacji dużych projektów i kierowaniu dużymi zespołami ludzi może to nie być wystarczające, dlatego ważna jest również pewna wiedza z zakresu zarządzania ludźmi i budowania zespołów – zarówno teoretyczna, jak i praktyczna.

Z przeprowadzonych wywiadów, jak również z nieformalnych rozmów z osobami z organizacji wspierających, wynika, że umiejętność zarządzania zespołem była w organizacjach pozarządowych prawdziwą piętą achillesową. Na pytanie o zarządzanie zespołem w projekcie najczęściej otrzymywałyśmy w odpowiedzi opis poszczególnych pracowników i ich zakres obowiązków. Niektóre organizacje potrafiły zauważyć – w momencie napotkania problemów – że styl ich pracy wpływa na całość projektu.

PROJEKTODAWCY:

Zadania w projekcie są jak najbardziej realne, jednakże część pracowników – mniejszość – nie dorasta do wyznaczonych im zadań. Nieodpowiedni dobór pracowników do zespołu jest błędem realizatorów projektów, gdyż to oni są w odpowiedzialni za rekrutację. Zatrudniane bywają osoby, które lekceważą swoje obowiązki. Także u nas kilka musiało być wymienionych, m.in. doradca zawodowy, pracownik administracyjno-biurowy oraz prawnik (dwa razy). Jakość pracy świadczonych przez te trzy, jak by nie było, kluczowe osoby, wpływa na całość realizowanego projektu.

⁵ Anna Kwiatkiewicz „Instytucje wdrażające a organizacje pozarządowe – blaski i cienie współpracy w procesie absorpcji funduszy strukturalnych” str. 23.

Typowa odpowiedź na pytanie o zarządzanie zespołem wyglądała następująco:

PROJEKTODAWCY:

W projekt (łącznie ze szkoleniowcami) zaangażowanych jest 9 osób. Koordynatorem jest osoba, która odpowiada praktycznie za wszystko – bieżąca realizacja, sprawozdania merytoryczne i finansowe, wnioski o płatność. Asystentka koordynatora odpowiada za promocję, informację, rekrutację i wolontariat. W świetlicy, do której w czasie swoich zajęć rodzice przyprowadzają dzieci, pracuje kolejna osoba. W ramach projektu pracuje jeszcze księgowa. Poza koordynatorem, asystentką i księgową są jeszcze pozostałe osoby – szkoleniowcy, doradca zawodowy, terapeuci.

Rzadko niestety zdarzało się, że w miarę trwania projektu przedstawiciele organizacji sami orientowali się, że ważne jest dobre zaplanowanie tego, jak będzie wyglądał zespół projektowy, jakie będą zadania jego członków i jakie powinni oni posiadać kompetencje czy wreszcie, jak będzie przebiegać komunikacja między nimi.

PROJEKTODAWCY:

Dopiero teraz wiemy, że na etapie planowania powinna być ogólna wizja zespołu, kompetencji osób zatrudnionych w projekcie, obowiązki i odpowiedzialność. Czasem specyfika projektu wymusza dodatkową kadrę i współpracę z osobami, których się wcześniej nie znało, np. w przypadku dodatkowej opieki nad dziećmi. Przy dobieraniu nowych pracowników w trakcie projektu trzeba się dotrzeć w zespole, a to rzutuje na pracę z beneficjentami, dlatego trzeba zaplanować w projekcie czas na wdrożenie nowych osób.

Po zakończeniu projektu wiemy już, jak ważne jest stworzenie zespołu, który się dobrze dogaduje, jest grupą wsparcia przy realizacji. Pozytywna atmosfera jest kluczowa. Czasem dobra atmosfera przeszkadza w udzielaniu informacji zwrotnej. Trzeba uważać, żeby koordynator ciągle potrafił egzekwować pracę od pozostałych osób – tylko żeby robił to w sposób pozytywny, a nie krzycząc i wściekając się, bo wtedy ludzie już nie chcą pracować i odchodzą albo pracują, ale robią tylko konieczne minimum. Ważne jest spotykanie się i omawianie bieżących problemów. Tak, żeby był przepływ informacji, ale też wzajemna inspiracja. Każdy w zespole powinien być świadomy tego, że jego praca wpływa na pracę innych i na cały projekt.

Przeprowadzając wywiady, nie spotkaliśmy organizacji, która umiałaby nazwać styl zarządzania czy opisać jego strukturę w szerszym kontekście. Wydaje się wręcz, że stereotypowe myślenie o stylu pracy w organizacji wiąże się ze świadomym od-

cięciem się od pojęcia zarządzania, jako przynależnego do kultury pracy w biznesie. Niestety, jeśli stowarzyszenia i fundacje chcą realizować również większe projekty, nie mogą uciekać od tego zagadnienia. Co więcej, dobre rozdzielanie zadań i kompetencji, stworzenie systemu motywowania pracowników, dbałość o dobre relacje w zespole itp. wydaje się gwarantować sprawną realizację projektu.

Dlatego też ważne jest, by liderzy i pracownicy organizacji przeszli przez cykl szkoleń w tym zakresie. Dlatego do organizacji wspierających, w dużym stopniu dostarczających szkoleń organizacjom, adresujemy rekomendację, by szkoleń tych było jak najwięcej i możliwie jak najbardziej różnorodnych – zarówno podnoszących kwalifikacje i stymulujących rozwój zawodowy pracowników, jak i wzmacniających umiejętności kadry zarządzającej.

UMIEJĘTNOŚĆ ZARZĄDZANIA FINANSAMI

Umiejętność zarządzania finansami jest niezmiernie ważną kompetencją w realizacji każdego projektu. W projektach finansowanych z funduszy strukturalnych w latach 2004-2006 miała ona o tyle fundamentalne znaczenie, że wszelkie nieprawidłowości finansowe natychmiast wpływały na realizację projektów. W większości wypadków stosowany był bowiem system wypłat dotacji w transzach, czasami bez możliwości zaliczkowania. Ponadto system kontroli finansowej był tu wyjątkowo rygorystyczny i drobiazgowy. Wszystkich projektodawców obowiązywały te same zasady i mimo wielu niedogodności z tym związanych organizacje pozarządowe musiały się do nich zastosować.

Przez umiejętność zarządzania finansami w tym przypadku rozumiemy przede wszystkim: poprawne przygotowanie budżetu; planowanie wydatków i planowanie przepływów (*cash flow*); sporządzanie rozliczeń finansowych i wniosków o płatność; przestrzeganie przepisów prawa.

Poprawne przygotowanie budżetu

Wydaje się, że poprawne zaplanowanie budżetu nie sprawiało organizacjom realizującym projekty większych trudności. Znaczna większość projektodawców korzystała ze swoich dotychczasowych doświadczeń. Jeśli sporządzano korekty czy przesunięcia kosztów w budżecie w trakcie realizacji projektu, było to uzasadnione czynnikami zewnętrznymi, trudnymi do przewidzenia na etapie składania wniosku.

PROJEKTODAWCY:

Budżet skonstruowaliśmy, bazując na naszych doświadczeniach. Przeanalizowaliśmy działania opisane we wniosku i oszacowaliśmy ich koszty głównie na podstawie doświadczenia. Sprawdziliśmy np., ile kosztują ogłoszenia prasowe. Niestety, projekt ruszył później i w tym czasie nastąpiła podwyżka cen i dlatego teraz nie

możemy się ogłaszać, tak jak było to planowane, w gazecie ogólnopolskiej, tylko umieszczamy informacje w prasie lokalnej.

Zakładaliśmy, że dużo osób będzie dojeżdżało spoza Białegostoku i dla nich w budżecie były przewidziane środki na zwrot kosztów podróży. Ale w praktyce okazało się, że takich osób nie jest zbyt wiele (do tej pory tylko trzy), i dlatego te koszty nie są prawie wcale wykorzystane. Musimy więc pomyśleć, na co je przesunąć.

Już w trakcie realizacji projektu okazało się, że MZK za darmo może użyć powierzchni reklamowych na autobusach, tylko trzeba było przygotować projekt i wydrukować plakaty. Dlatego zrobiliśmy przesunięcie kosztów w budżecie, uzasadniając to możliwością lepszej promocji projektu, naboru klientów i rozpowszechnienia wiedzy o EFS wśród mieszkańców.

Planowanie wydatków i planowanie przepływów (cash flow)

Z przeprowadzonych wywiadów wynika, że odpowiednie planowanie wydatków i planowanie przepływów (cash flow) nie było powszechną praktyką w organizacjach. Dlatego też warto je ciągle edukować w tej dziedzinie.

Drugą stroną tego zagadnienia jest nieterminowe wypłacanie środków przez instytucje wdrażające. Dla organizacji pozarządowych, które (w odróżnieniu od innych projektodawców) często nie dysponują rezerwami finansowymi oraz mają bardzo ograniczone możliwości zaciągania kredytów, był to bardzo duży problem. Zdarzały się przypadki, że niewypłacanie na czas pieniędzy doprowadzało projektodawców na skraj bankructwa.

Takie wypadki umacniały bariery psychiczne związane z podejmowaniem ryzyka i narażaniem swej organizacji na upadłość i w rezultacie ograniczały chęć potencjalnych projektodawców do ubiegania się o takie środki.

PROJEKTODAWCY:

Pierwsza transza pieniędzy przyszła dopiero po 20 marca. Efekt jest taki, że koordynatorka do tej pory nie dostała swojej pensji i pracuje za darmo – bo pieniądze musiały pójść na to, by projekt był w ogóle realizowany. Przeciągają się procedury związane z przelewami, na pieniądze czekamy dwa miesiące od momentu złożenia wniosku o płatność.

Jest problem z przelewaniem pieniędzy. Nasza organizacja przez ponad pół roku nie dostawała żadnych środków. Byliśmy zadłużeni, nie płaciliśmy ZUS-u i zamknęliśmy zeszły rok ze zobowiązaniami, które musimy pokryć z innych źródeł – z darowizn, od innych sponsorów. W kwietniu był kłopot z zapłaceniem podatku zgodnie z przepisami – do 20.

Dlatego szczególnie ważne wydaje się, by administracja położyła nacisk na sprawne przekazywanie środków i zaczęła stosować powszechnie zasadę zaliczkowania pierwszej transzy w przypadku organizacji pozarządowych.

Sporządzanie rozliczeń finansowych i wniosków o płatność

Kluczową kwestią dla sprawnej realizacji projektu pod względem finansowym jest także poprawne sporządzenie rozliczeń finansowych i wniosków o płatność.

W przypadku projektów dofinansowanych z funduszy strukturalnych właściwa dokumentacja wydatków wymagała dużo wysiłku i staranności. Każda organizacja powinna była mieć wewnętrzny regulamin obiegu dokumentów. Każdy dokument musiał być właściwie opisany przez pracowników projektu oraz przez księgową. Opis polegał na podaniu numeru umowy, nazwy projektu, źródła finansowania, kwoty kwalifikowanej, numeru pozycji w budżecie oraz akceptacji pod względem merytorycznym i formalnym przez uprawnione osoby. Oprócz tego do dokumentów finansowych należało dołączać innego rodzaju dokumenty, np. do faktur związanych z organizacją spotkania – listę uczestników i krótkie sprawozdanie, do delegacji – opis wyjazdu, do faktur za czynsz czy inne koszty biura – oświadczenia dotyczące sposobu wyliczania kwoty kwalifikowanej⁶.

Jak widać, formalności było naprawdę dużo i wielu projektodawców nie potrafiło poprawnie sprostać tym wymaganiom za pierwszym razem. Jednakże wydaje się, że nie otrzymywali oni w tym zakresie wyczerpujących instrukcji i odpowiedniego wsparcia od instytucji wdrażających. Uczyli się zatem na własnych błędach.

PROJEKTODAWCY:

Rozliczamy się co trzy miesiące, ale i tak wszystko zależy od tego, ile procent wydamy z poprzedniej transzy. 1 marca złożyliśmy drugi wniosek o płatność. W tym czasie przyszło mnóstwo poprawek do wniosku o płatność złożonego w innym projekcie. Było ich tak dużo, że pojechaliśmy na spotkanie do Warszawy, bo sprawnej idzie osobiste wyjaśnienie.

⁶ W okresie programowania 2007-2013 przewiduje się uproszczenie systemu sprawozdań finansowych i dołączanie tylko wydruków księgowych. Nie oznacza to jednak zwolnienia projektodawców z przygotowywania opisywanych w tym akapicie dokumentów, które trzeba będzie okazywać podczas audytów i kontroli. Prawdopodobnie te ostatnie będą znacznie częstsze niż w przypadku funduszy strukturalnych na lata 2004-2006.

Wiedzieliśmy już, że podobne błędy zrobiliśmy we wniosku o płatność z 1 marca. Zapytaliśmy, czy nie dałoby się tego wniosku wyciągnąć i podmienić na nowy, żeby uniknąć powtórnej procedury. Na szczęście zgodzono się na to.

Dobrym rozwiązaniem byłoby wprowadzenie systemu wsparcia dla projektodawców, który łączyłby – za pomocą certyfikatów i/lub wspólnych standardów – instytucje świadczące im pomoc. Szczególnie przydatne byłoby wsparcie kompleksowe, obejmujące wydawnictwa (broшуry informacyjne), szkolenia oraz konsultantów pracujących z projektodawcami w miejscu realizacji projektów.

Przestrzeżenie przepisów prawa

Istotnym zagadnieniem była także konieczność stosowania się do odpowiednich przepisów prawa, w tym w szczególności do Ustawy Prawo zamówień publicznych. Dla pozarządowych projektodawców nie było to łatwe, ponieważ obowiązek przeprowadzania zamówień nałożony jest na organizacje pozarządowe tylko w wypadku wydatkowania funduszy publicznych, tak więc nie wszystkie mają w tej dziedzinie doświadczenie. Ponadto wśród organizacji istniała też duża obawa przed korzystaniem z usług nieznanego podwykonawcy, dlatego też często dostawca usług był wcześniej znany, a projektodawcy tylko dbali o dokumentację zgodną z przepisami prawnymi⁷.

PROJEKTODAWCY:

Jedynym problemem było to, żeby w papierach wszystko się zgadzało. Dostawca był wcześniej upatrzony.

U niektórych projektodawców obawa przed koniecznością stosowania trybu zamówień i brak solidnej wiedzy były tak silne, że już na etapie konstruowania budżetu dbali, żeby nie przekraczać finansowego progu kosztów usługi, od którego obowiązywał tryb zamówień. W związku z tym wydaje się konieczne jak najszerze rozpowszechnianie wiedzy na temat zamówień, jak również zorganizowanie specjalistycznych konsultacji z tej dziedziny przez organizacje wspierające.

Sformułowane przez nas wnioski odnoszące się do finansowych aspektów wdrażania projektu w dużej części pokrywają się z wnioskami sformułowanymi przez instytucje wdrażające, odnoszącymi się do organizacji pozarządowych. Pracownicy administracji publicznej skarżyli się na brak rzetelności i bałagan w przygotowaniu dokumentów związanych z realizowanym projektem, duży opór w podporządkowywaniu się wymogom (często podkreślano nieznaną zapisów zawartej wcześniej umowy, co prowadziło do kwestionowania rzeczy wcze-

⁷ O kwestiach związanych ze stosowaniem Ustawy Prawo zamówień publicznych i kolejnych jej nowelizacjach piszemy nieco szerzej w rozdziale II.

śniej zaakceptowanych). Pojawiały się nawet wypowiedzi, że niektóre organizacje procedury narzucone przez instytucje wdrażające uważały za ograniczenie własnej wolności.

Można w tym miejscu dyskutować, czy system był, czy nie był przeregulowany, niemniej jednak, aplikując o jakieś środki, trzeba liczyć się z zasadami, które obowiązują przy ich wdrażaniu, oraz z tym, że nie zawsze są one proste i sprzyjające projektodawcy. Warto, by każdy projektodawca uświadomił sobie, że nawet zniesienie konieczności załączania do sprawozdań sterty załączników (kopii faktur, umów, oświadczeń, list obecności na spotkaniach, sprawozdań itp.) nie zwalnia z ich przygotowywania i przechowywania w biurze projektu. Część organizacji, które korzystały ze środków przeznaczonych na lata 2004-2006, zdawało sobie sprawę z faktu, że wzmożona kontrola i rozbudowane sprawozdania pozwalają na bieżąco korygować błędy i w rezultacie zapewniają spokój projektodawcy. Tak więc gdy część projektodawców została zwolniona z konieczności załączania faktur do sprawozdań finansowych, niektóre zrezygnowały z tego ułatwienia, twierdząc, że „strzeżonego Pan Bóg strzeże i że w ten sposób mają pewność, że dokumentacja u nich jest kompletna, sprawdzona przez instytucje wdrażające i w każdej chwili gotowa do kontroli”⁸.

Podsumowując, kluczowe w sprawnym zarządzaniu finansami są: dobra organizacja pracy i przemyślany system, który powinien obowiązywać w organizacjach. Ważne jest, by wydatki odpowiednio zaplanować nie tylko na poziomie programowania budżetu, ale też na poziomie każdego miesiąca. Istotne jest także, by plany te weryfikować i poprawiać w razie potrzeby, by w dokumentacji był porządek i była ona prowadzona na bieżąco oraz by wszystkimi tymi sprawami zajmowali się ludzie kompetentni i przygotowani do takiej pracy.

MONITORING I EWALUACJA

Monitoring projektu to inaczej systematyczny proces kontroli działań i zarządzania projektem w stosunku do planu powstałego przy pisaniu projektu. Często jest nazywany ewaluacją wewnętrzną. Dobrze prowadzony powinien wskazywać na przyczyny ewentualnych opóźnień czy nieprawidłowości i pozwalać na szybką reakcję i korektę. Jest on również elementem koniecznym przy skutecznym zarządzaniu projektem, nie tylko ludźmi, ale też finansami czy kontaktami zewnętrznymi. Pozwala też na bieżąco śledzić, czy projekt zbliża się do osiągnięcia zamierzonych rezultatów, a tym samym do realizacji celu projektu. Dobry monitoring powinien uwzględniać wszystkie poziomy realizacji projektu oraz badać wszystkie zaangażowane w jego realizację strony.

⁸ Anna Kwiatkiewicz „Instytucje ...”, str. 19-21.

Przyjrzyjmy się, jak to wyglądało w projektach realizowanych przez organizacje. Analiza odpowiedzi projektodawców na pytanie „Czy w ramach projektu przewidziany jest system jego monitorowania i ewaluacji?” wskazuje, że organizacje pozarządowe, myśląc o monitoringu i ewaluacji, korzystały tylko z jednego, najprostszego narzędzia, jakim jest ankieta. Najczęściej pojawiającą się odpowiedzią było bowiem:

PROJEKTODAWCY:

Uczestnicy na początku wypełniają ankietę, czego oczekują, jakie są ich potrzeby. Następnie w połowie trwania cyklu szkoleń wypełniają kolejną – przy tym pierwszym cyklu wyniknęło z nich, że uczestnicy oczekują głównie, by szkolenia była bardziej intensywne, by było ich więcej i by trwały nawet pół roku.

Czasami pojawiały się bardziej rozbudowane formy ewaluacji:

PROJEKTODAWCY:

Każda z beneficjentek wypełniała szereg różnego rodzaju dokumentów. Część z nich wynikała bezpośrednio z wytycznych, jak np. podpisanie umów szkoleniowych, wypełnienie kwestionariusza rekrutacyjnego, zapoznanie się z regulaminem projektu, ewaluacja sześć miesięcy po zakończeniu projektu itp.

Poza tym była ewaluacja wewnętrzna. Każda grupa szkoleniowa miała zorganizowane dwa spotkanie ewaluacyjne. Pierwsze spotkanie miało miejsce dwa tygodnie po rozpoczęciu szkolenia, a drugie – cztery tygodnie po rozpoczęciu. Celem tych spotkań była możliwość zareagowania przez projektodawców na jakieś niepokojące sygnały, na niezadowolenie. Było to bardzo potrzebne, chociaż czasami pracownice wracały po takich spotkaniach zdruzgotane, ponieważ beneficjentki narzekały na żywienie: jedne chciały frytki, drugie ryż, a trzecie ziemniaki. Mimo że zawsze miały do wyboru danie wegetariańskie oraz mięsne, to jednak to nie wystarczało. Najgorsze jest to, że tak naprawdę nie było rozwiązania tego problemu, które satysfakcjonowałoby wszystkich: kiedy padła skarga, że zupa była za słona, kucharz przestał solić. Wtedy inne dziewczyny się denerwowały, że potrawy są niedosolone.

A więc pierwszą formą ewaluacji były spotkania, dyskusje i próba ustalenia – na bieżąco, zadowolającego rozwiązania problemu. Jeśli była propozycja założenia zamka do toalety, na drugi dzień zamek był. Jeśli dziewczyny narzekały, że jest za ciemno, zakładano nową żarówkę.

Nie było żadnych zarzutów merytorycznych.

Drugą formą ewaluacji były ankiety dotyczące zadowolenia ze szkolenia, wypełniane ostatniego dnia. Badano to, czy dziewczyny były zadowolone ze szkolenia, czy nie, czy dało im ono satysfakcję, czy było adekwatne do ich potrzeb, co było dobrego, co złego, itp.

Druga ankieta była anonimowa i dotyczyła wykładowców, którzy prowadzili zajęcia. Na podstawie tej ankiety wybierano później najlepszego wykładowcę. Badana była m.in. punktualność, stosunek do beneficjentek, przygotowanie, materiały dydaktyczne.

Trzecią formą ewaluacji był test, polegający na badaniu wiedzy uzyskanej podczas szkolenia. Test jednokrotnego wyboru, gdzie z każdego modułu było jedno pytanie.

Tylko jedna z badanych przez nas organizacji przewidziała w budżecie środki na zewnętrznego ewaluatora, najczęściej bowiem za ewaluację uznaje się kontrolę wewnętrzną, przeprowadzaną przez jednego z pracowników projektu (najczęściej koordynatora).

Jednakże nawet wewnętrzna ocena sprawia, że projektodawcy spostrzegają swoje błędy i zamierzają ich uniknąć w przyszłości, planując modyfikację działań. Świadczy to o ich otwartości na oceny i zmiany.

PROJEKTODAWCY:

Już przed drugą edycją pewne rzeczy należy zmienić, chociażby wprowadzić wspomniane spotkania organizacyjne, dodatkowe, bardziej urozmaicone zajęcia, np. z rękodzieła ludowego. Powinniśmy też zaangażować inne osoby do prowadzenia zajęć z rolnictwa ekologicznego. Poprzedni prowadzący nie sprawdzili się. Zajęcia miały być prowadzone przez agronoma, ale on przekazał to dyrektorowi oddziału. Przyznajemy, że taka sytuacja nie powinna mieć miejsca. Dyrektor nie znał się na praktyce i nie potrafił odpowiedzieć na konkretne pytania. O wiele lepsze były godzinne spotkania z praktykami, którzy sami prowadzą gospodarstwa, z tym że z kolei godzina była niewystarczająca.

Trzeba mieć większy kontakt z grupą docelową, być lub chociażby bywać na zajęciach, zobaczyć, jak są prowadzone i jak grupa reaguje.

Zaobserwowaliśmy, że na niektóre tematy przeznaczono zbyt mało czasu, na niektóre zbyt wiele. Kiedy to wszystko było wymyślane, opieraliśmy się na poradach innych i na własnej intuicji. Teraz możemy to zweryfikować i ulepszyć.

Elementem nie zawsze wymaganym, ale często kluczowym dla myślenia o kolejnych projektach i dla rozwoju samej organizacji, są ewaluacja i audyt, sporządzane po zakończeniu projektu. Mowa tu o ocenie ostatecznej projektu – rezultatów, podejmowanych działań i sposobu ich realizacji, skuteczności (czyli ocenie i wnioskach na przyszłość dotyczących zarządzania oraz krytycznej refleksji nad potencjałem: ludzkim, finansowym, materialnym, użytym przy wdrażaniu projektu) i wydajności (czyli ocenie, czy projektodawca osiągnął rezultaty, właściwie gospodarując zasobami), stopnia satysfakcji beneficjentów oraz, co najważniejsze, stopnia realizacji zakładanych celów. Ewaluacja (audyt) ma dwa komponenty: merytoryczny i finansowy. Obydwa powinny być zlecane firmom lub osobom (specjalistom) z zewnątrz, niezwiązanym z organizacją, tak aby ich wyniki były jak najbardziej obiektywne.

Z rozważań tych wypływa wniosek, że istnieje konieczność szerszego informowania organizacji pozarządowych o znaczeniu monitoringu i ewaluacji, narzędziach i technikach, jakimi można się posługiwać w tym zakresie, oraz o działających na „sektorowym rynku” osobach specjalizujących się w ewaluacji projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe.

Podsumowując: mocną stroną organizacji pozarządowych jest zaangażowanie i chęć realizacji projektów, które rozwiązują trudne społeczne problemy. Organizacje mają bardzo dobre rozeznanie w specyfice środowiska lokalnego, w którym działają, i dobrze znają potrzeby swoich beneficjentów, a także wiedzą, jakie działania będą skuteczne. Są jednak takie aspekty realizacji projektów, które stanowią wyzwanie: organizacje powinny kształcić się w zakresie zarządzania finansami, ludźmi, czasem czy ryzykiem. Dlatego przyszli projektodawcy muszą mieć świadomość, że oczekuje się od nich profesjonalizacji działań i przykładania większej wagi do strony formalnej realizowanych projektów.

11. ZARYS SYSTEMU PRAWNO-INSTITUCJONALNEGO WDRAŻANIA FUNDUSZY STRUKTURALNYCH W POLSCE W LATACH 2007-2013

SYSTEM, KTÓRY ZOSTAŁ OPISANY PONIŻEJ W SPOSÓB BARDZO SKRÓTOWY, DOTYCZY WDRAŻANIA FUNDUSZY STRUKTURALNYCH W POLSCE W LATACH 2007-2013. JEDNAKŻE ZGODNIE Z ZASADĄ N+2¹ BĘDZIE ON OBOWIĄZYWAŁ DO KOŃCA ROZLICZENIA OSTATNICH PROJEKTÓW, A WIĘC DO 2015 R.

UNIJNE AKTY PRAWNE

Na poziomie Unii Europejskiej kwestie związane z wdrażaniem funduszy strukturalnych w latach 2007-2013 i wydatkowaniem pochodzących z nich środków regulowane są przede wszystkim poprzez następujące akty prawne:

- Rozporządzenie Rady nr 1083/2006 z 11 lipca 2006 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające Rozporządzenie nr 1260/1999;
- Rozporządzenie nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i uchylające Rozporządzenie nr 1783/1999;
- Rozporządzenie nr 1081/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające Rozporządzenie nr 1784/1999;
- Rozporządzenie Rady nr 1084/2006 z 11 lipca 2006 r. ustanawiające Fundusz Spójności i uchylające Rozporządzenie 1164/94;
- Rozporządzenie nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej;

¹ Reguła n+2 została opisana w rozdziale II. W tym miejscu warto jednak zauważyć, że w nowym okresie programowania środki będzie można wykorzystywać o rok dłużej, czyli do trzech lat (n+3). Trzeba jednak zaznaczyć, że to przedłużenie obowiązywać będzie jedynie w odniesieniu do funduszy przyznanych na lata 2007-2010.

- Rozporządzenie Komisji nr 1828/2006 z 8 grudnia 2006 r. ustanawiające szczegółowe zasady wykonania Rozporządzenia Rady nr 1083/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz Rozporządzenia nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

W przypadku wdrażania w latach 2007-2013 Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich szczególne znaczenie mają:

- Rozporządzenie Rady nr 1698/2005 z 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich;
- Rozporządzenie Rady nr 1290/2005 z 21 czerwca 2005 r. w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej;
- Rozporządzenie Komisji nr 1974/2006 z 15 grudnia 2006 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania Rozporządzenia Rady nr 1698/2005 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich;
- Rozporządzenie Komisji nr 1975/2006 z 7 grudnia 2006 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania Rozporządzenia Rady nr 1698/2005 w zakresie wprowadzenia procedur kontroli, jak również wzajemnej zgodności w odniesieniu do środków wsparcia rozwoju obszarów wiejskich.

Odnośnie Europejskiego Funduszu Rybackiego szczególne znaczenie ma natomiast Rozporządzenie Rady nr 1198/2006 z 27 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rybackiego.

USTAWY KRAJOWE

USTAWA O ZASADACH PROWADZENIA POLITYKI ROZWOJU

Na szczeblu krajowym głównym aktem prawnym, który reguluje kwestie związane z wdrażaniem funduszy strukturalnych w latach 2007-2013, jest Ustawa z 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, znowelizowana 29 czerwca 2007 r.² Ustawa ta określa, wedle jakich zasad prowadzona jest polityka rozwoju, wskazuje podmioty ją prowadzące oraz tryb ich współpracy. Zgodnie z ustawą polityka rozwoju realizowana jest w szczególności poprzez Strategię Rozwoju Kraju, strategie sektorowe, plany wykonawcze i programy operacyjne. Ustawa opisuje także sposób powstawania tych dokumentów, jak również rolę instytucji zaangażowanych w ich realizację. Przepisy te dotyczą zarówno programów operacyjnych współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu

² Ustawa ma być ponownie zmieniana. Zgodnie z Programem Prac Legislacyjnych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego wkrótce projekt nowelizacji ma być przyjęty przez Radę Ministrów i skierowany do Sejmu RP.

Spółecznego, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności, jak i programów operacyjnych, których realizacja pokrywana jest w całości z pieniędzy krajowych.

USTAWA O WSPIERANIU ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH

W przypadku Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich kluczowym krajowym aktem prawnym jest Ustawa z 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

USTAWA PRAWO ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH

Dla systemu wdrażania funduszy strukturalnych w Polsce i wydatkowania środków z nich pochodzących oraz dla organizacji pozarządowych korzystających z tych pieniędzy szczególne znaczenie mają także inne ustawy, w tym m.in. Ustawa z 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych wraz z dwoma jej nowelizacjami – z 7 kwietnia 2006 r. i 13 kwietnia 2007 r. Trzeba jednak pamiętać, że w efekcie tej ostatniej nowelizacji, na mocy art. 4 ust. 8, ustawy nie stosuje się w ogóle do zamówień, których wartość nie przekracza wyrażonej w złotych równowartości 14 tys. euro, co oznacza, że w wielu projektach miękkich istnieje realna możliwość uniknięcia konieczności stosowania tych przepisów. Dodatkowo warto także w tym miejscu ponownie wspomnieć o możliwości niestosowania przepisów ustawy m.in. przez organizacje pozarządowe, wynikającej z art. 3 ust. 5, o czym dokładniej pisaliśmy w rozdziale II.

DOKUMENTY PROGRAMOWE

Ważną częścią systemu prawno-instytucjonalnego wdrażania funduszy strukturalnych w Polsce w latach 2007-2013 są także dokumenty programowe. Zgodnie z Ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju tymi dokumentami są Strategia Rozwoju Kraju (SRK) oraz programy operacyjne. Szczególną rolę pełnią także Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia (NSRO), zwane też Narodową Strategią Spójności (NSS).

STRATEGIA ROZWOJU KRAJU

Strategia Rozwoju Kraju zgodnie z art. 10 ustawy jest „dokumentem planistycznym określającym podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społeczno-gospodarczym i terytorialnym”. Obecnie realizowana strategia obejmuje lata 2007-2015. Została przyjęta przez Radę Ministrów 29 listopada 2006 r. Nie jest dokumentem wymaganym przez Komisję Europejską, ale jej zadaniem jest koordynacja przewidzianych reform instytucjonalno-regulacyjnych z przedsięwzięciami finansowanymi z pieniędzy Unii Europejskiej (w tym funduszy strukturalnych). W związku z tym finansowanie realizacji SRK będzie się odbywać za pomocą środków wspólnotowych – środków z funduszy strukturalnych (związanych

z realizacją zadań określonych w Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia), środków przeznaczonych na restrukturyzację rolnictwa i rozwój obszarów wiejskich, środków służących restrukturyzacji rybołówstwa, środków przeznaczonych na realizację działań dotyczących bezpieczeństwa i obywatelstwa europejskiego oraz za pomocą publicznych i prywatnych środków krajowych. SRK ma być realizowana także przy udziale pieniędzy z Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Norweskiego Mechanizmu Finansowego oraz Szwajcarskiego Mechanizmu Finansowego.

NARODOWE STRATEGICZNE RAMY ODNIESIENIA (NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI)

To także jest dokument strategiczny. W odróżnieniu od SRK NSRO określa tylko te obszary, w których wykorzystywane będą w latach 2007-2013 środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz z Funduszu Spójności. NSRO zawiera ponadto opis systemu wykorzystania tych pieniędzy. Dokument ten przygotowała strona polska, ale został on zatwierdzony decyzją Komisji Europejskiej 7 maja 2007 r. Celem strategicznym NSRO jest „tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej”. Cel ten, jak również sześć celów horyzontalnych, ma być realizowany za pomocą wskazanych w NSRO ogólnopolskich (sektorowych) programów operacyjnych, tzw. regionalnych programów operacyjnych (RPO) oraz projektów współfinansowanych przez instrumenty strukturalne. Wszystkie te dokumenty wraz z podziałem pieniędzy przeznaczonych na ich finansowanie wymienione są w NSRO.

PROGRAMY OPERACYJNE

To narzędzia realizacji Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia. Zostały one przyjęte decyzjami Komisji Europejskiej, podpisanymi przez komisarza ds. polityki regionalnej, a w Polsce uchwałami Rady Ministrów. Jak już nadmieniono, w latach 2007-2013 realizowane są zarówno ogólnopolskie programy sektorowe, jak i szesnaście regionalnych programów operacyjnych. Ponadto wdrażane będą także programy operacyjne Europejskiej Współpracy Terytorialnej, które zastąpią m.in. Inicjatywę Wspólnotową INTERREG realizowaną w poprzedniej perspektywie finansowej. Wszystkie te programy określają obszary i ogólne rodzaje przedsięwzięć, na jakie zostaną przeznaczone środki z funduszy strukturalnych. Wskazują także m.in. system instytucji odpowiedzialnych za realizację danego programu i alokację środków na poszczególne priorytety.

SZCZEGÓŁOWE OPISY PRIORYTETÓW

Programom operacyjnym towarzyszą dokumenty bardziej szczegółowe (tzw. szczegółowe opisy priorytetów), wskazujące m.in. podziały priorytetów na działania, grupy docelowe i typy projektów możliwe do realizacji w poszczególnych działaniach.

W dokumentach tych znajdują się także zapisy dotyczące typów potencjalnych projektodawców, a także wskazanie możliwego poziomu dofinansowania projektów. W szczegółowych opisach priorytetów wskazano także, w jakim trybie będą realizowane poszczególne działania – za pomocą konkursów (ogólnodostępnych bądź ograniczonych do poszczególnych typów podmiotów), w trybie systemowym (polegającym na dofinansowaniu realizacji zadań publicznych) bądź za pomocą projektów indywidualnych (mających strategiczne znaczenie dla realizacji programu, wskazanych na liście przygotowywanej przez instytucję zarządzającą. Szczegółowe opisy priorytetów są przygotowywane i zatwierdzane przez instytucje zarządzające³.

WYTYCZNE MINISTRA ROZWOJU REGIONALNEGO

Bardziej szczegółowe zapisy dotyczące systemu realizacji programów finansowanych z funduszy strukturalnych i zasad ich wdrażania znajdują się w wytycznych ministra rozwoju regionalnego⁴. Część tych wytycznych ma charakter horyzontalny i dotyczy wszystkich programów (np. wytyczne dotyczące szczegółowego opisu priorytetów programu operacyjnego, wytyczne w zakresie sprawozdawczości, w zakresie wyboru projektów w trybie konkursowym, dotyczące komitetów monitorujących czy też kwalifikowania wydatków w ramach funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w okresie programowania 2007-2013). Natomiast część tych wytycznych odnosi się do poszczególnych programów, dla których Ministerstwo Rozwoju Regionalnego jest instytucją zarządzającą⁵.

PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH

Nieco inny system obowiązuje w przypadku wydatkowania w Polsce w latach 2007-2013 pieniędzy z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Tutaj najważniejszym dokumentem jest Program Rozwoju Obszarów Wiejskich i stosowne rozporządzenia ministra rolnictwa i rozwoju wsi.

³ Więcej informacji na temat zawartości tych dokumentów, a zwłaszcza priorytetów i działań, w których projektodawcami mogły być organizacje pozarządowe, znajduje się w rozdziale XII.

⁴ Jednak wytyczne nie są aktem prawnym i nie mają mocy prawnej. Uwagę na ten problem zwróciła Polska Konfederacja Pracodawców Prywatnych Lewiatan, która zaalarmowała, że decyzje wydane na podstawie wytycznych resortu rozwoju dotyczące funduszy unijnych mogą okazać się nielegalne. Z jej inicjatywy, w październiku 2006 r., powstał przy Rzeczniku Praw Obywatelskich zespół, który ma ocenić, które z regulacji dotyczących rozdziału unijnych dotacji wymagają rozporządzeń. W lipcu 2007 r. Rzecznik skierował do ministra rozwoju regionalnego zapytanie o legalność wytycznych, a następnie skierował skargę do Trybunału Konstytucyjnego. Ewentualne stwierdzenie nieskuteczności wytycznych może doprowadzić do poważnych opóźnień w realizacji programów operacyjnych. Warto nadmienić, że już na etapie prac nad projektem Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju problem ten był podnoszony także przez Rządowe Centrum Legislacji. Kolejna nowelizacja ustawy o polityce rozwoju i wydanie rozporządzeń opóźniłoby wdrażanie funduszy unijnych o co najmniej o pół roku.

⁵ Wykaz obowiązujących wytycznych znajduje się na stronie internetowej prowadzonej przez MRR: www.fundusze-strukturalne.gov.pl/NSS/Dokumenty/wytyczne.

MAPA INSTYTUCJI

Za koordynację realizacji NSRO odpowiada minister rozwoju regionalnego – nadzoruje prawidłowe funkcjonowanie systemu realizacji NSRO i odpowiada za przeprowadzanie badań ewaluacyjnych.

INSTYTUCJE ZARZĄDZAJĄCE

Każdy z programów operacyjnych (zarówno ogólnopolskich, jak i regionalnych) ma swoją instytucję zarządzającą, która odpowiada za jego przygotowanie i całościową realizację. Zgodnie z art. 26 Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju do zadań instytucji zarządzającej należy m.in.:

- przygotowanie szczegółowego opisu priorytetów;
- określenie systemu realizacji programu operacyjnego;
- zarządzanie środkami finansowymi przeznaczonymi na realizację programu;
- przygotowanie propozycji kryteriów wyboru projektów i przekazanie ich do akceptacji komitetowi monitorującemu;
- określenie kryteriów kwalifikowalności wydatków objętych dofinansowaniem oraz maksymalnego poziomu dofinansowania projektów;
- wybór projektów w oparciu o te kryteria;
- zawieranie umów o dofinansowanie z beneficjentami oraz dokonywanie na ich rzecz płatności;
- monitorowanie postępów w realizacji, ewaluacja programu oraz stopnia osiągnięcia celu;
- prowadzenie kontroli realizacji programu (także poszczególnych projektów);
- odzyskiwanie kwot nienależnie wypłaconych beneficjentom;
- zapewnienie właściwej informacji i promocji programu operacyjnego;
- opracowanie ew. propozycji zmian w programie operacyjnym.

Część obowiązków instytucji zarządzającej wynika wprost z Rozporządzenia Rady nr 1083/2006 i ustawa wprost się do nich odwołuje. Chodzi m.in. o:

- zapewnienie, że projekty są wybierane do finansowania zgodnie z kryteriami mającymi zastosowanie do programu operacyjnego oraz że spełniają zasady wspólnotowe i krajowe;
- zapewnienie istnienia informatycznego systemu rejestracji i przechowywania zapisów księgowych dla każdej operacji w ramach programu operacyjnego oraz zapewnienie, że gromadzone są niezbędne dane na temat realizacji;
- ustanawianie procedur dla zapewnienia, że wszystkie dokumenty dotyczące wydatków i audytów, wymagane do zapewnienia właściwej ścieżki audytu, są odpowiednio przechowywane;
- kierowanie pracą komitetu monitorującego i dostarczanie mu odpowiedniej dokumentacji;
- opracowywanie i przedkładanie Komisji rocznych i końcowych sprawozdań z realizacji, po ich zatwierdzeniu przez komitet monitorujący.

Funkcję instytucji zarządzającej dla wszystkich programów ogólnopolskich pełni Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, natomiast w przypadku regionalnych programów operacyjnych – zarządy poszczególnych województw.

INSTYTUCJE POŚREDNICZĄCE

Zgodnie z art. 59 pkt 2 Rozporządzenia Rady nr 1083/2006 oraz art. 27 Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju instytucja zarządzająca może poprzez specjalne porozumienie powierzyć instytucji pośredniczącej część swoich zadań związanych z realizacją programu operacyjnego. Wśród tych powierzonych zadań mogą być w szczególności:

- przygotowanie w oparciu o wytyczne MRR propozycji szczegółowego opisu priorytetów programu operacyjnego i przekazanie ich IZ;
- przygotowanie propozycji kryteriów wyboru projektów i przekazanie ich komitetowi monitorującemu;
- wybór projektów w oparciu o określone kryteria;
- zawieranie umów o dofinansowanie z beneficjentami oraz dokonywanie na ich rzecz płatności;
- kontrola realizacji dofinansowanych projektów;
- odzyskiwanie kwot nienależnie wypłaconych beneficjentom;
- prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych.

INSTYTUCJE POŚREDNICZĄCE DRUGIEGO STOPNIA

W przypadku niektórych programów operacyjnych (np. Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki) instytucja pośrednicząca może przekazać część swoich zadań innym podmiotom – tzw. instytucjom pośredniczącym drugiego stopnia. Oznacza to, że taka instytucja jest odpowiedzialna za wdrażanie poszczególnych działań wyodrębnionych w priorytetach programu operacyjnego, np. ogłasza konkursy, dokonuje wyboru projektów do realizacji, kontroluje ich realizację, sprawdza wnioski pochodzące od beneficjentów.

O tym, które instytucje pełnią w latach 2007-2013 rolę instytucji pośredniczących lub pośredniczących II stopnia (o ile występują), piszemy w następnym rozdziale przy okazji omawiania poszczególnych programów operacyjnych i działań, w ramach których organizacje pozarządowe mogą składać wnioski. Funkcję tę sprawują m.in. odpowiednie departamenty w ministerstwach, jednostki budżetowe podległe ministerstwom, agencje rządowe, podmioty powołane na mocy odrębnych ustaw, a także urzędy marszałkowskie, wojewódzkie urzędy pracy czy regionalne ośrodki pomocy społecznej.

INSTYTUCJE CERTYFIKUJĄCE

Wymieniając najważniejsze instytucje zajmujące się obsługą wykorzystania funduszy strukturalnych w latach 2007-2013, należy wspomnieć także o instytucji certy-

fikującej, która potwierdza Komisji Europejskiej prawidłowość poniesienia wydatków podczas realizacji programów operacyjnych. Funkcję tę pełni Ministerstwo Rozwoju Regionalnego (komórki niezależne od tych, które są instytucjami zarządzającymi). W przypadku regionalnych programów operacyjnych instytucja certyfikująca powierza część swoich zadań urzędom wojewódzkim, które pełnią funkcję instytucji pośredniczącej w certyfikacji.

INSTYTUCJA AUDYTUJĄCA

Rolę instytucji audytującej pełni powołany w Ministerstwie Finansów Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej. Zgodnie z art. 62 Rozporządzenia Rady nr 1083/2006 odpowiada on m.in. za zapewnienie prowadzenia audytów w celu weryfikacji skutecznego systemu zarządzania i kontroli programów operacyjnych; zapewnienie przeprowadzenia audytów poszczególnych działań na podstawie stosownej próby dla zweryfikowania zadeklarowanych wydatków oraz przedstawienia Komisji Europejskiej strategii audytu, a następnie rocznych sprawozdań audytowych.

INSTYTUCJA OTRZYMUJĄCA PŁATNOŚCI

Ministerstwo Finansów pełni ponadto funkcję instytucji odpowiedzialnej za otrzymywanie płatności, których dokonywać będzie Komisja Europejska – zaliczek, płatności okresowych i płatności końcowej. Pieniądze te zostaną włączone do budżetu państwa jako jego przychody.

KOMITETY MONITORUJĄCE

Przedstawiając pokrótce system instytucji zaangażowanych w wykorzystanie przez Polskę funduszy strukturalnych w latach 2007-2013, nie należy zapominać o komitetach monitorujących⁶. W okresie trzech miesięcy od zatwierdzenia programu przez Komisję Europejską dla każdego z programów operacyjnych utworzony został osobny komitet, przy czym w przypadku Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki powstało dodatkowo szesnaście podkomitetów działających na szczeblu regionalnym.

W skład komitetów monitorujących programy operacyjne zarządzanych na szczeblu ogólnopolskim wchodzi m.in. przedstawiciele instytucji zarządzającej (MRR) i pośredniczącej, ministrów właściwych ze względu na obszar działań odpowiadający tematycznie danemu programowi, ministra rozwoju regionalnego (jako koordynatora NSRO), ministra finansów oraz przedstawiciele samorządów. Komitety monitorujące RPO tworzą przedstawiciele instytucji zarządzającej (zarządów województw), samorządów danego województwa, Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego, wojewody, ministra rozwoju regionalnego i ministra fi-

⁶ W okresie 2004-2006 funkcjonowały jeszcze wspomniane w rozdziale II komitety sterujące. W obecnym okresie programowania tego rodzaju instytucje już nie funkcjonują.

nansów. Ponadto we wszystkich komitetach zasiadają też reprezentanci partnerów społecznych i gospodarczych (organizacji pracodawców i związkowych, izb gospodarczych, organizacji pozarządowych oraz środowisk akademicko-naukowych)⁷.

Szczegółowe zapisy dotyczące składu, sposobu wyłaniania członków, kompetencji i zadań komitetów monitorujących znajdują się w wytycznych ministra rozwoju regionalnego z 7 września 2007 r. Zgodnie z nimi główne zadania komitetów monitorujących polegają na:

- rozpatrywaniu i zatwierdzaniu kryteriów wyboru projektów w ramach programu operacyjnego oraz zatwierdzaniu ich ewentualnych zmian;
- okresowych badaniach postępu w zakresie osiągnięcia szczegółowych celów określonych w programie;
- analizowaniu rezultatów realizacji programu;
- analizowaniu i zatwierdzaniu rocznych i końcowych raportów z wdrażania;
- zapoznawaniu się z rocznymi raportami z kontroli programu oraz z komentarzami Komisji Europejskiej do tych raportów;
- przedkładaniu instytucji zarządzającej propozycji zmian lub analiz programu operacyjnego ułatwiających realizację celów funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności;
- analizowaniu i zatwierdzaniu wszelkich propozycji zmian treści decyzji Komisji w sprawie wkładu funduszy.

⁷ Lista przedstawicieli organizacji pozarządowych będących członkami komitetów monitorujących znajduje się w załączniku dostępnym w elektronicznej wersji raportu.

12. FUNDUSZE STRUKTURALNE W POLSCE W LATACH 2007-2013 – OPIS PROGRAMÓW I DZIAŁAŃ DOSTĘPNYCH DLA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

W LATACH 2007-2013 ORGANIZACJE POZARZĄDOWE MOGĄ SKŁADAĆ WNIOSKI O DOFINANSOWANIE PROJEKTÓW ZE ŚRODKÓW WIĘKSZOŚCI PROGRAMÓW OPERACYJNYCH (POZA PROGRAMEM OPERACYJNYM POMOC TECHNICZNA). PONIŻEJ PRZEDSTAWIAMY KRÓTKIE OPISY TYCH PROGRAMÓW, A ZWŁASZCZA DZIAŁAŃ I PODDZIAŁAŃ, W KTÓRYCH ORGANIZACJE POZARZĄDOWE MOGĄ BYĆ PROJEKTODAWCAMI¹.

PROGRAM OPERACYJNY KAPITAŁ LUDZKI (PO KL)

Głównym celem programu jest „wzrost poziomu zatrudnienia i spójności społecznej”.

Cel ten ma być osiągnięty poprzez realizację sześciu celów strategicznych:

1. podniesienie poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób bezrobotnych i biernych zawodowo;
2. zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego;
3. poprawa zdolności adaptacyjnych pracowników i przedsiębiorstw do zmian zachodzących w gospodarce;
4. upowszechnienie edukacji społeczeństwa na każdym etapie kształcenia przy równoczesnym zwiększeniu jakości usług edukacyjnych i ich silniejszym powiązaniu z potrzebami gospodarki opartej na wiedzy;
5. zwiększenie potencjału administracji publicznej w zakresie opracowywania polityk i świadczenia usług wysokiej jakości oraz wzmocnienie mechanizmów partnerstwa;
6. wzrost spójności terytorialnej.

¹ Analiza nie obejmuje programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej w latach 2007-2013, Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa oraz Programu Operacyjnego Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013.

Program jest finansowany w 85% z Europejskiego Funduszu Społecznego i w 15% z krajowych środków publicznych. Łącznie na realizację PO KL przeznaczone zostanie ponad 11,42 mld euro.

W ramach PO KL wyodrębniono dziesięć priorytetów:

- Priorytet I Zatrudnienie i integracja społeczna;
- Priorytet II Rozwój zasobów ludzkich i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw oraz poprawa stanu zdrowia osób pracujących;
- Priorytet III Wysoka jakość systemu oświaty;
- Priorytet IV Szkolnictwo wyższe i nauka;
- Priorytet V Dobre rządzenie;
- Priorytet VI Rynek pracy otwarty dla wszystkich;
- Priorytet VII Promocja integracji społecznej;
- Priorytet VIII Regionalne kadry gospodarki;
- Priorytet IX Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach;
- Priorytet X Pomoc techniczna.

Program wdrażany jest częściowo na poziomie ogólnopolskim (priorytety I-V, X), a częściowo na szczeblu regionalnym (priorytety VI-IX).

PRIORYTET I PO KL ZATRUDNIENIE I INTEGRACJA SPOŁECZNA

Celem pierwszego priorytetu jest modernizacja publicznych służb zatrudnienia, zwiększenie zasięgu oddziaływania aktywnych polityk rynku pracy oraz wzmocnienie instytucji pomocy społecznej i budowa partnerstwa na rzecz integracji społecznej.

Organizacje pozarządowe będą mogły być projektodawcami w ramach jednego z trzech działań tego priorytetu.

Działanie 1.3 Ogólnopolskie programy integracji i aktywizacji zawodowej

Zgodnie ze Szczegółowym Opiszem Priorytetów PO KL² celem działania jest „jest opracowywanie, wdrażanie i promocja ogólnopolskich i ponadregionalnych rozwiązań z zakresu aktywizacji zawodowej i integracji społecznej, skierowanych do grup znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, w tym w szczególności: młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym, osób pozbawionych wolności, osób niepełnosprawnych oraz członków społeczności romskiej, a także upowszechnianie rozwiązań na rzecz godzenia życia zawodowego i rodzinnego oraz wyrównywania szans kobiet i mężczyzn w dostępie do zatrudnienia”.

² Podstawą niniejszego opracowania jest Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki zaakceptowany przez Instytucję Zarządzającą 18 września 2007 r. Trzeba jednak zaznaczyć, że w momencie powstawania raportu w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego trwają prace nad wprowadzeniem zmian do tego dokumentu.

Organizacje pozarządowe mogą przedkładać wnioski o dofinansowanie realizacji projektów tylko w ramach dwóch z pięciu części tego działania – w poddziałaniu 1.3.1 Projekty na rzecz społeczności romskiej i 1.3.2 Projekty na rzecz promocji równych szans kobiet i mężczyzn oraz godzenia życia zawodowego i rodzinnego.

Poddziałanie 1.3.1 Projekty na rzecz społeczności romskiej

Grupą docelową projektów realizowanych w ramach tego poddziałania będą mogli być członkowie społeczności romskiej oraz osoby, instytucje i podmioty działające na rzecz społeczności romskiej w Polsce. Dofinansowanie będzie można uzyskać na realizację projektów obejmujących działania z zakresu zatrudnienia, edukacji, integracji społecznej i zdrowia przyczyniające się do aktywizacji społeczno-zawodowej społeczności romskiej.

Instytucją pośredniczącą II stopnia (odpowiedzialną za wybór projektów dla tego poddziałania) jest Władza Wdrażająca Programy Europejskie w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Łącznie wsparcie finansowe przewidziane dla poddziałania 1.3.1 (w tym wkład unijny i wsparcie finansowe publicznych środków krajowych) wyniesie zgodnie z zapisami Szczegółowego Opisu Priorytetów PO KL 22 mln euro.

Poddziałanie 1.3.2 Projekty na rzecz promocji równych szans kobiet i mężczyzn oraz godzenia życia zawodowego i rodzinnego

Projekty realizowane w ramach tego poddziałania mają być kierowane do osób podejmujących pracę po przerwie związanej z urodzeniem dziecka i/lub wychowujących dzieci oraz do pracodawców. Mogą być to projekty związane z wdrażaniem i upowszechnianiem rozwiązań służących godzeniu życia zawodowego i rodzinnego, m.in. poprzez pilotażową realizację kompleksowych programów powrotu do pracy po przerwie związanej z urodzeniem i wychowaniem dzieci, sprzyjających godzeniu życia zawodowego i rodzinnego, tworzenie ośrodków opieki nad dziećmi w miejscu pracy oraz rozwijanie alternatywnych form opieki nad dziećmi (w tym m.in. usług opiekuńczych świadczonych w warunkach domowych). Wsparcie mogą także uzyskać projekty nastawione na upowszechnianie i promocję alternatywnych i elastycznych form zatrudnienia oraz metod organizacji pracy, a także uelastycznianie czasu pracy pracownika – m.in. w formie telepracy, pracy w niepełnym wymiarze, pracy rotacyjnej, podziału pracy w ramach jednego stanowiska (*job sparing*).

W przypadku tego poddziałania instytucją pośredniczącą II stopnia jest Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich. Łącznie wsparcie finansowe przewidziane na nie (w tym wkład unijny i wsparcie finansowe publicznych środków krajowych) wyniesie zgodnie z zapisami Szczegółowego Opisu Priorytetów PO KL 4 mln euro.

PRIORYTET II PO KL ROZWÓJ ZASOBÓW LUDZKICH I POTENCJAŁU ADAPTACYJNEGO PRZEDSIĘBIORSTW ORAZ POPRAWA STANU ZDROWIA OSÓB PRACUJĄCYCH

Celami priorytetu drugiego są: rozwój i poprawa funkcjonowania systemowego wsparcia adaptacyjności pracowników i przedsiębiorstw, rozwój wykwalifikowanej i zdolnej do adaptacji siły roboczej, poprawa funkcjonowania systemu przewidywania i zarządzania zmianą gospodarczą oraz poprawa stanu zdrowia osób pracujących poprzez opracowywanie programów profilaktycznych oraz programów wspierających powrót do pracy.

Organizacje pozarządowe będą mogły być projektodawcami w ramach jednego z trzech działań tego priorytetu.

Działanie 2.1 Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki

Celem tego działania jest podnoszenie i dostosowanie do wymogów gospodarki opartej na wiedzy kwalifikacji pracowników i przedsiębiorców. Działanie to podzielone jest na trzy części – jedna z nich (poddziałanie 2.1.1) wdrażana będzie w trybie konkursowym, co będzie umożliwiało organizacjom pozarządowym składanie wniosków o dofinansowanie projektów.

Poddziałanie 2.1.1 Rozwój kapitału ludzkiego w przedsiębiorstwach

Grupą docelową projektów realizowanych w ramach tego poddziałania będą mogli być przedsiębiorcy, pracownicy przedsiębiorstw oraz ponadregionalne sieci kooperacyjne przedsiębiorstw i ich pracownicy. Dofinansowanie będzie można uzyskać na realizację ponadregionalnych zamkniętych projektów szkoleń i doradztwa dla przedsiębiorców, przygotowanych w oparciu o indywidualne strategie rozwoju firm, oraz na realizację ogólnopolskich otwartych projektów szkoleń i doradztwa, a także na studia podyplomowe dla przedsiębiorców oraz pracowników przedsiębiorstw.

W przypadku tego poddziałania instytucją pośredniczącą II stopnia jest Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, a łączne wsparcie finansowe przewidziane na nie wyniesie zgodnie z zapisami Szczegółowego Opisu Priorytetów PO KL blisko 374 mln euro.

PRIORYTET III PO KL WYSOKA JAKOŚĆ SYSTEMU OŚWIATY

Zgodnie z zapisami Szczegółowego Opisu Priorytetów PO KL priorytet trzeci ma się przyczynić do wzmocnienia systemu edukacji w zakresie monitoringu, ewaluacji i badań edukacyjnych oraz ich wykorzystania w polityce edukacyjnej i zarządzaniu oświatą; podniesienia jakości systemu kształcenia i doskonalenia nauczycieli; poprawy stopnia powiązania oferty w zakresie kształcenia i szkolenia z potrzebami rynku pracy, w szczególności poprzez dostosowywanie programów

nauczania i materiałów dydaktycznych (w tym podręczników) oraz wprowadzenie nowych form doskonalenia nauczycieli w przedsiębiorstwach, a także opracowania i wdrożenia Krajowych Ram Kwalifikacji i Krajowego Systemu Kwalifikacji oraz upowszechnienia uczenia się przez całe życie.

Organizacje pozarządowe mogą być projektodawcami w ramach dwóch działań wyodrębnionych w priorytecie trzecim.

Działanie 3.3 Poprawa jakości kształcenia

Celem działania jest „zwiększenie zdolności systemu do kształcenia zorientowanego na efekty nauczania i uczenia się”. Dwa z czterech poddziałań wyodrębnionych w ramach tego działania będą wdrażane w trybie konkursowym, a więc organizacje pozarządowe mogą przedkładać w nich swoje projekty.

Poddziałanie 3.3.2 Efektywny system kształcenia i doskonalenia

Do grupy docelowej tego poddziałania należą m.in. szkoły i placówki oświatowe, administracja oświatowa, organy prowadzące szkoły i placówki, kuratoria oświaty i inne instytucje realizujące nadzór pedagogiczny, Centralna Komisja Egzaminacyjna (CKE), Okręgowe Komisje Egzaminacyjne (OKE) oraz Ministerstwo Edukacji Narodowej, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz placówki kształcenia i doskonalenia nauczycieli.

W ramach tego poddziałania będzie można realizować dwa typy projektów: przygotowanie wybranych szkół do realizacji praktyk przez studentów przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela oraz uruchomienie nowego typu studiów wyższych i podyplomowych przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela.

Instytucją pośredniczącą II stopnia dla tego poddziałania jest Departament Funduszy Strukturalnych w Ministerstwie Edukacji Narodowej, a łączne wsparcie finansowe przewidziane na nie wyniesie zgodnie z zapisami Szczegółowego Opisu Priorytetów PO KL ponad 227 mln euro.

Poddziałanie 3.3.4 Modernizacja treści i metod kształcenia

Odbiorcami projektów realizowanych w ramach tego poddziałania mogą być szkoły i placówki oświatowe, uczelnie i jednostki naukowe, administracja oświatowa, organy prowadzące szkoły i placówki, kuratoria oświaty i inne instytucje realizujące nadzór pedagogiczny, CKE, OKE, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz placówki kształcenia i doskonalenia nauczycieli, a także dzieci i młodzież przebywające za granicą.

Projekty finansowane w ramach tego poddziałania mogą obejmować opracowanie i pilotażowe wdrożenie innowacyjnych programów, materiałów dydaktycznych i me-

to kształcenia dotyczących m.in. kształcenia w zakresie nauk matematycznych, przyrodniczych i technicznych oraz przedsiębiorczości, a także ponadregionalne programy rozwijania kompetencji kluczowych uczniów, w szczególności w zakresie: technologii informacyjno-komunikacyjnych, języków obcych, przedsiębiorczości, nauk przyrodniczo-matematycznych.

Podobnie jak w przypadku poddziałania 3.3.2, także tutaj instytucją pośredniczącą II stopnia jest Departament Funduszy Strukturalnych w Ministerstwie Edukacji Narodowej. Łącznie wsparcie finansowe przewidziane na to poddziałanie wyniesie zgodnie z zapisami Szczegółowego Opisu Priorytetów PO KL ponad 231 mln euro.

Działanie 3.4 Otwartość systemu edukacji w kontekście uczenia się przez całe życie

Celem działania jest „opracowanie i wdrożenie Krajowych Ram Kwalifikacji i Krajowego Systemu Kwalifikacji oraz upowszechnienie uczenia się przez całe życie”.

W trybie konkursowym będzie wdrażane jedno z trzech poddziałań i to właśnie w jego ramach organizacje pozarządowe mogą przedkładać swoje projekty.

Poddziałanie 3.4.3 Upowszechnienie uczenia się przez całe życie

Do grupy docelowej tego poddziałania należą m.in. uczniowie, nauczyciele i doradcy zawodowi, instytucje oświatowe prowadzące doradztwo edukacyjno-zawodowe, placówki kształcenia i doskonalenia nauczycieli, szkoły i placówki oświatowe oraz ich organy prowadzące, kuratoria oświaty, Centralna Komisja Edukacyjna, Okręgowa Komisja Edukacyjna, uczelnie i jednostki naukowe, administracja oświatowa, organy prowadzące szkoły i placówki, Ministerstwo Edukacji Narodowej oraz Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

W ramach poddziałania 3.4.3 możliwe będzie opracowanie narzędzi diagnostycznych i materiałów metodycznych wspomagających proces rozpoznawania predyspozycji i zainteresowań zawodowych uczniów, budowa systemu internetowej informacji edukacyjno-zawodowej i systemu internetowego poradnictwa edukacyjno-zawodowego oraz publikacja specjalistycznego biuletynu dla uczniów i doradców zawodowych, a także opracowanie i pilotażowe wdrożenie programów doskonalenia zawodowego w przedsiębiorstwach dla nauczycieli kształcenia zawodowego.

Tak samo jak w przypadku poprzednich wspomnianych poddziałań priorytetu trzeciego instytucją pośredniczącą II stopnia jest Departament Funduszy Strukturalnych w Ministerstwie Edukacji Narodowej. Wsparcie finansowe przewidziane na projekty w tym poddziałaniu wyniesie zgodnie z zapisami Szczegółowego Opisu Priorytetów PO KL ponad 29 mln euro.

PRIORYTET IV PO KL SZKOLNICTWO WYŻSZE I NAUKA

Celami priorytetu czwartego są: dostosowanie kształcenia na poziomie wyższym do potrzeb gospodarki i rynku pracy; poprawa jakości oferty edukacyjnej szkół wyższych; podniesienie atrakcyjności kształcenia w obszarze nauk matematyczno-przyrodniczych i technicznych na poziomie wyższym oraz podniesienie kwalifikacji kadr sektora B+R (badania i rozwój) w zakresie współpracy z gospodarką oraz marketingu i komercjalizacji badań naukowych.

W trybie konkursowym wdrażane będzie jedno poddziałanie wyodrębnione w ramach działania 4.1 oraz całe działanie 4.2.

Działanie 4.1 Wzmocnienie i rozwój potencjału dydaktycznego uczelni oraz zwiększenie liczby absolwentów kierunków o kluczowym znaczeniu dla gospodarki opartej na wiedzy

Zgodnie ze Szczegółowym Opisem Priorytetów PO KL celem działania jest „budowa potencjału rozwojowego uczelni poprzez umożliwienie im rozszerzenia i wzbogacenia oferty edukacyjnej oraz zapewnienie efektywnego zarządzania systemem szkolnictwa wyższego oraz dostosowanie struktury podaży absolwentów do potrzeb gospodarki”.

Organizacje pozarządowe mogą przedkładać swoje projekty w ramach jednego z trzech poddziałań.

Poddziałanie 4.1.1 Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni

Grupę docelową tego poddziałania tworzą m.in. uczelnie (instytucje i kadra akademicka) oraz studenci, słuchacze, doktoranci, a także inne osoby biorące udział w kształceniu.

Projekty do nich kierowane mogą polegać na przygotowaniu, otwieraniu i realizacji nowych kierunków studiów, studiów podyplomowych, studiów doktoranckich oraz dostosowywaniu programów na istniejących kierunkach studiów do potrzeb rynku pracy i gospodarki opartej na wiedzy oraz rozszerzeniu oferty edukacyjnej uczelni o zajęcia fakultatywne w postaci programów wyrównawczych dla studentów z zakresu matematyki i fizyki oraz programy skierowane do osób spoza społeczności akademickiej.

Mogą to być także projekty przewidujące opracowywanie programów i materiałów dydaktycznych oraz wdrożenie programów kształcenia z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość (studia, studia podyplomowe, kursy), a także współpracę uczelni z pracodawcami w zakresie wzmocnienia praktycznych elementów nauczania) oraz zwiększania zaangażowania pracodawców w realizację programów nauczania. Można także realizować projekty mające na celu lepsze

przygotowanie absolwentów do wejścia na rynek pracy, m.in. poprzez wsparcie akademickich biur karier działających przy uczelni. Ponadto projekty mogą obejmować podnoszenie kompetencji dydaktycznych kadry akademickiej w celu podwyższenia jakości nauczania, a także podnoszenie kompetencji kadry kierowniczej w zakresie zarządzania uczelnią.

Możliwe jest także organizowanie dla kadry dydaktycznej uczelni staży i szkoleń w wiodących zagranicznych i krajowych ośrodkach akademickich i naukowo-badawczych przydatnych do prowadzenia pracy dydaktycznej (w tym staży dla doktorantów i staży postdoktorskich), oraz tworzenie stypendiów dla doktorantów, młodych doktorów (postdoców) i profesorów wizytujących zatrudnionych w instytucjach szkolnictwa wyższego w dziedzinach szczególnie istotnych dla rozwoju gospodarki. W końcu, zapisy dotyczące poddziałania 4.1.1 pozwalają także na realizację projektów skierowanych do studentów niepełnosprawnych w celu umożliwienia im korzystania z pełnej oferty edukacyjnej uczelni oraz wdrożenie modeli zarządzania jakością w uczelni.

Institucją pośredniczącą II stopnia dla tego działania jest minister właściwy ds. szkolnictwa wyższego – Departament Wdrożeń i Innowacji. Łącznie na jego realizację przeznaczona ma być kwota 500 mln euro.

Działanie 4.2. Rozwój kwalifikacji kadr systemu B+R i wzrost świadomości roli nauki w rozwoju gospodarczym

Celem działania jest „podniesienie kompetencji kadr systemu B+R (badania i rozwój) do poziomu zapewniającego efektywną współpracę jednostek naukowych i przedsiębiorstw w zakresie wdrażania osiągnięć naukowych w gospodarce”.

Grupą docelową tego działania są jednostki naukowe i ich pracownicy, przedsiębiorstwa działające w sektorze B+R i ich pracownicy, podmioty współpracujące z podmiotami działającymi w sektorze B+R (np. przedsiębiorstwa, uczelnie) – w zakresie działań informacyjnych oraz studenci.

Zapisy Szczegółowego Opisu Priorytetów PO KL wskazują, że w ramach tego poddziałania można realizować projekty dotyczące podnoszenia umiejętności pracowników systemu B+R w zakresie zarządzania badaniami naukowymi i pracami rozwojowymi oraz komercjalizacji rezultatów prac badawczych; projekty dotyczące podnoszenia świadomości pracowników systemu B+R w zakresie wagi i zasad badań naukowych i prac rozwojowych dla gospodarki, a także potrzeb sektora nauki i gospodarki w tym zakresie oraz przedsięwzięcia upowszechniające osiągnięcia nauki polskiej i światowej w procesie kształcenia na poziomie wyższym.

Także w przypadku działania 4.2, które w całości będzie wdrażane w trybie konkursowym, instytucją pośredniczącą II stopnia jest minister właściwy ds. szkolnictwa wyższego – Departament Wdrożeń i Innowacji. Łącznie na jego realizację przeznaczona ma być kwota 61,5 mln euro.

PRIORYTET V PO KL DOBRE RZĄDZENIE

Celami priorytetu piątego są: poprawa zdolności regulacyjnych administracji publicznej; poprawa jakości usług oraz polityk związanych z rejestracją działalności gospodarczej i funkcjonowaniem przedsiębiorstw; modernizacja procesów zarządzania w administracji publicznej i wymiarze sprawiedliwości; budowa potencjału partnerów społecznych i organizacji pozarządowych ukierunkowana na wzmocnienie ich aktywnego uczestnictwa w procesie realizacji Strategii Lizbońskiej.

Organizacje pozarządowe mogą przedkładać swoje projekty w konkursach, które będą ogłaszane w trzech z pięciu działań priorytetu.

Działanie 5.2 Wzmocnienie potencjału administracji samorządowej

Celem działania 5.2 jest „wzrost jakości usług publicznych świadczonych przez urzędy na szczeblu samorządu terytorialnego oraz poprawa jakości polityk i programów o zasięgu regionalnym i lokalnym”.

Zgodnie z zapisami Szczegółowego Opisu Priorytetów PO KL dwa z trzech poddziałań działania 5.2 wdrażane będą w trybie konkursowym, a swoje projekty będą mogły w nich przedkładać wszystkie podmioty, a więc także organizacje pozarządowe.

Poddziałanie 5.2.1 Modernizacja zarządzania w administracji samorządowej

Grupę docelową poddziałania tworzą m.in. urzędy administracji samorządowej, samorządowe kolegia odwoławcze, regionalne izby obrachunkowe oraz ich pracownicy.

W ramach poddziałania 5.2.1 można realizować projekty ukierunkowane na poprawę obsługi obywatela i modernizację zarządzania w administracji samorządowej obejmujące: projekty mające na celu podnoszenie kompetencji kadr; projekty obejmujące wzmocnianie zdolności regulacyjnych i analitycznych, wzmocnienie potencjału samorządowych kolegiów odwoławczych oraz wzmocnienie potencjału regionalnych izb obrachunkowych, m.in. poprzez specjalistyczne szkolenia i wzmocnianie narzędzi nadzorczych.

Instytucją pośredniczącą II stopnia w przypadku tego poddziałania jest Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Poddziałanie 5.2.3 Podnoszenie kompetencji kadr służb publicznych

Odbiorcami projektów realizowanych w ramach tego poddziałania mogą być m.in. jednostki administracji publicznej niebędącej częścią administracji rządowej ani samorządowej i ich pracownicy, a także pracownicy służb nadzorowanych przez ministra spraw wewnętrznych i administracji.

Zapisy Szczegółowego Opisu Priorytetów PO KL przewidują, że w ramach poddziałania 5.2.3 będą wdrażane projekty obejmujące badania i oceny potrzeb szkoleniowych służb publicznych, szkolenia generalne i specjalistyczne dla służb publicznych oraz pomoc doradcza i szkolenia w zakresie etyki i unikania konfliktu interesów.

Identycznie jak w wypadku poddziałania 5.2.1 instytucją pośredniczącą II stopnia jest Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.

W Szczegółowym Opisie Priorytetów w przypadku priorytetu piątego nie przedstawiono podziału środków na poszczególne poddziałania, a jedynie na działania. Dlatego w chwili obecnej nie jest możliwe wskazanie, jaka ich część przypadnie na poddziałania realizowane za pomocą trybu konkursowego, w których swoje wnioski będą mogły składać m.in. organizacje pozarządowe. Można jedynie zaznaczyć, że na całe działanie 5.2 przeznaczonych ma zostać ponad 252 mln euro, ale należy pamiętać, że z tych środków będą także finansowane projekty systemowe w ramach działania 5.2.2.

Działanie 5.4 Rozwój potencjału trzeciego sektora

Celem działania 5.4 jest „wspieranie potencjału organizacji trzeciego sektora w celu ich efektywnego i profesjonalnego uczestnictwa w mechanizmach partnerstwa, szczególnie w obszarach istotnych dla realizacji Strategii Lizbońskiej i Krajowego Programu Reform”. Działanie podzielone zostało na dwa poddziałania, z czego jedno wdrażane jest w trybie systemowym, a drugie konkursowym (w którym wszystkie podmioty, a więc i organizacje pozarządowe będą mogły przedkładać wnioski o dofinansowanie swoich projektów).

Poddziałanie 5.4.2 Rozwój dialogu obywatelskiego

Grupę docelową tego poddziałania tworzą m.in. organizacje pozarządowe, związki i porozumienia organizacji pozarządowych, osoby poszukujące porady prawnej oraz administracja publiczna. W Szczegółowym Opisie Priorytetów PO KL wśród typów projektów możliwych do realizacji w ramach tego poddziałania wymieniono: wypracowanie, upowszechnianie i wdrażanie standardów działania trzeciego sektora zapewniających wysoką jakość realizacji zadań publicznych oraz uzgadniania polityk publicznych we współpracy z administracją publiczną; tworzenie regionalnych i lokalnych centrów informacji i wspomaganie organizacji pozarządowych oraz wsparcie działalności nowo utworzonych oraz już istniejących cen-

trów w zakresie pomocy doradczo-szkoleniowej dla organizacji pozarządowych; tworzenie i wspieranie porozumień (sieci) organizacji pozarządowych o charakterze terytorialnym oraz branżowym; tworzenie i wdrażanie programów z zakresu poradnictwa prawnego i obywatelskiego oraz tworzenie i wdrażanie programów z zakresu społecznego nadzoru nad funkcjonowaniem administracji publicznej.

Instytucją pośredniczącą II stopnia w tym poddziałaniu jest Departament Wdrażania EFS w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej.

Także tu nie jest możliwe wskazanie dokładnej kwoty, która zostanie przeznaczona na to poddziałanie realizowane w trybie konkursowym. Znana jest jedynie łączna alokacja na działanie 5.4 – ponad 100 mln euro, ale ponownie trzeba zaznaczyć, że w ramach tych środków będą realizowane przez administrację także projekty systemowe (poddziałanie 5.4.1).

Działanie 5.5 Rozwój dialogu społecznego

Celem działania jest „wzmocnienie potencjału związków zawodowych i organizacji pracodawców uczestniczących w dialogu społecznym w zakresie prowadzenia dialogu autonomicznego i trójstronnego, w tym uzgadniania polityk we współpracy z administracją publiczną w obszarach określonych w Ustawie o Trójstronnej Komisji ds. Społeczno-Gospodarczych i Wojewódzkich Komisjach Dialogu Społecznego oraz wzmocnienie kompetencji administracji publicznej w zakresie prowadzenia dialogu społecznego”.

Wszystkie podmioty, a więc także organizacje pozarządowe, mogą aplikować o środki w ramach działania 5.5.2, które wdrażane będzie w trybie konkursowym.

Poddziałanie 5.5.2 Wzmocnienie uczestników dialogu społecznego

Odbiorcami projektów realizowanych w ramach tego poddziałania mogą być m.in. instytucje dialogu społecznego, organizacje pracodawców i pracowników, członkowie Trójstronnej Komisji ds. Społeczno-Gospodarczych oraz Wojewódzkich Komisji Dialogu Społecznego, a także członkowie związków zawodowych i organizacji pracodawców.

Realizowane projekty mogą obejmować studia, analizy, ekspertyzy na temat dialogu społecznego, jego kondycji, perspektyw i barier w rozwoju oraz potrzeb uczestników dialogu, wsparcie udziału partnerów społecznych w pracach europejskich struktur dialogu społecznego oraz tworzenie i wdrażanie programów ukierunkowanych na rozwój dialogu społecznego. Mogą także polegać na tworzeniu i wdrażaniu programów rozwoju organizacji ukierunkowanych na poprawę efektywności procesów zarządczych i komunikacyjnych, usprawnieniu funkcjonowania systemów informacyjnych, tworzeniu i wdrażaniu programów podnoszących kwalifi-

kacje eksperckie oraz wspieraniu współpracy pomiędzy organizacjami partnerów społecznych na poziomie terytorialnym i branżowym.

Instytucją pośredniczącą II stopnia w tym poddziałaniu jest Departament Wdrażania EFS w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej.

Analogicznie do działań 5.2 i 5.4 także w tym wypadku nie można wskazać kwoty przeznaczonej na tryb konkursowy, czyli poddziałanie 5.5.2. Na całe działanie 5.5 przypada łącznie blisko 22 mln euro, ale kwota ta będzie pokrywała także wydatki związane z realizacją projektów systemowych w ramach poddziałania 5.5.1.

PRIORYTET VI PO KL RYNEK PRACY OTWARTY DLA WSZYSTKICH

Celami priorytetu VI są: zwiększenie zasięgu oddziaływania Aktywnej Polityki Rynku Pracy; zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród osób młodych; zmniejszanie bezrobocia wśród osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy oraz zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród osób starszych.

Organizacje pozarządowe mogą być projektodawcami w ramach wszystkich trzech działań tego priorytetu.

Działanie 6.1 Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywności zawodowej w regionie

Celem działania jest „podniesienie poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób pozostających bez zatrudnienia oraz stworzenie warunków dla rozwoju aktywności zawodowej w regionie”.

Organizacje pozarządowe mogą być projektodawcami w ramach jednego z trzech poddziałań.

Poddziałanie 6.1.1 Wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia na regionalnym rynku pracy

Projekty realizowane w ramach tego poddziałania mogą być skierowane do osób pozostających bez zatrudnienia (w tym osób zarejestrowanych jako bezrobotne lub poszukujące pracy), w szczególności osób pozostających bez zatrudnienia przez okres co najmniej 12 kolejnych miesięcy w ciągu ostatnich dwóch lat, kobiet, osób młodych do 25. roku życia, osób niepełnosprawnych, osób po 45. roku życia oraz osób pozostających bez zatrudnienia zamieszkujących w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich i mieszkańców miast do 25 tys. zamierzających podjąć zatrudnienie w zawodach pozarolniczych. Odbiorcami projektów realizowanych w ramach poddziałania 6.1.1 mogą być ponadto instytucje rynku pracy i ich pracownicy oraz podmioty działające na rzecz rozwoju zasobów ludzkich i upo-

wszechnienia dialogu, a także partnerstwa publiczno-społecznego na poziomie regionalnym i lokalnym.

Zapisy Szczegółowego Opisu Priorytetów PO KL przewidują szeroki wachlarz typów projektów możliwych do realizacji w ramach poddziałania 6.1.1. Są to m.in.: identyfikacja potrzeb osób pozostających bez zatrudnienia, organizacja warsztatów oraz szkoleń z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy i nabywania kompetencji kluczowych oraz wsparcie psychologiczno-doradcze osób wchodzących i powracających na rynek pracy. Ponadto w ramach tego poddziałania można będzie także realizować programy aktywizacji zawodowej, obejmujące pośrednictwo pracy i/lub poradnictwo zawodowe, staże, praktyki zawodowe, szkolenia prowadzące do podniesienia, uzupełnienia lub zmiany kwalifikacji zawodowych lub subsydiowanie zatrudnienia, połączone z możliwością zapewnienia opieki nad dziećmi lub osobami zależnymi dla osoby uczestniczącej w projekcie.

Zapisy uszczegółowienia pozwalają także na wspieranie wolontariatu jako etapu przygotowującego do podjęcia zatrudnienia, upowszechnianie i promocję alternatywnych i elastycznych form zatrudnienia i metod organizacji pracy oraz wsparcie doradczo-szkoleniowe pracownika, który uzyskał zatrudnienie w ramach projektu, prowadzące do jego adaptacji w miejscu pracy (wsparcie pomostowe). W ramach poddziałania 6.1.1 będzie także możliwe wspieranie inicjatyw na rzecz podnoszenia mobilności geograficznej osób pozostających bez zatrudnienia (w tym zwłaszcza osób zamieszkujących na obszarach wiejskich) m.in. poprzez dofinansowanie przejazdów z miejsca zamieszkania do miejsca pracy oraz zwrot kosztów zakwaterowania.

Na liście typów projektów, które będą mogły uzyskać dofinansowanie, znajdują się także: organizacja kampanii promocyjnych i akcji informacyjnych mających na celu zachęcenie pracodawców do zatrudnienia osób z grup znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy; opracowanie i rozpowszechnianie informacji o ofertach pracy, możliwościach udziału w szkoleniach i stażach oraz innych oferowanych usługach i instrumentach aktywizacji zawodowej; szkolenia i specjalistyczne doradztwo dla kadr instytucji rynku pracy działających na terenie regionu (z wyłączeniem Publicznych Służb Zatrudnienia), powiązane ze specyfiką zadań realizowanych przez te instytucje na regionalnym rynku pracy, oraz rozwój dialogu, partnerstwa publiczno-społecznego i współpracy na rzecz rozwoju zasobów ludzkich na poziomie regionalnym i lokalnym. Ostatnim przewidzianym typem projektu jest prowadzenie, publikowanie i upowszechnianie badań i analiz dotyczących sytuacji na regionalnym i lokalnym rynku pracy, w tym m.in. tworzenie regionalnych obserwatoriów rynku pracy oraz monitoring migracji zarobkowych na terenie regionu.

W przypadku poddziałania 6.1.1 instytucją pośredniczącą II stopnia są instytucje wskazane przez władze poszczególnych województw³. Łącznie, w skali całego kraju, wsparcie finansowe przewidziane na nie wyniesie zgodnie z zapisami Szczegółowego Opisu Priorytetów PO KL blisko 329 mln euro.

Działanie 6.2 Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia

Celem działania jest „promocja oraz wspieranie inicjatyw i rozwiązań zmierzających do tworzenia nowych miejsc pracy oraz budowy postaw kreatywnych, służących rozwojowi przedsiębiorczości i samozatrudnienia”.

Odbiorcami wsparcia świadczonego w ramach działania 6.2 mogą być osoby fizyczne zamierzające rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej (z wyłączeniem osób, które miały zarejestrowaną działalność gospodarczą w ciągu jednego roku przed złożeniem wniosku o uzyskanie wsparcia w ramach projektu), w tym w szczególności osoby pozostające bez zatrudnienia przez co najmniej kolejnych dwanaście miesięcy w ciągu ostatnich dwóch lat; kobiety; osoby do 25. roku życia; osoby niepełnosprawne; osoby po 45. roku życia oraz osoby zamieszkujące na obszarach wiejskich, w gminach wiejskich, miejsko-wiejskich i miejskich oraz mieszkańcy miast do 25 tys. mieszkańców zamierzający podjąć zatrudnienie w zawodach pozarolniczych.

W ramach działania dofinansowanie mogą uzyskać projekty obejmujące wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą (w tym na założenie spółdzielni lub spółdzielni socjalnej) poprzez zastosowanie jednego lub kilku z wymienionych instrumentów: doradztwo (indywidualne i grupowe) oraz szkolenia umożliwiające uzyskanie wiedzy i umiejętności potrzebnych do założenia i prowadzenia działalności gospodarczej; przyznanie środków finansowych na rozwój przedsiębiorczości (w tym w formie spółdzielni lub spółdzielni socjalnej – o ile wszyscy udziałowcy są osobami, które rozpoczęły prowadzenie działalności w wyniku uczestnictwa w projekcie realizowanym w ramach działania 6.2) do wysokości stanowiącej równowartość 40 tys. zł (lub 20 tys. na osobę w przypadku spółdzielni lub spółdzielni socjalnej); wsparcie pomostowe w okresie od 6 do 12 miesięcy od dnia zarejestrowania działalności gospodarczej, obejmujące m.in. doradztwo oraz pomoc w efektywnym wykorzystaniu dotacji (wyłącznie dla osób, które rozpoczęły działalność w ramach danego projektu); promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia poprzez kampanie promocyjno-informacyjne; upowszechnianie dobrych praktyk z zakresu rozwoju przedsiębiorczości.

³ Pełna lista instytucji pośredniczących w przypadku tego i kolejnych omawianych poddziałań znajduje się w załączniku dostępnym w elektronicznej wersji raportu.

Podobnie jak w przypadku poddziałania 6.1.1, także tutaj instytucję pośredniczącą II stopnia wskazują władze poszczególnych województw. Łącznie na realizację tego działania przeznaczono kwotę blisko 401 mln euro.

Działanie 6.3 Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich

Celem działania jest „podniesienie zdolności do zatrudnienia oraz mobilności przestrzennej i zawodowej osób zamieszkujących na obszarach wiejskich poprzez przygotowanie ich do podjęcia pracy w zawodach pozarolniczych oraz wykorzystania szans związanych z powstawaniem nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich”.

Grupę docelową działania tworzą mieszkańcy gmin wiejskich, miejsko-wiejskich oraz miast do 25 tys. mieszkańców, społeczności lokalne i podmioty aktywnie działające na obszarach wiejskich na rzecz aktywizacji zawodowej mieszkańców tych obszarów.

W ramach tego działania możliwe jest realizowanie projektów przyczyniających się do aktywizacji zawodowej mieszkańców obszarów wiejskich, poprawy zdolności do zatrudnienia oraz rozwoju usług aktywizacyjnych (z wyłączeniem instrumentów objętych zasadami pomocy publicznej), projektów polegających na wsparciu lokalnych inicjatyw informacyjnych, szkoleniowych i doradczych, promujących aktywizację zawodową na poziomie lokalnym oraz obejmujących rozwój dialogu, partnerstwa publiczno-społecznego i współpracy na rzecz rozwoju zasobów ludzkich na poziomie lokalnym.

Identycznie jak w omówionych wcześniej poddziałaniu 6.1.1 i działaniu 6.2, także w tym przypadku instytucję pośredniczącą II stopnia wskazują władze wojewódzkie. Na realizację przeznaczono tu kwotę 30 mln euro.

PRIORYTET VII PO KL PROMOCJA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Celem wdrażania priorytetu siódmego jest „poprawa dostępu do rynku pracy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wzmocnienie i poszerzenie zakresu działań sektora ekonomii społecznej”.

Organizacje pozarządowe mogą być projektodawcami w ramach dwóch z trzech działań tego priorytetu.

Działanie 7.2 Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej

Celem działania jest „poprawa dostępu do zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i rozwijanie sektora ekonomii społecznej”. Obydwa z jego poddziałań będą wdrażane w trybie konkursowym i w obydwu potencjalnymi projekto-

dawcami mogą być wszystkie podmioty, w tym oczywiście także organizacje pozarządowe.

Poddziałanie 7.2.1 Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym

Odbiorcami wsparcia świadczonego w ramach projektów w poddziałaniu 7.2.1 mogą być osoby długotrwale bezrobotne; osoby niezatrudnione, korzystające ze świadczeń pomocy społecznej; osoby niepełnosprawne, w tym z zaburzeniami psychicznymi; osoby powracające na rynek pracy po urlopach wychowawczych i macierzyńskich; osoby po 50. roku życia; młodzież w wieku 15 – 25 lat zagrożona wykluczeniem społecznym (z wyjątkiem osób objętych wsparciem na szczeblu ogólnopolskim w ramach projektów systemowych realizowanych przez OHP); osoby bezdomne; uchodźcy, osoby z pobytem tolerowanym oraz osoby niebędące obywatelami polskimi, mające zezwolenie na osiedlenie się lub zezwolenie na zamieszkanie na czas oznaczony, mające trudności z integracją zawodową i społeczną; członkowie mniejszości etnicznych i narodowych (z wyjątkiem Romów); osoby opuszczające rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo-wychowawcze oraz placówki, o których mowa w art. 88 Ustawy o pomocy społecznej⁴, mające trudności z integracją zawodową i społeczną.

Grupę potencjalnych odbiorców projektów, które uzyskają wsparcie w ramach poddziałania 7.2.1, tworzą także osoby po zwolnieniu z zakładu karnego lub innej jednostki penitencjarnej (do dwunastu miesięcy od jej opuszczenia) oraz osoby uzależnione od alkoholu lub innych środków odurzających, poddające się procesowi leczenia lub po jego ukończeniu, otoczenie osób wykluczonych społecznie (w zakresie poradnictwa, projektów promocyjnych oraz działań wspierających). Projekty mogą być także kierowane do instytucji pomocy i integracji społecznej i ich pracowników oraz partnerów społecznych i gospodarczych.

Dofinansowanie mogą uzyskać projekty, które przewidują wsparcie (m.in. prawne, organizacyjne, szkoleniowe i finansowe) dla tworzenia i działalności podmiotów integracji społecznej, w tym: centrów integracji społecznej, klubów integracji społecznej, zakładów aktywności zawodowej oraz podmiotów działających na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej (których podstawowym zadaniem nie jest działalność gospodarcza). Finansowanie można także uzyskać na organizację kursów i szkoleń umożliwiających nabycie, podniesienie lub zmianę kwalifikacji i kompetencji zawodowych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także staże i zatrudnienie subsydiowane dla nich w organizacjach pozarządowych oraz spółdzielniach społecznych połączone z zajęciami reintegracji zawodowej i społecznej.

⁴ Art. 88 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej wymienia: „(...) dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy i młodzieżowy ośrodek wychowawczy(...)”.

Projekty mogą także obejmować poradnictwo psychologiczne, psychospołeczne, zawodowe i inne, prowadzące do integracji społecznej i zawodowej, skierowane do osób zagrożonych wykluczeniem i ich otoczenia, a także rozwój nowych form i metod wsparcia indywidualnego i środowiskowego na rzecz integracji zawodowej i społecznej, rozwój usług społecznych przezwyciężających indywidualne bariery w integracji społecznej, w tym w powrocie na rynek pracy, oraz rozwijanie umiejętności i kompetencji społecznych niezbędnych na rynku pracy. Możliwe jest także finansowanie w ramach tego poddziałania wsparcia tworzenia i działalności środowiskowych instytucji aktywizujących osoby niepełnosprawne, w tym zaburzone psychicznie.

Dofinansowane mogą być także projekty obejmujące promocję i wsparcie wolontariatu w zakresie integracji osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wsparcie dla tworzenia i funkcjonowania pozaszkolnych form integracji społecznej młodzieży, połączonych z realizacją działań w zakresie reintegracji zawodowej i społecznej. Na liście dopuszczalnych typów projektów zapisanej w Szczegółowym Opisie Priorytetów PO KL znajduje się także organizowanie akcji i kampanii promocyjno-informacyjnych m.in. z zakresu równości szans, mobilności i elastyczności zawodowej, promowania postaw aktywnych oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu; rozwój dialogu, partnerstwa publiczno-społecznego i współpracy na rzecz rozwoju zasobów ludzkich na poziomie regionalnym i lokalnym oraz prowadzenie, publikowanie i upowszechnianie badań i analiz z zakresu polityki społecznej w regionie (w tym działań mających na celu przygotowanie i wdrażanie gminnych lub powiatowych strategii rozwiązywania problemów społecznych).

Także w tym przypadku władze wojewódzkie wskazują instytucję pośredniczącą II stopnia. Łącznie na realizację poddziałania 7.2.1 przeznaczono kwotę blisko 272 mln euro.

Poddziałanie 7.2.2 Wsparcie ekonomii społecznej

Grupę docelową poddziałania tworzą podmioty ekonomii społecznej, a w zakresie projektów promocyjnych – instytucje rynku pracy oraz pomocy i integracji społecznej. W ramach poddziałania możliwa jest realizacja projektów obejmujących wsparcie finansowe dla funkcjonowania instytucji otoczenia sektora ekonomii społecznej, świadczących usługi prawne, finansowe, marketingowe; doradztwo (indywidualne i grupowe) oraz szkolenia umożliwiające uzyskanie wiedzy i umiejętności potrzebnych do założenia i prowadzenia działalności w sektorze ekonomii społecznej. Możliwe jest także wsparcie rozwoju partnerstwa lokalnego na rzecz rozwoju ekonomii społecznej oraz działania mające na celu promocję ekonomii społecznej i zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej.

Identycznie jak w poprzednim poddziałaniu, władze wojewódzkie wskazują instytucję pośredniczącą II stopnia dla tego działania. Łącznie na realizację poddziałania 7.2.2 przeznaczono kwotę ponad 163 mln euro.

Działanie 7.3. Inicjatywy lokalne na rzecz aktywnej integracji

Celem działania jest „wsparcie dla rozwoju inicjatyw na rzecz aktywizacji i integracji społeczności lokalnych, przyczyniające się do realizacji strategii rozwoju kapitału ludzkiego na terenach wiejskich”.

Grupę docelową działania tworzą mieszkańcy gmin wiejskich, miejsko-wiejskich oraz miast do 25 tys. mieszkańców, społeczności lokalne i podmioty działające na obszarach wiejskich na rzecz aktywizacji zawodowej mieszkańców obszarów wiejskich.

W ramach tego działania możliwe jest realizowanie projektów przyczyniających się do integracji społecznej mieszkańców obszarów wiejskich oraz rozwoju usług społecznych na tych obszarach (z wyłączeniem instrumentów objętych zasadami pomocy publicznej), projektów polegających na wsparciu inicjatyw lokalnych o charakterze informacyjnym, szkoleniowym i promocyjnym (np. w formie szkoleń, spotkań, seminariów), mających na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu mieszkańców obszarów wiejskich, oraz projektów obejmujących rozwój dialogu, partnerstwa publiczno-społecznego i współpracy na rzecz rozwoju zasobów ludzkich na poziomie lokalnym.

Władze wojewódzkie wskazują instytucję pośredniczącą II stopnia dla tego działania. Na jego realizację przeznaczono kwotę blisko 109 mln euro.

PRIORYTET VIII PO KL REGIONALNE KADRY GOSPODARKI

Celem realizacji priorytetu ósmego jest „rozwój wykwalifikowanej i zdolnej do adaptacji siły roboczej oraz poprawa funkcjonowania systemu przewidywania i zarządzania zmianą gospodarczą”.

Organizacje pozarządowe będą mogły aplikować o dofinansowanie projektów w ramach obydwu działań tego priorytetu.

Działanie 8.1 Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie

Zgodnie z zapisami Szczegółowego Opisu Priorytetów PO KL celem działania jest „podniesienie i dostosowanie kwalifikacji i umiejętności osób pracujących do potrzeb regionalnej gospodarki”. Wszystkie trzy poddziałania wdrażane będą w trybie konkursowym, jednak dostępne dla wszystkich typów podmiotów będą tylko dwa z nich.

Poddziałanie 8.1.1 Wspieranie rozwoju kwalifikacji zawodowych i doradztwo dla przedsiębiorstw

Grupę docelową projektów finansowanych w ramach podziałania 8.1.1 mogą stanowić przedsiębiorcy i ich pracownicy, regionalne grupy przedsiębiorstw (i ich pracownicy) oraz pracujące osoby dorosłe (powyżej 18. roku życia), wykonujące pracę na podstawie umowy o pracę lub na podstawie umów cywilno-prawnych.

Projekty te mogą obejmować ogólne i specjalistyczne szkolenia oraz doradztwo związane ze szkoleniami dla kadr zarządzających i pracowników przedsiębiorstw; doradztwo dla mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw, w tym dla osób samozatrudnionych, w szczególności w zakresie ekonomii, finansów, zarządzania zasobami ludzkimi lub rachunkowości (z wyłączeniem doradztwa związanego z procesami inwestycyjnymi). Mogą także przewidywać szkolenia skierowane do osób zatrudnionych o niskich kwalifikacjach lub innych dorosłych osób pracujących, które z własnej inicjatywy są zainteresowane nabyciem nowych, uzupełnianiem lub podwyższaniem kwalifikacji i umiejętności (z wyłączeniem kształcenia formalnego oraz z wyłączeniem osób zarejestrowanych jako poszukujący pracy). Muszą to być szkolenia realizowane poza miejscem i godzinami pracy uczestników, na które nabór otwarty jest dla wszystkich zainteresowanych, a podmiot szkolący jest niezależny od pracodawcy.

Władze wojewódzkie wskazują instytucję pośredniczącą II stopnia dla tego działania. Łącznie na jego realizację we wszystkich województwach przeznaczono kwotę ponad 902 mln euro.

Poddziałanie 8.1.2 Wsparcie procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych w regionie

Na liście grup docelowych tego podziałania znajdują się pracodawcy i pracownicy przedsiębiorstw przechodzący procesy adaptacyjne i modernizacyjne, partnerzy społeczni, osoby odchodzące z rolnictwa lub rybactwa, samorządy gospodarcze i zawodowe, jednostki samorządu terytorialnego, instytucje rynku pracy, społeczność lokalna oraz organizacje pozarządowe.

Projekty do nich kierowane mogą mieć na celu wsparcie dla pracodawców przechodzących procesy adaptacyjne i modernizacyjne w tworzeniu i realizacji programów zwolnień monitorowanych (*outplacement*), w tym szkoleń i doradztwa zawodowego, oraz podnoszenie świadomości pracowników i kadr zarządzających modernizowanych firm w zakresie możliwości i potrzeby realizacji projektów wspierających procesy zmian poprzez szkolenia i doradztwo.

Mogą to być także projekty obejmujące szkolenia i doradztwo dla przedsiębiorców wspomagające proces zmiany profilu działalności przedsiębiorstwa oraz szkolenia przekwalifikowujące i usługi doradcze w zakresie wyboru nowego zawodu

i zdobycia nowych umiejętności zawodowych. Może być także świadczona pomoc w tworzeniu partnerstw lokalnych z udziałem m.in. przedsiębiorstw, organizacji pracodawców, związków zawodowych, jednostek samorządu terytorialnego, urzędów pracy i innych środowisk, mających na celu opracowanie i wdrażanie strategii przewidywania i zarządzania zmianą gospodarczą na poziomie lokalnym i wojewódzkim. W końcu projekty mogą także zakładać przeprowadzanie badań i analiz dotyczących trendów rozwojowych i prognozowania zmian gospodarczych zachodzących w regionie oraz formułowania właściwych mechanizmów zaradczych, upowszechnianie wyników tych badań i analiz oraz związaną z nimi wymianę informacji.

Także w przypadku tego poddziałania władze wojewódzkie wskazują instytucję pośredniczącą II stopnia. Łącznie na jego realizację we wszystkich województwach przeznaczono kwotę ponad 317,5 mln euro.

Działanie 8.2 Transfer wiedzy

Celem wdrażania działania, zapisanym w Szczegółowym Opisie Priorytetów PO KL, jest „zwiększenie transferu wiedzy i wzmocnienie powiązań sfery B+R z przedsiębiorstwami, służące rozwojowi gospodarczemu regionów”.

W trybie konkursowym wdrażane będzie poddziałanie 8.2.1, w którym projektodawcami mogą być wszystkie podmioty.

Poddziałanie 8.2.1 Wsparcie dla współpracy sfery nauki i przedsiębiorstw

Zgodnie z zapisami Szczegółowego Opisu Priorytetów PO KL grupami docelowymi poddziałania są przedsiębiorcy, pracownicy przedsiębiorstw, uczelni, jednostki naukowe i naukowo-badawcze, ich pracownicy oraz doktoranci, absolwenci (w okresie dwunastu miesięcy od daty ukończenia studiów) i studenci.

W ramach poddziałania możliwa jest realizacja projektów obejmujących organizację staży i szkoleń praktycznych dla pracowników przedsiębiorstw w jednostkach naukowych oraz pracowników naukowych (uczelni i innych jednostek naukowych) w przedsiębiorstwach. Projekty mogą także obejmować promocję idei przedsiębiorczości akademickiej w celu komercjalizacji wiedzy i umiejętności zespołu działającego na uczelni lub w przemyśle oraz szkolenia i doradztwo dla pracowników uczelni i jednostek naukowych, doktorantów, studentów i absolwentów uczelni zamierzających rozpocząć własną działalność gospodarczą typu *spin off* lub *spin out*.

Identycznie jak w przypadku omówionych wcześniej poddziałań działania 8.1, także tutaj władze wojewódzkie wskazują instytucję pośredniczącą II stopnia. Łącznie na jego realizację we wszystkich województwach przeznaczono kwotę ponad 127 mln euro.

PRIORYTET IX PO KL ROZWÓJ WYKSZTAŁCENIA I KOMPETENCJI W REGIONACH

Priorytet ma być wdrażany w celu zmniejszenia nierówności w upowszechnieniu edukacji, szczególnie pomiędzy obszarami wiejskimi i miejskimi, zmniejszenia nierówności w jakości usług edukacyjnych, szczególnie pomiędzy obszarami wiejskimi i miejskimi (w zakresie kształcenia ogólnego), podniesienia atrakcyjności i jakości kształcenia zawodowego oraz wzmocnienia rozwoju zawodowego i podnoszenia kwalifikacji nauczycieli, szczególnie na obszarach wiejskich.

Organizacje pozarządowe mogą ubiegać się o dofinansowanie swoich projektów w ramach wszystkich pięciu działań tego priorytetu.

Działanie 9.1 Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty

Celem działania jest tworzenie warunków równych szans edukacyjnych poprzez udzielenie wsparcia na rzecz instytucji systemu oświaty oraz osób napotykających bariery o charakterze środowiskowym, ekonomicznym, geograficznym i zdrowotnym utrudniające lub uniemożliwiające dostęp do usług edukacyjnych, a także wzmocnienie atrakcyjności i podniesienie jakości oferty edukacyjnej instytucji systemu oświaty realizujących kształcenie w formach szkolnych (z wyłączeniem kształcenia osób dorosłych) ukierunkowane na rozwój kluczowych kompetencji oraz wzmocnienie zdolności uczniów do przyszłego zatrudnienia.

Dwa z trzech poddziałań będą wdrażane w trybie konkursowym i zgodnie z zapisami Szczegółowego Opisu Priorytetów PO KL wszystkie podmioty, w tym organizacje pozarządowe, mogą składać wnioski o dofinansowanie ich projektów.

Poddziałanie 9.1.1 Zmniejszanie nierówności w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej

Projekty realizowane w ramach tego poddziałania mogą być kierowane do dzieci w wieku przedszkolnym (3-5 lat) i ich rodziców. Beneficjentami końcowymi mogą być także istniejące przedszkola.

Projekty te mogą polegać na tworzeniu ośrodków wychowania przedszkolnego (w tym również realizacji alternatywnych form wychowania przedszkolnego) na obszarach i w środowiskach o niskim stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej, a w szczególności na obszarach wiejskich. Mogą to być także projekty przewidujące wsparcie istniejących przedszkoli, przyczyniające się do zwiększonego uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym np. poprzez dłuższe godziny pracy przedszkoli, uruchomienie dodatkowego naboru dzieci, zatrudnienie personelu. Trzecim przewidzianym typem projektu jest opracowanie i realizacja kampanii informacyjnych promujących edukację przedszkolną.

Instytucjami pośredniczącymi II stopnia są instytucje wskazane przez władze poszczególnych województw. Łącznie, w skali całego kraju, przewidziane wsparcie finansowe wyniesie zgodnie z zapisami Szczegółowego Opisu Priorytetów PO KL ponad 243 mln euro.

Poddziałanie 9.1.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych

Jako grupy docelowe poddziałania Szczegółowy Opis Priorytetów PO KL wymienia szkoły (instytucje i kadre) realizujące kształcenie ogólne i ich organy prowadzące; poradnie psychologiczno-pedagogiczne; uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych i policealnych prowadzących kształcenie ogólne oraz osoby, które przedwcześnie opuściły system oświaty.

W ramach poddziałania można realizować projekty polegające na wdrażaniu programów rozwojowych szkół i placówek oświatowych prowadzących kształcenie ogólne, ukierunkowane na wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów i zmniejszanie dysproporcji w ich osiągnięciach edukacyjnych oraz podnoszenie jakości procesu kształcenia. Programy te mogą w szczególności obejmować: dodatkowe zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze oraz specjalistyczne, służące wyrównywaniu dysproporcji edukacyjnych w trakcie procesu kształcenia; doradztwo i opiekę pedagogiczno-psychologiczną dla uczniów wykazujących problemy w nauce lub z innych przyczyn zagrożonych przedwczesnym wypadnięciem z systemu oświaty; programy skierowane do dzieci i młodzieży, które znajdują się poza systemem szkolnictwa podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego umożliwiające ukończenie danego etapu kształcenia oraz kontynuację nauki; dodatkowe zajęcia (pozalekcyjne i pozaszkolne) dla uczniów, ukierunkowane na rozwój kompetencji kluczowych; rozszerzanie oferty szkół o zagadnienia związane z poradnictwem i doradztwem edukacyjno-zawodowym, informowaniem uczniów o korzyściach płynących z wyboru danej ścieżki edukacyjnej oraz możliwościach dalszego kształcenia w kontekście uwarunkowań lokalnego i regionalnego rynku pracy (szkolne ośrodki kariery); wdrożenie nowych, innowacyjnych form nauczania i oceniania cechujących się wyższą skutecznością niż formy tradycyjne; wdrażanie programów i narzędzi efektywnego zarządzania placówką oświatową przyczyniających się do poprawy jakości nauczania.

Podobnie jak przy wcześniej omawianym poddziałaniu, instytucjami pośredniczącymi II stopnia są instytucje wskazane przez władze poszczególnych województw. Łączne wsparcie finansowe przewidziane na to poddziałanie wyniesie zgodnie z zapisami Szczegółowego Opisu Priorytetów PO KL blisko 481,5 mln euro.

Działanie 9.2 Podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego

Zgodnie ze Szczegółowym Opiszem Priorytetów PO KL celem realizacji działania 9.2 jest „wzmocnienie atrakcyjności i podniesienie jakości oferty edukacyjnej szkół i pla-

cówek oświatowych prowadzących kształcenie zawodowe (z wyłączeniem kształcenia osób dorosłych), służące podniesieniu zdolności uczniów do przyszłego zatrudnienia”.

Całe to działanie wdrażane będzie w trybie konkursowym, a beneficjentami mogą być wszystkie podmioty, a więc także organizacje pozarządowe. Instytucjami pośredniczącymi II stopnia są instytucje wskazane przez władze poszczególnych województw. Na realizację tego działania przewidziano alokację środków w wysokości ponad 515,5 mln euro.

Grupami docelowymi projektów mogą być m.in. uczniowie i słuchacze szkół i placówek oświatowych prowadzących kształcenie zawodowe (z wyłączeniem osób dorosłych), szkoły i placówki (instytucje i kadra pedagogiczna) prowadzące kształcenie zawodowe (z wyłączeniem szkół dla dorosłych), partnerzy społeczno-gospodarczy oraz pracodawcy.

Projekty te mogą polegać na diagnozowaniu potrzeb edukacyjnych w obszarze szkolnictwa zawodowego zgodnie z potrzebami lokalnego i regionalnego rynku pracy oraz wdrażaniu programów rozwojowych szkół i placówek oświatowych prowadzących kształcenie zawodowe ukierunkowane na zmniejszanie dysproporcji w osiągnięciach uczniów w trakcie procesu kształcenia oraz podnoszenie jakości procesu kształcenia.

Programy te mogą obejmować w szczególności: dodatkowe zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze oraz specjalistyczne, służące wyrównywaniu dysproporcji edukacyjnych w trakcie procesu kształcenia; doradztwo i opiekę pedagogiczno-psychologiczną dla uczniów wykazujących problemy w nauce lub z innych przyczyn zagrożonych przedwczesnym wypadnięciem z systemu szkolnictwa; dodatkowe zajęcia (pozalekcyjne i pozaszkolne) dla uczniów ukierunkowane na rozwój kompetencji kluczowych; efektywne programy doradztwa edukacyjno-zawodowego; modernizację oferty kształcenia zawodowego i dostosowanie jej do potrzeb lokalnego i regionalnego rynku pracy (wprowadzanie nowych kierunków kształcenia, modyfikacja programów nauczania na kierunkach istniejących); współpracę szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe z pracodawcami i instytucjami rynku pracy służącą podnoszeniu kwalifikacji zawodowych uczniów jako przyszłych absolwentów i wzmacnianie ich zdolności do zatrudnienia; wyposażenie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe w nowoczesne materiały dydaktyczne (w tym podręczniki szkolne) zapewniające wysoką jakość kształcenia; wdrożenie nowych, innowacyjnych form nauczania i oceniania cechujących się wyższą skutecznością niż formy tradycyjne; wdrażanie programów i narzędzi efektywnego zarządzania placówką oświatową przyczyniających się do poprawy jakości nauczania.

Działanie 9.3 Upowszechnienie formalnego kształcenia ustawicznego

Celem wdrażania działania jest „zwiększenie uczestnictwa osób dorosłych w kształceniu ustawicznym w formach szkolnych poprzez podniesienie jego jakości i dostępności oraz zwiększenie znaczenia kształcenia ustawicznego jako czynnika oddziałującego na sytuację na rynku pracy”.

Podobnie jak działanie 9.2, także to działanie w całości wdrażane jest w trybie konkursowym, a instytucje pośredniczące II stopnia zależą od wskazania władz wojewódzkich. Na realizację działania 9.3 przeznaczone ma być kwota blisko 185 mln euro.

Jako grupy docelowe wsparcia świadczonego w tym działaniu wymienione zostały m.in. osoby w wieku 25 – 64 lat (oraz osoby nieuczące się w wieku 18 – 24 lat), zgłaszające z własnej inicjatywy chęć kształcenia formalnego (podnoszenia, uzupełniania kwalifikacji lub ich formalnego potwierdzenia); placówki kształcenia ustawicznego, praktycznego i doskonalenia zawodowego prowadzące formalne kształcenie ustawiczne, partnerzy społeczno-gospodarczy oraz pracodawcy.

Na liście typów projektów, które mogą uzyskać dofinansowanie w ramach działania 9.3, w Szczegółowym Opisie Priorytetów PO KL wymieniono kampanie informacyjne w zakresie korzyści płynących z formalnego podwyższania lub uzupełniania posiadanych kwalifikacji oraz potrzeb regionalnego lub lokalnego rynku pracy w tym zakresie. Wsparciem mogą być objęte także programy formalnego kształcenia ustawicznego, skierowane do osób dorosłych zainteresowanych uzupełnieniem lub podwyższeniem swojego wykształcenia oraz kwalifikacji ogólnych i zawodowych, a także programy formalnego potwierdzania tych kwalifikacji zdobytych w sposób pozaformalny i nieformalny. Projekty mogą także obejmować usługi doradcze w zakresie wyboru ścieżki kształcenia formalnego (lub uzupełniania wykształcenia i kwalifikacji formalnych) w kontekście potrzeb regionalnego lub lokalnego rynku pracy oraz wsparcie dla placówek kształcenia ustawicznego, praktycznego i doskonalenia zawodowego w zakresie kształcenia formalnego.

Działanie 9.4 Wysoko wykwalifikowane kadry systemu oświaty

Celem działania zapisanym w Szczegółowym Opisie Priorytetów PO KL jest „dostosowanie kwalifikacji nauczycieli, instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz kadr administracyjnych instytucji systemu oświaty do wymogów związanych ze strategicznymi kierunkami rozwoju regionów, zmianą kierunków kształcenia, zapotrzebowaniem na nowe kwalifikacje oraz zmieniająca się sytuacją demograficzną w systemie oświaty”.

Także to działanie w całości wdrażane jest w trybie konkursowym, a instytucje pośredniczące II stopnia są wskazywane przez władze wojewódzkie. Na jego realizację przeznaczona ma być kwota blisko 96,9 mln euro.

Projekty realizowane w ramach tego działania mogą być kierowane do nauczycieli i pracowników dydaktycznych szkół i placówek oświatowych oraz kadry administracyjnej i zarządzającej oświatą. Wsparcie mogą uzyskać projekty polegające na organizacji studiów podyplomowych i kursów doskonalących dla nauczycieli w zakresie zgodnym z lokalną i regionalną polityką edukacyjną; studiów podyplomowych, kursów i szkoleń oraz innych form podwyższania kwalifikacji pracowników placówek kształcenia ustawicznego, praktycznego i doskonalenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, a także studiów wyższych dla nauczycieli zainteresowanych podwyższeniem lub uzupełnieniem posiadanego wykształcenia. Mogą to być ponadto projekty obejmujące studia podyplomowe i kursy doskonalące dla nauczycieli i pracowników administracji oświatowej w zakresie organizacji, zarządzania, finansowania oraz monitoringu działalności oświatowej, ale także realizację programów przekwalifikowania nauczycieli szkolnych w związku ze zmieniającą się sytuacją demograficzną w kierunku kształcenia ustawicznego.

Działanie 9.5 Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich

Celem działania jest „pobudzenie aktywności mieszkańców obszarów wiejskich na rzecz samoorganizacji i tworzenia lokalnych inicjatyw ukierunkowanych na rozwój edukacji i podnoszenia poziomu wykształcenia mieszkańców obszarów wiejskich”.

Grupę docelową działania tworzą mieszkańcy gmin wiejskich, miejsko-wiejskich oraz miast do 25 tys. mieszkańców, społeczności lokalne i podmioty działające na obszarach wiejskich na rzecz edukacji na tych obszarach i podnoszenia poziomu wykształcenia ich mieszkańców.

W ramach tego działania możliwe jest realizowanie projektów przyczyniających się do podnoszenia poziomu wykształcenia i kwalifikacji mieszkańców obszarów wiejskich oraz rozwoju usług edukacyjnych na tych obszarach, projektów polegających na tworzeniu i wsparciu działalności inicjatyw ukierunkowanych na pobudzenie świadomości środowisk lokalnych i ich zaangażowania w działania na rzecz rozwoju edukacji na terenach wiejskich i podnoszenia poziomu wykształcenia mieszkańców tych obszarów. Wsparcie mogą także uzyskać działania informacyjno-promocyjne, szkoleniowe, doradcze podnoszące świadomość mieszkańców w zakresie korzyści płynących z kształcenia i szkolenia.

Instytucja pośrednicząca II stopnia dla tego działania zależy od wskazania poszczególnych władz wojewódzkich. Na jego realizację przeznaczono kwotę 150 mln euro.

PROGRAM OPERACYJNY INNOWACYJNA GOSPODARKA (PO IG)

Celem głównym programu jest rozwój polskiej gospodarki w oparciu o innowacyjne przedsiębiorstwa. Zgodnie z zapisami PO IG cel ten ma zostać osiągnięty dzięki realizacji sześciu celów szczegółowych:

1. zwiększeniu innowacyjności przedsiębiorstw;
2. wzrostowi konkurencyjności polskiej nauki;
3. zwiększeniu roli nauki w rozwoju gospodarczym;
4. zwiększeniu udziału innowacyjnych produktów polskiej gospodarki w rynku międzynarodowym;
5. tworzeniu trwałych i lepszych miejsc pracy;
6. wzrostowi wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w gospodarce.

Program jest finansowany w 85% z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, w 15% z krajowych środków publicznych, a łącznie na jego realizację przeznaczone zostanie ponad 9,71 mld euro.

W ramach PO IG wyodrębniono dziewięć osi priorytetowych:

- Priorytet I Badania i rozwój nowoczesnych technologii;
- Priorytet II Infrastruktura sfery B+R;
- Priorytet III Kapitał dla innowacji;
- Priorytet IV Inwestycje w innowacyjne przedsięwzięcia;
- Priorytet V Dyfuzja innowacji;
- Priorytet VI Polska gospodarka na rynku międzynarodowym;
- Priorytet VII Społeczeństwo informacyjne – budowa elektronicznej administracji;
- Priorytet VIII Społeczeństwo informacyjne – zwiększanie innowacyjności gospodarki;
- Priorytet IX Pomoc techniczna.

Organizacje pozarządowe będą mogły ubiegać się o dofinansowanie swoich projektów w ramach pięciu z nich. Dodatkowo w jednym działaniu pierwszego priorytetu organizacja pozarządowa została wskazana jako realizator projektów indywidualnych⁵.

PRIORYTET I PO IG BADANIA I ROZWÓJ NOWOCZESNYCH TECHNOLOGII

Celem wdrażania pierwszego priorytetu jest zwiększenie znaczenia sektora nauki w gospodarce poprzez realizację prac B+R w kierunkach uznanych za priorytetowe dla rozwoju społeczno-gospodarczego kraju.

Jak już zaznaczono, w jednym z czterech działań tego priorytetu – w działaniu 1.2 – przewidziany jest udział organizacji pozarządowych.

⁵ Zgodnie z art. 28 ust 1 Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju projekty indywidualne to projekty o strategicznym znaczeniu dla realizacji programu, wskazywane przez instytucję zarządzającą zgodnie z kryteriami zatwierdzonymi przez Komitet Monitorujący.

Działanie 1.2 Wzmocnienie potencjału kadrowego nauki

Zgodnie z zapisami Szczegółowego Opisu Priorytetów PO IG celem działania jest „zachęcenie młodych ludzi do podjęcia kariery naukowej przy jednoczesnym stymulowaniu rozwoju jakościowego kadry naukowej, jak i współpracy międzynarodowej”.

W ramach działania mają być realizowane cztery rodzaje projektów indywidualnych – Fundacji na rzecz Nauki Polskiej, obejmujące konkursy na: projekty aplikacyjne realizowane przez studentów, absolwentów i doktorantów w dziedzinach mających znaczenie dla gospodarki; projekty, w których uczestniczą studenci, doktoranci i uczestnicy staży podoktorskich, zgodne z priorytetami wskazanymi w PO IG, realizowane w najlepszych zespołach badawczych w Polsce; projekty badawcze realizowane w trakcie studiów doktoranckich organizowanych przez polskie jednostki naukowe we współpracy z instytucjami zagranicznymi; projekty obejmujące zatrudnienie wybitnych uczonych z zagranicy w jednostkach naukowych mających siedzibę w Polsce, realizowane zgodnie z priorytetami wskazanymi w PO IG.

Na całe działanie 1.2 przeznaczonych ma zostać ponad 70 mln euro.

PRIORYTET III PO IG KAPITAŁ DLA INNOWACJI

Celem wdrażania trzeciego priorytetu jest zwiększenie liczby przedsiębiorstw działających na bazie innowacyjnych rozwiązań oraz zwiększenie dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania przedsięwzięć innowacyjnych. Organizacje pozarządowe mogą być projektodawcami w ramach dwóch z trzech działań wyodrębnionych w tym priorytecie.

Działanie 3.1 Inicjowanie działalności innowacyjnej

Celem działania jest zwiększenie liczby przedsiębiorstw działających w oparciu o innowacyjne rozwiązania. Wśród przykładowych rodzajów projektów wymieniono te „związane z poszukiwaniem i oceną innowacyjnych pomysłów potencjalnych przedsiębiorców, pracami przygotowawczymi mającymi na celu utworzenie nowego przedsiębiorstwa na bazie tego pomysłu (tzw. preinkubacja) oraz inwestycjami kapitałowymi w nowo powstałe przedsiębiorstwo”.

Organizacje pozarządowe nie są co prawda wprost wymienione wśród typów beneficjentów tego działania, jednak znalazły się tam „instytucje wspierające powstawanie innowacyjnych przedsiębiorstw, np. inkubatory, w tym przedsiębiorczości akademickiej, centra transferu technologii i innowacji, akceleratory technologii, parki naukowo-technologiczne”. Mogą one realizować swoje projekty, kierując je do nowo powstałych przedsiębiorstw z sektora MŚP (małych i średnich przedsiębiorstw).

Instytucją pośredniczącą II stopnia dla tego działania jest Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości. Łącznie na realizację tego działania przewidziano kwotę 340 mln euro.

Działanie 3.3 Tworzenie systemu ułatwiającego inwestowanie w MŚP

Zgodnie z zapisami Szczegółowego Opisu Priorytetów PO IG⁶ „celem działania jest aktywizacja rynku inwestorów prywatnych poprzez tworzenie dogodnych warunków inicjowania współpracy inwestorów prywatnych z przedsiębiorcami poszukującymi środków finansowych na realizację innowacyjnych przedsięwzięć”.

Także w tym działaniu organizacje pozarządowe nie zostały wprost wymienione jako potencjalni beneficjenci. Zapisy Szczegółowego Opisu Priorytetów PO IG przewidują, że projekty mogą składać m.in. „instytucje otoczenia biznesu (w tym istniejące i nowo tworzone sieci prywatnych inwestorów, podmioty świadczące usługi doradcze dla przedsiębiorstw)”.

Wśród przykładowych projektów, które mogą uzyskać wsparcie w ramach tego działania, wymieniono te, które obejmują: kształtowanie gotowości inwestycyjnej poprzez przygotowanie potencjalnych i obecnych przedsiębiorców do poszukiwania inwestorów oraz do właściwej prezentacji swojej oferty; zwiększanie świadomości nt. usług i korzyści oferowanych przez sieci inwestorów prywatnych, w tym sieci aniołów biznesu, poprzez działania informacyjne i promocyjne; usługi doradcze dla MŚP mające na celu przygotowanie przedsiębiorcy do pozyskania zewnętrznego finansowania o charakterze udziałowym; nawiązywanie współpracy pomiędzy działającymi sieciami inwestorów prywatnych, w tym sieciami aniołów biznesu, a m.in. inkubatorami przedsiębiorczości, jak również pomiędzy sieciami a funduszami kapitału podwyższonego ryzyka; powstawanie nowych i rozwój istniejących sieci inwestorów prywatnych, w tym sieci aniołów biznesu; organizację, rozwój i utrzymanie platform wymiany doświadczeń w zakresie potencjalnych inwestycji, przeznaczonych dla potencjalnych i obecnych inwestorów; tworzenie platform służących kojarzeniu inwestorów z przedsiębiorcami poszukującymi zewnętrznych źródeł finansowania o charakterze udziałowym; programy szkoleniowe, seminaria dla prywatnych inwestorów, w tym dla nowych aniołów biznesu, w zakresie dokonywania inwestycji w spółki przedsiębiorców, w szczególności inwestycji o charakterze udziałowym.

Wspomniane projekty mogą być kierowane do obecnych i potencjalnych przedsiębiorców oraz do sieci prywatnych inwestorów.

⁶ Podstawą niniejszego opracowania jest Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka zaakceptowany przez Instytucję Zarządzającą 7 lutego 2008 r.

Podobnie jak w działaniu 3.1, instytucją pośredniczącą II stopnia jest Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości. Łącznie na realizację tego działania przewidziano kwotę 50 mln euro.

PRIORYTET V PO IG DYFUZJA INNOWACJI

Celem wdrażania piątego priorytetu jest zapewnienie przedsiębiorcom wysokiej jakości usług i infrastruktury, służących wzmocnieniu oraz wykorzystaniu ich potencjału innowacyjnego, a także wzmocnienie pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw poprzez rozwój powiązań kooperacyjnych.

Organizacje pozarządowe mogą być projektodawcami w ramach trzech z czterech działań wyodrębnionych w tym priorytecie.

Działanie 5.2 Wspieranie instytucji otoczenia biznesu świadczących usługi proinnowacyjne oraz ich sieci o znaczeniu ponadregionalnym

Celem działania jest „ułatwienie przedsiębiorcom na terenie całego kraju dostępu do kompleksowych, wysokiej jakości usług biznesowych niezbędnych z punktu widzenia prowadzenia działalności innowacyjnej”.

Także w tym działaniu organizacje nie zostały wprost wskazane na liście potencjalnych projektodawców, ale wymieniono na niej ponownie instytucje otoczenia biznesu działające w sieciach oraz sieci (instytucji otoczenia biznesu), a organizacje pozarządowe nierzadko się do nich zaliczają ze względu na obszar swojego działania.

W ramach działania 5.2 PO IG wsparcie będą mogły uzyskać projekty obejmujące przygotowanie i rozwój pakietu usług o charakterze proinnowacyjnym, służących podniesieniu innowacyjności przedsiębiorstw działających na terenie Polski; dofinansowanie świadczenia tych usług dla przedsiębiorców; dofinansowanie funkcjonowania instytucji należących do sieci (instytucji otoczenia biznesu) oraz instytucji o zasięgu ogólnokrajowym świadczących usługi proinnowacyjne oraz dofinansowanie wspólnych przedsięwzięć podejmowanych przez instytucje skupione w sieci. Możliwe jest także dofinansowanie budowy i rozwoju systemu informatycznego zawierającego informacje o innowacjach, obsługującego jednostkę koordynującą działalność sieci.

Grupę docelową działania 5.2, zgodnie z zapisami Szczegółowego Opisu Priorytetów PO IG stanowią przedsiębiorcy.

Instytucją pośredniczącą II stopnia jest Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości. Łącznie na realizację działania 5.2 przewidziano kwotę 65,7 mln euro⁷.

⁷ Trzeba jednak zaznaczyć, że kwota ta obejmuje nie tylko alokacje na projekty wyłaniane w trybie konkursowym, ale także projekt systemowy (PARP) oraz projekty indywidualne Instytutu Wzornictwa Przemysłowego i Fundacji Akademickich Inkubatorów Przedsiębiorczości.

Działanie 5.3 Wspieranie ośrodków innowacyjności

Zgodnie z zapisami Szczegółowego Opisu Priorytetów PO IG działanie to „polega na wsparciu powstawania oraz rozwoju ośrodków zlokalizowanych na obszarach o wysokim potencjale rozwoju”. Wsparcie dla tych ośrodków ma zapewnić dostęp do kompleksowych usług zarówno przedsiębiorcom dążącym do wprowadzenia nowych rozwiązań, jak i naukowcom pragnącym rozpocząć działalność gospodarczą.

Także tutaj nie wymieniono wprost organizacji pozarządowych jako beneficjentów. Jako potencjalnych projektodawców wskazano jednak „wysoko wyspecjalizowane instytucje otoczenia biznesu, świadczące usługi o wysokim potencjale rynkowo-technologicznym, w tym podmioty zarządzające parkami naukowo-technologicznymi, inkubatorami technologii, centrami zaawansowanych technologii, centrami produktywności, innymi ośrodkami specjalistycznych usług dla przedsiębiorców”.

Jako przykłady wymieniono kompleksowe projekty obejmujące: doradztwo w zakresie przygotowania strategii rozwoju ośrodka uwzględniającej potrzeby przedsiębiorców; kształtowanie postaw innowacyjnych; doradztwo oraz promocję wynikające z realizowanej strategii rozwoju ośrodka; inwestycje wynikające z realizowanej strategii rozwoju ośrodka w zakresie rozbudowy lub modernizacji istniejącej infrastruktury technicznej; działania promocyjne wynikające z realizowanej strategii rozwoju ośrodka w zakresie promocji usług instytucji proinnowacyjnego otoczenia biznesu w środowisku lokalnym, regionalnym i międzynarodowym, przede wszystkim poprzez przygotowanie materiałów audiowizualnych i prezentacji w mediach, organizację seminariów i konferencji.

Identyfikacja jak w poprzednio omawianym działaniu, także tu grupę docelową zgodnie z zapisami Szczegółowego Opisu Priorytetów PO IG stanowią przedsiębiorcy.

W przypadku działania 5.3 instytucją pośredniczącą II stopnia jest Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych S.A. Łącznie na jego realizację przewidziano kwotę blisko 190 mln euro. Od razu należy jednak zaznaczyć, że zgodnie ze Szczegółowym Opiszem Priorytetów PO IG wdrażanie tego działania ma się odbywać wyłącznie poprzez realizację projektów indywidualnych. W zweryfikowanej wersji Indykatywnego Wykazu Indywidualnych Projektów Kluczowych PO IG z 1 lutego 2008 r. wśród projektów przeznaczonych do realizacji (na liście projektów podstawowych) w ramach całej piątej osi priorytetowej znajdują się obecnie dwa projekty organizacji pozarządowej⁸.

⁸ Lista projektów indywidualnych sporządzana jest dla całej osi priorytetowej, bez podziału na działania.

Działanie 5.4 Zarządzanie własnością intelektualną

Celem realizacji działania 5.4 jest „poprawa efektywności funkcjonowania rynku innowacji i przepływu rozwiązań innowacyjnych, poprzez upowszechnianie stosowania prawa własności intelektualnej, w szczególności poprzez uzyskiwanie ochrony praw własności przemysłowej”.

Podobnie jak w poprzednio omawianych działaniach piątego priorytetu, także w tym wypadku potencjalnymi beneficjentami (projektodawcami) mogą być instytucje otoczenia biznesu. Mogą one realizować projekty dotyczące upowszechnienia wiedzy na temat korzyści wynikających z ochrony własności intelektualnej w przedsiębiorstwach, w tym działania promocyjne i informacyjne mające na celu wzrost wiedzy przedsiębiorców o korzyściach płynących z ochrony własności intelektualnej, a także informacyjne dotyczące metod i możliwości ochrony własności intelektualnej.

Grupę docelową dla projektów realizowanych w ramach działania 5.4 mogą stanowić przedsiębiorcy i zainteresowane osoby fizyczne (wynalazcy).

W przypadku wspomnianych typów projektów instytucją pośredniczącą II stopnia jest Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości. Łącznie na realizację całego działania (razem z projektem systemowym PARP) w latach 2007-2013 przewidziano kwotę 39 mln euro.

PRIORYTET VI PO IG POLSKA GOSPODARKA NA RYNKU MIĘDZYNARODOWYM

Celem wdrażania szóstego priorytetu jest „poprawa wizerunku Polski jako atrakcyjnego partnera gospodarczego, miejsca nawiązywania wartościowych kontaktów handlowych, lokowania inwestycji, prowadzenia działalności gospodarczej oraz rozwoju usług turystycznych”.

Organizacje pozarządowe mogą być projektodawcami w ramach dwóch z pięciu działań wyodrębnionych w tym priorytecie.

Działanie 6.1 Paszport do eksportu

Celem działania jest „wzmocnienie pozycji polskiej gospodarki poprzez promocję Polski jako atrakcyjnego partnera gospodarczego i miejsca nawiązywania wartościowych kontaktów handlowych, a także zwiększenie wielkości polskiego eksportu i sprzedaży na Jednolitym Rynku Europejskim oraz zwiększenie liczby firm prowadzących działalność eksportową i sprzedaż na Jednolitym Rynku Europejskim”.

Potencjalnie projektodawcami w tym działaniu mogą być instytucje regionalne wybrane w konkursach. Zapisy Szczegółowego Opisu Priorytetów PO IG przewidują, że będą one mogły realizować program „Paszport do eksportu”, oferujący pakiet

usług dla przedsiębiorców: obowiązkowe doradztwo obejmujące do 40 godzin nieodpłatnego konsultingu dla jednego przedsiębiorcy oraz do wyboru co najmniej jeden z następujących instrumentów: udział w imprezach targowo-wystawienniczych w charakterze wystawcy; udział w branżowych misjach gospodarczych za granicą mających na celu wyszukiwanie i dobór partnerów na rynkach docelowych oraz uzyskanie niezbędnych dokumentów uprawniających do wprowadzenia towarów lub usług na wybrany rynek zagraniczny.

Odbiorcami wsparcia świadczonego w ramach działania 6.1 mogą być mikro-, mali i średni przedsiębiorcy.

Institucją pośredniczącą II stopnia w tym działaniu jest Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych S.A. Łącznie na jego realizację przewidziano kwotę ponad 91,8 mln euro.

Działanie 6.4 Inwestycje w produkty turystyczne o znaczeniu ponadregionalnym

Celem działania 6.4 jest „wsparcie inwestycji dla stworzenia konkurencyjnych i innowacyjnych produktów turystycznych o charakterze ponadregionalnym”.

W tym działaniu na liście potencjalnych beneficjentów (projektodawców) znajdują się m.in. „instytucje otoczenia biznesu, w tym organizacje pozarządowe, izby gospodarcze oraz inne fundacje i stowarzyszenia działające na rzecz sektora turystycznego, spółki niedziałające dla zysku”.

Szczegółowy Opis Priorytetów PO IG przewiduje, że w ramach działania wspierane będą projekty indywidualne, polegające na wsparciu produktów turystycznych związanych z realizacją EURO 2012, a także w zakresie obiektów stanowiących wyjątkowe atrakcje turystyczne. Projekty te mogą obejmować również działania promocyjne, ściśle związane z realizowanymi inwestycjami. Grupę docelową tego działania stanowią polscy i zagraniczni turyści.

Institucją pośredniczącą II stopnia w tym działaniu jest Polska Organizacja Turystyczna. Łącznie na jego realizację przewidziano kwotę ponad 138 mln euro. Trzeba jednak zaznaczyć, że zgodnie ze Szczegółowym Opiszem Priorytetów PO IG wdrażanie tego działania ma się odbywać wyłącznie poprzez realizację projektów indywidualnych. W Indykatorywnym Wykazie Indywidualnych Projektów Kluczowych dla PO IG z 1 lutego 2008 r. wśród projektów przeznaczonych do realizacji w ramach całej szóstej osi priorytetowej nie znajduje się żaden projekt organizacji pozarządowej.

PRIORYTET VII PO IG SPOŁECZEŃSTWO INFORMACYJNE – BUDOWA ELEKTRONICZNEJ ADMINISTRACJI

Celem wdrażania siódmego priorytetu jest „poprawa warunków prowadzenia działalności gospodarczej poprzez zwiększenie dostępności zasobów informacyjnych administracji publicznej oraz usług publicznych w formie cyfrowej dla obywateli i przedsiębiorców”.

W ramach tego priorytetu wyodrębniono tylko jedno działanie i założono, że organizacje pozarządowe będą mogły być projektodawcami.

Działanie 7.1 Społeczeństwo informacyjne – budowa elektronicznej administracji

Zgodnie z zapisami Szczegółowego Opisu Priorytetów PO IG celem udzielanego wsparcia ma być utworzenie rozległej, ogólnokrajowej infrastruktury teleinformatycznej, umożliwiającej przesyłanie danych pomiędzy poszczególnymi platformami usług elektronicznych, portalami dziedzinowymi, rejestrami elektronicznymi i samymi urzędami, stanowiącej niezbędne zaplecze dla elektronicznych usług publicznych świadczonych dla przedsiębiorców (*back-office*). Infrastruktura ta ma wspomagać działania zarówno administracji rządowej, jak i samorządowej.

Na liście potencjalnych beneficjentów znalazły się m.in. konsorcja instytucji administracji publicznej z przedsiębiorstwami, organizacjami pozarządowymi lub jednostkami badawczo-rozwojowymi.

Konsorcja te będą mogły realizować projekty obejmujące przystosowanie infrastruktury teleinformatycznej (obejmującej administrację wszystkich szczebli), umożliwiającej wymianę danych pomiędzy dziedzinowymi platformami e-usług, rejestrami elektronicznymi i urzędami; budowę lub rozbudowę systemów informatycznych administracji publicznej wspomagających zarządzanie w sektorze publicznym; wdrażanie elektronicznego obiegu spraw i dokumentów; informatyzację rejestrów państwowych oraz zapewnienie dostępu do elektronicznych rejestrów; wdrażanie elektronicznego podpisu i systemu elektronicznych tożsamości (eID) oraz rozbudowę centralnej platformy usług elektronicznych. Mogą także realizować projekty przewidujące budowę dziedzinowych platform e-usług na potrzeby obsługi przedsiębiorców oraz obywateli w obszarach kluczowych dla działalności gospodarczej oraz usług administracji dla obywateli; integrację platform dziedzinowych na centralnej platformie umożliwiającej świadczenie e-usług; budowę wielokanałowych platform transakcyjnych umożliwiających wnoszenie opłat administracyjnych, a także świadczenie usług pomocniczych wspierających wymianę towarów i usług oraz udostępnianie i upowszechnianie standardów elektronicznego komunikowania się pomiędzy przedsiębiorstwami, oraz w obszarze administracja – przedsiębiorstwo oraz administracja – obywatel (projekty szkoleniowe).

Instytucją pośredniczącą II stopnia w tym działaniu jest Władza Wdrażająca Programy Europejskie. Łącznie na jego realizację przewidziano w latach 2007-2013 kwotę ponad 788 mln euro. Trzeba jednak zaznaczyć, że zgodnie ze Szczegółowym Opisem Priorytetów PO IG wdrażanie tego działania ma się ponownie odbywać wyłącznie poprzez realizację projektów indywidualnych. W Indykatorywnym Wykazie Indywidualnych Projektów Kluczowych dla PO IG z 1 lutego 2008 r. wśród projektów przeznaczonych do realizacji w ramach całej siódmej osi priorytetowej nie znajduje się żaden projekt organizacji pozarządowej.

PRIORYTET VIII PO IG SPOŁECZEŃSTWO INFORMACYJNE – ZWIĘKSZANIE INNOWACYJNOŚCI GOSPODARKI

Celem wdrażania priorytetu jest „stymulowanie rozwoju gospodarki elektronicznej poprzez wspieranie tworzenia nowych, innowacyjnych e-usług, innowacyjnych rozwiązań elektronicznego biznesu oraz zmniejszanie technologicznych, ekonomicznych i mentalnych barier wykorzystywania e-usług w społeczeństwie”.

Organizacje pozarządowe wymienione zostały na liście potencjalnych typów beneficjentów w dwóch z czterech działań tego priorytetu.

Działanie 8.3 Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu – eInclusion

Celem działania jest „zapewnienie dostępu do internetu dla osób zagrożonych wykluczeniem cyfrowym z powodu trudnej sytuacji materialnej lub niepełnosprawności”. Ponownie jednym z typów beneficjentów wymienionych w Szczegółowym Opisie Priorytetów PO IG są konsorcja jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi.

Mogą one uzyskać wsparcie na realizację projektów, które składają się z: dotacji całkowicie lub częściowo pokrywających koszty dostępu do internetu w gospodarstwach domowych na obszarze objętym projektem (maks. przez okres 3 lat); pokrycia kosztów dostarczenia, instalacji oraz serwisowania sprzętu komputerowego i/lub niezbędnego oprogramowania w gospodarstwach domowych wskazanych przez projektodawcę; zakupu usługi przeprowadzenia szkoleń z zakresu obsługi komputera oraz korzystania z internetu dla użytkowników końcowych projektu; dofinansowania kosztów operacyjnych oraz kosztów zatrudnienia i szkolenia pracowników jednostki samorządu terytorialnego i/lub organizacji pozarządowej uczestniczącej w konsorcjum, którzy będą odpowiedzialni za realizację działania; dofinansowania promocji projektu na obszarze objętym projektem.

Odbiorcami tego rodzaju wsparcia w świetle zapisów Szczegółowego Opisu Priorytetów PO IG mają być gospodarstwa domowe, spełniające kryterium dochodowe

upoważniające do otrzymania wsparcia w ramach systemu pomocy społecznej albo w ramach systemu świadczeń rodzinnych. Grupę docelową mogą także tworzyć dzieci i młodzież ucząca się z rodzin w trudnej sytuacji materialnej i społecznej uprawniającej do uzyskania stypendiów socjalnych, typowana do otrzymania wsparcia we współpracy ze szkołą i/lub ośrodkami pomocy społecznej, a także osoby niepełnosprawne ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności lub z orzeczeniem równoważnym.

Instytucją pośredniczącą II stopnia w tym działaniu jest Władza Wdrażająca Programy Europejskie. Łącznie na jego realizację przewidziano w latach 2007-2013 kwotę ponad 364,4 mln euro.

Działanie 8.4 Zapewnienie dostępu do Internetu na etapie „ostatniej mili”

Celem działania jest „stworzenie możliwości bezpośredniego dostarczania usługi szerokopasmowego dostępu do internetu tzw. ostatniej mili dla użytkowników końcowych (dostarczanie internetu bezpośrednio do użytkownika) poprzez wsparcie mikro-, małych i średnich przedsiębiorców zamierzających dostarczać tę usługę na obszarach, na których prowadzenie tej działalności na zasadach rynkowych jest nieopłacalne finansowo”.

Jednym z typów beneficjentów wymienionych w Szczegółowym Opisie Priorytetów PO IG są organizacje pozarządowe non profit. Mogą one uzyskać wsparcie na realizację projektów polegających na dofinansowaniu budowy i utrzymaniu dedykowanej infrastruktury teleinformatycznej stworzonej pomiędzy najbliższym lub najbardziej efektywnym punktem dystrybucji internetu a użytkownikiem (-ami) końcowym (-i), przy czym na obszarze gminy może być realizowany więcej niż jeden projekt tego typu.

Odbiorcami tego rodzaju wsparcia w świetle zapisów Szczegółowego Opisu Priorytetów PO IG mają być społeczności lokalne.

Instytucją Pośredniczącą II stopnia w tym działaniu jest ponownie Władza Wdrażająca Programy Europejskie. Łącznie na jego realizację przewidziano w latach 2007-2013 kwotę 200 mln euro.

PROGRAM OPERACYJNY INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO (PO IŚ)

Celem programu jest poprawa atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej.

Program jest finansowany w 74,2% ze środków unijnych (Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego), a w 25,8% z krajowych środków publicznych. Łącznie na realizację PO IS przeznaczone zostanie 37,6 mld euro.

W ramach PO IG wyodrębniono piętnaście osi priorytetowych:

Oś priorytetowa I Gospodarka wodno-ściekowa;

Oś priorytetowa II Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi

Oś priorytetowa III Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska;

Oś priorytetowa IV Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska;

Oś priorytetowa V Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych;

Oś priorytetowa VI Drogowa i lotnicza sieć TEN-T;

Oś priorytetowa VII Transport przyjazny środowisku

Oś priorytetowa VIII Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe;

Oś priorytetowa IX Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku i efektywność energetyczna;

Oś priorytetowa X Bezpieczeństwo energetyczne, w tym dywersyfikacja źródeł energii

Oś priorytetowa XI Kultura i dziedzictwo kulturowe;

Oś priorytetowa XII Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia;

Oś priorytetowa XIII Infrastruktura szkolnictwa wyższego;

Oś priorytetowa XIV Pomoc techniczna – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego;

Oś priorytetowa XV Pomoc techniczna – Fundusz Spójności.

Organizacje pozarządowe będą mogły być ubiegać się o dofinansowanie swoich projektów w ramach pięciu osi.

OŚ PRIORYTETOWA V PO IS OCHRONA PRZYRODY I KSZTAŁTOWANIE POSTAW EKOLOGICZNYCH

Głównym celem tej osi priorytetowej jest ograniczenie degradacji środowiska naturalnego oraz strat jego zasobów i zmniejszenia różnorodności biologicznej.

Cele szczegółowe to:

- przywracanie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych (ekosystemów) i ostoi gatunków na obszarach chronionych wraz z zachowaniem zagrożonych wyginięciem gatunków oraz różnorodności genetycznej roślin, zwierząt i grzybów;
- przywrócenie drożności korytarzy ekologicznych umożliwiających przemieszczanie się zwierząt i funkcjonowanie populacji w skali kraju;
- wsparcie procesu opracowania planów ochrony dla obszarów chronionych;
- zwiększenie świadomości w zakresie potrzeby i właściwych metod ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu.

Organizacje pozarządowe mogą być projektodawcami w ramach wszystkich czterech działań wyodrębnionych w tej osi priorytetowej. Łącznie na realizację całego priorytetu w latach 2007-2013 ma być przeznaczony 105 mln euro.

Działanie 5.1 Wspieranie kompleksowych projektów z zakresu ochrony siedlisk przyrodniczych na obszarach chronionych oraz zachowanie różnorodności gatunkowej

Celem działania zgodnie ze Szczegółowym Opiszem Priorytetów PO IŚ⁹ jest „przywracanie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych (ekosystemów) i ostoi gatunków na obszarach chronionych wraz z zachowaniem zagrożonych wyginięciem gatunków oraz różnorodności genetycznej roślin, zwierząt i grzybów”. Organizacje pozarządowe zostały wprost wymienione na liście potencjalnych typów beneficjentów tego działania.

Na liście przykładowych rodzajów projektów znajdują się planowanie, ochrona i odbudowa zdegradowanych siedlisk lądowych i wodnych (w tym morskich), usuwanie i ograniczanie niekorzystnych wpływów inwazyjnych gatunków obcych oraz kształtowanie strefy ekotonów na granicy siedlisk leśnych i nieleśnych. Ponadto finansowanie mogą uzyskać projekty obejmujące usuwanie nalotu roślinności drzewiastej i krzewiastej na siedliskach nieleśnych; przywracanie właściwych stosunków wodnych siedlisk wodno-błotnych; wykup gruntów kluczowych dla ochrony przyrody i ich denaturalizację; zachowanie i poprawę różnorodności biologicznej na terenach niezurbanizowanych; ochronę *ex situ* i *in situ* gatunków chronionych i gatunków o zagrożonych pulach genowych; reintrodukcję gatunków oraz realizację programów ochrony puli genowej krajowych gatunków drzew leśnych, selekcji i testowania potomstwa.

Wsparciem mogą być także objęte projekty przewidujące budowę lub modernizację małej infrastruktury służącej udostępnianiu dla turystów obszarów chronionych oraz ich ochronę przed nadmierną presją turystów, budowę centrów przetrzymywania gatunków CITES i ośrodków rehabilitacji zwierząt oraz budowę lub rozbudowę obiektów dla zwierząt i roślin w ogrodach zoologicznych lub w ogrodach botanicznych w ramach krajowych programów ochrony gatunków zagrożonych.

Zgodnie z zapisami Szczegółowego Opisu Priorytetów PO IŚ minimalna wartość projektu wynosi 400 tys. zł (w przypadku przejść dla dużych i średnich ssaków 2 mln), a dofinansowanie wynosi maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków. Instytucją pośredniczącą II stopnia dla tego działania jest Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych. Łącznie na realizację działania 5.1 przewidziano w latach 2007-2013 58,82 mln euro. Projekty realizowane w ramach tego działania w całości mają być wybierane w trybie konkursowym.

⁹ Podstawą niniejszego opracowania jest Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko zaakceptowany przez Instytucję Zarządzającą 25 stycznia 2008 r.

Działanie 5.2 Zwiększenie drożności korytarzy ekologicznych

Celem działania jest „przywrócenie drożności korytarzy ekologicznych, umożliwiających przemieszczanie się zwierząt i funkcjonowanie populacji w skali kraju”. Identycznie jak w poprzednio omawianym działaniu, także tu organizacje pozarządowe zostały wprost wymienione na liście potencjalnych typów beneficjentów.

Na liście przykładowych rodzajów projektów wymienianych w Szczegółowym Opisie Priorytetów PO IŚ znajdują się: przywracanie drożności i funkcjonowania ekologicznych korytarzy lądowych (w tym korytarzy umożliwiających funkcjonowanie sieci Natura 2000) oraz zniesienie lub ograniczenie barier dla przemieszczania się zwierząt, które tworzy istniejąca infrastruktura techniczna.

Minimalna wartość projektu wynosi 400 tys. zł (w przypadku przejść dla dużych i średnich ssaków 2 mln), a dofinansowanie może objąć maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków. Instytucją pośredniczącą II stopnia, podobnie jak w działaniu 5.1, jest Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych. Na realizację działania przewidziano w latach 2007-2013 kwotę 23,53 mln euro, która w całości ma być przeznaczona na projekty wybierane w trybie konkursowym.

Działanie 5.3 Opracowanie planów ochrony obszarów chronionych

Celem działania jest „wsparcie procesu opracowania planów ochrony dla obszarów chronionych”. Identycznie jak w poprzednio omawianych dwóch działaniach, także tu organizacje pozarządowe zostały wprost wymienione na liście potencjalnych typów beneficjentów tego działania.

Na listę przykładowych rodzajów projektów wpisano: opracowanie dokumentacji niezbędnej do zarządzania obszarami specjalnej ochrony ptaków, specjalnymi obszarami ochrony siedlisk Natura 2000 i parkami narodowymi oraz innymi obszarami chronionymi, a także opracowanie krajowych programów ochrony wybranych gatunków lub siedlisk przyrodniczych.

Minimalna wartość projektu wynosi 400 tys. zł, a dofinansowanie może objąć maksymalnie 85% kwalifikujących się wydatków. Także w tym działaniu instytucją pośredniczącą II stopnia jest Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych, a na jego realizację przeznaczona ma być kwota 11,76 mln euro. Wszystkie projekty w ramach tego działania mają zostać wybrane w trybie konkursowym.

Działanie 5.4 Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających ochronie środowiska, w tym różnorodności biologicznej

Celem działania jest „zwiększenie świadomości w zakresie potrzeby i właściwych metod ochrony środowiska, przyrody krajobrazu”. Identycznie jak w poprzednio oma-

wianych trzech działaniach, także tu organizacje pozarządowe zostały wprost wymienione na liście potencjalnych typów beneficjentów tego działania, a wszystkie projekty zostaną wybrane w trybie konkursowym.

Na listę przykładowych rodzajów projektów działania 5.4 wpisano: ogólnopolskie lub ponadregionalne projekty szkoleniowe lub programy edukacyjne dla wybranych grup społecznych i zawodowych mające na celu podnoszenie kwalifikacji i kształtowanie świadomości w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz kampanie informacyjno-promocyjne, w tym kampanie audiowizualne oraz programy edukacyjne, dotyczące ochrony przyrody i wybranych aspektów ochrony środowiska, prowadzone z udziałem środków masowego przekazu, społecznych organizacji ekologicznych i innych podmiotów, w tym badania opinii publicznej *ex-ante* i *ex-post*.

Wsparcie mogą uzyskać także ogólnopolskie i międzynarodowe imprezy masowe, których celem jest popularyzacja wiedzy o środowisku oraz kształtowanie proekologicznych postaw społecznych, a także organizacja ogólnopolskich i ponadregionalnych konkursów i festiwali ekologicznych. W ramach działania 5.4 możliwe jest również uzyskanie dofinansowania na budowanie sieci partnerstwa na rzecz ochrony środowiska oraz moderowanie platform dialogu społecznego jako elementu integrującego społeczeństwo, zwłaszcza organizacje społeczne w procesie podejmowania decyzji.

Minimalna wartość projektu wynosi 400 tys. zł (a w przypadku imprez masowych i kampanii informacyjno-promocyjnych 2 mln). Maksymalne dofinansowanie może wynieść 85% kwalifikujących się wydatków. Ponownie, także w tym działaniu, instytucją pośredniczącą II stopnia jest Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych. Alokacja finansowa na działanie 5.4 wynosi zgodnie ze Szczegółowym Opisem Priorytetów PO IŚ 11,53 mln euro.

OŚ PRIORYTETOWA VIII PO IŚ BEZPIECZEŃSTWO TRANSPORTU I KRAJOWE SIECI TRANSPORTOWE

Głównym celem tej osi priorytetowej jest poprawa stanu bezpieczeństwa oraz dostępności komunikacyjnej Polski i krajowych połączeń międzyregionalnych położonych poza siecią TEN-T oraz wybranych odcinków dróg objętych tą siecią. Cele szczegółowe zostały w samym Programie Operacyjnym określone jako:

- poprawa stanu bezpieczeństwa w ruchu drogowym;
- poprawa stanu dróg krajowych położonych poza siecią TEN-T oraz wybranych odcinków dróg objętych tą siecią;
- usprawnienie zarządzania ruchem;
- poprawa stanu bezpieczeństwa w transporcie lotniczym.

Organizacje pozarządowe mogą być projektodawcami w ramach jednego z czterech działań wyodrębnionych w tej osi priorytetowej. Łącznie na realizację całego priorytetu w latach 2007-2013 ma być przeznaczony blisko 3,47 mld euro.

Działanie 8.1 Bezpieczeństwo ruchu drogowego

Celem działania 8.1 jest poprawa stanu bezpieczeństwa w ruchu drogowym.

W Szczegółowym Opisie Priorytetów PO IŚ organizacje pozarządowe zostały wpisane wprost jako potencjalni beneficjenci. Mogą one ubiegać się o dofinansowanie na realizację projektów obejmujących przebudowę miejsc szczególnie niebezpiecznych, zakup sprzętu, budowę infrastruktury techniczno-informatycznej, badania naukowe oraz kampanie medialne i inne działania informacyjne.

Minimalna wartość projektu wynosi 4 mln zł. Maksymalne dofinansowanie może obejmować 85% kwalifikujących się wydatków. Instytucją pośredniczącą II stopnia jest w wypadku tego działania Centrum Unijnych Projektów Transportowych. Alokacja finansowa na działanie 8.1 wynosi zgodnie ze Szczegółowym Opisem Priorytetów PO IŚ 117,65 mln euro. Trzeba jednak zaznaczyć, że działanie to ma być realizowane w pierwszej kolejności w trybie projektów indywidualnych, a dopiero pozostałe środki mają być rozdysponowane na projekty wyłonione w trybie konkursowym. Na zweryfikowanej liście projektów indywidualnych w ramach PO IŚ z 1 lutego 2008 r. znajduje się tylko jeden projekt indywidualny dla tego działania, który będzie realizowało MSWiA.

OŚ PRIORYTETOWA IX PO IŚ INFRASTRUKTURA ENERGETYCZNA PRZYJAZNA ŚRODOWISKU I EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA

Głównym celem dziewiątej osi priorytetowej jest zmniejszenie oddziaływania sektora energetyki na środowisko, a jej celami szczegółowymi są: podwyższenie sprawności wytwarzania, przesyłania i dystrybucji energii; wzrost efektywności energetycznej w procesie użytkowania energii oraz wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, w tym biopaliw.

Organizacje pozarządowe zostały wpisane wprost jako potencjalni beneficjenci tylko w jednym działaniu tej osi (9.3). Trzeba jednak wspomnieć, że dodatkowo w czterech innych działaniach teoretycznie istnieje dla nich możliwość aplikowania. W działaniach 9.1, 9.2, 9.4. i 9.5 wśród beneficjentów wymienione są „podmioty wybrane w wyniku postępowania przeprowadzonego na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych wykonujące usługi publiczne na podstawie umowy zawartej z jednostką samorządu terytorialnego”. Teoretycznie więc mogą nimi być także podmioty III sektora.

Działanie 9.1 Wysokosprawne wytwarzanie energii

Jest to pierwsze z wspomnianych wcześniej działań, gdzie wśród beneficjentów wymienione zostały m.in. „podmioty wybrane w wyniku postępowania przeprowadzonego na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych wykonujące usługi publiczne na podstawie umowy zawartej z jednostką samorządu terytorialnego”. Mogą one uzyskać wsparcie na projekty obejmujące budowę lub modernizację jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w skojarzeniu oraz zastępowanie jednostek wytwarzania ciepła jednostkami wytwarzania energii w skojarzeniu.

Minimalna wartość projektu wynosi 10 mln zł. Instytucją pośredniczącą II stopnia dla tego działania jest Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, a na jego realizację przeznaczona ma być kwota 418,86 mln euro. Wszystkie projekty w ramach tego działania mają zostać wybrane w procedurze konkursowej.

Działanie 9.2 Efektywna dystrybucja energii

Także w tym działaniu wśród beneficjentów wymienione zostały m.in. „podmioty wybrane w wyniku postępowania przeprowadzonego na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych wykonujące usługi publiczne na podstawie umowy zawartej z jednostką samorządu terytorialnego”. W ramach działania 9.2 mogą uzyskać wsparcie na projekty obejmujące budowę lub rozbudowę sieci dystrybucyjnych średniego, niskiego i wysokiego napięcia mającą na celu ograniczenie strat sieciowych, a także sieci ciepłowniczych oraz węzłów cieplnych poprzez zastosowanie energooszczędnych technologii i rozwiązań.

Minimalna wartość projektu wynosi także w tym przypadku 20 mln zł, a instytucją pośredniczącą II stopnia dla tego działania jest Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Na realizację działania przeznaczona ma być kwota 139,04 mln euro. Tak jak w poprzednim działaniu wszystkie projekty mają zostać wybrane w procedurze konkursowej.

Działanie 9.3 Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej

W przypadku tego działania organizacje pozarządowe są wymienione wprost wśród potencjalnych beneficjentów. W ramach działania mogą one uzyskać wsparcie na realizację projektów, które przewidują termomodernizację obiektów użyteczności publicznej wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne.

Minimalna wartość projektu wynosi także w tym przypadku 10 mln zł, a instytucją pośredniczącą II stopnia dla tego działania jest Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Na realizację działania przeznaczona ma być kwota 110,54 mln euro, przy czym wszystkie projekty wyłonione zostaną w trybie konkursowym.

Działanie 9.4 Wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych

Celem działania 9.4 jest wzrost wykorzystania źródeł odnawialnych do produkcji energii elektrycznej i ciepłej. Także w tym przypadku wśród projektodawców wymienione zostały m.in. „podmioty wybrane w wyniku postępowania przeprowadzonego na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych wykonujące usługi publiczne na podstawie umowy zawartej z jednostką samorządu terytorialnego”. Warto zaznaczyć, że w Szczegółowym Opisie Priorytetów wymieniono też bezpośrednio kościoły, kościelne osoby prawne i ich stowarzyszenia oraz inne związki wyznaniowe.

W ramach działania 9.4 można uzyskać wsparcie na projekty, które przewidują budowę farmy wiatrowej, elektrowni wodnej o mocy do 10 MW, elektrowni na biomasę lub biogaz oraz ciepłowni geotermalnej, a także instalację kolektorów słonecznych.

Minimalna wartość projektu wynosi w tym przypadku 20 mln zł, a dla inwestycji w zakresie wytwarzania energii elektrycznej z biomasy lub biogazu oraz w zakresie budowy lub rozbudowy małych elektrowni wodnych – 10 mln zł. Instytucją pośredniczącą II stopnia dla tego działania jest Instytut Paliw i Energii Odnawialnej. Na realizację działania przeznaczona ma być kwota 1762,31 mln euro, a wszystkie projekty mają być wybrane w konkursach.

Działanie 9.6 Sieci ułatwiające odbiór energii ze źródeł odnawialnych

Celem działania 9.6 jest ułatwienie rozwoju energetyki odnawialnej poprzez budowę sieci umożliwiających odbiór energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych. Także tu wśród beneficjentów wymienione zostały m.in. „podmioty wybrane w wyniku postępowania przeprowadzonego na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych wykonujące usługi publiczne na podstawie umowy zawartej z jednostką samorządu terytorialnego”. W ramach działania 9.6 mogą one uzyskać finansowanie projektów obejmujących budowę i modernizację sieci umożliwiających przyłączenie jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych do Krajowego Systemu Elektroenergetycznego.

Minimalna wartość projektu wynosi w tym przypadku 20 mln zł. Instytucją pośredniczącą II stopnia dla tego działania jest Instytut Paliw i Energii Odnawialnej. Wszystkie projekty realizowane w ramach działania mają zostać wybrane w konkursach. Ma na to zostać przeznaczona kwota 55,29 mln euro.

OSŃ PRIORYTETOWA XI PO IŚ KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE

Głównym celem jedenastej osi priorytetowej jest wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego o znaczeniu światowym i europejskim dla zwiększenia atrakcyjności Polski. Cele szczegółowe tej osi priorytetowej zostały zdefiniowane jako:

- ochrona, zachowanie i efektywne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym;
- poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym oraz zwiększenie dostępu do kultury;
- rozwój infrastruktury szkolnictwa artystycznego.

Organizacje pozarządowe mogą być projektodawcami w ramach dwóch z trzech działań wyodrębnionych w tej osi priorytetowej.

Działanie 11.1 Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym

Zgodnie ze Szczegółowym Opiszem Priorytetów PO IS celem działania jest „ochrona, zachowanie i efektywne wykorzystanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym”.

Na liście potencjalnych projektodawców organizacje pozarządowe zostały wymienione dwukrotnie – raz samodzielnie, a drugi raz jako członkowie partnerstw.

Będą one mogły składać¹⁰ projekty obejmujące rewitalizację, rewaloryzację, konserwację, renowację, restaurację, zachowanie, a także adaptację na cele kulturalne obiektów wpisanych do rejestru zabytków i zespołów tych obiektów wraz z ich otoczeniem; zakup i remont trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej w obiektach będących celem projektu oraz konserwację zabytkowych muzealiów, starodruków, księgozbiorów, a także archiwaliów i zbiorów filmowych o szczególnej wartości historycznej.

Mogą także uzyskać wsparcie na zabezpieczenie zabytków przed kradzieżą i zniszczeniem oraz rozwój zasobów cyfrowych w dziedzinie kultury i tworzenie wirtualnych instytucji kultury. Dofinansowanie można także uzyskać na przygotowanie kompleksowej dokumentacji niezbędnej do wnioskowania i realizacji przedsięwzięcia w ramach działania.

Zasadniczo minimalna wartość projektu wynosić będzie 4 mln zł. Łącznie na realizację całego działania w latach 2007-2013 przeznaczona ma być kwota ponad 118,85 mln euro, a jako instytucja pośrednicząca II stopnia wskazana została Władza Wdrażająca Programy Europejskie. W ramach działania mogą być wdrażane zarówno projekty indywidualne, jak i wybrane w trybie konkursowym. Jednak na zweryfikowanej liście projektów indywidualnych w ramach PO IS z 1 lutego 2008 r. nie ma na razie żadnego projektu indywidualnego z tego działania.

¹⁰ Uruchomienie konkursów planowane jest wstępnie na II kwartał 2008 r.

Działanie 11.2 Rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym

Celem działania jest „rozwój oraz poprawa stanu infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym oraz zwiększenie dostępu do kultury”.

Identyfikacja jak w poprzednio opisanym działaniu, także w tym przypadku na liście potencjalnych projektodawców organizacje pozarządowe zostały wymienione dwukrotnie – samodzielnie oraz jako członkowie partnerstw.

W ramach działania możliwe będzie¹¹ uzyskanie wsparcia na projekty obejmujące budowę, rozbudowę, remont i przebudowę instytucji kultury oraz zakup i remont trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej (wyłącznie jako jeden z elementów projektu). Finansowane będzie także przygotowanie kompleksowej dokumentacji niezbędnej do wnioskowania i realizacji przedsięwzięcia w ramach działania.

Minimalna wartość projektu składanego przez organizacje pozarządowe wynosi w tym wypadku 20 mln zł. Łącznie na realizację całego działania w latach 2007-2013 przeznaczona ma być kwota 357,59 mln euro, a jako instytucja pośrednicząca II stopnia wskazana została Władza Wdrażająca Programy Europejskie. W ramach działania mogą być wdrażane zarówno projekty indywidualne, jak i te wybrane w trybie konkursowym. Na zweryfikowanej liście projektów indywidualnych w ramach PO IS z 1 lutego 2008 r. nie ma żadnego projektu indywidualnego z tego działania, którego realizatorem ma być organizacja pozarządowa.

OŚ PRIORYTETOWA XII PO IS BEZPIECZEŃSTWO ZDROWOTNE I POPRAWA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU OCHRONY ZDROWIA

Głównym celem tej osi priorytetowej jest wspieranie utrzymania dobrego poziomu zdrowia zasobów pracy. Natomiast cele szczegółowe zostały określone jako obniżenie poziomu śmiertelności oraz skutków powikłań powstających w wyniku wypadków i innych stanów nagłego zagrożenia zdrowotnego oraz zwiększenie dostępności i jakości specjalistycznych i wyskospecjalistycznych świadczeń zdrowotnych.

Organizacje pozarządowe mogą być projektodawcami w ramach jednego z dwóch działań wyodrębnionych w tej osi priorytetowej. Łącznie na realizację całego priorytetu w latach 2007-2013 ma być przeznaczonych ponad 411,75 mld euro.

Działanie 12.1 Rozwój systemu ratownictwa medycznego

Celem działania 12.1 jest „obniżenie poziomu śmiertelności oraz skutków powikłań powstających w wyniku wypadków i innych stanów nagłego zagrożenia zdrowotnego”.

¹¹ J.w.

Organizacje pozarządowe nie zostały wprost wpisane na listę beneficjentów tego działania. Są nimi jednak, zgodnie z zapisami Szczegółowego Opisu Priorytetów PO IŚ, „niepubliczne oraz publiczne zakłady opieki zdrowotnej, udzielające świadczeń zdrowotnych w zakresie ratownictwa medycznego, posiadające umowę o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej zawartą z odziałem wojewódzkim Narodowego Funduszu Zdrowia albo udzielające świadczeń zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych na podstawie innych tytułów, lub ich organy założycielskie”.

W trybie konkursowym mogą być realizowane projekty polegające na zakupie specjalistycznych środków transportu sanitarnego (ambulansów) wraz z wyposażeniem na potrzeby specjalistycznych i podstawowych zespołów ratownictwa medycznego; przebudowie, rozbudowie i remoncie obiektów związanych z infrastrukturą ochrony zdrowia w zakresie ratownictwa medycznego oraz zakupie wyrobów medycznych służących do diagnostyki lub terapii, z wyłączeniem wyrobów i produktów jednorazowego użytku, w tym dostosowanie stanu technicznego istniejącej infrastruktury do użytkowania zakupionych wyrobów.

Minimalna wartość projektu wynosi 280 tys. zł. Maksymalne dofinansowanie może wynieść 85% kwalifikujących się wydatków. Instytucją pośredniczącą II stopnia jest w wypadku tego działania Centrum Systemów Informacyjnych Ochrony Zdrowia. Alokacja finansowa na działanie 12.1 wynosi zgodnie ze Szczegółowym Opisem Priorytetów PO IŚ 235,29 mln euro. Trzeba jednak zaznaczyć, że kwota ta ma być przeznaczona na projekty wdrażane w trybie indywidualnym, systemowym i konkursowym. Na zweryfikowanej liście projektów indywidualnych w ramach PO IŚ z 1 lutego 2008 r. znajduje się obecnie tylko jeden projekt indywidualny – Lotniczego Pogotowia Ratunkowego.

PROGRAM OPERACYJNY ROZWÓJ POLSKI WSCHODNIEJ (PO RPW)

Głównym celem programu jest: „przyspieszenie tempa rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej w zgodzie z zasadą zrównoważonego rozwoju”. Cel ten ma zostać osiągnięty poprzez realizację sześciu celów szczegółowych:

1. stymulowanie rozwoju konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy;
2. zwiększenie dostępu do internetu szerokopasmowego w Polsce Wschodniej;
3. rozwój wybranych funkcji metropolitalnych miast wojewódzkich;
4. poprawę dostępności i jakości powiązań komunikacyjnych województw Polski Wschodniej;
5. zwiększenie roli zrównoważonej turystyki w gospodarczym rozwoju makroregionu;
6. optymalizację procesu wdrażania PO Rozwój Polski Wschodniej.

Program jest finansowany w 85% z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, a w 15% z krajowych środków publicznych. Łącznie na realizację PO RPW prze-

znaczone zostanie ponad 2,67 mld euro. Program będzie realizowany na terenie pięciu województw: lubelskiego, podkarpackiego, podlaskiego, świętokrzyskiego i warmińsko-mazurskiego.

W ramach PO RPW wyodrębniono sześć osi priorytetowych:

- Oś priorytetowa I Nowoczesna gospodarka;
- Oś priorytetowa II Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego;
- Oś priorytetowa III Wojewódzkie ośrodki wzrostu;
- Oś priorytetowa IV Infrastruktura transportowa;
- Oś priorytetowa V Zrównoważony rozwój potencjału turystycznego;
- Oś priorytetowa VI Pomoc techniczna.

Organizacje pozarządowe zostały uwzględnione jako potencjalni beneficjenci w czterech osiach priorytetowych.

OŚ PRIORYTETOWA I PO RPW NOWOCZESNA GOSPODARKA

Celem pierwszej osi priorytetowej jest stymulowanie rozwoju konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy. Organizacje pozarządowe będą mogły być projektodawcami w ramach dwóch z czterech działań tej osi.

Działanie 1.3 Wspieranie innowacji

Celem działania jest poprawa warunków dla prowadzenia działalności gospodarczej – rozwoju i dyfuzji przedsięwzięć innowacyjnych.

Na liście potencjalnych beneficjentów tego działania zostały wprost wpisane m.in. organizacje pozarządowe. W świetle zapisów Szczegółowego Opisu Priorytetów PO RPW¹² wsparcie mogą uzyskać na realizację projektów obejmujących: budowę, rozbudowę oraz wyposażenie w sprzęt jednostek naukowych wraz z zatrudnieniem wykwalifikowanej kadry naukowej; budowę, rozbudowę, modernizację i uruchomienie parków przemysłowych, parków technologicznych oraz inkubatorów, centrów doskonałości oraz centrów transferu technologii. Finansowane może być także tworzenie infrastruktury zaplecza badawczo-rozwojowego w przedsiębiorstwach wraz z zatrudnieniem wykwalifikowanej kadry naukowej. Projekty mogą także zakładać przygotowanie terenów do działalności inwestycyjnej związanej z parkami i inkubatorami (m.in. realizacja dojazdów do terenów inwestycyjnych, sieci infrastruktury technicznej tych terenów) i przygotowanie obszarów produkcyjnych oraz strefy nowoczesnych usług i produkcji – kompleksowe przygotowanie terenu pod inwestycje. Grupę docelową działania tworzą przedsiębiorcy.

¹² Podstawą niniejszego opracowania jest Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej zaakceptowany przez Instytucję Zarządzającą 7 lutego 2008 r.

Minimalna wartość projektu wynosi 12 mln zł, a dla terenów inwestycyjnych 4 mln zł. Instytucją pośredniczącą dla tego działania jest Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (instytucja pośrednicząca II stopnia nie jest przewidziana). Na realizację działania przeznaczona ma być kwota blisko 480 mln euro. Trzeba jednak zaznaczyć, że zgodnie ze Szczegółowym Opiszem Priorytetów PO RPW głównym sposobem wdrażania tego działania ma być realizacja projektów indywidualnych, a w trybie konkursowym mają być wykorzystane tylko wolne środki. W aktualnej wersji listy projektów indywidualnych PO RPW wśród projektów przeznaczonych do realizacji w ramach działania 1.3 nie znajduje się obecnie żaden projekt organizacji pozarządowej.

Działanie 1.4 Promocja i współpraca

Celem tego działania jest wzrost zainteresowania ofertą gospodarczą Polski Wschodniej.

Działanie składa się dwóch osobnych komponentów – promocji i współpracy. Organizacje pozarządowe nie są wprost wymieniane jako projektodawcy. Występują tam natomiast „instytucje ważne dla regionów z punktu widzenia rozwoju regionalnego, w tym: instytucje otoczenia biznesu i innowacji (centra obsługi inwestorów, agencje i fundacje rozwoju regionalnego i lokalnego, kluby biznesu, izby gospodarcze, centra transferu technologii, parki technologiczne, przemysłowe, inkubatory przedsiębiorczości)”.

W ramach komponentu „Promocja” będą one mogły uzyskać wsparcie na realizację projektów służących tworzeniu i rozwojowi ponadregionalnych ośrodków obsługi inwestorów poprzez: stworzenie ponadregionalnej sieci ośrodków obsługi inwestorów; tworzenie wspólnych dla Polski Wschodniej baz danych ofert współpracy przedsiębiorców oraz terenów pod inwestycje; organizowanie warsztatów, których celem będzie wymiana doświadczeń w zakresie pozyskiwania i obsługi inwestorów, spotkania przedstawicieli centrów obsługi inwestorów z województw Polski Wschodniej, spotkania przedstawicieli województw Polski Wschodniej oraz regionów o najwyższym wskaźniku BIZ; organizację warsztatów, seminariów i konferencji na temat rozwoju regionalnego Polski Wschodniej, identyfikacji i wykorzystania głównych szans rozwojowych, wspólnego potencjału inwestycyjnego województw Polski Wschodniej.

W ramach komponentu „Współpraca” mogą być realizowane projekty angażujące pięć województw, obejmujące m.in.: budowanie sieci współpracy dotyczącej innowacyjnej działalności gospodarczej (np. identyfikacja i rozwój klastrów); prowadzenie spójnych badań analitycznych, mających na celu wypracowanie wspólnych dla całego obszaru strategii i programów rozwoju; przygotowanie analiz, ekspertyz i publikacji, dotyczących poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej, potencjału turystycznego i kulturowego Polski Wschod-

niej; organizację warsztatów, seminariów i konferencji na temat rozwoju Polski Wschodniej, identyfikacji i wykorzystania głównych szans rozwojowych, wspólnego potencjału inwestycyjnego województw Polski Wschodniej; stworzenie wspólnych baz danych na tematy związane z wdrażaniem na obszarze Polski Wschodniej.

Minimalna wartość projektu w obydwu komponentach wynosi 2 mln zł. Instytucją pośredniczącą dla tego działania jest Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (instytucja pośrednicząca II stopnia nie jest przewidziana). Na projekty konkursowe w komponencie „Promocja” ma być przeznaczony blisko 9,5 mln euro, a na cały komponent „Współpraca” – blisko 17,7 mln euro.

OŚ PRIORYTETOWA II PO RPW INFRASTRUKTURA SPOŁECZEŃSTWA INFORMACYJNEGO

Celem drugiej osi priorytetowej jest zwiększenie dostępu do internetu szerokopasmowego w Polsce Wschodniej. Organizacje pozarządowe mogą składać projekty w ramach działania 2.1 – jednego wyodrębnionego w ramach tej osi.

Działanie 2.1 Sieć szerokopasmowa Polski Wschodniej

Celem działania jest zwiększenie dostępu do internetu instytucji publicznych, przedsiębiorstw i mieszkańców obszarów peryferyjnych zagrożonych „wykluczeniem cyfrowym”.

Na liście potencjalnych beneficjentów tego działania zostały m.in. wprost wpisane organizacje pozarządowe. Wsparcie mogą uzyskać na realizację projektów obejmujących np. budowę bądź rozbudowę ponadregionalnej sieci szkieletowej dla korzystania z internetu szerokopasmowego z punktami dostępowymi w każdej gminie, a także opracowanie i organizację szkoleń dla osób zagrożonych wykluczeniem cyfrowym w Polsce Wschodniej, które będą korzystać z infrastruktury tworzonej w ramach działania.

Grupę docelową, zgodnie z zapisami Szczegółowego Opisu Priorytetów PO RPW, tworzą w przypadku tego działania osoby zagrożone wykluczeniem cyfrowym w Polsce Wschodniej oraz pracownicy i klienci instytucji publicznych.

Instytucją pośredniczącą dla tego działania jest Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (Zespół Infrastruktury Nowoczesnej Gospodarki) – a podobnie jak we wcześniejszych omawianych działaniach tego programu instytucja pośrednicząca II stopnia nie jest przewidziana. Na realizację działania przeznaczonych ma być ponad 300 mln euro. Trzeba jednak zaznaczyć, że zgodnie ze Szczegółowym Opiszem Priorytetów sposobem wdrażania tego działania ma być realizacja projektów indywidualnych. W aktualnej wersji listy projektów indywidualnych PO RPW działania 2.1

znajduje się tylko jeden projekt, z adnotacją, że za koordynację przygotowania jego i dokumentacji technicznej odpowiada minister rozwoju regionalnego.

OŚ PRIORYTETOWA III PO RPW WOJEWÓDZKIE OŚRODKI WZROSTU

Celem trzeciej osi priorytetowej jest rozwój wybranych funkcji metropolitalnych miast wojewódzkich. Organizacje pozarządowe zostały wprost wpisane na listę potencjalnych beneficjentów jednego działania, a w przypadku drugiego aplikować o środki mogą m.in. „podmioty wyłonione w drodze przetargu do świadczenia usług z zakresu transportu publicznego na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego”, a więc przynajmniej teoretycznie mogą to być także organizacje pozarządowe.

Działanie 3.1 Systemy miejskiego transportu zbiorowego

Zgodnie ze Szczegółowym Opiskiem Priorytetów PO RPW celem działania jest zwiększenie mobilności mieszkańców.

Na liście potencjalnych beneficjentów tego działania organizacje pozarządowe nie zostały wprost wymienione. Znajdują się tam jednak „podmioty wyłonione w drodze przetargu do świadczenia usług z zakresu transportu publicznego na zlecenie jednostek samorządu terytorialnego”. Jest to sytuacja analogiczna do opisywanych wcześniej działań z dziewiątej osi priorytetowej Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. Teoretycznie tymi podmiotami mogą być także organizacje pozarządowe, jednak szanse na to są nikłe, zwłaszcza że w przypadku działania 3.1 minimalna wartość projektu wynosi 80 mln zł, a wdrażanie działania odbywać ma się głównie za pomocą projektów indywidualnych.

Beneficjenci tego działania mogą uzyskać wsparcie na adaptację, budowę, przebudowę i rozbudowę sieci – szynowych, trolejbusowych, autobusowych oraz na zakup i montaż urządzeń z zakresu telematyki.

Institucją pośredniczącą dla tego działania jest Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (Zespół Projektów Infrastrukturalnych). Na jego realizację przeznaczonych ma być ponad 423 mln euro. Trzeba jednak pamiętać, że głównym sposobem wdrażania tego działania ma być realizacja projektów indywidualnych, a w trybie konkursowym mają być wykorzystane tylko wolne środki. W aktualnej wersji listy projektów indywidualnych PO RPW wśród projektów przeznaczonych do realizacji w ramach działania 3.1 nie znajduje się żaden projekt organizacji pozarządowej.

Działanie 3.2 Infrastruktura turystyki kongresowej i targowej

Celem działania jest stworzenie warunków do dynamicznego rozwoju turystyki kongresowej i targowej.

Na liście potencjalnych beneficjentów tego działania zostały m.in. wprost wpisane organizacje pozarządowe. Wsparcie mogą uzyskać na realizację projektów obejmujących inwestycje infrastrukturalne związane z budową, rozbudową i wyposażeniem obiektów wystawienniczych i targowych oraz kongresowych i konferencyjnych (również na terenie miast powiatowych), umożliwiających organizację imprez o charakterze ponadregionalnym i międzynarodowym. Zgodnie z zapisami Szczegółowego Opisu Priorytetów PO RPW w ramach działania wsparcie nie będzie kierowane na rzecz obiektów hotelowych czy gastronomicznych.

Grupę docelową tworzą w tym przypadku przedsiębiorcy, środowisko naukowe, administracja szczebla regionalnego i lokalnego oraz mieszkańcy Polski Wschodniej.

Minimalna wartość projektu wynosi 20 mln zł. Instytucją pośredniczącą dla tego działania jest Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (Zespół Projektów Infrastrukturalnych) – a podobnie jak we wcześniej omawianych działaniach tego programu instytucja pośrednicząca II stopnia nie jest przewidziana. Na realizację działania przeznaczonych ma być ponad 109 mln euro. Ponownie trzeba zaznaczyć, że głównym sposobem wdrażania tego działania ma być realizacja projektów indywidualnych, a w trybie konkursowym mają być wykorzystane tylko wolne środki. W aktualnej wersji listy projektów indywidualnych PO RPW wśród projektów przeznaczonych do realizacji w ramach działania 3.1 znajduje się jeden projekt organizacji pozarządowej.

OSI PRIORYTETOWA V RPW ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ POTENCJAŁU TURYSTYCZNEGO

Celem piątej osi priorytetowej jest zwiększenie roli zrównoważonej turystyki w gospodarczym rozwoju makroregionu. Organizacje pozarządowe mogą przedkładać swoje projekty w ramach jednego z dwóch działań wyodrębnionych w tej osi.

Działanie 5.2 Trasy rowerowe

Zgodnie ze Szczegółowym Opiszem Priorytetów PO RPW celem działania jest rozwój turystyki rowerowej w Polsce Wschodniej.

Na listę potencjalnych projektodawców zostały m.in. wprost wpisane organizacje pozarządowe. Mogą one ubiegać się o dofinansowanie projektów obejmujących np. budowę i oznakowanie ścieżek rowerowych o utwardzonej nawierzchni (głównie na terenie miast), wytyczanie i oznakowanie tras rowerowych na terenie pozamiejskim, a także budowę i montaż podstawowej infrastruktury towarzyszącej, tj. stojaków na rowery, wiat postojowych, wiat widokowych, itp. oraz innych urządzeń niezbędnych do zapewnienia bezpiecznego przejazdu po trasach/ścieżkach realizowanych w ramach programu.

Odbiorcami tego wsparcia (grupą docelową) mają być zgodnie z zapisami Szczegółowego Opisu Priorytetów PO RPW turyści, mieszkańcy Polski Wschodniej oraz przedsiębiorcy świadczący usługi w sektorze turystycznym.

Instytucją pośredniczącą dla tego działania jest Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (Zespół Projektów Infrastrukturalnych). Na jego realizację przeznaczonych ma być 50 mln euro. Jednak trzeba zaznaczyć, że zgodnie ze Szczegółowym Opiszem Priorytetów sposobem wdrażania tego działania ma być realizacja projektów indywidualnych. W aktualnej wersji listy projektów indywidualnych PO RPW do realizacji w ramach działania 5.2 przewidziany jest tylko jeden projekt, z adnotacją, że za koordynację przygotowania jego i dokumentacji technicznej odpowiada minister rozwoju regionalnego.

PROGRAM ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH (PROW)

Program ten nie jest wprawdzie elementem wdrażania funduszy strukturalnych w Polsce, bo jest finansowany z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (który do funduszy strukturalnych nie należy) oraz ze środków krajowych przeznaczonych na ten cel w ustawie budżetowej. Jednak warto przynajmniej pokrótce przedstawić także możliwości aplikowania o te środki przez organizacje pozarządowe, jako że wydają się one istotnym potencjalnym źródłem finansowania projektów organizacji działających na obszarach wiejskich.

Celami PROW, który będzie realizowany na terenie całego kraju, są:

1. poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych poprzez ich restrukturyzację;
2. poprawa stanu środowiska oraz krajobrazu poprzez racjonalną gospodarkę ziemią;
3. poprawa warunków życia ludności wiejskiej i promocja dywersyfikacji działalności gospodarczej.

Instytucją Zarządzającą PROW jest Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

W ramach PROW wyodrębniono cztery osie:

- Oś I Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego;
- Oś II Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich;
- Oś III Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej;
- Oś IV LEADER.

Organizacje pozarządowe zostały wprost uwzględnione jako potencjalni beneficjenci w dwóch z nich, ale zgodnie z zapisami PROW w pozostałych osiach też istnieje możliwość składania przez nie wniosków.

OŚ I PROW POPRAWA KONKURENCYJNOŚCI SEKTORA ROLNEGO I LEŚNEGO

Celem osi jest zapewnienie rolnikom środków, które przyczynią się do poprawy konkurencyjności produkcji; podniesienie poziomu wykształcenia i kwalifikacji osób zamieszkujących obszary wiejskie oraz przyspieszenie odpowiednich przekształceń strukturalnych przy jednoczesnym zapewnieniu źródła utrzymania osobom w wieku przedemerytalnym rezygnującym z działalności rolniczej.

Organizacje pozarządowe mogą przedkładać swoje wnioski w ramach czterech z dziesięciu działań wyodrębnionych w tej osi. Trzeba jednak podkreślić, że jako projektodawcy ani razu nie są one wprost umieszczone na liście beneficjentów.

Działanie: Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie

Celem działania jest doskonalenie zawodowe rolników i posiadaczy lasów, prowadzące do restrukturyzacji i modernizacji rolnictwa, zwiększenia konkurencyjności i dochodowości działalności rolniczej lub leśnej oraz do spełnienia odpowiednich norm krajowych i unijnych.

Beneficjentami tego działania mogą być „instytucje lub prywatne i publiczne podmioty, prowadzące na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej działalność szkoleniową”, mogą więc nimi być także podmioty z trzeciego sektora. Zgodnie z zapisami PROW ostatecznymi odbiorcami świadczonej pomocy są rolnicy i posiadacze lasów.

W ramach działania mają być przeprowadzane szkolenia, obejmujące w szczególności: tematykę minimalnych wymagań wzajemnej zgodności dla gospodarstw rolnych oraz upowszechnianie nowoczesnych technologii w rolnictwie i leśnictwie; zasady proekologicznych metod produkcji rolniczej, a także standardów jakościowych w produkcji rolniczej i leśnej. Szkolenia mogą także obejmować m.in. ekonomikę i zarządzanie gospodarstwem rolnym lub produkcją leśną; podejmowanie nowych, rynkowo zorientowanych kierunków produkcji rolnej; popularyzację nowych kierunków działalności rolniczej w celu uzyskiwania dodatkowych dochodów; poprawę jakości i higieny produkcji; prawidłowe warunki utrzymania zwierząt; ochronę środowiska w gospodarstwie rolnym; zastosowanie mikrokomputerów i programów komputerowych w usprawnieniu zarządzania gospodarstwem rolnym i leśnym oraz warunki bezpiecznego wytwarzania i przechowywania pasz w gospodarstwie w kontekście bezpieczeństwa żywnościowego.

W PROW nie jest wskazana żadna konkretna instytucja, której Instytucja Zarządzająca powierzy zadania związane z wdrażaniem tego działania. Zapisano jedynie, że będzie to „podmiot wybrany przez instytucję zarządzającą zgodnie z obowiązującymi przepisami”.

Łącznie na realizację tego działania przewidziano w latach 2007-2013 ze środków publicznych kwotę 40 mln euro.

Działanie: Modernizacja gospodarstw rolnych

Celem działania jest wsparcie modernizacji gospodarstw w celu zwiększenia ich efektywności poprzez lepsze wykorzystanie czynników produkcji, w tym wprowadzenie nowych technologii produkcji, poprawę jakości produkcji, różnicowanie działalności rolniczej, a także zharmonizowanie warunków produkcji rolnej z wymogami dotyczącymi ochrony środowiska naturalnego, higieny produkcji oraz warunków utrzymania zwierząt.

Projektodawcą w tym działaniu może być m.in. „osoba prawna prowadząca działalność rolniczą w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej”. Można domniemywać, że niektóre organizacje pozarządowe, zajmujące się m.in. tego rodzaju działalnością, mogą być uznane za kwalifikujących się projektodawców.

W ramach działania można uzyskać wsparcie na inwestycje dotyczące modernizacji lub rozwoju pierwotnej produkcji roślinnej lub zwierzęcej. Projekty mogą dotyczyć produkcji produktów żywnościowych, jak i nieżywnościowych, a także przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie. Mogą także obejmować inwestycje związane z wytwarzaniem i wykorzystywaniem energii ze źródeł odnawialnych na potrzeby prowadzenia produkcji rolnej.

W PROW jako instytucja, której Instytucja Zarządzająca powierzy zadania związane z wdrażaniem, wpisana jest Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Na jego realizację przewidziano w latach 2007-2013 ze środków publicznych kwotę blisko 1,78 mld euro.

Działanie: Działania informacyjne i promocyjne

Celem działania jest zwiększenie popytu na produkty rolne i środki spożywcze objęte mechanizmami jakości żywności; pogłębienie wiedzy konsumentów o zaletach tych produktów oraz samych mechanizmach jakości żywności, a także wsparcie grup producentów skupiających podmioty aktywnie uczestniczące w systemach jakości żywności.

Także w przypadku tego działania organizacje pozarządowe nie zostały wprost wymienione wśród beneficjentów. Jednak mogą nimi być m.in. grupy producentów. Część z grup producenckich wpisanych w rejestry prowadzone przez wojewodów przyjmuje formę prawną stowarzyszenia.

Grupy producenckie mogą w ramach tego działania uzyskać refundację, która wyniesie 70% kwalifikujących się kosztów poniesionych na realizację działań informa-

cyjnych lub promocyjnych. Działania te muszą dotyczyć produktów uczestniczących w systemach jakości żywności. W szczególności należy uwzględnić te cechy lub właściwości, które były podstawą do rejestracji w europejskim systemie jako Chroniona Nazwa Pochodzenia, Chronione Oznaczenie Geograficzne lub Gwarantowana Tradycyjna Specjalność. W ramach projektów można np. organizować oraz uczestniczyć w targach i wystawach, realizować różne kampanie promocyjne oraz reklamować produkty i informować o ich cechach i właściwościach za pośrednictwem wybranych kanałów umożliwiających dotarcie do konsumenta.

W PROW jako instytucja, której Instytucja Zarządzająca powierzy zadania związane z wdrażaniem tego działania wpisana jest Agencja Rynku Rolnego. Na jego realizację przewidziano w latach 2007-2013 ze środków publicznych kwotę 30 mln euro.

Działanie: Grupy producentów rolnych

Celem działania jest wzmocnienie struktury instytucjonalnej w sektorze pierwotnej produkcji rolnej w celu wsparcia funkcjonowania producentów rolnych poprzez zachęcanie ich do tworzenia grup producentów rolnych i współpracy. Zgodnie z zapisami PROW „w szczególności, celem jest dostosowanie produkcji prowadzonej w gospodarstwach członków grup producentów rolnych do wymogów rynkowych, wspólne wprowadzanie towarów do obrotu, w tym przygotowanie do sprzedaży, centralizacja sprzedaży oraz dostarczenie do odbiorców hurtowych”.

Organizacje pozarządowe nie zostały wprost wymienione wśród beneficjentów tego działania. Mogą nimi jednak być m.in. grupy producentów, a część z grup producenckich przyjmuje formę prawną stowarzyszenia.

W ramach działania zryczałtowana pomoc jest udzielana grupom producentów rolnych w pierwszych pięciu latach ich funkcjonowania w celu ułatwienia zawiązywania się grup i działalności administracyjnej, przy czym z pomocy grupa może skorzystać tylko raz w okresie swojej działalności. Wysokość wsparcia odpowiada wartości procentowego ryczałtu od wartości przychodów netto grupy ze sprzedaży produktów lub grup produktów wytworzonych w gospodarstwach rolnych jej członków.

W PROW jako instytucja, której Instytucja Zarządzająca powierzy zadania związane z wdrażaniem, wpisana jest Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Na jego realizację przewidziano w latach 2007-2013 ze środków publicznych kwotę 140 mln euro.

OŚ II PROW POPRAWA ŚRODOWISKA NATURALNEGO I OBSZARÓW WIEJSKICH

Organizacje pozarządowe pośrednio zostały wymienione jako beneficjenci jednego z czterech działań tej osi.

Działanie: Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne

Celem działania jest powiększenie obszarów leśnych w drodze zalesiania, utrzymania i wzmocnienia ekologicznej stabilności obszarów leśnych oraz zwiększenie udziału lasów w globalnym bilansie węgla i ograniczeniu zmian klimatu.

Jak już zostało wspomniane, organizacje pozarządowe nie zostały wprost wymienione wśród beneficjentów tego działania. Jednak mogą nimi być m.in. osoby prawne lub grupa osób prawnych (bez względu na status prawny takiej grupy i jej członków w świetle prawa krajowego), których gospodarstwo znajduje się na terytorium Wspólnoty określonym w art. 299 Traktatu oraz które prowadzą działalność rolniczą.

W ramach działania świadczona będzie pomoc w formie wsparcia na zalesienie, która pokrywa koszty założenia uprawy oraz – jeśli jest to uzasadnione – ochrony przed zwierzyną poprzez grodzenie uprawy; premii pielęgnacyjnej za utrzymanie nowej uprawy leśnej oraz za ochronę indywidualną sadzonek drzew przed zwierzyną oraz premii zalesieniowej, stanowiącej ekwiwalent za wyłączenie gruntu z upraw rolnych.

W PROW jako instytucja, której Instytucja Zarządzająca powierzy zadania związane z wdrażaniem tego działania, wpisana jest Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Na jego realizację przewidziano w latach 2007-2013 ze środków publicznych kwotę ponad 653,5 mln euro.

OŚ III PROW JAKOŚĆ ŻYCIA NA OBSZARACH WIEJSKICH I RÓŻNICOWANIE GOSPODARKI WIEJSKIEJ

OŚ III ma stanowić uzupełnienie dwóch poprzednich, a jej celem jest pobudzenie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich. Organizacje pozarządowe mogą być projektodawcami w ramach jednego z czterech działań.

Działanie: Odnowa i rozwój wsi:

Celem działania jest poprawa jakości życia na obszarach wiejskich przez zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców wsi oraz promowanie obszarów wiejskich.

Beneficjentem tego działania w świetle zapisów PROW może być osoba prawna, w tym instytucja kultury, dla której organizatorem jest m.in. organizacja pozarządowa mająca status organizacji pożytku publicznego (w rozumieniu Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie).

Projekty, które uzyskają wsparcie w ramach działania, mogą obejmować budowę, przebudowę, remont lub wyposażenia obiektów pełniących funkcje publiczne, społeczno-kulturalne, rekreacyjne i sportowe, służących promocji obszarów wiejskich,

w tym propagowaniu i zachowaniu dziedzictwa historycznego, tradycji, sztuki oraz kultury. Finansowane może być także działanie zmierzające do kształtowania obszaru przestrzeni publicznej; budowa, remont lub przebudowa infrastruktury związanej z rozwojem funkcji turystycznych, sportowych lub społeczno-kulturalnych, a także zakup obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie, w tym budynków będących zabytkami, z przeznaczeniem na cele publiczne. Projekty mogą także obejmować odnawianie, eksponowanie lub konserwację lokalnych pomników historycznych oraz budynków będących zabytkami lub miejsc pamięci. W końcu finansowane mogą być także projekty przewidujące kultywowanie tradycji społeczności lokalnej oraz tradycyjnych zawodów.

Maksymalnie dofinansowane może objąć 75% kosztów kwalifikowanych. Maksymalna wysokość pomocy na realizację projektów w jednej miejscowości wynieść może 500 tys. zł w okresie realizacji programu, a wielkość pomocy przyznanej na realizację jednego projektu nie może być niższa niż 25 tys. zł.

W PROW jako instytucja, której Instytucja Zarządzająca powierzy zadania związane z wdrażaniem, wpisany jest samorząd województwa. Na realizację działania przewidziano w latach 2007-2013 ze środków publicznych kwotę prawie 590 mln euro.

OŚ IV PROW LEADER

Zgodnie z zapisami PROW celem osi czwartej jest budowanie kapitału społecznego poprzez aktywizację mieszkańców oraz przyczynianie się do powstawania nowych miejsc pracy na obszarach wiejskich, a także polepszenie zarządzania lokalnymi zasobami i ich waloryzacja, w skutek pośredniego włączenia lokalnych grup działania w system zarządzania danym obszarem.

Działanie: Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju

Celem działania jest umożliwienie mieszkańcom obszaru objętego lokalną strategią rozwoju (LSR) realizacji projektów w ramach tej strategii. Jej realizacja powinna przyczynić się do poprawy jakości życia na obszarach wiejskich m.in. poprzez wzrost aktywności lokalnych społeczności oraz stymulowanie powstawania nowych miejsc pracy.

Zgodnie z zapisami PROW, realizując LSR, zatwierdzoną przez samorząd województwa, Lokalna Grupa Działania (LGD) wybiera projekty do realizacji (w ramach środków przyznanych na realizację strategii), a pracownicy LGD pomagają wnioskodawcom w przygotowaniu wniosków o sfinansowanie projektów. Wnioski te mogą dotyczyć zarówno projektów kwalifikujących się do udzielenia pomocy w ramach działań wyodrębnionych w osi III Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej (różnicowanie w kierunku działalności nie-

rolniczej; tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw; odnowa i rozwój wsi), jak i innych projektów („małych projektów”), które nie kwalifikują się do wsparcia w ramach działań osi III, ale przyczyniają się do osiągnięcia celów tej osi, tj. do poprawy jakości życia lub większego zróżnicowania działalności gospodarczej na obszarze działania LGD.

Organizacje pozarządowe pojawiają się przy realizacji działania po pierwsze jako członkowie LGD, ale po drugie jako potencjalni realizatorzy projektów (także tych małych), które mogą być finansowane, o ile są zgodne z lokalną strategią rozwoju.

W przypadku małych projektów wysokość pomocy na projekt nie może przekroczyć 70% kosztów kwalifikowanych i nie więcej niż 25 tys. zł. Łącznie na realizację działania ze środków publicznych ma być przeznaczona kwota 620,5 mln euro. Jako instytucja, której Instytucja Zarządzająca powierzy wykonywanie zadań dla tego działania, wpisany jest samorząd województwa.

Działanie: Wdrażanie projektów współpracy

Beneficjentem tego działania mogą być Lokalne Grupy Działania, których członkami są też organizacje pozarządowe. W ramach działania LGD mogą uzyskać wsparcie na realizację projektów współpracy międzyregionalnej i międzynarodowej, zarówno tych zawartych w LSR, jak i tych w niej nieuwzględnionych, ale zgodnych z celami LSR, opracowanej i realizowanej przez LGD.

Łącznie na realizację działania ma być przeznaczona kwota 15 mln euro. Jako instytucja, której Instytucja Zarządzająca powierzy zadania związane z wdrażaniem tego działania, wpisany jest samorząd województwa.

Działanie: Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja

Celem działania jest zapewnić sprawnej i efektywnej pracy lokalnych grup działania wybranych w ramach realizacji osi IV PROW oraz doskonalenie zawodowe osób uczestniczących w realizacji lokalnych strategii rozwoju. Działanie przyczyni się także do budowania kapitału społecznego na wsi, a poprzez to do pobudzenia zaangażowania społeczności lokalnej w rozwój obszaru oraz lepszego wykorzystania potencjału obszarów wiejskich.

Lokalne Grupy Działania mogą uzyskać wsparcie na prowadzenie badań nad obszarem objętym LSR; na informowanie o obszarze działania LGD oraz o LSR; na szkolenia kadr biorących udział we wdrażaniu LSR i lokalnych liderów; na organizację wydarzeń o charakterze promocyjnym związanych z obszarem działania LGD i LSR; na animowanie społeczności lokalnych; a także na pokrycie kosztów bieżących LGD (koszty administracyjne związane z działalnością LGD).

Łącznie na realizację działania ma być przeznaczona kwota 152 mln euro. Jako instytucja, której Instytucja Zarządzająca powierzy zadania związane z wdrażaniem tego zadania, wpisany jest samorząd województwa.

REGIONALNE PROGRAMY OPERACYJNE (RPO)

W nowym okresie programowania wdrażanych będzie także szesnaście regionalnych programów operacyjnych, przygotowywanych przez urzędy marszałkowskie wszystkich województw. Łącznie na ich realizację ma zostać przeznaczonych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego ponad 16,5 mld euro.

Regionalne programy operacyjne i uzupełniające je szczegółowe opisy priorytetów określają priorytety, kierunki oraz wysokość środków, jakie otrzyma dane województwo na realizację polityki regionalnej w latach 2007-2013. Do momentu powstania tego rozdziału tylko w niektórych województwach zarządy województw zatwierdziły szczegółowe opisy priorytetów RPO. W większości regionów prace nad tymi dokumentami trwają nadal, więc umieszczony poniżej krótki zbiorczy opis regionalnych programów operacyjnych oparty jest w dużej mierze na ostatnich dostępnych wersjach projektów szczegółowych opisów priorytetów.

W każdym z województw podział regionalnych programów operacyjnych na priorytety i działania przedstawia się nieco inaczej. Jednak na ich podstawie można spróbować przedstawić przynajmniej ogólny zbiorczy opis.

W każdym z nich znajduje się duży komponent związany z szeroko rozumianym rozwojem przedsiębiorczości i bezpośrednio samych przedsiębiorstw (w tym m.in. dotacje na rozwój i modernizację małych i średnich przedsiębiorstw, wsparcie instytucji otoczenia biznesu, wsparcie innowacji i styku środowiska naukowego z przedsiębiorcami).

W każdym RPO znajduje się także priorytet, którego celem jest wsparcie regionalnej i lokalnej infrastruktury drogowej oraz rozwoju transportu i środków komunikacji, a także część związana z rozwojem społeczeństwa obywatelskiego.

Ponadto w każdym RPO znajduje się komponent związany z infrastrukturą ochrony środowiska, ochroną przyrody, a w niektórych wypadkach także edukacją ekologiczną. We wszystkich znajduje się także działanie albo poddziałanie nastawione na wsparcie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

W każdym regionalnym programie operacyjnym jest także priorytet związany z infrastrukturą społeczną, mający wspierać inwestycje w infrastrukturę zarówno edukacyjną i sportową, jak i ochrony zdrowia.

W zdecydowanej większości województw wyodrębniono także poddziałanie związane z infrastrukturą pomocy społecznej. RPO zawierają także komponenty mające na celu rozwój infrastruktury turystycznej i kultury, przy czym w niektórych z województw wyodrębniono także działania nastawione na ochronę dziedzictwa kulturowego.

Wszystkie RPO zawierają także priorytety lub działania związane z rewitalizacją obszarów miejskich i zdegradowanych przestrzeni przemysłowych lub powojenskich. W większości województw w RPO przewidziano także wsparcie na współpracę ponadregionalną i promocję regionu. W końcu w każdym z nich znajduje się, jako ostatni priorytet – pomoc techniczna.

Warto podjąć próbę przynajmniej ogólnego wskazania, w których z tych komponentów organizacje pozarządowe będą mogły przedkładać wnioski o dofinansowanie swoich projektów.

W komponentcie związanym z rozwojem przedsiębiorstw organizacje pozarządowe wprost lub jako instytucje otoczenia biznesu zostały uwzględnione na listach potencjalnych beneficjentów działań nastawionych na wzmocnienie i rozwój tego rodzaju instytucji i świadczonych przez nie usług. W większości województw szczegółowe opisy priorytetów (względnie ich projekty) przewidują, że organizacje pozarządowe będą mogły być projektodawcami w ramach działań związanych ze wsparciem innowacji w przedsiębiorstwach. W kilku województwach zostały także wpisane pośrednio lub wprost na listę beneficjentów działań powiązanych z instrumentami finansowego wsparcia dla przedsiębiorstw.

W trzynastu województwach zapisy szczegółowych opisów priorytetów wymieniają wprost organizacje pozarządowe jako potencjalnych projektodawców w działaniach związanych z rozwojem infrastruktury społeczeństwa informacyjnego.

W części dotyczącej poprawy stanu środowiska naturalnego organizacje pozarządowe w większości województw będą mogły składać wnioski w ramach działań związanych z ochroną przyrody (w części RPO tytuły działań są bardziej precyzyjne i dotyczą konkretnie ochrony bioróżnorodności). W pięciu województwach podmioty z trzeciego sektora wpisane zostały jako potencjalni beneficjenci działań nastawionych na inwestycje w infrastrukturę ochrony środowiska. W trzech województwach wyodrębniono też działania dotyczące wprost edukacji przyrodniczej i uwzględniono organizacje pozarządowe jako potencjalnych realizatorów tego rodzaju projektów. W części województw uwzględniono je także jako możliwych wnioskodawców w działaniu związanym z większym wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii.

W prawie wszystkich województwach szczegółowe opisy priorytetów RPO przewidują, że organizacje pozarządowe będą mogły składać wnioski o dofinansowanie projek-

tów obejmujących budowę, rozwój i modernizację infrastruktury związanej z kulturą i turystyką. W niektórych RPO wyodrębniono także działania związane z promocją regionalnego i lokalnego dziedzictwa kulturowego i atrakcji turystycznych i uwzględniono na liście ich potencjalnych beneficjentów organizacje pozarządowe.

We wszystkich szczegółowych opisach priorytetów RPO organizacje pozarządowe wprost lub w sposób bardziej pośredni (np. jako organy prowadzące szkoły) zostały uwzględnione na liście potencjalnych beneficjentów działań związanych z inwestycjami w infrastrukturę edukacyjną i sportową. W zdecydowanej większości województw wymienione zostały także przy okazji działań lub poddziałań, których celem jest wsparcie inwestycji w infrastrukturę ochrony zdrowia. W siedmiu województwach wpisano je także na listy potencjalnych beneficjentów działań nakierowanych na rozwój infrastruktury pomocy społecznej.

W zdecydowanej większości regionów zapisy w szczegółowych opisach priorytetów RPO umożliwiają też organizacjom pozarządowym udział w konkursach ogłaszanych w ramach działań związanych z rewitalizacją obszarów zdegradowanych. W niektórych województwach działania te dotyczą obszarów miejskich i przemysłowych, w niektórych powojaskowych albo zdegradowanych terenów wsi. W części województw organizacje pozarządowe mogą występować o środki na działania rewitalizacyjne we wszystkich powyższych typach zdegradowanych obszarów.

ŚRODKI Z FUNDUSZY STRUKTURALNYCH DOSTĘPNE DLA ORGANIZACJI

Powyżej staraliśmy się omówić jedynie działania i poddziałania z programów operacyjnych finansowanych z funduszy strukturalnych¹³, które będą realizowane w Polsce w latach 2007-2013, uwzględniające organizacje pozarządowe (wprost lub w sposób bardziej pośredni¹⁴) jako potencjalnych projektodawców.

Dla właściwego przedstawienia w przyszłości aktywności i skuteczności organizacji pozarządowych w wykorzystaniu funduszy strukturalnych w nowym okresie programowania, ale także dla nakreślenia już dzisiaj związanych z nimi perspektyw stojących przed trzecim sektorem, bardzo istotne jest możliwie dokładne oszacowanie, ile pieniędzy w tym nowym okresie będzie faktycznie dostępnych dla organizacji pozarządowych.

Trzeba jednak bardzo wyraźnie podkreślić, że wszelkie tego rodzaju obliczenia obarczone są licznymi zastrzeżeniami. Po pierwsze, z założenia nowy system wdrażania ma być elastyczny, a więc dopuszcza się zmiany także odnośnie środków przeznacza-

¹³ Wyjątkiem jest tu Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, także uwzględniony w tym rozdziale, ale niefinansowany z funduszy strukturalnych, a z Europejskiego Funduszu Rolniczego Rozwoju Obszarów Wiejskich.

¹⁴ Mowa tu o sytuacjach, gdy samo sformułowanie „organizacje pozarządowe” nie występuje na liście potencjalnych typów projektodawców, jednak wspomniane są np. instytucje otoczenia biznesu, organy prowadzące szkoły, przychodnie, domy opieki albo podmioty wybrane w drodze przetargu.

nych na poszczególne priorytety, działania i poddziałania. Nie zawsze też znane są podziały środków, które mają być przeznaczone na projekty realizowane w trybie systemowym i konkursowym¹⁵. Co więcej, nie jest też do końca jasna kwestia niektórych projektów umieszczonych na zweryfikowanych listach projektów indywidualnych¹⁶. Należy też pamiętać, że nie wszystkie istotne dokumenty, związane w wdrażaniem funduszy strukturalnych zostały do momentu powstawania tego raportu zaakceptowane, a więc szacunki dotyczące kwot opierają się nierzadko na – co prawda najbardziej aktualnych, ale jednak – projektach dokumentów (tak jest chociażby w przypadku uszczegółowień niektórych RPO). Ponadto szacunki dotyczące środków, które mogą realnie trafić do organizacji pozarządowych, obciążone są także pewną dozą nieścisłości wynikającą ze zmian w kursie euro – kwoty przeznaczone na działania zapisane w szczegółowych opisach priorytetów podawane są w euro, ale już te dotyczące projektów indywidualnych przeważnie w złotych.

Szacunkowe kwoty dostępne dla organizacji pozarządowych w poszczególnych ogólnopolskich programach operacyjnych omawianych w tym rozdziale przedstawia poniższa tabela.

Program operacyjny	Środki dostępne dla organizacji pozarządowych (kwoty szacunkowe)
PO KL	6145,63 mln euro
PO IG	940,88 mln euro
PO IŚ	3104,29 mln euro
PO RPW	341,42 mln euro
PROW	4020,31 mln euro
RAZEM	ok. 14552,52 mln euro

Dodatkowo w ramach wszystkich szesnastu regionalnych programów operacyjnych na dostępne dla organizacji pozarządowych działania przeznaczona ma zostać kwota ok. 10784 mln euro¹⁷.

¹⁵ Taka sytuacja występuje chociażby w przypadku priorytetu V PO KL, gdzie wskazano jedynie łączną alokację środków na działania i nie sposób w obecnej chwili wskazać, ile pieniędzy zostanie przeznaczonych na poddziałania wdrażane w trybie konkursowym. Dla potrzeb tego rozdziału uwzględniono całe kwoty przeznaczone na działania 5.2, 5.4 i 5.5.

¹⁶ Przykładem tego rodzaju niejasności są np. projekty indywidualne w ramach PO RPW, gdzie chociażby w działaniach 2.1 i 5.2 organizacje pozarządowe wpisane są jako potencjalni projektodawcy. Obecnie na liście projektów indywidualnych znajduje się po jednym projekcie z tego działania, z adnotacją, że za koordynację przygotowania jego i dokumentacji technicznej odpowiada minister rozwoju regionalnego. Warto zaznaczyć, że budżet każdego z tych projektów wyczerpuje środki przeznaczone na te działania.

¹⁷ Szczególnie w tym przypadku należy pamiętać o tym, że przedstawiamy kwoty szacunkowe. Nie wszystkie szczegółowe opisy priorytetów w momencie powstawania tego opracowania były już oficjalnie zatwierdzonymi dokumentami, a dodatkowo często nieznanym był podział środków przeznaczonych na tryb konkursowy i systemowy, a także na projekty indywidualne. Dlatego wymieniona kwota dotyczy całościowych alokacji na działania.

13. INFORMOWANIE O FUNDUSZACH STRUKTURALNYCH W LATACH 2007-2013

W ROZDZIALE IV, POŚWIĘCONYM INFORMOWANIU O FUNDUSZACH STRUKTURALNYCH W LATACH 2004-2006, BYŁA MOWA M.IN. O TYM, ŻE POZIOM WIEDZY SPOŁECZEŃSTWA ORAZ ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH Z TEGO ZAKRESU JEST NIEWYSTARCZAJĄCY. W TYM ROZDZIALE OPISUJEMY DZIAŁANIA PODEJMOWANE PO TO, BY ZMIENIĆ TEN STAN.

Za punkt wyjścia w rozważaniach dotyczących informowania i promowania funduszy w obecnym okresie programowania weźmy wyniki niedawnych badań, przeprowadzonych przy okazji prac nad Strategią Komunikacji Funduszy Europejskich¹ na lata 2007-2013, którą szczegółowo omówimy poniżej.

Niski poziom wiedzy o funduszach strukturalnych i mała świadomość społeczna dotycząca efektów ich wdrażania są faktem. Z drugiej jednak strony polskie społeczeństwo jest jednym z najbardziej pronijnych w całej Wspólnocie. Daje to społeczne przyzwolenie na prowadzenie szeroko zakrojonych działań informacyjnych i promocyjnych na temat unijnej pomocy finansowej. W tej sytuacji niezbędne jest połączenie rządowych strategii w spójną i konsekwentnie realizowaną politykę informacyjną i promocyjną. Przez kilkanaście ostatnich miesięcy trwały koordynowane przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego intensywne prace, które zaowocowały stworzeniem takiej polityki na lata 2007-2013.

¹ W wielu dokumentach na lata 2007-2013 Ministerstwo Rozwoju Regionalnego posługuje się sformułowaniem „Fundusze Europejskie” (pisownia oryginalna), ewentualnie „fundusze unijne”, mając na myśli fundusze strukturalne i Fundusz Spójności. Domyślamy się, że za tą decyzją kryje się chęć uproszczenia języka komunikowania o tych funduszach, ale wydaje się, że efekt może być odwrotny od zamierzonego. Samo określenie „fundusze unijne” obejmuje szerszy zakres niż „fundusze strukturalne”: w Polsce wdrażane są przecież także inne fundusze UE, np. Europejski Fundusz Uchodźczy, Europejski Fundusz na rzecz Integracji Obywateli Państw Trzecich, Fundusz Granic Zewnętrznych, Fundusz Powrotu Imigrantów czy Fundusz Schengen. Natomiast pod określeniem „fundusze europejskie” można rozumieć także fundusze pozaunijne. W naszej publikacji staramy się konsekwentnie posługiwać sformułowaniem „fundusze strukturalne” (patrz: Notka metodologiczna).

POLITYKA INFORMACYJNA UNII EUROPEJSKIEJ – NOWE PODSTAWY PRAWNE

W ostatnich kilku latach instytucje unijne kładą większy nacisk na poprawę komunikacji społecznej, co związane jest z krytyką kierowaną pod adresem UE z powodu „deficytu demokracji”, objawiającego się głównie niedostateczną przejrzystością procedur decyzyjnych i nieskutecznym komunikowaniem (lub wręcz jego brakiem) pomiędzy Unią i obywatelami państw członkowskich.

Jak podkreśla Komisarz ds. Polityki Regionalnej Danuta Hübner: „Polityka regionalna jest narzędziem, pozwalającym usprawnić komunikację wewnątrz Unii Europejskiej. Nie ma unijnej polityki, która byłaby «bliżej» obywatela i którą wdrażałoby się «w terenie», angażując lokalne społeczności. Projekty finansowane przez Unię Europejską w regionach są jedną z najbardziej wymiernych korzyści członkostwa w Unii”².

Zasady promocji i informacji dla okresu programowania 2007-2013 określone są w Rozporządzeniu Rady nr 1083/2006 z 11 lipca 2006 r. ustanawiającym przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylającym Rozporządzenie nr 1260/1999 z 21 czerwca 1999 r. wprowadzające ogólne postanowienia odnośnie funduszy strukturalnych.

Podstawowe założenia prowadzenia działań informacyjnych i promocyjnych określa artykuł 69 „Informacja i promocja”:

1. Państwo członkowskie i instytucja zarządzająca programem operacyjnym dostarczają informacji na temat operacji i współfinansowanych programów oraz zapewniają ich promocję. Informacje takie kieruje się do obywateli Unii Europejskiej i beneficjentów w celu podkreślenia roli Wspólnoty i zapewnienia przejrzystości pomocy funduszy.
2. Instytucja zarządzająca programem operacyjnym jest odpowiedzialna za promocję.

Szczegółowy zakres obowiązków państwa członkowskiego i instytucji zarządzającej w zakresie promocji i informacji zawarty jest w Rozporządzeniu Komisji nr 1828/2006 z 8 grudnia 2006 r. ustanawiającym szczegółowe zasady wykonania Rozporządzenia Rady nr 1083/2006 oraz Rozporządzenia nr 1080/2006 z 5 lipca 2006 r. Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego:

- artykuły 2 – 4 określają sposób opracowania strategii komunikacji, jej uzgodnienia z Komisją Europejską oraz sposób jej monitorowania;
- artykuły 5 – 7 oraz 9 określają szczegółowe obowiązki państwa członkowskiego w zakresie promocji i informacji skierowanej do potencjalnych beneficjentów i opinii publicznej;

² http://ec.europa.eu/commission_barroso/hubner/pland/pland_pl.htm.

- artykuły 8 – 9 określają obowiązki beneficjentów w zakresie promocji faktu współfinansowania projektów ze środków funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności;
- artykuł 10 określa zasady współpracy i wymiany doświadczeń w zakresie realizacji działań informacyjnych i promocyjnych pomiędzy państwem członkowskim i Komisją Europejską.

W Rozporządzeniu zapisano: „Doświadczenie wskazuje, że obywatele Unii Europejskiej są w niewystarczającym stopniu świadomi roli odgrywanej przez Wspólnotę w finansowaniu programów, których celem jest wzmocnienie konkurencyjności gospodarczej, tworzenie nowych miejsc pracy oraz zwiększenie spójności wewnętrznej. W związku z powyższym stosowne jest przygotowanie strategii komunikacji, w której zostaną szczegółowo określone działania informacyjne i promocyjne niezbędne do wypełnienia luki informacyjnej i komunikacyjnej. (...) W celu zagwarantowania, że informacje dotyczące możliwości finansowania dotrą do wszystkich zainteresowanych stron, a także w celu zachowania przejrzystości, należy określić minimalną treść działań informacyjnych niezbędnych do poinformowania wszystkich potencjalnych beneficjentów o możliwościach finansowania oferowanych wspólnie przez Wspólnotę i państwa członkowskie poprzez poszczególne Fundusze, w tym obowiązek opublikowania informacji na temat procedury składania wniosków o przyznanie finansowania przez potencjalnych beneficjentów oraz stosowanych kryteriów wyboru”.

INFORMOWANIE O FUNDUSZACH STRUKTURALNYCH I FUNDUSZU SPÓJNOŚCI W POLSCE – PODSTAWY PRAWNE

Brak odpowiedniej komunikacji społecznej jest problemem ogólnounijnym. Zobaczmy, jak zamierzają sobie z nim poradzić polskie władze.

Przyjrzyjmy się podstawom prawnym informowania i promowania w Polsce funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności oraz dofinansowywanych z nich programów.

USTAWA O ZASADACH PROWADZENIA POLITYKI ROZWOJU

Dokumentem strategicznym z tego punktu widzenia jest Ustawa z 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. W zakresie informacji i promocji formułuje ona następujące zasady:

- artykuł 26 ust. 1 pkt 16 nakłada obowiązki w zakresie promocji i informacji o programie operacyjnym na instytucję zarządzającą;
- artykuł 27 ust. 1 pkt 8 określa możliwość powierzania zadań w zakresie promocji i informacji instytucji pośredniczącej;
- artykuł 29 definiuje obowiązki w zakresie informowania o naborach wniosków o dofinansowanie;

- artykuł 30 ust. 1 określa obowiązek ogłaszania na stronie internetowej listy projektów wyłonionych do dofinansowania.

WYTYCZNE W ZAKRESIE INFORMACJI I PROMOCJI

Na podstawie artykułu 35 ust. 3 pkt 11 Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju minister rozwoju regionalnego wydał Wytyczne³ w zakresie informacji i promocji w celu zapewnienia jednolitości zasad prowadzenia działań dotyczących funduszy strukturalnych. Obowiązujące od sierpnia 2007 r. Wytyczne określają podstawowe zasady koordynacji i prowadzenia działań informacyjno-promocyjnych, sposób opracowania i zakres Strategii Komunikacji Funduszy Europejskich na lata 2007-2013 oraz planów komunikacji programów operacyjnych, wyznaczają główne kierunki podejmowanych działań, a także określają zasady sprawozdawczości i oceny tych działań.

Podstawowe narzędzia działań informacyjnych i promocyjnych określone w Wytycznych to:

- punkty informacyjne;
- publikacje;
- strony internetowe;
- szkolenia.

Według Wytycznych działania informacyjne i promocyjne są finansowane odpowiednio: z Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna oraz z priorytetów pomocy technicznej w ramach poszczególnych programów operacyjnych (PO) lub regionalnych programów operacyjnych (RPO). Ich elementy mogą być także finansowane w ramach innych priorytetów poszczególnych PO lub RPO zgodnie ze specyfiką i celami działań.

STRATEGIA KOMUNIKACJI FUNDUSZY EUROPEJSKICH NA LATA 2007-2013

Bardzo ważnym dokumentem, określającym podstawowe zasady prowadzenia działań informacyjnych i promocyjnych na potrzeby Narodowej Strategii Spójności oraz wszystkich programów operacyjnych, jest wspomniana wyżej Strategia Komunikacji Funduszy Europejskich na lata 2007-2013. Wyznacza ona cele, grupy docelowe, kierunki i podstawowe narzędzia komunikacji, metody ewaluacji oraz instytucje zaangażowane w działania informacyjne i promocyjne. Jest ona komplementarna wobec Wytycznych MRR w zakresie informacji i promocji, które były także konsultowane spotecznie.

W dokumencie wykorzystano m.in. wyniki badań opinii publicznej⁴, wspomniane badania prowadzone przez Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, efekty pracy ba-

³ Wytyczne nie są aktem prawnym i nie mają mocy prawnej. O tym problemie piszemy szerzej w rozdziale XI, w przypisie 4.

⁴ Prezentację wyników badań można znaleźć na stronie www.funduszezstrukturalne.gov.pl/Wiadomosci/Fundusze+na+lata+2007-2013/kpras_wizerunek.htm.

dawczej „Marka Funduszy Europejskich”⁵ oraz publikacje dotyczące komunikacji, m.in. „Getting the Message? Structural Fund Publicity and Communication”⁶.

Strategia tworzona była od 2006 r. przez Instytucję Koordynującą Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia (Narodową Strategię Spójności) we współpracy z instytucjami zarządzającymi programami. Komitet Koordynacyjny Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia zatwierdził ją w połowie listopada 2007 r., następnie została ona poddana konsultacjom społecznym. Obowiązkiem polskich władz było przesłanie Strategii do akceptacji Komisji Europejskiej nie później niż w ciągu 4 miesięcy od daty przyjęcia ostatniego programu operacyjnego (ostatnim zaakceptowanym przez Komisję programem był Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, było to na początku grudnia 2007 r.)⁷. Do momentu akceptacji przez Komisję, działania prowadzone są na podstawie projektu.

Zgodnie z Rozporządzeniem Rady nr 1083/2006 Strategia określa grupy, do których będą kierowane działania informacyjne i promocyjne dotyczące polityki spójności Unii Europejskiej. Są to:

- ogół społeczeństwa (tu zostaną wyodrębnione dwie szczególne podgrupy: media i odbiorcy rezultatów);
- potencjalni beneficjenci Funduszy Europejskich.

Ponadto działania komunikacyjne w Polsce adresowane będą również do:

- mediów;
- partnerów społecznych i gospodarczych;
- instytucji zaangażowanych we wdrażanie funduszy unijnych;
- decydentów i liderów;
- środowisk opiniotwórczych (artyści, kościoły i związki wyznaniowe, sportowcy, branża reklamowa itp.).

W realizację Strategii zaangażowanych będzie 114 instytucji. Polityka informacyjna będzie się opierać na promocji i edukacji. Promocja rozumiana jest w dokumencie jako „całość skoordynowanych działań komunikacyjnych, budujących na bazie idei przewodniej wyrazistą, przyjazną i szanowaną markę funduszy unijnych w Polsce”. Część edukacyjna koncentruje się natomiast wokół zapewnienia wsparcia dla potencjalnych beneficjentów w zakresie pozyskiwania dotacji oraz eduko-

⁵ Raport sporządzony przez Fundację Promocji Polskiej – Instytut Marki Polskiej powstał na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego. Projekt współfinansowany był w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna.

⁶ Sandra Taylor, Philip Raines „Getting the Message? Structural Fund Publicity and Communication”, European Policies Research Centre, University of Strathclyde, Glasgow 2003.

⁷ Zgodnie z Rozporządzeniem Komisji nr 1828/2006, w przypadku braku uwag ze strony Komisji w ciągu dwóch miesięcy od daty otrzymania Strategii Komunikacji uznaje się ją za zgodny z artykułem 2 ust. 2. W przypadku przesłania uwag przez Komisję w tym terminie państwo członkowskie lub instytucja zarządzająca przedkłada Komisji zmodyfikowaną Strategię Komunikacji w terminie dwóch miesięcy.

wania pracowników instytucji wspierających beneficjentów. Działania edukacyjne dotyczą także beneficjentów, którzy wymagają pomocy w dziedzinie właściwej realizacji i rozliczania projektów.

Strategia wprowadza jednolity system identyfikacji wizualnej – jeden wspólny znak graficzny, prostszy język komunikatów oraz rezygnację ze skomplikowanych urzędowych nazw programów. Jako przykład podawana jest zmiana niezrozumiałego, obco brzmiącego dosłownego tłumaczenia z języka angielskiego nazwy „Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia” na „Narodowa Strategia Spójności”. Zrezygowano też z używania zwrotu „program operacyjny”, zastępując go jedynie nazwą danego programu, np. program: Infrastruktura i Środowisko, Kapitał Ludzki, Program Regionalny.

Pomoc finansowa w ramach funduszy strukturalnych jest wszechstronna i kierowana do wielu, często bardzo różnych grup odbiorców. Tak więc narzędzia, za pomocą których grupy te będą informowane o funduszach, są również bardzo różnorodne.

Narzędzia te muszą być przede wszystkim dostosowane do potrzeb i możliwości poszczególnych grup odbiorców oraz ich umiejętności lub chęci posługiwania się danym narzędziem. Uwzględniać należy możliwości techniczne (np. dostęp do internetu, odległość od miejsca zamieszkania do punktu informacyjnego), ograniczenia czasowe, poziom dotychczasowej wiedzy na temat funduszy (np. czy dana grupa poszukuje aktywnie informacji).

Ważne jest również:

- zapewnienie wzajemnego wzmocnienia się narzędzi – komponowanie takiego zestawu narzędzi, aby zapewnić odpowiedni skutek komunikacyjny u konkretnych adresatów;
- elastyczność – możliwość zmiany narzędzia komunikacji, jeśli okaże się ono nieefektywne dla danej grupy;
- zapewnienie odpowiedniego doboru metod i intensywności działań do aktualnej fazy realizacji działania oraz aktualnego i prognozowanego stopnia popularności działania wśród potencjalnych beneficjentów;
- zapewnienie znajomości przez odbiorców procedur i kanałów ogłaszania zmian w systemie wdrażania funduszy oraz zawiadamiania o aktualnościach;

W Strategii Komunikacji określono zestaw 15 przykładowych, najczęściej wykorzystywanych narzędzi i metod komunikacji, które mają zapewnić najskuteczniejsze budowanie relacji z podstawowymi grupami odbiorców funduszy. Zestaw ten, w zależności od potrzeb, będzie na bieżąco uzupełniany.

Poniższy schemat⁸ przedstawia wyróżniony w dokumencie zestaw narzędzi i metod komunikacji:

⁸ Strategia Komunikacji Funduszy Europejskich na lata 2007-2013, str. 30.

Punkty informacyjne			X	X					
Materiały elektroniczne			X		X	X	X	X	X
Wydarzenia promocyjne	X	X	X				X	X	X
Konferencje i szkolenia			X	X	X	X	X	X	X
Infolinia		X	X	X				X	
Direct mail (ulotki)			X			X			
Biuletyny					X	X		X	X
Prasa branżowa			X	X		X			
Reklama zewnętrzna	X			X			X		
Strony internetowe	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Broszury informacyjne		X	X	X		X			X
Public relations	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Kontakt z pracownikami instytucji FE			X		X	X			X
Reklama mass-media	X	X		X			X		
Gadżety	X			X			X		
	Opinia publiczna	Odbiorcy rezultatów	Projektodawcy	Potencjalni projektodawcy	Instytucje wdrażające	Partnerzy społ. i gosp.	Młodzież	Media	Decydenci

Według Strategii działania komunikacyjne poświęcone funduszom strukturalnym w latach 2007-2013 są finansowane w większości z:

- Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2013 – zadania realizowane przez Instytucję Koordynującą Narodową Strategię Spójności oraz Instytucję Zarządzającą Programem Operacyjnym Pomoc Techniczna,
- komponentów pomocy technicznej w programach krajowych i regionalnych – działania realizowane przez instytucje zarządzające programami i inne właściwe instytucje zaangażowane w realizację danego programu.

PLANY KOMUNIKACJI PROGRAMÓW

Kolejne ważne dokumenty to plany komunikacji programów operacyjnych i regionalnych programów operacyjnych. Przygotowywane są one na podstawie Strategii Komunikacji Funduszy Europejskich na lata 2007-2013 oraz Wytycznych w zakresie informacji i promocji przez instytucje zarządzające (IZ), we współpracy z odpowiednimi instytucjami pośredniczącymi (IP) oraz instytucjami wdrażającymi lub instytucjami pośredniczącymi II stopnia (IW lub IP2).

Institucja zarządzająca opracowuje plan komunikacji w ciągu miesiąca od dnia akceptacji przez Komisję Europejską Strategii Komunikacji. Plan ten podlega konsultacji z Instytucją Koordynującą Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia (Narodową Strategię Spójności) w zakresie zgodności ze Strategią Komunikacji, a następnie musi zostać zatwierdzony przez Komitet Monitorujący danego programu.

Plan komunikacji zawiera: cele działań; charakterystykę grup docelowych; ogólny opis planowanych działań informacyjnych, promocyjnych i szkoleniowych oraz ich spodziewane rezultaty; opis działań IZ, IP, IW (IP2) i innych partnerów zaangażowanych w proces informowania i promocji w obrębie programu operacyjnego; ramowy harmonogram działań; indykatywny budżet oraz sposób ewaluacji działań.

Z założenia plan komunikacji dla każdego programu operacyjnego ma przyczyniać się do realizacji celów w nim zdefiniowanych i uzupełniać działania informacyjne o funduszach prowadzone na poziomie ogólnopolskim.

ROZNY PLAN DZIAŁAŃ INFORMACYJNYCH I PROMOCYJNYCH

Roczny plan działań informacyjnych i promocyjnych jest dokumentem o charakterze operacyjnym, przygotowywanym zarówno przez Instytucję Koordynującą Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia (Narodową Strategię Spójności) w ramach Strategii Komunikacji, jak i instytucję zarządzającą programem w ramach planu komunikacji programu. Zawiera opis, harmonogram oraz budżet wszystkich działań planowanych na dany rok kalendarzowy, a także wskazuje podmioty realizujące zadania lub sposób ich wyboru. Zaplanowane na dany rok przedsięwzięcia będą uwzględniać fazę realizacji poszczególnych działań lub programów oraz stopień ich popularności.

STRATEGIA KOMUNIKACJI PROGRAMU

Każdy program realizowany w ramach Celu 3 unijnej polityki spójności – Europejskiej Współpracy Terytorialnej ma własną strategię komunikacji programu. Jest ona przygotowywana przez instytucję zarządzającą i wspólnie konsultowana z partnerami zagranicznymi zaangażowanymi we wdrażanie pro-

gramu, a następnie podlega zatwierdzeniu przez Międzynarodowy Komitet Monitorujący i po uzyskaniu jego akceptacji przesyłana jest do Komisji Europejskiej.

W przypadku programów realizowanych w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa strategia komunikacji stanowi część samego programu, który po zatwierdzeniu przez Międzynarodową Grupę Roboczą lub Komitet ds. Programowania jest wysyłany do Komisji Europejskiej.

INFORMOWANIE W PO KL

Zapoznaliśmy się z dokumentami regulującymi informowanie i promowanie w Polsce funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności oraz programów realizowanych w ich ramach, przyjrzyjmy się więc teraz, jak to funkcjonuje na poziomie konkretnego programu – Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (PO KL), ponieważ jest to najistotniejszy program z punktu widzenia organizacji pozarządowych.

Za koordynację działań informacyjnych i promocyjnych PO KL na poziomie całego programu odpowiada Instytucja Zarządzająca, czyli Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. W procesie komunikowania uczestniczą również instytucje odpowiedzialne za realizację programu: instytucje pośredniczące, instytucje pośredniczące II stopnia, komitet monitorujący i podkomitety monitorujące, Krajowy i Regionalne Ośrodki EFS oraz Instytucja Koordynująca NSRO i Komisja Europejska. Za wsparcie działań innowacyjnych i ponadnarodowych jest odpowiedzialna Krajowa Instytucja Wspomagająca (KIW).

Plan komunikacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki wyznacza orientacyjne kierunki działań informacyjnych i promocyjnych podejmowanych w latach 2007-2015. Jest on zgodny z Wytycznymi w zakresie informacji i promocji oraz strategią Komunikacji Funduszy Europejskich w latach 2007-2013.

Dokument ten określa zasady komunikacji w ramach PO KL z uwzględnieniem spójnej wizualizacji i przekazu. Wyznacza kierunki komunikacji dla wszystkich instytucji i podmiotów, które z racji pełnionych funkcji lub realizowanych przedsięwzięć mają obowiązek prowadzenia działań informacyjno-promocyjnych w tym zakresie. Stosowanie zasad i rozwiązań przyjętych w tym dokumencie jest obowiązkowe dla wszystkich instytucji zaangażowanych w działania informacyjne i promocyjne Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki i Europejskiego Funduszu Społecznego. Plan został opracowany na lata realizacji programu: od 2007 do 2015 r.

Przy przygotowywaniu dokumentu korzystano m.in. z wyników badań ewaluacyjnych oraz badań opinii publicznej przeprowadzonych w latach 2004-2007 na zlecenie IZ SPO RZL oraz IZ IW EQUAL, opracowań Komisji Europejskiej oraz ze wspo-

mnianej wyżej pracy badawczej „Marka Funduszy Europejskich” i publikacji „Getting the Message? Structural Fund Publicity and Communication”.

Pod koniec lutego 2008 r. plan komunikacji PO KL został przekazany do akceptacji Instytucji Koordynującej NSRO. Gdy akceptacja nastąpi, zostanie on przekazany do zatwierdzenia przez Komitet Monitorujący PO KL. Do momentu zaakceptowania przez Komisję Europejską Strategii Komunikacji i uzgodnienia z IK NSRO planu komunikacji instytucje zaangażowane we wdrażanie programu postępują się projektem planu.

Integralną częścią planu komunikacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki są wytyczne dotyczące oznaczania projektów w ramach PO KL⁹. Celem wytycznych jest ustalenie jednolitej interpretacji przepisów europejskich w sprawie prowadzenia działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących pomocy udzielanej z Europejskiego Funduszu Społecznego. Określają one oznaczanie projektów i odnoszą się zarówno do sposobów oznaczania projektów realizowanych w ramach PO KL, jak i wszystkich innych działań związanych z promocją i informowaniem o programie.

Obowiązek informowania o współfinansowaniu projektu ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego dotyczy wszystkich projektów realizowanych w ramach PO KL, niezależnie od trybu wyboru projektów – projektów konkursowych, systemowych i indywidualnych, a także wszelkich działań realizowanych w ramach pomocy technicznej programu.

DZIAŁANIA INFORMACYJNE NA POZIOMIE CENTRALNYM

Zgodnie z opisanymi regulacjami prawnymi na poziomie każdej IZ, IP i IW (IP2) funkcjonuje komórka odpowiedzialna za informację i promocję programów operacyjnych.

Tak jak w minionym okresie programowania, za ogół działań informacyjno-promocyjnych na poziomie centralnym odpowiada Ministerstwo Rozwoju Regionalnego pełniące rolę Instytucji Zarządzającej.

W 2006 r. w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego wydzielony został Departament Informacji, Promocji i Szkoleń. Odpowiada on m.in. za przygotowanie Strategii Komunikacji Funduszy Europejskich i Ministerstwa, koordynację ich promocji, zapew-

⁹ Przez termin „oznaczanie projektu” rozumie się oznaczanie pomieszczeń, w których realizowane są projekty, sprzętu i wyposażenia zakupionego w ramach projektu, publikacji, materiałów informacyjnych, dokumentów, stanowiska pracy, które jest współfinansowane z EFS, poprzez umieszczenie „informacji o współfinansowaniu przez Europejski Fundusz Społeczny wraz z logotypem Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki oraz logo Unii Europejskiej wraz z odniesieniem (podpisem) Europejski Fundusz Społeczny”. Informacja o współfinansowaniu powinna być także przekazywana w trakcie trwania konferencji, seminariów, warsztatów, spotkań informacyjnych, targów i innych imprez promocyjnych.

nianie spójności planów i harmonogramów działań promocyjnych departamentów Ministerstwa, monitorowanie realizacji działań przez poszczególne jednostki oraz kontrolę spójności poszczególnych elementów Strategii Komunikacji, a także za realizację działań o charakterze promocyjnym adresowanych do opinii publicznej oraz zadań związanych z opracowywaniem i publikacją oficjalnych dokumentów dotyczących tematyki realizowanej przez Ministerstwo. Ponadto Departament odpowiada za realizację zadań w zakresie informacji i promocji wynikających z pełnienia przez Ministerstwo funkcji Instytucji Koordynującej Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia.

W rozdziale IV, poświęconym informowaniu o funduszach strukturalnych w poprzednim okresie programowania, opisane zostały instytucje (np. Regionalne Ośrodki Europejskiego Funduszu Społecznego) i narzędzia, za pomocą których władze komunikowały o pomocy finansowej Unii Europejskiej ogółowi społeczeństwa i poszczególnym grupom odbiorców tej pomocy, przy szczególnym uwzględnieniu organizacji pozarządowych. Wymienione instytucje i narzędzia wciąż istnieją i funkcjonują, dlatego w tym rozdziale skupimy się na nowych inicjatywach dotyczących informowania i promowania funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności.

Strona internetowa MRR

Dostrzegając niedoskonałości i braki w polityce informacyjnej i promocyjnej w latach 2004-2006, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego położyło duży nacisk na zebranie źródeł informacji o funduszach i realizowanych w ich ramach programach operacyjnych. Na opisanej w rozdziale IV stronie internetowej MRR poświęconej funduszom strukturalnym na lata 2007-2013 stworzona została zakładka „Gdzie szukać informacji o Funduszach Europejskich?” (www.fundusze-strukturalne.gov.pl/NSS/gdzie+szukac). Można tu znaleźć informacje o tym, gdzie należy się udać, zadzwonić lub jaką stronę internetową odwiedzić, aby zdobyć bądź poszerzyć wiedzę na temat funduszy unijnych dostępnych w Polsce na lata 2007-2013.

Z całą pewnością jest to krok we właściwym kierunku. Jednym z problemów poprzedniego okresu programowania było właśnie rozproszenie wielu różnorodnych źródeł wiedzy o funduszach i programach.

W zakładce zebrano informacje o projektach partnerów medialnych Ministerstwa, którzy dzięki wsparciu z funduszy unijnych szeroko informują o możliwościach rozwoju, jakie dają te fundusze:

- Program „Fundusze dla Zuchwałych” w telewizji TVN;
- Serwis poświęcony Funduszom Europejskim w portalu Onet.pl;
- Słuchowisko „Kapitałni” w radiu eM;
- Spotkania z cyklu Regional Forbes Executive Meeting;

- Fundusze unijne w portalu Gazeta.pl;
- Serwis Akademickich Inkubatorów Przedsiębiorczości „Wmiksuj się w Fundusze Europejskie”;
- Program z cyklu „Z EUROpą na Ty” w TVP;
- Fundusze unijne w portalu „Eurolinia Plus”;
- Informacje o możliwościach finansowania przedsięwzięć służby zdrowia przy udziale funduszy europejskich na stronie projektu „Unijna recepta dla służby zdrowia”.

Wymienione serwisy internetowe są współfinansowane ze środków Unii Europejskiej, przyznanych w ramach konkursu dotacji na przeprowadzenie działań informacyjno-promocyjnych dotyczących Funduszy Europejskich, ogłoszonego przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. Konkursowi temu poświęcimy poniżej więcej miejsca, gdyż mogły w nim brać udział m.in. organizacje pozarządowe.

W zakładce „Gdzie szukać informacji o Funduszach Europejskich?” znajdują się również:

- „Na co Fundusze Europejskie 2007-2013” – miniprzewodnik po krajowych programach i działaniach, w których przewidziano wsparcie z funduszy unijnych, opracowany pod kątem możliwości wsparcia na poszczególne obszary działania: można tu sprawdzić, z jakich źródeł można się starać o finansowanie projektu i kto może w tym pomóc (www.fundusze-strukturalne.gov.pl/NSS/na+co+fundusze);
- Biblioteka wydawnictw, w której zebrano publikacje wydane przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego: dokumenty programowe, analizy, opracowania, raporty itp. (www.fundusze-strukturalne.gov.pl/NSS/gdzie+szukac/biblioteka+wydawnictw.htm);
- Punkty Informacyjne w regionach – nazwy, adresy i telefony punktów informacyjnych w całej Polsce. Na stronie zamieszczona jest interaktywna mapa Polski (aby dowiedzieć się, jakie punkty działają w interesującym nas województwie, wystarczy na nie kliknąć; zostajemy odesłani do osobnej strony, na której zebrano dane punktów udzielających informacji różnym grupom odbiorców pomocy i na różnym poziomie szczegółowości (np. Europe Direct, Regionalne Centra Informacji Europejskiej, punkty utworzone w urzędach marszałkowskich, wojewódzkich, Regionalne Ośrodki EFS, Centra Euro-Info, Regionalne Instytucje Finansujące, wojewódzkie i powiatowe urzędy pracy itp.).

Będąc przy punktach informacyjnych, warto wspomnieć o:

- Punkcie Informacyjnym Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, prowadzonym we współpracy z Urzędem Komitetu Integracji Europejskiej;
- Punkcie Informacyjnym Unii Europejskiej w Warszawie, który został utworzony przez Komisję Europejską i Parlament Europejski i otwarty w październiku 2007 r.

Konkurs na promocję funduszy

Wspomniany wyżej konkurs dotacji na przeprowadzenie działań informacyjno-promocyjnych dotyczących Funduszy Europejskich¹⁰ został ogłoszony przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego w maju 2007 r. Jego celem było dofinansowanie projektów informujących o funduszach strukturalnych w Polsce i promujących efekty ich wykorzystania.

O dotację mogły ubiegać się wszelkie podmioty (z wyjątkiem osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej), które zapewniłyby swoim projektom powszechny odbiór i zasięg co najmniej ponadregionalny, w tym organizacje pozarządowe.

Dotację uzyskało 15 projektów, w tym jeden złożony przez organizację pozarządową (Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej w Warszawie).

Konkurs finansowany był ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna.

„Ludzka twarz EFS”

Wśród innych konkursów promujących fundusze wymienić należy II edycję konkursu dla dziennikarzy prasowych, radiowych i telewizyjnych „Ludzka twarz EFS”. Konkurs zorganizowało Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej we współpracy z Ministerstwem Rozwoju Regionalnego oraz Przedstawicielstwem Komisji Europejskiej w Polsce. Patronat nad konkursem objęło Stowarzyszenie Polskich Mediów oraz Instytut Spraw Publicznych.

Celem konkursu było pokazanie, w jaki sposób pieniądze z Europejskiego Funduszu Społecznego trafiają do zwykłego człowieka i zmieniają jego życie. Historie (opublikowane w 2007 r.) musiały opierać się na projektach finansowanych z EFS. Na potrzeby konkursu stworzono specjalną stronę internetową (www.ludzkatwarzefs.pl).

„Szkoła w regionie, region w Europie”

W maju 2007 r. na stronach Ministerstwa Rozwoju Regionalnego pojawiły się informacje o konkursach dla uczniów i nauczycieli na temat polityki regionalnej, organizowanych w ramach ogólnopolskiego projektu „Szkoła w regionie, region w Europie” (www.szkolawregionie.pl) przez Towarzystwo Amicus. Projekt realizowany był przez cały 2007 r. na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, pod patronatem Ministerstwa Edukacji Narodowej. Współfinansowany był ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna.

¹⁰ www.fundusze-strukturalne.gov.pl/Wiadomosci/Strona+glowna/konkursinfopromo.htm.

Celem projektu było przygotowanie nauczycieli wiedzy o społeczeństwie do rozpowszechniania wśród uczniów szkół średnich i gimnazjów wiedzy o polityce regionalnej Unii Europejskiej oraz kreowanie czynnego zaangażowania w informowanie o zmianach, jakie nastąpiły w Polsce po wejściu w struktury wspólnotowe.

W jego ramach w każdym województwie przeprowadzono seminaria informacyjne dla nauczycieli WOS, realizowane przy wykorzystaniu metody e-learningu, zrealizowano konkursy dotyczące polityki regionalnej UE dla uczniów i nauczycieli, a także wydano publikację dla młodzieży na temat polityki regionalnej UE i Funduszy Strukturalnych (bezpłatnie przekazaną szkołom gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym na terenie całego kraju).

Szkolenia

W rozdziale poświęconym informowaniu o funduszach strukturalnych w latach 2004-2006 pisaliśmy o popularnej metodzie przekazywania informacji, jaką są szkolenia. Wytyczne w zakresie informacji i promocji na lata 2007-2013 wymieniają je jako jedno z czterech podstawowych narzędzi informowania.

W Strategii Komunikacji mowa jest o tym, że Instytucja Koordynująca NSRO – Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, we współpracy z instytucjami zarządzającymi programami operacyjnymi, podejmuje działania mające na celu usprawnienie procesu wdrażania Strategii Komunikacji¹¹, w tym np. szkolenia w zakresie komunikacji społecznej dla osób zajmujących się informacją i promocją funduszy strukturalnych.

Instytucje zarządzające poszczególnymi programami operacyjnymi organizują także wiele szkoleń z myślą o przyszłych beneficjentach. Np. Departament Strategii Kultury i Funduszy Europejskich w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego ogłosił w marcu 2008 r. nabór na kwietniowe bezpłatne szkolenia dla potencjalnych beneficjentów XI osi priorytetowej Kultura i dziedzictwo kulturowe Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na temat: jak aplikować o środki dostępne w ramach priorytetu w pierwszym naborze wniosków aplikacyjnych¹².

Na IV kwartał 2008 r. planowane są szkolenia dla beneficjentów przygotowujących projekty do II naboru wniosków. Współfinansowane są one w ramach Pomocy Technicznej Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.

¹¹ www.fundusze-strukturalne.gov.pl/Promocja/szkolenia.

¹² www.mkidn.gov.pl, ogłoszenie zamieszczono 22 marca 2008 r.

Mapa dotacji Unii Europejskiej

Wśród pomysłów na informowanie o funduszach strukturalnych i realizowanych w ich ramach programach operacyjnych oraz promowanie dobrych praktyk z poprzedniego okresu programowania (wkrótce również z obecnego) nie można nie wymienić nowego serwisu internetowego Ministerstwa Rozwoju Regionalnego: Mapa dotacji Unii Europejskiej (www.mapa.fundusze-strukturalne.gov.pl).

Serwis zawiera opisy blisko 300 projektów, na których realizację beneficjenci uzyskali dotacje z funduszy strukturalnych. Opisy te są uzupełnione fotografiami, prezentacjami, filmami, audycjami lub innymi materiałami informacyjnymi i promocyjnymi w formie plików do pobrania.

Opisy przedstawione w galerii projektów to przede wszystkim zbiór pomysłów na własny projekt dla potencjalnych beneficjentów, którzy chcieliby starać się o przyznanie dotacji UE na realizację swoich własnych celów i przedsięwzięć.

W części „Nowości” publikowane są najnowsze informacje MRR obrazujące poziom i postęp wykorzystania przez Polskę funduszy strukturalnych dostępnych w latach 2004-2006, a także inne informacje dotyczące unijnych funduszy i samego serwisu.

Serwis jest sukcesywnie uzupełniany o kolejne opisy projektów. Planowana jest rozbudowa mapy dotacji o dwa dodatkowe moduły. Pierwszy z nich – lista projektów – będzie prezentował wszystkie realizowane w Polsce projekty współfinansowane z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. Drugi – statystyki i porównania – będzie stanowił narzędzie umożliwiające analizę statystyczną pozyskiwania i wykorzystywania funduszy europejskich w poszczególnych regionach Polski. Analiza będzie możliwa na poziomie województw oraz powiatów.

Zainteresowane podmioty mogą zgłaszać swoje projekty do zamieszczania na Mapie Dotacji UE.

Kampania MRR nt. funduszy

Z najnowszych inicjatyw Ministerstwa Rozwoju Regionalnego wymienić należy kampanię wizerunkową funduszy strukturalnych na lata 2007-2013, która ruszyła pod koniec grudnia 2007 r., w związku z opracowaniem wspomnianej Strategii Komunikacji Funduszy Europejskich. Celem kampanii jest zwiększanie świadomości społeczeństwa o możliwościach, jakie stwarzają unijne fundusze, zachęcanie potencjalnych beneficjentów do korzystania z nich, motywowanie projektodawców do właściwej realizacji projektów oraz promowanie efektów wykorzystania tych funduszy w Polsce.

Na ulicach miast w całej Polsce pojawiły się billboardy, a pod koniec grudnia 2007 r. ruszyła także kampania telewizyjna i prasowa. Dwa spoty¹³ reklamujące fundusze pokazywane są na antenie TVP, TVN, TVN24, TV 4, Polsatu, Discovery Chanel, Animal Planet. Pierwszy z nich, skierowany do ogółu społeczeństwa, ma uświadomić Polakom, że dzięki funduszom unijnym ich gmina, region i cały kraj mają ogromne możliwości rozwoju. Drugi spot skierowany jest do młodzieży. Wykorzystano w nim stylistykę strategicznej gry komputerowej – szybki montaż, zgrany z efektami dźwiękowymi.

DZIAŁANIA INFORMACYJNE NA POZIOMIE REGIONALNYM

Tak jak na poziomie centralnym, tak w strukturach administracyjnych szczebla regionalnego (i lokalnego) wydzielone zostały osobne jednostki zajmujące się informowaniem i promowaniem funduszy strukturalnych i programów operacyjnych.

Urzędy marszałkowskie

We wszystkich urzędach marszałkowskich powstały departamenty, wydziały lub biura zajmujące się m.in. udzielaniem informacji na temat regionalnego programu operacyjnego, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej, Programu Operacyjnego Rozwój Obszarów Wiejskich czy Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej (w zależności od położenia geograficznego danego województwa).

Organizują one konferencje informacyjne, szkolenia dla potencjalnych beneficjentów programów, prowadzą punkty informacyjne, udzielają informacji przez telefon, prowadzą serwisy internetowe (w tym listy mailingowe, fora), wydają broszury, foldery i inne publikacje informacyjne.

Ciekawe inicjatywy

W niektórych województwach powstały specjalne jednostki, których działalność koncentruje się na komunikowaniu o funduszach. Tak było np. w województwie małopolskim, gdzie w styczniu 2008 r. otworzono Centrum Informacyjne o Funduszach Europejskich w Małopolsce (FEM; www.fundusze.malopolska.pl/fem). Jest to pierwsze w Polsce Centrum Informacyjne o Funduszach Europejskich na lata 2007-2013.

Celem funkcjonowania Centrum jest dostarczenie mieszkańcom Małopolski rzetelnej i kompleksowej informacji na temat funduszy strukturalnych dostępnych w latach 2007-2013. Centrum zapewnia wsparcie informacyjne w przygotowaniu projektów, aplikowaniu i skutecznym wykorzystaniu środków unijnych. W ramach swo-

¹³ Można je ściągnąć ze strony www.funduszezstrukturalne.gov.pl/Wiadomosci/Fundusze+na+lata+2007-2013/kpras_wizerunek.htm.

jej działalności FEM proponuje codzienne spotkania z konsultantami udzielającymi szczegółowych informacji dotyczących dostępnych w Małopolsce funduszy, oferuje indywidualne konsultacje eksperckie oraz doradztwo merytoryczne, organizuje również bezpłatne, profilowane tematycznie szkolenia.

Centrum FEM umiejscowione jest w strukturze Departamentu Funduszy Europejskich Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego (departament odpowiedzialny za wdrażanie RPO dla Małopolski) przy współpracy instytucji zaangażowanych w realizację PO KL i EWT (Departament Polityki Regionalnej, Wojewódzki Urząd Pracy) i PROW (Departament Środowiska i Rozwoju Wsi).

Wśród ciekawych regionalnych inicjatyw związanych z promocją funduszy unijnych warto wymienić Targi Funduszy Europejskich dla Śląska (TFE; <http://rpo.silesia-region.pl/tfe>), które odbyły się pod koniec października 2007 r. Było to pierwsze tego typu wydarzenie w kraju.

Zorganizowane przez Wydział Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego targi skierowane były do samorządów lokalnych, organizacji samorządowych, środowisk gospodarczych oraz różnych instytucji, do których adresowane są programy unijne, w tym organizacji pozarządowych. Ich głównym celem było przekazanie kompleksowej wiedzy dotyczącej możliwości finansowania projektów ze źródeł unijnych oraz krajowych. Patronat honorowy nad TFE objęły Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwo Gospodarki Morskiej i Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Uczestniczyło w nich ponad 500 osób.

W rozdziale na temat informowania o funduszach strukturalnych w latach 2004-2006 znalazł się fragment poświęcony Regionalnym Ośrodkom Europejskiego Funduszu Społecznego.

Sieci Regionalnych Ośrodków EFS (www.roefs.pl) patronuje Krajowy Ośrodek Europejskiego Funduszu Społecznego, któremu Instytucja Zarządzająca EFS powierzyła część zadań związanych z informacją i promocją EFS. Obecnie funkcjonuje 49 ośrodków, część z nich prowadzona jest przez organizacje pozarządowe.

Pomoc ośrodków jest bezpłatna. Oferują one:

- szkolenia w zakresie przygotowania projektów dofinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego prowadzone przez akredytowanych trenerów (dotyczą one m.in. zarządzania projektem, jego monitoringu i kontroli finansowej);
- szkolenia specjalistyczne dotyczące bezpośrednio lub pośrednio problematyki objętej wsparciem EFS (np. problematyka rynku pracy, aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych, szkoleń i poradnictwa zawodowego, edukacji, rozwoju lokalnego,

przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, kształcenia ustawicznego, rozwoju przedsiębiorczości);

- pomoc doradców świadczących doradztwo bezpośrednie dla projektodawców, którzy planują złożyć wnioski do EFS, albo już otrzymali dotację i potrzebują wsparcia w zakresie wdrażania projektów;
- pomoc lokalnych animatorów, którzy promują lokalne inicjatywy współpracy, inspirują w zakresie kreowania pomysłów na dobre projekty oraz wspierają w zakresie diagnozowania lokalnych potrzeb i tworzenia planów działania;
- wstępną ocenę wniosków;
- spotkania informacyjne, konferencje i seminaria promujące EFS.

W nowym okresie programowania Regionalne Ośrodki EFS posiadają ujednolicone strony internetowe o spójnej szacie graficznej. Ich funkcjonalność wciąż jednak pozostawia wiele do życzenia.

Jeśli chodzi o inicjatywy informacyjno-promocyjne skierowane szczególnie do organizacji pozarządowych, to należy tu wspomnieć o Programie Euro-NGO Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności, któremu sporo uwagi poświęciliśmy w rozdziale IV. Jednak program ten zakończył się w 2007 r.

W marcu 2008 r. działalność swoją zakończył również opisany w rozdziale IV Program Europejski Stowarzyszenia na rzecz FIP. Prowadzone w jego ramach działania związane z informowaniem o funduszach strukturalnych dostępnych w Polsce oraz funduszach ogólnounijnych będą w dużej mierze kontynuowane przez Federację Organizacji Pozarządowych Centrum Szpitalna.

Widać wyraźnie, że w obecnym okresie programowania administracja kładzie większy nacisk na informowanie i promowanie funduszy strukturalnych w Polsce. W Strategii Komunikacji zapisano: „Szansa, jaką dają Fundusze Europejskie, powinna zaktywizować i zjednoczyć wszystkich obywateli, instytucje rządowe i samorządowe oraz partnerów społecznych i gospodarczych wokół realizacji tych wspólnych celów”. Pomóc w tym mają ukierunkowane działania informacyjno-promocyjne. Bazując na doświadczeniach poprzedniego okresu, zaplanowano działania, które mają uporządkować system informowania. Wkrótce przekonamy się, czy się to uda.

14. REKOMENDACJE

WNIOSKI I REKOMENDACJE, KTÓRE ZAMIESZCZAMY PONIŻEJ, WYNIKAJĄ Z PRZEPROWADZONEGO PRZEZ NAS MONITORINGU, Z DYSKUSJI, KTÓRE ODBYŁY SIĘ PODCZAS SPOTKAŃ TEMATYCZNYCH, ORAZ BADANIA INSTYTUCJI WDRAŻAJĄCYCH. JEDNAKŻE PODOBNE KWESTIE PODNOSZONE BYŁY JUŻ WCZEŚNIEJ W RÓŻNEGO RODZAJU CZĄSTKOWYCH RAPORTACH I OPRACOWANIACH DOTYCZĄCYCH BENEFICJENTÓW ŚRODKÓW Z FUNDUSZY STRUKTURALNYCH¹. WNIOSKI Z TYCH PRAC PRZYWOŁUJEMY W NASZYM RAPORCIE, STARAJĄC SIĘ JE UZUPEŁNIĆ. DOSTĘPNE ANALIZY ODNOSZĄ SIĘ DO OKRESU PROGRAMOWANIA 2004-2006, A OBECNIE ROZPOCZĘŁO SIĘ JUŻ WDRAŻANIE FUNDUSZY NA LATA 2007-2013, OPARTE NA NOWYCH ZASADACH I NOWYM SYSTEMIE, KTÓRY JEST W DUŻYM STOPNIU ZMIENIONY I PRZEBUDOWANY. ZDAJEMY SOBIE ZATEM SPRAWĘ Z FAKTU, ŻE CZĘŚĆ Z NASZYCH POSTULATÓW PRZESTAJE BYĆ AKTUALNA BĄDŹ ZMIENIA SWÓJ CHARAKTER. W ODPOWIEDNICH MIEJSCACH STARAMY SIĘ TO ZAZNACZYĆ.

Rekomendacje podzielone zostały na dwie grupy (ze względu na odbiorców): na te kierowane do administracji publicznej i te kierowane do samych organizacji pozarządowych.

¹ Szczególnie pomocne były dla nas raporty: „Problemy i nieprawidłowości związane z wdrażaniem funduszy strukturalnych w Polsce” autorstwa Małgorzaty Brennek, opublikowany przez Transparency International, oraz „Identyfikacja i ocena barier w wykorzystaniu środków strukturalnych” wykonana przez PSDB Sp. z o.o. na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego.

REKOMENDACJE KIEROWANE DO ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ

1. USPRAWNIENIE I DECENTRALIZACJA SYSTEMU INSTYTUCJONALNEGO ZWIĄZANEGO Z FUNDUSZAMI STRUKTURALNYMI

Podstawą usprawnienia całego systemu instytucjonalnego związanego z zarządzaniem i wdrażaniem funduszy strukturalnych w Polsce powinno być jego uproszczenie i decentralizacja. W okresie 2004-2006 dużo było typów instytucji odpowiedzialnych za zarządzanie i wdrażanie, funkcjonowały – instytucje płatnicza, zarządzająca, wdrażająca i pośrednicząca. Zależności między nimi nie były jasno określone, co skutkowało rozmytą odpowiedzialnością i długim procesem uzgodnień przy formułowaniu wytycznych dotyczących wdrażania. W wyniku tego dochodziło do sytuacji, w których dwie instytucje wydawały różne i co gorsza całkowicie sprzeczne ze sobą wytyczne, a projektodawcy nie wiedzieli, do której z nich powinni się stosować. Podejmowane próby usprawnienia systemu znacząco przeciągały się ze względu na konieczność regulowania wszystkich zmian rozporządzeniami.

W przypadku funduszy strukturalnych na lata 2007-2013 nastąpiła duża decentralizacja i znacznie więcej działań będzie realizowanych na poziomie województwa. Z jednej strony jest to dążenie do stanu idealnego i duży krok w kierunku realizacji unijnej zasady subsydiarności, z drugiej jednak nikt nie jest w stanie przewidzieć, na ile sprawny będzie tak rozbudowany system. Istnieje obawa, że nastąpią duże różnice między województwami, jeśli chodzi o sprawne absorbowanie środków.

Tym podstawowym i znaczącym trudnościom można zapobiec poprzez: po pierwsze, sformułowanie bardzo jasnych i szczegółowych wytycznych dotyczących wdrażania funduszy i regulujących formalno-finansową stronę realizacji projektów; po drugie, autonomiczność działania instytucji wdrażających, a po trzecie, możliwość szybkiego wprowadzania zmian w sytuacjach, kiedy jest to konieczne i zasadne, a więc rezygnacja z długiej drogi legislacyjnej.

2. UTWORZENIE SPRAWNEGO SYSTEMU MONITORINGU I KONTROLI WDRAŻANIA FUNDUSZY STRUKTURALNYCH

Oczywistością jest, że dla poprawnego wdrażania funduszy strukturalnych niezbędny jest sprawny system monitoringu i kontroli. Nie wnikając w to, czy niesprawny lub wręcz nie działający SIMIK (System Informatyczny Monitoringu i Kontroli Finansowej Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności) można poprawić, czy też należy zainwestować w całkowicie nowe narzędzie, postulujemy po prostu utworzenie sprawnego systemu służącego temu celowi. Uciążliwości obecnego systemu nie tylko dotyczą projektodawców, ale przede wszystkim powodują, że proces wdrażania nie jest należycie monitorowany i kontrolowany. Dane o tym, jakie projekty, przez kogo, w jaki sposób, w jakim okresie są lub były

realizowane, są obecnie niemożliwe do uzyskania. Nawet tak podstawowe informacje, jak listy podpisanych umów wraz z kwotami dofinansowania nie są upubliczniane przez wszystkie instytucje za to odpowiedzialne. Co więcej, by dowiedzieć się np. ile szkoleń dla bezrobotnej młodzieży jest w danym momencie przeprowadzanych np. w Rzeszowie, trzeba wykonać co najmniej kilka telefonów i spędzić kilka do kilkunastu godzin w internecie. A i wtedy nie możemy być pewni, że uda się nam uzyskać kompleksową informację na ten temat. Niestety nic nie wskazuje na to, że system ten zostanie usprawniony w obecnym okresie programowania.

3. PROFESJONALNE PRZYGOTOWANIE KADR ADMINISTRACJI ODPOWIEDZIALNYCH ZA WDRAŻANIE FUNDUSZY I ZAPEWNIENIE IM DOBRYCH WARUNKÓW PRACY

Przy zarządzaniu i wdrażaniu funduszy liczy się nie tylko sprawny system czy narzędzia, ale również, a może nawet przede wszystkim, ludzie, którzy najpierw odpowiadają za proces planowania, a potem za sprawną realizację. Na etapie planowania i tworzenia procedur można zatrudnić ekspertów – doradców. Jednak dla sprawnego funkcjonowania całości równie ważne jest, by urzędnicy mający bezpośredni kontakt z projektodawcami byli osobami kompetentnymi i by mieli zapewnione warunki do efektywnej i sprawnej pracy.

Obecnie dużym problemem jest zbyt niski poziom zatrudnienia osób o wysokich kwalifikacjach i kompetencjach. To pociąga za sobą zbyt duże obciążenie pracowników, a to z kolei ich dużą rotację. Wszystko to przekłada się bezpośrednio na sprawność realizacji projektów. Projektodawcy muszą tłumaczyć specyfikę swojego projektu każdej nowej osobie, pełniącej rolę opiekuna ich projektu. Zdarzają się sytuacje, w których pracownicy tej samej instytucji kwestionują ustalenia czy interpretacje swoich poprzedników. To wszystko sprawia, że projektodawcy czują się niepewnie, ich praca bywa paraliżowana, a całość przebiega mniej sprawnie i efektywnie.

4. OKREŚLENIE WSTĘPNEGO HARMONOGRAMU KONKURSÓW NA CAŁY OKRES PROGRAMOWANIA

Dla potencjalnych projektodawców szczególnie istotna jest informacja na temat przybliżonych terminów ogłoszenia konkursów. Pozwala to na odpowiednie przygotowanie się do złożenia wniosku i racjonalne zaplanowanie działań oraz uniknięcie sytuacji, w której potencjalni projektodawcy, nie mogąc nic zaplanować i obawiając się wyczerpania środków, starają się złożyć jak największą liczbę wniosków w pierwszym terminie.

Takie rozwiązanie pozwoli też administracji publicznej na lepsze planowanie wydatkowania i działań merytorycznych. Chodzi więc o to, by odpowiednio wcześniej in-

stytucje wdrażające upubliczniały harmonogramy z zaznaczeniem, które z konkursów są konkursami ciągłymi (otwarte do wyczerpania środków), a które mają określone terminy składania wniosków (w przedziale kwartalnym), a także określały pulę środków dostępnych w ramach każdej edycji konkursu. Taka praktyka z powodzeniem stosowana jest np. w Norweskim Mechanizmie Finansowym i Mechanizmie Finansowym Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

W przypadku funduszy strukturalnych na lata 2007-2013 na razie wiadomo, że np. w przypadku Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki harmonogram konkursów jest ogłaszany w ramach rocznych planów działań. Konieczność ogłaszania raz na rok harmonogramów konkursów obowiązuje również w przypadku regionalnych programów operacyjnych. Można przypuszczać, że również w przypadku pozostałych programów operacyjnych tego typu dokumenty będą powstawały. Niestety ciągle jeszcze pozostaje dużo niewiadomych, jeśli chodzi o planowany system wdrażania – w niektórych przypadkach nie da się nawet ustalić, jakie są przewidziane pule środków na konkursy, a jakie na projekty systemowe. Dlatego też ciągle wieloletnie programowanie na poziomie takich konkretów jak czas ogłaszania konkursów – chociażby w przedziałach półrocznych – na cały okres programowania pozostaje niespełnionym marzeniem projektodawców.

5. UPROSZCZENIE ETAPU SKŁADANIA WNIOSKÓW

Jedną z najczęściej pojawiających się trudności, na którą skarżyły się badane przez nas organizacje pozarządowe, było duże skomplikowanie procedury składania wniosków. Uproszczenie tego etapu, polegające na redukcji liczby załączników i rezygnacji z konieczności notarialnego potwierdzenia ich zgodności z oryginałem, na szczęście było ważne również dla administracji publicznej. W poprzednim okresie programowania często zdarzało się, że wniosek odpadał na poziomie oceny formalnej lub merytorycznej, ale był archiwizowany i nie zwracano go projektodawcy. Uzupelnienie uchybień lub poprawa merytoryczna wniosku oznaczała zatem składanie go jeszcze raz od nowa, a więc pociągała powtórne przygotowywanie raz już przedkładanych załączników. Wiązało się to z dużymi kosztami finansowymi.

Niektóre z problemów dotyczących aplikowania zostały rozwiązane przy okazji tworzenia nowego systemu wdrażania funduszy na lata 2007-2013. Widać to zwłaszcza na przykładzie Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Oczywiście, ze względu na decentralizację systemu i dużą autonomiczność instytucji zarządzających i pośredniczących (także II stopnia) odpowiedź na pytanie, czy proces składania wniosków stał rzeczywiście prostszy i bardziej przyjazny organizacjom pozarządowym, będzie możliwa dopiero po przeanalizowaniu wytycznych dla projektodawców i warunków konkursów, ogłaszanych przez poszczególne instytucje pośredniczące II stopnia.

6. ZAPEWNIENIE TRANSPARENTNEGO, FACHOWEGO I BEZSTRONNEGO SYSTEMU OCENY PROJEKTÓW

Zagwarantowaniu takiej oceny projektów może służyć sformułowanie listy kwalifikacji koniecznych do spełnienia przez ekspertów, a być może nawet bazy, zawierającej dane certyfikowanych ekspertów wraz z zakresem ich kompetencji. Niezbędne wydaje się także zapewnienie im systemu szkoleń oraz możliwości wsparcia na etapie oceniania projektów, a także wprowadzenie systemu nadzoru ich pracy. Obecnie często jest tak, że za ocenę odpowiadają po prostu pracownicy urzędów. W poprzednim okresie programowania zdarzało się, że komitety sterujące w ogóle nie brały ich ocen pod uwagę, zmieniając kolejność wniosków na listach rankingowych. Czy sytuacje te będą się powtarzać w przypadku funduszy strukturalnych na lata 2007-2013 – ciągle nie wiadomo (choć w PO KL istnieją jasne wytyczne dotyczące ekspertów i ich kompetencji, wciąż nie wiadomo, czy instytucje wdrażające będą musiały je stosować, czy też będą miały w tej kwestii wolną rękę). Pewne jest natomiast to, że usprawnienie procesu oceny merytorycznej zmniejszy ryzyko niewłaściwego wydatkowania środków oraz ograniczy zarzuty korupcji czy ulegania wpływom politycznym.

7. DOSTOSOWANIE FINANSÓW PUBLICZNYCH DO WDRAŻANIA FUNDUSZY STRUKTURALNYCH

Fundusze strukturalne, trafiając do Polski, stają się przychodem w budżecie państwa. Przy obecnych regulacjach prawnych system finansów publicznych nie jest dostosowany do sprawnego wdrażania funduszy strukturalnych. Różne problemy z tym związane pojawiały się w okresie programowania 2004-2006. Niestety większość z nich pozostaje nadal aktualna.

Pierwszą ważną barierą jest konieczność dostosowania się do okresu budżetowego. Skutkuje to koniecznością zwracania niewykorzystanej dotacji pod koniec grudnia (koniec roku budżetowego) po to, żeby ją z powrotem otrzymać na początku następnego roku. Z całą pewnością jest to działanie niepotrzebne i trzeba jak najszybciej wprowadzić zmiany, które zapobiegą paraliżowaniu działań w projektach na przełomie grudnia i stycznia, spowodowanemu brakiem środków.

Drugą trudnością, którą napotykają organizacje pozarządowe, jest niedostosowanie klasyfikacji wydatków budżetowych do potrzeb konkursów. Jest to problem nienowoczesny i pojawia się przy okazji każdego konkursu, gdzie w grę wchodzi środki budżetowe. Chodzi o to, że środki planowane na konkursy są z góry rozdzielane między podmioty i znajdują się w różnych działach budżetu państwa – w innym dziale mieszczą się powiatowe urzędy pracy, w innym przedsiębiorstwa itd. Organizacje pozarządowe rozbite są na dwa działy: w osobnym paragrafie ujęto stowarzyszenia, a osobnym fundacje. Łatwo się domyślić, że na etapie planowania trudno jest przewidzieć, ile i jakiego typu podmiotów wygra konkurs i jakie będą

kwoty dofinansowania ich projektów. Niestety przesunięcia wydatków pomiędzy działami w trakcie roku budżetowego mogą się odbywać jedynie za zgodą Komisji Finansów Publicznych. Jak każda tego typu procedura – także ta zajmuje czas i niepotrzebnie opóźnia przekazywanie środków projektodawcom. Do usunięcia tej bariery konieczne jest takie sformułowanie klasyfikacji dochodów i przychodów, żeby było ono zgodne z zadaniowym planowaniem budżetu.

8. STWORZENIE JEDNOZNACZNYCH WYTYCZNYCH DOTYCZĄCYCH REALIZACJI PROJEKTÓW

Administracja publiczna, przygotowując się do absorpcji funduszy strukturalnych na lata 2004-2006, opracowała różne podręczniki i wytyczne. Niestety, w trakcie wdrażania okazały się one niewystarczające, nie rozwiązywały różnorodnych problemów, przed którymi stawały instytucje wdrażające po podpisaniu umów z projektodawcami, nie były też wystarczająco pomocne na etapie realizacji projektów. Zdarzało się również, że bałagan powstawał z powodu braku jakichś rozstrzygnięć, a nawet niemożności wskazania konkretnej instytucji odpowiedzialnej za sformułowanie tego rodzaju wytycznych. Powodowało to wydawanie sprzecznych ze sobą decyzji, niepodejmowanie ich przez dłuższy czas bądź odsyłanie do niejasnych przepisów. Paraliżowało to pracę administracji, która nie wiedziała, jak ocenić dane rozwiązania, oraz projektodawców, którzy nie wiedzieli, jak poprawnie postępować w określonych sytuacjach.

Przy wdrażaniu funduszy strukturalnych w latach 2007-2013 należałoby zrewidować i ujednoczyć, przynajmniej na poziomie ogólnych zasad, wszystkie powstałe do tej pory wytyczne, jak również zastanowić się, czy rozwiązują one wszystkie potencjalne problemy.

Próbie taką podjęto przy planowaniu wdrażania wielu programów operacyjnych. Najbardziej rozbudowany jest obecnie dokument System Realizacji Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Być może warte rozważenia jest również stworzenie grupy ekspertów, którzy w przypadku powstawania sytuacji wymagających nowych regulacji (wszystkich na pewno nie można z góry przewidzieć) opracowywaliby stosowne dokumenty. Istotne jest również określenie, który z podmiotów wydaje odpowiedzi wiążące i w jakim stopniu może się potencjalnie różnić wytyczna przedstawiona np. przez Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu od tej z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Wałbrzychu. Należy zdecydować też, czy w ogóle mogą mieć tutaj miejsce jakieś rozbieżności.

9. UPROSZCZENIE SPRAWOZDAWCZOŚCI FINANSOWEJ I STWORZENIE SYSTEMU WSPARCIA DLA REALIZATORÓW PROJEKTÓW

W poprzednim okresie programowania system nastawiony był w przeważającej części na bieżącą kontrolę (która obejmuje wszystkich i odbywa się na zasadzie weryfi-

kacji sprawozdań) i wskazywanie projektodawcom błędów w prowadzeniu dokumentacji. Podmioty, które uzyskiwały dofinansowanie, musiały zatrudniać osobnych pracowników, zajmujących się praktycznie wyłącznie pisaniem sprawozdań i robieniem do nich korekt po uwagach instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie.

W funduszach z okresu 2007-2013 ma się to częściowo zmienić. Np. znaczne uproszczenie systemu sprawozdań ma nastąpić w PO KL. Obowiązkowo załączany do każdej kopii faktury plik dokumentów ma zostać zastąpiony wydrukiem z programu księgowego. Nie zwalnia to realizatorów projektów z obowiązku tworzenia i przechowywania takich dokumentów. Muszą być one okazane podczas kontroli czy audytu. Dlatego po wygranej walce o uproszczenie sprawozdań finansowych pojawiły się głosy, że brak konieczności okazywania dokumentów do weryfikacji jest zagrożeniem i że skomplikowany i czasochłonny system sprawozdawczy dawał poczucie, że dokumenty prowadzone są we właściwy sposób. To, czy obowiązujący w poprzednim okresie programowania system kontroli zostanie zastąpiony nowym, okaże się już niedługo. Jednak każdy, kto sięga po fundusze strukturalne, musi się liczyć z tym, że przyjdzie moment, kiedy poprawność jego działań zostanie szczegółowo zweryfikowana – jeśli nie przez administrację krajową to przez audyty unijne.

Dlatego ograniczaniu systemu kontroli powinno towarzyszyć właściwe i kompleksowe informowanie realizatorów projektów o tym, co dokładnie powinni robić z dokumentami, by działania były poprawne pod względem formalnym i nie budziły zastrzeżeń.

Najbardziej efektywny i najmniej kosztowny wydaje się nam system, w którym po podpisaniu umowy projektodawca dostawałby „zastrzyk” wiedzy na temat tego, jak poprawnie formalnie i finansowo zrealizować projekt. Kontrola zaś mogłaby pozostać tylko wrywkowa, tak jak to miało miejsce na przykład w wypadku funduszy przedakcesyjnych, i zawierać w sobie również elementy instruktażowe.

10. SPRAWNE PRZEKAZYWANIE ŚRODKÓW PO PODPISANIU UMÓW NA PROJEKTY / W TRAKCIE TRWANIA PROJEKTÓW

Sprawne przekazywanie środków jest szczególnie istotne w wypadku organizacji pozarządowych, które nie posiadając majątku, często nie mogą sobie pozwolić na zaciąganie kredytów i w związku z tym w trakcie realizacji projektów zagrożone są utratą płynności finansowej. Zdarzało się, że organizacje w związku z przeciągającym się oczekiwaniem na kolejną transzę dotacji zaprzestawały płacenia składek do ZUS lub podatków, ponieważ nie miały już środków na koncie bankowym. Ważna jest także kwestia zaliczkowania pierwszej transzy dotacji. W okresie 2004-2006 nie była to powszechna praktyka, chociaż trzeba przy-

znać, że część instytucji wdrażających ją stosowała. Zaliczka jest szczególnie istotna dla organizacji pozarządowych, które nie posiadając wolnych środków (środki, którymi dysponują, zazwyczaj przypisane są do określonych projektów), nie mają możliwości, by zakładać pieniądze na wydatki związane z projektem.

W okresie 2007-2013 w niektórych programach operacyjnych zdecydowano się na system zaliczkowania dotacji. Jak to będzie wyglądać w praktyce – zobaczymy. Wydaje nam się, że tego typu rozwiązanie powinno być stosowane powszechnie i wobec wszystkich podmiotów.

Drugim czynnikiem, który może wpłynąć na sprawne przekazywanie środków, jest bardziej elastyczne i dostosowane do specyfiki projektów wypłacanie kolejnych transz dotacji. W poprzednim okresie programowania projektodawcy mogli wystąpić z kolejnym wnioskiem o płatność po rozliczeniu 70% poprzedniej transzy. Potem jednak następował długi okres weryfikacji i poprawek. Często było to przyczyną utraty płynności finansowej. Wydaje się, że sytuacji tej łatwo byłoby uniknąć, zmniejszając procent rozliczonych wydatków do 50.

11. STWORZENIE MECHANIZMU BIEŻĄCEJ KONTROLI PROCESU WDRAŻANIA

Podczas wdrażania funduszy strukturalnych 2004-2006, okazało się, że proces ten nie przebiega wystarczająco sprawnie. Realna była groźba, że Polska nie wyda całości przeznaczonych jej pieniędzy. W odpowiedzi na ten problem ówczesna minister Grażyna Gęsicka 6 grudnia 2005 r. ogłosiła „Program naprawczy zwiększający absorpcję funduszy strukturalnych w ramach Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004-2006”. Przy poszczególnych programach operacyjnych powołano zespoły naprawcze składające się z ekspertów – również przedstawiciele organizacji pozarządowych – którzy wspólnie wypracowywali metody uproszczenia systemu wdrażania. Pomysł ten bardzo dobrze się sprawdził i program przyniósł zakładane rezultaty, czyli w krótkim czasie zwiększył się poziom absorpcji środków. Wydaje się, że tego typu rozwiązanie – czyli zespoły ekspertów na bieżąco kontrolujących proces wdrażania i na bieżąco modyfikujących system wdrażania – byłby bardzo cenny również w okresie programowania 2007-2013. Dla instytucji wdrażających, a nawet samych projektodawców, ważne byłoby również takie zespoły jako jednostki, którym na bieżąco można by zgłaszać utrudnienia i nieprawidłowości.

12. UWZGLĘDNIANIE ASPEKTU SPOŁECZNEGO PODCZAS OGŁASZANIA PRZETARGÓW

Obecnie organizacje mogą startować w przetargach, konkurując z innymi podmiotami. Najczęściej czynnikiem decydującym o wygraniu przetargu jest cena usługi lub towaru. Wydaje się, że w przypadku świadczenia usług o charakterze społecznym równie ważne powinny być inne aspekty, jak np. znajomość od-

biorców, pracowanie metodami sprawdzonymi i efektywnymi czy wartość dodana, jaką może wnieść realizacja projektu przez dany podmiot w środowisku lokalnym.

13. UMOŻLIWIENIE ORGANIZACJOM PROWADZĄCYM DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ DOSTĘPU DO WSPARCIA DLA PODMIOTÓW Z SEKTORA MŚP

Chodzi tu głównie o umożliwienie dostępu do infrastruktury informacyjno-doradczej oraz konkursów adresowanych do małych i średnich przedsiębiorstw tym organizacjom, które prowadzą i rozwijają działalność gospodarczą. Pozwoli to na rozwój ekonomizacji sektora i uniezależnianie się organizacji od dotacji i sponsorów. Taka możliwość może też prowadzić do usamodzielniania się części stowarzyszeń i fundacji, szczególnie tych z doświadczeniem i wypracowanymi formami działalności ekonomicznej.

Opisane wyżej propozycje dotyczą zmian i usprawnień systemu instytucjonalno-financego wdrażania funduszy strukturalnych w Polsce. Choć powstały z myślą o sektorze pozarządowym, są uniwersalne – w tym samym stopniu co stowarzyszeniom i fundacjom ułatwiłyby one korzystanie z tych pieniędzy jednostkom samorządu terytorialnego i przedsiębiorcom.

REKOMENDACJE KIEROWANE DO ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH

Każdy podmiot starający się o pieniądze unijne na realizację projektów musi spełnić określone warunki brzegowe. Warunki te są określane już na samej górze – tj. na poziomie unijnym. Fundusze strukturalne przydzielane państwom członkowskim uzupełniane są wkładem krajowym. Tym samym stają się finansami publicznymi i podlegają ich rygorom. Tak więc na wymogi unijne nakładają się krajowe uwarunkowania. Mają one zapewnić, że pieniądze, pochodzące przecież z podatków obywateli, są wydawane rzetelnie i mądrze.

Tym warunkom muszą sprostać organizacje pozarządowe, jeśli chcą otrzymać dofinansowanie z funduszy publicznych, a więc i strukturalnych. O tym, w którym kierunku powinny się rozwijać organizacje, by stać się skutecznymi projektodawcami, piszemy w poniższych rekomendacjach. Wnioski te wynikają z przeprowadzonych przez Stowarzyszenie na rzecz Forum Inicjatyw Pozarządowych obserwacji doświadczeń stowarzyszeń i fundacji, które realizują obecnie (lub już zrealizowały) projekty dofinansowane z funduszy strukturalnych.

Wskazówki te wydają się wręcz banalnie proste i oczywiste, jednak zastosowanie się do nich wymaga podjęcia sporego wysiłku. Najogólniejszą rekomendacją jest bowiem profesjonalizacja pracy organizacji, szczególnie w zakresie stanowiącym ich słabą stronę, czyli formalno-financeowym aspekcie realizacji projektów.

1. STARANNE ZAPOZNANIE SIĘ Z DOKUMENTAMI ORAZ WYMOGAMI

Podczas wywiadów przeprowadzanych z przedstawicielami organizacji pozarządowych często spotykaliśmy się przyznawaniem się do nieznamomości dokumentacji konkursowej i ogólnych zasad lub postawą, która zakładała, że z instrukcjami będzie można zapoznać się już po przyznaniu dofinansowania. Te przekonania niekiedy okazywały się błędne. Prowadzenie projektu wiąże się z dużą ilością dodatkowej pracy administracyjnej i np. koniecznością zatrudnienia kompetentnej osoby odpowiedzialnej tylko za sprawy formalne. Warto być tego świadomym, zanim podejmie się zobowiązanie realizacji projektu. Dla niektórych organizacji może być za wcześnie na taki krok i pieniądze z funduszy strukturalnych mogą je osłabić, zamiast wzmocnić.

2. PRZYGOTOWANIE ORGANIZACJI DO REALIZACJI PROJEKTU

Realizowanie projektów finansowanych z funduszy strukturalnych wymaga organizacyjnego zaplecza na podstawowym poziomie: zatrudnienia pracowników, profesjonalnej obsługi księgowej, rachunku w banku, zabezpieczonego miejsca do przechowywania dokumentacji. Tymczasem badania mówią, że większość organizacji nie zatrudnia pracowników (w żadnej formie), nie prowadzi księgowości i nie ma konta. Dla takich organizacji realizacja nawet najmniejszego projektu finansowanego z funduszy strukturalnych jest po prostu za trudna. Jeśli jednak chciałyby w przyszłości tego spróbować, warto, by zdobyły doświadczenie, przeprowadzając mniejsze i łatwiejsze projekty, np. w samorządowych konkursach na realizację zadań lub w konkursach prywatnych organizacji grantodawczych.

3. STARANNE I REALISTYCZNE PRZYGOTOWANIE PROJEKTU WRAZ Z BUDŻETEM

Kolejnym aspektem dobrego przygotowania organizacji jest staranne i wprawne przygotowanie wniosku, np. sprawdzenie, czy proponowane przedsięwzięcia mieszczą się w danym działaniu, czy odbiorcy proponowanego projektu są uprawnioną grupą docelową, czy dołączono wszystkie załączniki, czy wyznaczone cele odnoszą się do zdiagnozowanych problemów i potrzeb. Choć wydaje się to oczywiste, praktyka odbiega niekiedy od tej zasady. Podobne wskazówki dotyczą konstruowania budżetu – mimo że duża część organizacji nie ma problemów z jego tworzeniem, to zdarza się jednak, że pewne koszty są niedoszacowane (gdyż projektodawcy boją się, że wpisanie zbyt wysokich kosztów ich zdyskwalifikuje) albo wręcz przeciwnie, koszty są przeszacowane (gdyż projektodawcy, odwołując się do innych doświadczeń, boją się uzyskania niższego dofinansowania, zatem „ścięcie” niektórych wydatków jest od początku planowane).

Dobre – to znaczy realne, odpowiadające planowanym działaniom, uwzględniające najdrobniejsze koszty – zaplanowanie budżetu stanowi nie lada sztukę i jest czasochłonne. Jednakże odpowiednie zaplanowanie kosztorysu będzie punktem dla pro-

jektodawcy podczas oceny wniosku i w razie przyznania dotacji ograniczy trudne kontakty z instytucją wdrażającą odnośnie przesunięć i zmian w budżecie.

4. TWORZENIE ZESPOŁÓW PROJEKTOWYCH Z JASNO OKREŚLONYMI ZADANIAMI I ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ

Realizacja projektu dofinansowanego z funduszy strukturalnych wymaga wydelegowania pracowników do pracy w projekcie, stworzenia struktury zespołu projektowego oraz podzielenia zadań i pracy. Zdarza się, szczególnie w organizacjach, w których dominuje wolontariacki model pracy, że osoby zaangażowane w pracę społeczną robią to, co lubią i jak umieją najlepiej. I oczywiście ma to swój głęboki sens. Jednak odpowiedzialność za formalną stronę realizacji zadań finansowanych z pieniędzy publicznych, z czym wiąże się bardzo dużej odpowiedzialnej i żmudnej pracy administracyjnej, lepiej od początku przypisać jednej, kompetentnej w tym zakresie osobie. Pozwoli to usprawnić pracę w organizacji i uniknąć ewentualnych problemów.

5. PROFESJONALNE PRZYGOTOWANIE KADRY O OKREŚLONYCH KWALIFIKACJACH

Tak, jak oczekujemy, że po stronie administracji spotkamy się z osobami kompetentnymi i o odpowiednich kwalifikacjach, tak i sami powinniśmy zapewnić, że nasz projekt będzie realizowany przez takie osoby – zarówno jeśli chodzi o pracowników, jak i zarządzających organizacją. Wierzymy, że większość organizacji takie osoby zatrudnia. Warto jednak dbać również o ich rozwój, zapewniając odpowiednie szkolenia i takie warunki pracy, by sami mogli się dokształcać i podnosić swoje kwalifikacje.

Wszystkie wyżej przedstawione zalecenia dotyczą etapu przed podpisaniem umowy o dofinansowanie i mogą pomóc w przygotowaniu się organizacji do realizacji projektu. Dzięki analizie przeprowadzonych przez nas rozmów z pozarządowymi realizatorami projektów wiemy, że wiele trudności sprawia także następny etap: prawidłowa realizacja umów. Dlatego w rekomendacjach kierowanych do administracji apelowaliśmy o zapewnienie systemu wsparcia dla projektodawców.

REKOMENDACJE KIEROWANE DO ORGANIZACJI WSPIERAJĄCYCH

1. KOMPLEKSOWE WSPARCIE KONSULTACYJNO-SZKOLENIOWE

Nasze rekomendacje dotyczące stworzenia kompleksowego systemu wsparcia, sprofilowanego pod kątem organizacji pozarządowych, kierujemy nie tylko do administracji, ale i do organizacji wspierających. Przydatne byłoby zapewnienie szeroko dostępnych i praktycznych szkoleń z zakresu zarządzania finansami, prowadzenia rachunkowości, zarządzania personelem, pracy metodą projektową, a także innych, które wzmocnią potencjał organizacji i sprawią, że będzie ona bardziej profesjonalna w działaniu.

2. DZIAŁANIA RZECZNICZE I MONITORUJĄCE

Drugą płaszczyzną, gdzie potrzebna jest aktywność organizacji wspierających, są działania rzecznicze. Chodzi o stały monitoring planów działań na każdy rok w każdym programie operacyjnym (z którego potencjalnie mogą skorzystać organizacje pozarządowe). Działania takie mogłyby przyjąć formę biura interwencji, do którego organizacje mogłyby zgłaszać nieprawidłowości lub problemy w kontaktach z administracją publiczną odpowiedzialną za wdrażanie funduszy. Szczególnie istotne wydaje się to na poziomie regionalnym, gdzie dużo instytucji lub departamentów będzie tworzonych od podstaw (w okresie programowania 2004-2006 był tylko jeden program wdrażany regionalnie, teraz będzie ich dużo więcej).

3. INKUBATOR DLA MAŁYCH ORGANIZACJI

Ważne byłoby też umożliwienie małym organizacjom – niemieszczącym się w grupie 15% organizacji, dla których dostępne są fundusze strukturalne w Polsce – systemu wsparcia w realizacji miniprojektów, czyli edukacji nie poprzez szkolenia, ale poprzez zdobywanie własnego doświadczenia. Praca z organizacją najpierw przy formułowaniu celu, potem przy precyzowaniu zadań i rezultatów, które chce osiągnąć, aż do konstruowania harmonogramu i budżetu, wydaje się najskuteczniejszym wsparciem. Ważna byłaby również pomoc dla organizacji w pozyskaniu takiego minigrantu i następnie towarzyszenie jej na każdym etapie realizacji projektu. Przejście takiego cyklu z pewnością ułatwiłoby organizacjom sięganie po „trudniejsze” pieniądze, jakimi z pewnością są fundusze strukturalne.

ZAKOŃCZENIE

Głównym celem naszego raportu było z jednej strony zaprezentowanie organizacji pozarządowych jako beneficjentów funduszy strukturalnych w okresie programowania 2004-2006, z drugiej zaś przedstawienie perspektyw na lata 2007-2013. Opisano w nim zatem programy, z jakich organizacje mogły korzystać, i system prawno-instytucjonalny funkcjonujący w Polsce w tym czasie oraz same organizacje i ich potencjał. Zdając sobie sprawę z różnorodności polskiego trzeciego sektora, starałyśmy się znaleźć odpowiedź na pytanie, ile organizacji w ogóle mogło stać się realizatorami projektów finansowanych z pieniędzy unijnych, jakie ich cechy mogły być w tym pomocne, jak wyglądał proces aplikowania w ich wydaniu i wreszcie, ilu się to udało i jak radzą sobie z samą realizacją projektów. Dodatkowo przedstawiliśmy również nowe programy operacyjne i szanse, jakie niesie ze sobą nowy okres programowania.

Pytania, jakie nasuwają się po lekturze raportu, to: czy organizacje pozarządowe wykorzystały szansę, jaką niósł ze sobą dostęp do funduszy strukturalnych w latach 2004-2006, oraz, co może nawet istotniejsze, czego się nauczyliśmy i jakie wnioski można wyciągnąć, podsumowując ten pierwszy okres wdrażania.

OKRES 2004-2006 – SUKCES CZY PORAŻKA?

Odpowiedź na pierwsze pytanie nie jest jednoznaczna. W latach 2004-2006 dla organizacji pozarządowych dostępne były pieniądze w sumie z trzydziestu dwóch działań, z prawie wszystkich programów operacyjnych. W konkursach miało realną szansę stanąć 15% pozarządowych podmiotów. Z powodzeniem zrobiło to ok. 720 organizacji, co stanowi nieco ponad 1% wszystkich zarejestrowanych w Polsce fundacji i stowarzyszeń. Dane te mogłyby świadczyć o porażce. Potwierdzałby to również fakt, że znacznie więcej organizacji podjęło próbę zdobycia dofinansowania swych projektów, jednak ich wnioski już na samym wstępie zostały odrzucone z przyczyn formalnych.

Z drugiej strony, kiedy przyjrzymy się statystykom i spojrzymy na organizacje pozarządowe, porównując je z innymi podmiotami, okazuje się, że wypadamy dobrze, a w działaniach trudnych i innowacyjnych (IW EQUAL) wręcz jesteśmy liderami. Nie należy bowiem zapominać, że fundusze strukturalne nie służą i nie będą służyły wzmocnieniu wszystkich organizacji pozarządowych, co więcej, nie będzie też tak, że ich beneficjentami będą mogły być wszystkie organizacje pozarządowe (warto zdać sobie sprawę z faktu, że udział stowarzyszeń i fundacji we wdrażaniu w Polsce nie odbiega od udziału takich podmiotów np. w Wielkiej Brytanii). Cel, dla którego powołano fundusze strukturalne, jest po prostu inny i skupia się na wzroście konkurencyjności gospodarki europejskiej w świecie i zapewnieniu spójności społeczno-gospodarczej pomiędzy regionami.

W tym kontekście ważne są dwie rzeczy: po pierwsze, czy system, który funkcjonował w Polsce, był optymalny do osiągnięcia zamierzonego celu, po drugie, co organizacje mogą zrobić, by działać sprawniej i bardziej profesjonalnie. Odpowiedzi na te pytania sformułowaliśmy w rozdziale zawierającym rekomendacje, dlatego w tym miejscu jeszcze raz przywołamy tylko najważniejsze ogólne konkluzje i postulaty.

WNIOSKI Z RAPORTU

BARDZIEJ PRZYJAZNY SYSTEM WDRAŻANIA FUNDUSZY STRUKTURALNYCH

Okres 2004-2006 to czas, kiedy w Polsce po raz pierwszy mieliśmy do czynienia z funduszami strukturalnymi. Choć mieliśmy doświadczenie z innymi europejskimi pieniędzmi, to skala, zakres i stopień skomplikowania FS były pełnym *novum*. Obchodzenia się z nimi uczyli się i projektodawcy, i przede wszystkim administracja publiczna. Analizując dokumenty przygotowywane na następny okres, czyli lata 2007-2013, można zauważyć, że wnioski z pierwszego okresu zostały wyciągnięte i zauważalna jest tendencja do upraszczania systemu i redukcji zbędnej biurokracji. Istotne jest jednak, by zmiany w dokumentach i wytycznych dotyczyły wszystkich poziomów (centralnego i regionalnych) oraz przekładały się również na sposób podejścia i myślenia urzędników pracujących w instytucjach wdrażających. Chodzi o większą elastyczność i wyobraźnię wobec projektów innych niż standardowe, o większą otwartość na innowacyjność i eksperymentowanie z nowymi formami rozwiązywania problemów, czy wreszcie o chęć zrozumienia i poznania różnych typów projektodawców, również tych, z którymi współpraca może być trudniejsza.

DZIAŁANIA RZECZNICZE DOTYCZĄCE FUNDUSZY STRUKTURALNYCH

Wpływ organizacji na system wdrażania funduszy zależy od jakości ich działań rzeczniczych i wymaga konkretnych umiejętności. Rekomendacje w tym zakresie dotyczą czterech obszarów: po pierwsze, ważne jest, by organizacje rozwijały się i specjalizowały w tym zakresie. Po drugie, by powstawały jednostki specjalizu-

jące się w konsultacjach społecznych i dbające o interes sektora pozarządowego, tak aby dostęp do funduszy nie był ograniczany.

Po trzecie istotny jest ich zasięg – by powstawały zarówno na poziomie centralnym, jak i na poziomach regionalnych, gdzie będzie wdrażanych wiele programów. I po czwarte: powinna istnieć płaszczyzna wymiany informacji i doświadczeń między nimi, wzajemnego wspierania się i współdziałania.

PROFESJONALIZACJA TRZECIEGO SEKTORA

Proces profesjonalizacji trzeciego sektora powinien przebiegać w dwóch kierunkach: budowania przez organizacje infrastrukturalne oferty szkoleniowo-doradczej adekwatnej do aktualnych potrzeb i z drugiej strony zwiększenia aktywności stowarzyszeń i fundacji w kształceniu się i zdobywaniu nowej wiedzy i umiejętności. Ważne jest, by organizacje zdały sobie sprawę, że profesjonalizacja ich działań nie jest zamachem na spontaniczny sposób ich działania, lecz oczywistym wymogiem wobec podmiotów korzystających z publicznych pieniędzy, który obowiązuje wszystkich projektodawców i dotyczy wszystkich źródeł finansowania, od funduszy strukturalnych po pieniądze płynące z budżetu państwa czy samorządu. Jako podatnicy i obywatele wszyscy chcielibyśmy, by nasze pieniądze nie tylko były wydawane na słuszne cele, ale również we właściwy i przejrzysty sposób.

NOTKA METODOLOGICZNA

Tworząc raport, oparto się przede wszystkim na następujących danych i informacjach:

- wynikach badania Stowarzyszenia Klon/Jawor „Kondycja sektora organizacji pozarządowych w Polsce 2006”;
- wynikach monitoringu wykorzystania funduszy strukturalnych przez organizacje pozarządowe, prowadzonego przez Stowarzyszenie na rzecz Forum Inicjatyw Pozarządowych;
- odpowiedziach udzielanych przez przedstawicieli organizacji pozarządowych, uczestniczących w czterech tematycznych spotkaniach dyskusyjnych;
- wynikach badania „Instytucje wdrażające a organizacje pozarządowe – blaski i cienie współpracy w procesie absorpcji funduszy strukturalnych”;
- bazie danych zawierającej projekty realizowane w ramach działań (programów operacyjnych), w których projektodawcami mogły być organizacje pozarządowe.

Pierwsza grupa danych wykorzystanych w raporcie pochodzi z badania Stowarzyszenia Klon/Jawor „Kondycja sektora organizacji pozarządowych w Polsce 2006”, które przeprowadzono w ramach projektu „W poszukiwaniu polskiego modelu ekonomii społecznej”, finansowanego ze środków Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL, przy współudziale środków Programu Trzeci Sektor, finansowanego przez Trust for Civil Society in Central & Eastern Europe i Fundację im. Stefana Batorego. Badanie opierało się na „losowej, reprezentatywnej próbie 1043 organizacji pozarządowych (stowarzyszeń i fundacji), jako część większego badania «Kondycja sektora ekonomii społecznej w Polsce 2006», przeprowadzonego na próbie 1900 różnych podmiotów ekonomii społecznej, w tym organizacji pozarządowych, spółdzielni, organizacji gospodarczych oraz przedsiębiorstw społecznych. Badanie realizowano między połową kwietnia, a połową sierpnia 2006 r. w trakcie bezpośredniego wywiadu ankietowego”¹.

¹ Marta Gumkowska, Jan Herbst „Dostęp organizacji pozarządowych do Funduszy Strukturalnych – stan obecny i perspektywy”, str. 51.

Część informacji pochodzi z badania jakościowego sposobu wykorzystania funduszy strukturalnych przez organizacje pozarządowe, prowadzonego w latach 2006-2007 przez Stowarzyszenie na rzecz Forum Inicjatyw Pozarządowych. Monitoring polegał na przeprowadzeniu wywiadów z osobami realizującymi projekty, wywiadu z pracownikiem odpowiedniej instytucji wdrażającej, który pełnił funkcję „opiekuna” danego projektu, a także z beneficjentami ostatecznymi (odbiorcami) projektów. Wywiady z osobami realizującymi projekty przeprowadzane były – w zależności od etapu realizacji projektu – w czasie jednej, dwóch lub trzech wizyt monitoringowych. Łącznie monitoringiem objętych zostało trzynaście projektów, realizowanych przez organizacje pozarządowe w ramach różnych działań i programów operacyjnych (1.4, 1.5, 1.6 SPO RZL, 2.1, 2.3, 2.5, 3.5 ZPORR, 1.1 SPO WKP, IW EQUAL, Program Pilotażowy LEADER+). Do wywiadów przygotowano specjalne kwestionariusze. Podczas monitoringu wykorzystywane były także podstawowe dokumenty udostępnione przez organizacje – wnioski, harmonogramy, budżety, sprawozdania oraz informacje ze stron internetowych tych organizacji. Krótkie opisy monitorowanych projektów znajdują się w załączniku do raportu.

Przedstawione w raporcie wnioski powstały także w oparciu o wiedzę uzyskaną dzięki odbywającym się w 2007 r. spotkaniom dyskusyjnym, które częściowo prowadzone były metodą zogniskowanego wywiadu grupowego. Spotkania te zorganizowane zostały przy wsparciu Programu Euro-NGO+ 2007 Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności. W czterech tematycznych spotkaniach uczestniczyli przedstawiciele organizacji pozarządowych – realizatorów projektów finansowanych z funduszy strukturalnych w zbliżonych obszarach tematycznych – aktywizacja zawodowa i społeczna kobiet, integracja społeczna osób wykluczonych, rozwój obszarów wiejskich i wsparcie osób odchodzących z rolnictwa oraz projekty skierowane do młodzieży. Z jednej strony celem spotkań, w których uczestniczyło łącznie trzydziestu ośmiu przedstawicieli organizacji pozarządowych, była wymiana doświadczeń pomiędzy organizacjami oraz stworzenie okazji do podzielenia się pomysłami na rozwiązywanie problemów (natury formalnej, finansowej i merytorycznej) pojawiających się w trakcie realizacji projektów finansowanych z funduszy strukturalnych, z drugiej zaś zgromadzenie przez Stowarzyszenie na rzecz FIP opinii uczestników i ich doświadczeń w tym zakresie.

Czwartym istotnym źródłem danych są wyniki badania jakościowego „Instytucje wdrażające a organizacje pozarządowe – blaski i cienie współpracy w procesie absorpcji funduszy strukturalnych”, przeprowadzonego we wszystkich pięćdziesięciu dwóch instytucjach wdrażających odpowiedzialnych za te działania, w ramach których swoje projekty mogły realizować organizacje pozarządowe. Aby zapewnić właściwą jakość danych, która pozwoliłaby na wyciągnięcie prawidłowych wniosków i sformułowanie rekomendacji, zdecydowano się przeprowadzić badanie

w formie jakościowej wywiadu ustrukturyzowanego na podstawie listy pytań wysłanych wcześniej, przy czym 21% respondentów preferowało udzielenie wyczerpujących odpowiedzi w formie pisemnej. Kwestionariusz badania został opracowany w dwóch wariantach: dla osób kontaktujących się z projektodawcami w procesie realizacji projektu (opiekun merytoryczny projektu, osoba rozliczająca projekt oraz osoba przeprowadzająca kontrolę na miejscu) oraz dla osób z poziomu zarządczego (kierownik wydziałów, dyrektor instytucji). Dwie wersje kwestionariusza i wywiady z dwoma typami przedstawicieli IW pozwoliły na zebranie informacji operacyjnych od osób obsługujących wdrażane projekty oraz informacji o charakterze strategicznym od osób zarządzających całością procesu. Wywiady były przeprowadzane telefonicznie między sierpniem a październikiem 2007 r. i trwały od 30 minut do 1,5 godziny.

Korzystałyśmy także z danych ilościowych, uzyskanych bezpośrednio od instytucji wdrażających – na ich podstawie powstała baza, w której zebrano informacje o wszystkich projektach realizowanych w ramach tych działań programów operacyjnych, w których organizacje pozarządowe były uprawnione do składania wniosków. Są to projekty, na realizację których umowy podpisano od początku wdrażania funduszy strukturalnych w Polsce do sierpnia 2007 r.

Informacje o projektach zbierano poprzez kwerendy ze stron internetowych instytucji wdrażających i poprzez zapytania drogą mailową i telefoniczną. W ten sposób udało się pozyskać dane: nazwy projektodawców, tytułów projektów, wielkości dofinansowania, wielkości budżetu, typy projektodawcy, województwa realizacji projektu, województwa, skąd pochodzili projektodawcy, i wielkości miejscowości, w której mają siedzibę. Niestety od kilku instytucji wdrażających nie udało się uzyskać tego rodzaju danych. W tych wypadkach skorzystano z danych otrzymanych z Ministerstwa Rozwoju Regionalnego. Trzeba jednak zaznaczyć, że brak spójnego systemu zbierania i udostępniania przez instytucje wdrażające tego rodzaju informacji sprawia, że baza stworzona przez Stowarzyszenie na rzecz FIP, która stanowiła istotne źródło danych wykorzystanych w niniejszym raporcie, obarczona być może pewnego rodzaju błędami i brakami. O wątpliwościach i zastrzeżeniach piszemy w przypisach przy okazji korzystania z tych danych (głównie w rozdziale IX).

Wyjaśnienia wymaga także sposób rozumienia w tym raporcie terminu fundusze strukturalne. Zakres raportu obejmuje wszystkie działania we wszystkich programach operacyjnych finansowanych ze środków Unii Europejskiej (poza Inicjatywą Wspólnotową INTERREG i Programami Europejskiej Współpracy Terytorialnej), w których wnioski o dofinansowanie mogły składać także organizacje pozarządowe. Działania te były i są finansowane z dwóch głównych funduszy strukturalnych – Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju

Regionalnego². Jednakże analizie poddano także Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, finansowany m.in. z Funduszu Spójności, który funduszem strukturalnym nie jest, a który zaliczany jest do głównego nurtu programowania i w latach 2007-2013 będzie podlegał podobnym zasadom jak fundusze strukturalne. Analogicznie w raporcie zostały przedstawione działania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013, finansowanego z Europejskiego Funduszu Rolniczego Rozwoju Obszarów Wiejskich, który także funduszem strukturalnym nie jest. Jednak dla uproszczenia, na potrzeby tego raportu, zdecydowaliśmy się używać jednego terminu: fundusze strukturalne.

² W minionym okresie programowania do funduszy strukturalnych zaliczano także Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej i Finansowy Instrument Orientacji Rybołówstwa. W latach 2007-2013 fundusze te zostały włączone do Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybackiej. Obecnie funduszami strukturalnymi są tylko Europejski Fundusz Społeczny oraz Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego.

BIBLIOGRAFIA

Aulak Maciej i in., *Mapa pomocy Unii Europejskiej udzielonej Polsce w ramach Phare 1990-2003, ISPA 2000-2003 oraz SAPARD*, Warszawa: Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, 2004

Biedugnis Natalia, Górniak Katarzyna, Stawowa Izabela, *Zarządzanie zasobami ludzkimi*, wykłady e-learning: <http://wazniak.mimuw.edu.pl>, Warszawa: Politechnika Warszawska, 2006

Bonikowska Małgorzata, Grucza Bartosz, Majewski Marcin, Małek Monika, *Podręcznik zarządzania projektami miękkimi w kontekście Europejskiego Funduszu Społecznego*, Warszawa: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 2006

Brennek Małgorzata, *Problemy i nieprawidłowości związane z wdrażaniem funduszy strukturalnych w Polsce*, Warszawa: Transparency International Polska, 2007

Chodor Joanna, *Raport z monitoringu działalności przedstawicieli organizacji w Komitetach Monitorujących i Sterujących*, Warszawa: Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych, 2005

Chrościcka Anna, Płachecki Tomasz, *Badanie beneficjentów ostatecznych Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006*, Warszawa: ABR Opinia Sp. z o.o., 2007

Chrościcka Anna, Płachecki Tomasz, *Badanie podsystemu informatycznego Europejskiego Funduszu Społecznego w celu zwiększenia jego przydatności do ewaluacji SPO RZL*, Warszawa: ABR Opinia Sp. z o.o., 2006

Chrościcka Anna, Płachecki Tomasz, Sternik Agnieszka, *Bariery ograniczające aktywność organizacji pozarządowych w wykorzystywaniu środków Europejskiego Funduszu Społecznego*, Warszawa: Ministerstwo Gospodarki i Pracy, 2005

Cylwik Andrzej i in., *Ocena postępu realizacji Sektorowego Programu Operacyjnego – Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, lata 2004-2006 oraz identyfikacja problemów w absorpcji środków Programu*, Warszawa: CASE Doradcy Sp. z o.o., 2005

Drażkiewicz Jerzy, Górniak Katarzyna, Schimanek Tomasz, *Ścieżki do zatrudnienia. Badanie ścieżek prowadzących osoby zagrożone wykluczeniem społecznym do zatrudnienia w ramach Działania 1.5 SPO RZL 2004-2006*, Warszawa: Policy & Action Group Uniconsult Sp. z o.o., 2006

Ernst & Young, *Raport z Oceny Uzupelniającej „Ocena systemu zarządzania i wdrażania oraz przygotowania instytucjonalnego do wdrażania Sektorowego Programu Operacyjnego Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Rozwój Obszarów Wiejskich”*, Warszawa 2005

Górniak Jarostaw (red.), *Ewaluacja Działań 1.2 i 1.3 Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006*, Kraków: Instytut Socjologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2005

Grupa Doradcza Sienna, *Funkcjonowanie systemu wdrażania Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, lata 2004-2006 – identyfikacja barier i problemów organizacyjnych*, Warszawa 2005

Gumkowska Marta, Herbst Jan, *Dostęp organizacji pozarządowych do Funduszy Strukturalnych – stan obecny i perspektywy*, Warszawa: Stowarzyszenie na rzecz Forum Inicjatyw Pozarządowych, 2007

Gumkowska Marta, Herbst Jan, *Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych. Raport z badania 2006* (wyd. I), Warszawa: Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2006

Gumkowska Marta, Herbst Jan, *Polskie NGOs w nowej Europie – raport z badania realizowanego przez Stowarzyszenie Klon/Jawor*, w: „EUlotka” – biuletyn Przedstawicielstwa Polskich Organizacji Pozarządowych w Brukseli, nr 10, Warszawa: Stowarzyszenie na rzecz Forum Inicjatyw Pozarządowych, 2004

Herbst Jan, *Organizacje pozarządowe w systemie usług rynku pracy 2005. Raport z badania ilościowego*, Warszawa: Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2006

Jaszczołt Krzysztof, Podkański Tomasz, Zwalińska Katarzyna, *Ewaluacja Działania 1 Programu Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL dla Polski 2004-2006*, Warszawa: Kompania Dobrych Usług, 2005

Jaszczołt Krzysztof, Ciężka Beata, Podkański Tomasz, *Ewaluacja procesu naboru, oceny i selekcji wniosków do Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL w Polsce*, Warszawa: Kompania Dobrych Usług, 2005

Klimczak Tomasz i in., *Raport końcowy z badania pt. Ocena systemu zarządzania i wdrażania Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006*, Warszawa: Grupa Doradcza Sienna, 2005

Klimczak Tomasz, Pylak Korneliusz, Podyma Dariusz, *Badanie przyczyn różnic w poziomie płatności realizowanych w ramach ZPORR na poziomie województw*, Warszawa: WYG International, 2006

Komitet Integracji Europejskiej, *Informacja nt. Programu Informowania Społeczeństwa i stanu jego realizacji do końca 1999 r.*, Warszawa 2000

Komisja Europejska, Biuro Współpracy EUROPAID, *Podręcznik – zarządzanie cyklem projektu*, Warszawa: Ministerstwo Gospodarki i Pracy, 2004

Kwiatkiewicz Anna, *Instytucje Wdrażające a organizacje pozarządowe – blaski i cienie współpracy w procesie absorpcji funduszy strukturalnych*, Warszawa: Stowarzyszenie na rzecz Forum Inicjatyw Pozarządowych, 2007

Mendza-Drozd Marzena, *Phare i organizacje pozarządowe*, w: Miesięcznik organizacji pozarządowych gazeta.ngo.pl, nr 5, Warszawa: Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2004

Ministerstwo Gospodarki i Pracy, *Analiza działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących EFS i SPO RZL prowadzonych przez Instytucje Wdrażające SPO RZL oraz KOSzEFS*, Warszawa 2004

Ministerstwo Gospodarki i Pracy, *Zintegrowana Strategia działań promocyjnych i szkoleniowych Instytucji Zarządzającej Podstawami Wsparcia Wspólnoty w Polsce na lata 2004-2006*, Warszawa 2004

Ministerstwo Gospodarki i Pracy, *Charakterystyka projektów szkoleniowych realizowanych w ramach Priorytetu I i II SPO RZL*, Warszawa 2005

Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, *Raport z przebiegu procesu przygotowań do absorpcji Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności w Polsce obejmujący okres sierpień 2002 – grudzień 2003*, Warszawa 2004

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, *Strategia Komunikacji Funduszy Europejskich na lata 2007-2013* (projekt), Warszawa 2007

Olejniczak Karol, Ledzion Bartosz, Domaradzka Anna, *Identyfikacja barier w realizacji działań współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego*, Warszawa: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 2006

Ośrodek Ewaluacji Sp. z o.o., *Ocena systemu wdrażania rekomendacji przez instytucje zaangażowane w realizację Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich i Programu Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL*, Warszawa 2007

Piontek Korneliusz, Kowalczyk Agnieszka, Burakowska Iwona, *Problemy i bariery w procesie realizacji Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, lata 2004-2006 w ocenie Ostatecznych Odbiorców Programu*, Warszawa: ECORYS Polska, 2005

Piontek Radosław, Smith David, Kowalczyk Agnieszka, *Ocena przewidywanego wpływu wybieranych projektów z zakresu modernizacji i rozbudowy infrastruktury społecznej na rozwój społeczno-gospodarczy kraju w tym na osiągnięcie celów zapisanych w dokumentach programowych*, Warszawa: ECORYS Polska, 2005

PSDB Sp. z o.o., *Identyfikacja i ocena barier w wykorzystaniu środków strukturalnych*, Warszawa 2007

Puszczewicz Beata, Wosik Ewa (red.), *Zarządzanie cyklem projektu*, Warszawa: Fundacja Fundusz Współpracy, 2007

Rusek Maciej, *Ocena aktywności Kościoła katolickiego w Polsce w ubieganiu się o środki z funduszy Unii Europejskiej*, Warszawa: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 2006

Skotnicka-Illasiewicz Elżbieta (red.), *Społeczny bilans korzyści i kosztów członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Badania i ekspertyzy: czerwiec 2002 – czerwiec 2003*, w: Monitor Integracji Europejskiej nr 65, Warszawa: Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, 2003

SMG/ KRC Poland Media, Europejskie Centrum Doradztwa Finansowego, *Analiza systemu wyboru projektów w Sektorowym Programie Operacyjnym Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, lata 2004-2006*, Warszawa 2007

Sochańska Marzena, Morysińska Agnieszka, Sulińska-Wójcik Anna, *Fundusze strukturalne w oczach Polaków. Wiedza, opinie i klimat wokół funduszy strukturalnych w Polsce*, w: Fundusze strukturalne w Polsce – biuletyn Ministerstwa Rozwoju Regionalnego nr 6/2006, Warszawa: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 2006

Taylor Sandra, Raines Philip, *Getting the Message? Structural Fund Publicity and Communication*, Glasgow: European Policies Research Centre, University of Strathclyde, 2003

Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, *Założenia działań informacyjnych i edukacyjnych w okresie poprzedzającym członkostwo Polski w Unii Europejskiej, lipiec 2003 – 30 kwietnia 2004*, Warszawa 2003

Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, *Polska w Unii Europejskiej. Mówię Tak! Założenia programu działań informacyjnych w latach 2002-2003*, Warszawa 2002

Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, *Pre-Accession Funds Polish Experiences*, Warszawa 2005

Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, *Program Informowania Społeczeństwa*, Warszawa, 1999

WYG International, *Analiza wybranych elementów systemu implementacji ZPORR pod kątem określenia potencjału regionów do wdrożenia zdecentralizowanego systemu zarządzania RPO*, Warszawa 2005

DOKUMENTY PROGRAMOWE

OKRES 2004-2006

Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego na lata 2004-2006 wraz z Uzupełnieniem

Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich na lata 2004-2006 wraz z Uzupełnieniem

Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw na lata 2004-2006 wraz z Uzupełnieniem

Sektorowy Program Operacyjny Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego i Rozwój Obszarów Wiejskich na lata 2004-2006 wraz z Uzupełnieniem

Sektorowy Program Operacyjny Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb na lata 2004-2006 wraz z Uzupełnieniem

Inicjatywa Wspólnotowa EQUAL dla Polski na lata 2004-2006

OKRES 2007-2013

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013 (Narodowa Strategia Spójności)

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013 wraz ze Szczegółowym Opiszem Priorytetów

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka na lata 2007-2013 wraz ze Szczegółowym Opiszem Priorytetów

Program Operacyjny Kapitał Ludzki na lata 2007-2013 wraz ze Szczegółowym Opiszem Priorytetów

Program Operacyjny Pomoc Techniczna na lata 2007-2013

Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej na lata 2007-2013 wraz ze Szczegółowym Opiszem Priorytetów

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013

Program Operacyjny Zrównoważony Rozwój Sektora Rybołówstwa i Nadbrzeżnych Obszarów Rybackich 2007-2013

Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa

Program Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina 2007-2013

Europejska Współpraca Terytorialna w latach 2007-2013

Współpraca transnarodowa:

Program Operacyjny Współpracy Transnarodowej dla Europy Środkowej 2007-2013;

Program Operacyjny Transnarodowej Współpracy w Regionie Morza Bałtyckiego 2007-2013.

Programy współpracy transgranicznej:

Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Południowy Bałtyk 2007-2013;

Program Operacyjny Polska – Meklemburgia / Pomorze Przednie – Brandenburgia 2007-2013;

Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska (województwo lubuskie) – Brandenburgia 2007-2013 w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej (projekt);

Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska – Saksonia 2007-2013;

Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska – Republika Czeska 2007-2013 (dokument wysłany do Komisji Europejskiej);

Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska – Republika Słowacka 2007-2013;

Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska – Litwa 2007-2013.

ZBIÓR AKTÓW PRAWNYCH

OKRES 2004-2006

PODSTAWOWE AKTY PRAWNE UNII EUROPEJSKIEJ DOTYCZĄCE FUNDUSZY STRUKTURALNYCH W OKRESIE 2004-2006

1. Rozporządzenie Rady nr 1260/1999 z 21 czerwca 1999 r. ustanawiające ogólne przepisy w sprawie funduszy strukturalnych;
2. Rozporządzenie nr 1257/1999 Parlamentu Europejskiego i Rady z 17 maja 1999 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej;
3. Rozporządzenie nr 1263/1999 Parlamentu Europejskiego i Rady z 21 czerwca 1999 r. w sprawie Instrumentu Finansowego Wspierania Rybołówstwa;
4. Rozporządzenie nr 1784/1999 Parlamentu Europejskiego i Rady z 12 lipca 1999 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego;
5. Rozporządzenie nr 1783/1999 Parlamentu Europejskiego i Rady z 12 lipca 1999 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

POZOSTAŁE WYBRANE AKTY PRAWNE UNII EUROPEJSKIEJ DOTYCZĄCE FUNDUSZY STRUKTURALNYCH W OKRESIE 2004-2006

1. Rozporządzenie Komisji Europejskiej nr 1159/2000 z 30 maja 2000 r. w sprawie środków informacyjnych i promocyjnych stosowanych przez państwa członkowskie odnośnie pomocy z funduszy strukturalnych;
2. Rozporządzenie Komisji nr 1685/2000 z 28 lipca 2000 r. ustanawiające szczegółowe zasady wdrażania Rozporządzenia Rady nr 1260/1999 dotyczące warunków, jakie muszą spełniać wydatki na działania współfinansowane z funduszy strukturalnych;
3. Rozporządzenie Komisji nr 68/2001 z 12 stycznia 2001 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE do pomocy szkoleniowej;
4. Rozporządzenie Komisji nr 69/2001 z 12 stycznia 2001 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy w ramach zasady *de minimis*;

5. Rozporządzenie Komisji nr 438/2001 z dnia 2 marca 2001 r. ustanawiające szczegółowe zasady wykonania Rozporządzenia Rady nr 1260/1999 dotyczącego zarządzania i systemów kontroli pomocy udzielanej w ramach funduszy strukturalnych;
6. Rozporządzenie Komisji nr 448/2001 z 2 marca 2001 r. ustanawiające szczegółowe zasady wykonania Rozporządzenia Rady nr 1260/1999 w zakresie procedury dokonywania korekt finansowych pomocy udzielanej w ramach funduszy strukturalnych;
7. Rozporządzenie Komisji nr 2204/2002 z 5 grudnia 2002 r. w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy państwa w zakresie zatrudnienia;
8. Decyzja Rady nr 2003/578/EC z 22 lipca 2003 r. w sprawie wytycznych dla polityki zatrudnienia państw członkowskich;
9. Rozporządzenie Komisji nr 448/2004 z 10 marca 2004 r. zmieniające rozporządzenie nr 1685/2000 w sprawie szczegółowych zasad wdrażania Rozporządzenia Rady nr 1260/1999 w zakresie uznawania wydatków na działania współfinansowane z funduszy strukturalnych;
10. Rozporządzenie Komisji nr 621/2004 z 1 kwietnia 2004 r. ustanawiające zasady wykonywania rozporządzenia Rady nr 1164/94 w odniesieniu do działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących przedsięwzięć Funduszu Spójności.

PODSTAWOWE AKTY ZWIĄZANE Z WDRAŻANIEM FUNDUSZY STRUKTURALNYCH W POLSCE W OKRESIE 2004-2006

1. Ustawa z 12 maja 2000 r. o zasadach wspierania rozwoju regionalnego;
2. Ustawa z 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju;
3. Ustawa z 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej;
4. Ustawa z 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych wraz z dwoma jej nowelizacjami – z 7 kwietnia 2006 r. i 13 kwietnia 2007 r.;
5. Ustawa z 16 kwietnia 2004 r. o Funduszu Poręczeń Unijnych;
6. Ustawa z 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych;
7. Ustawa z 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

POZOSTAŁE AKTY PRAWNE ZWIĄZANE Z WDRAŻANIEM FUNDUSZY STRUKTURALNYCH W POLSCE W OKRESIE 2004-2006

1. Ustawa z 29 września 1994 r. o rachunkowości;
2. Ustawa z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
3. Ustawa z 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym;
4. Ustawa z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
5. Rozporządzenie Rady Ministrów z 11 sierpnia 2004 r. w sprawie zaświadczeń o pomocy *de minimis*;
6. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z 11 sierpnia 2004 r. w sprawie trybu wyłaniania przedstawicieli partnerów społecznych i gospodarczych do uczestnictwa w pracach komitetów sterujących w ramach SPO RZL 2004-2006;

7. Rozporządzenie Ministra Finansów z 10 września 2004 r. w sprawie przekazywania i zwrotów środków na prefinansowanie SPO RZL;
8. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z 16 września 2004 r. w sprawie udzielenia przez PARP pomocy finansowej w ramach SPO RZL 2004-2006;
9. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z 21 września 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania kobietom pomocy *de minimis* na podjęcie własnej działalności gospodarczej;
10. Rozporządzenie Ministra Finansów z 22 września 2004 r. w sprawie przekazywania i zwrotu środków na prefinansowanie IW EQUAL dla Polski na lata 2004-2006;
11. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z 27 września 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu udzielania pomocy na szkolenia;
12. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z 27 października 2004 r. w sprawie rejestru instytucji szkoleniowych;
13. Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z 28 października 2004 r. w sprawie udzielania pomocy *de minimis* na szkolenia dla pracodawców zatrudniających lub zamierzających zatrudnić osoby niepełnosprawne, ich pracowników współpracujących z osobami niepełnosprawnymi oraz organizatorów pracy w przedsiębiorstwach.

OKRES 2007-2013

PODSTAWOWE AKTY PRAWNE UNII EUROPEJSKIEJ DOTYCZĄCE FUNDUSZY STRUKTURALNYCH W OKRESIE 2007-2013

1. Rozporządzenie Rady nr 1698/2005 z 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich;
2. Rozporządzenie nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i uchylające Rozporządzenie nr 1783/1999;
3. Rozporządzenie nr 1081/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające Rozporządzenie nr 1784/1999;
4. Rozporządzenie nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 5 lipca 2006 r. w sprawie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej;
5. Rozporządzenie Rady nr 1083/2006 z 11 lipca 2006 r. ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające Rozporządzenie nr 1260/1999;
6. Rozporządzenie Rady nr 1198/2006 z 27 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rybackiego;
7. Rozporządzenie Rady nr 1084/2006 z 11 lipca 2006 r. ustanawiające Fundusz Spójności i uchylające Rozporządzenie 1164/94.

POZOSTAŁE WYBRANE AKTY PRAWNE UNII EUROPEJSKIEJ DOTYCZĄCE FUNDUSZY STRUKTURALNYCH W OKRESIE 2007-2013

1. Rozporządzenie Rady nr 1290/2005 z 21 czerwca 2005 r. w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej;
2. Rozporządzenie Komisji nr 1828/2006 z 8 grudnia 2006 r. ustanawiające szczegółowe zasady wykonania Rozporządzenia Rady nr 1083/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności oraz Rozporządzenia nr 1080/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego;
3. Rozporządzenie Komisji nr 1974/2006 z 15 grudnia 2006 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania Rozporządzenia Rady nr 1698/2005 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich;
4. Rozporządzenie Komisji nr 1975/2006 z 7 grudnia 2006 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania Rozporządzenia Rady nr 1698/2005 w zakresie wprowadzenia procedur kontroli, jak również wzajemnej zgodności w odniesieniu do środków wsparcia rozwoju obszarów wiejskich.

PODSTAWOWE AKTY ZWIĄZANE Z WDRAŻANIEM FUNDUSZY STRUKTURALNYCH W POLSCE W OKRESIE 2007-2013

1. Ustawa z 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, znowelizowana 29 czerwca 2007 r.;
2. Ustawa z 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich;
3. Ustawa z 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych wraz z dwoma jej nowelizacjami – z 7 kwietnia 2006 r. i 13 kwietnia 2007 r.

POZOSTAŁE AKTY PRAWNE ZWIĄZANE Z WDRAŻANIEM FUNDUSZY STRUKTURALNYCH W POLSCE W OKRESIE 2007-2013

1. Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego z 16 lutego 2007 r. w sprawie udzielania pomocy *de minimis* na wspieranie projektów promocyjnych w dziedzinie turystyki i kultury;
2. Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego z 16 lutego 2007 r. w sprawie udzielania pomocy *de minimis* na promocję przedsiębiorczości;
3. Zarządzenie nr 6 Ministra Rozwoju Regionalnego z 11 kwietnia 2007 r. w sprawie Komitetu Koordynacyjnego Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013;
4. Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego z 21 maja 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie udzielania pomocy *de minimis* na promocję przedsiębiorczości;
5. Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego z 21 maja 2007 r. w sprawie ekspertów powoływanych w celu rzetelnej i bezstronnej oceny projektów realizowanych w ramach programów operacyjnych;
6. Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego z 7 września 2007 r. w sprawie wydatków związanych z realizacją programów operacyjnych.

WYBRANE WYTYCZNE HORYZONTALNE MINISTRA ROZWOJU REGIONALNEGO ZWIĄZANE W WDRAŻANIEM FUNDUSZY STRUKTURALNYCH W POLSCE W OKRESIE 2007-2013

1. Wytyczne z 26 lutego 2007 r. dotyczące prowadzenia negocjacji programów operacyjnych w ramach NSRO na lata 2007-2013 z Komisją Europejską;
2. Wytyczne z 13 marca 2007 r. w zakresie szczegółowego opisu priorytetów programu operacyjnego;
3. Wytyczne z 7 maja 2007 r. w zakresie sprawozdawczości;
4. Wytyczne z 30 maja 2007 r. w zakresie ewaluacji programów operacyjnych na lata 2007-2013;
5. Wytyczne z 13 sierpnia 2007 r. w zakresie informacji i promocji (z późniejszymi zmianami z 5 października 2007 r.);
6. Wytyczne z 14 sierpnia 2007 r. w zakresie procedury odwoławczej dla wszystkich programów operacyjnych;
7. Wytyczne z 7 września 2007 r. dotyczące komitetów monitorujących;
8. Wytyczne z 24 września 2007 r. w zakresie trybu dokonywania płatności i rozliczeń;
9. Krajowe wytyczne z 22 listopada 2007 r. dotyczące kwalifikowania wydatków w ramach funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w okresie programowania 2007-2013;
10. Wytyczne z 12 lutego 2008 r. w zakresie sposobu postępowania w razie wykrycia nieprawidłowości w wykorzystaniu funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w okresie programowania 2007-2013

Z punktu widzenia organizacji pozarządowych istotne były także Wytyczne z 5 lipca 2007 r. w zakresie wyboru projektów w trybie konkursowym, które przestały obowiązywać z dniem opublikowania Komunikatu Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 3 marca 2008 r.

WYBRANE WYTYCZNE MINISTRA ROZWOJU REGIONALNEGO DOTYCZĄCE WDRAŻANIA POSZCZEGÓLNYCH PROGRAMÓW OPERACYJNYCH W POLSCE W OKRESIE 2007-2013

1. Wytyczne z 16 sierpnia 2007 r. w zakresie wdrażania projektów innowacyjnych i współpracy ponadnarodowej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki;
2. Wytyczne z 20 lutego 2008 r. w zakresie kwalifikowania wydatków w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki;
3. Wytyczne z 10 października 2007 r. w zakresie kontroli realizacji Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko;
4. Wytyczne z 17 grudnia 2007 r. w zakresie sprawozdawczości Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko;
5. Wytyczne z 19 grudnia 2007 r. w zakresie kwalifikowania wydatków w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko;
6. Wytyczne z 7 września 2007 r. w zakresie procesu kontroli dla Instytucji Pośredniczących i Wdrażających dla Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka;

7. Wytyczne z 25 października 2007 r. w zakresie kwalifikowania wydatków w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka;
8. Wytyczne z 12 października 2007 r. w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej;
9. Wytyczne z 25 października 2007 r. w zakresie sprawozdawczości w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej.

OPISY PROJEKTÓW ORGANIZACJI MONITOROWANYCH

STOWARZYSZENIE INICJATYW SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH IM. KRÓLA ZYGMUNTA AUGUSTA

Europejski Fundusz Społeczny Sektorowy Program Operacyjny RZL	
Priorytet I Aktywna polityka rynku pracy oraz integracji zawodowej i społecznej	
Działanie 2.1 Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnych rynków pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie	
Działanie 1.6 Integracja i reintegracja zawodowa kobiet	
Okres realizacji styczeń – kwiecień 2006	Obszar Augustów
Budżet 79 031,70 zł	
Adres Rynek Zygmunta Augusta 27 16-300 Augustów	Telefon / Faks (087) 643-01-00
E-mail sisg@wp.pl	Strona www www.sisg.org.pl
	

Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych im. Króla Zygmunta Augusta w Augustowie istnieje od 1996 r. Celem Stowarzyszenia jest inspirowanie współpracy i działanie na rzecz rozwoju lokalnego, a także promowanie wartości rodziny i przedsiębiorczości w sferze gospodarczej oraz społecznej. W ostatnich latach aktywność Stowarzyszenia skupia się głównie na działalności na rzecz osób niepełnosprawnych i bezrobotnych, wspieraniu lokalnych organizacji pozarządowych i wolontariatu oraz działalności kulturalnej. W celu realizacji swoich założeń Stowarzyszenie prowadzi działalność szkoleniową i wydawniczą, a także organizuje spotkania, konferencje, sesje naukowe, imprezy kulturalne, sportowo-turystyczne i oświatowe. Prowadzi również wydawnictwo oraz dom dziennego pobytu dla osób niepełnosprawnych.

OTWARTA DROGA – AKTYWIZACJA ZAWODOWA KOBIEC

Celem projektu była aktywizacja i zwiększenie szans na rynku pracy kobiet z Augustowa. W projekcie uczestniczyło 25 kobiet wyłonionych z niespełna 170, które wzięły udział w jedenastu spotkaniach informacyjnych. Dodatkowym kryterium uczestnictwa było pozostawanie bez pracy nie dłużej niż dwa lata.

Projekt rozpoczął się od pięciodniowych warsztatów „Spadochron”, które służyły określeniu umiejętności i predyspozycji zawodowych uczestniczek. Następnie panie miały możliwość przedstawienia wizji swojej „idealnej pracy”; określały otoczenie, w którym chciałyby pracować, oraz ludzi, z którymi pracowałyby im się najlepiej.

Kolejnym etapem projektu były warsztaty prowadzone przez psychologa. Pracując m.in. nad rozwojem świadomości mocnych i słabych stron uczestniczek, starano się podnieść poziom samoakceptacji pań oraz ich motywacji wewnętrznej. Uczestniczki zapoznały się również z technikami radzenia sobie w sytuacjach stresowych.

Równolegle odbywały się zajęcia z doradcą zawodowym, które pozwoliły paniom na określenie własnych kompetencji, odkrycie posiadanych cech przedsiębiorcy oraz poznanie różnych typów zawodów. Następnie panie uczestniczyły w warsztatach komputerowych i internetowych. Do końca trwania projektu istniała możliwość bezpłatnego korzystania z komputera w kawiarence internetowej oraz w biurze Stowarzyszenia.

Po tych szkoleniach rozpoczęły się indywidualne konsultacje z doradcą zawodowym, psychologiem i doradcami przedsiębiorczości. Prowadzący zajęcia starali się wzmocnić nabyte przez kobiety umiejętności, zachęcić je do aktywności w rozmowach z pracodawcami oraz pomóc w wybraniu drogi zawodowej lub kierunku dalszej nauki.

Pierwsza ogólna część projektu zakończyła się dwudniowymi warsztatami z zakresu pisania projektów oraz kreowania pomysłów.

W drugim etapie projektu nastąpił podział na dwie grupy. W pierwszej znalazły się kobiety, które chciały podjąć pracę w lokalnych przedsiębiorstwach. Odbyły one dodatkowe zajęcia z psychologiem i doradcą zawodowym oraz przeszły przez szkolenie na temat zasad funkcjonowania organizacji pozarządowych, źródeł ich finansowania oraz możliwości tworzenia przedsiębiorstw społecznych. Drugą grupę tworzyły kobiety, które chciały poznać sposoby założenia i prowadzenia działalności gospodarczej. Wzięły one udział w szkoleniach obejmujących m.in. podstawy formalno-prawne działalności gospodarczej, podstawy rachunkowości oraz zagadnienia związane z marketingiem, badaniami rynku i tworzeniem biznesplanu.

Dzięki uczestnictwu w projekcie kobiety zdobyły wiedzę i umiejętności ważne przy poszukiwaniu pracy. Uczestniczkom zaproponowano szkolenia i warsztaty obejmujące bardzo szeroką, kompleksową tematykę, przy jednoczesnym indywidualnym podejściu do każdej z nich. Zajęcia pokazywały różne sposoby radzenia sobie w sytuacji bezrobocia oraz dały konkretne narzędzia i sposoby znalezienia pracy lub samozatrudnienia w biznesie oraz organizacjach społecznych. Duży nacisk położono na wsparcie psychologiczne i doradztwo zawodowe, a także wykorzystanie nowoczesnych technologii. Jeszcze w czasie trwania projektu osiem kobiet znalazło pracę, a część uczestniczek stworzyła własne biznesplany na swoją przyszłą działalność gospodarczą.

**PRAWOSŁAWNY OŚRODEK MIŁOSIERDZIA
DIECEZJI BIAŁOSTOCKO-GDAŃSKIEJ**

Europejski Fundusz Społeczny Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich	
Priorytet I Aktywna polityka rynku pracy oraz integracji zawodowej i społecznej	
Działanie 1.5 Promocja aktywnej polityki społecznej poprzez wsparcie grup szczególnego ryzyka	
Okres realizacji styczeń 2006 – grudzień 2007	Obszar Województwo podlaskie – powiat białostocki, Białystok
Budżet 409 518,00 zł	
Adres: ul. Świętego Mikołaja 5 15-420 Białystok	Telefon / Faks (085) 742-65-00
E-mail pom_eleos@bptnet.pl	Strona www www.eleos.prv.pl
osoba do kontaktu Katarzyna Masłowska	
	

Prawosławny Ośrodek Miłosierdzia „Eleos” został powołany w 1996 r., by ułatwić i przyspieszyć docieranie pomocy charytatywnej do potrzebujących. Ośrodek działa na rzecz osób skrzywdzonych przez los: znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej, dzieci z rodzin patologicznych, rozbitych lub z domu dziecka, osób starszych, chorych oraz niepełnosprawnych, uchodźców i emigrantów. „Eleos” wspiera te osoby m.in. poprzez wydawanie im odzieży, żywności i lekarstw. Współpracuje z domami dziecka, organizuje obozy i kolonie dla dzieci ubogich, udziela pomocy prawnej i informacyjnej dla uchodźców, a także prowadzi Centra Miłosierdzia i świetlice środowiskowe. Ponadto corocznie organizuje koncerty dobroczynne.

RAZEM JEST ŁATWIEJ

Celem projektu było przygotowanie osób długotrwale bezrobotnych do podjęcia pracy. Wzięto w nim udział 180 osób z Białegostoku oraz okolicznych gmin, które przez 24 miesiące nie podejmowały pracy i korzystały z pomocy społecznej.

Realizację projektu podzielono na sześć cykli, każdy obejmował po trzy dziesięcioosobowe grupy.

Projekt rozpoczęły „grupy wsparcia”. Ich celem było podniesienie samooceny uczestników, wymiana doświadczeń oraz podzielenie się problemami między sobą, a także uzyskanie uwagi i psychicznego wsparcia od innych uczestników grupy.

Następnie osoby biorące udział w projekcie odbyły wolontariat w świetlicy socjoterapeutycznej dla dzieci (dwie godziny tygodniowo), co pomogło im utwierdzić się w przekonaniu, że także oni są w stanie uczynić coś dla innych.

Kolejnym zadaniem był udział w zajęciach z poradnictwa zawodowego. Podczas ich trwania uczestnicy dowiedzieli się, jak pisać CV, listy motywacyjne i podania oraz gdzie i jak szukać pracy, a także jak prezentować się na rozmowie kwalifikacyjnej.

W związku z tym, że znajomość podstaw języka angielskiego oraz obsługi komputera jest dziś niezbędna na rynku pracy, a także pozwala uwierzyć we własne siły, uczestnicy mieli możliwość przełamania pierwszych lodów w tym zakresie. Uczestniczyli w zajęciach z pisaniami na klawiaturze i posługiwania się podstawowymi programami komputerowymi, a także zapoznali się z podstawami języka angielskiego w stopniu komunikatywnym.

Podczas trwania projektu wypłacany był dodatek szkoleniowy, a osoby, które nie mogłyby przystąpić do projektu ze względu na konieczność opieki nad dzieckiem, mogły zostawić maluchy pod opieką zatrudnionej w tym celu opiekunki.

Dzięki projektowi osoby biorące w nim udział nabyły umiejętności pozwalające na efektywne szukanie pracy. Znajomość podstaw języka angielskiego, obsługi komputera, umiejętność pisania CV oraz właściwego zaprezentowania się podczas rozmowy kwalifikacyjnej pomogą im w powrocie na rynek pracy. Natomiast wzrost samooceny, umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach, wykształcenie zachowań asertywnych i zdolności interpersonalnych pozwoli im tę pracę utrzymać.

FUNDACJA KOBIECA EFKA

Europejski Fundusz Społeczny Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich	
Priorytet I Aktywna polityka rynku pracy oraz integracji zawodowej i społecznej	
Działanie 1.6 Integracja i reintegracja zawodowa kobiet	
Okres realizacji kwiecień 2006 – lipiec 2007	Obszar Kraków
Budżet 688 324 zł	
Adres: skrytka pocztowa 12 30-965 Kraków 45	Telefon / Faks (012) 422-69-73
E-mail efka@efka.org.pl	Strona www www.efka.org.pl
osoba do kontaktu dr Sławomira Walczewska	strona www projektu www.efka.org.pl/przedsiębiorczosc
	

Fundacja Kobieta eFKa powstała w marcu 1991 r. Jest organizacją feministyczną. Wspiera solidarność i samodzielność kobiet, stara się przeciwdziałać ich dyskryminacji i działa na rzecz rozwoju kultury kobiecej. Jest wydawczynią „Zadry”, jedynej w Polsce kwartalnika feministycznego.

AKADEMIA PRZEDSIĘBIORCZOŚCI DLA KOBIEC

Celem projektu było przeciwdziałanie bezrobociu wśród kobiet, umożliwienie im podniesienia kwalifikacji, zwiększenie ich motywacji do podejmowania własnej działalności gospodarczej i pracy w sektorze pozarządowym, a także przełamanie stereotypów dotyczących kobiet (szczególnie tych wychowujących dzieci) jako gorszych pracowników. Projekt miał też za zadanie podnieść poziom samooceny i wiary we własne możliwości wśród kobiet biorących udział w szkoleniu.

Projekt obejmował swym zasięgiem 120 absolwentek szkół wyższych, zarejestrowanych jako bezrobotne lub poszukujące pracy w Grodzkim Urzędzie Pracy w Krakowie oraz zameldowanych na terenie Krakowa (na stałe lub czasowo).

Zgodnie z założeniami udział w szkoleniu „Akademia Przedsiębiorczości dla Kobiet” miał dostarczyć uczestniczkom teoretycznej wiedzy i praktycznych umiejętności z zakresu tworzenia i prowadzenia własnej działalności gospodarczej. Zajęcia prowadzone były w sposób warsztatowy, a nie wykładowy, co sprzyjało rozwijaniu kreatywności i praktycznemu wypracowywaniu własnej drogi wyjścia z sytuacji bezrobocia, m.in. poprzez przygotowanie biznesplanu własnej firmy.

W ramach projektu zrealizowanych zostało sześć 6-tygodniowych szkoleń, w których uczestniczyły po dwadzieścia kobiet. W programie szkolenia znalazły się treningi – motywacyjne, kreatywności, asertywności, genderowy, a także komputerowy. W oparciu o interaktywne, warsztatowe metody pracy uczestniczki uczyły się, jak wykorzystywać swój potencjał twórczy oraz wiedzę do budowania własnej drogi na rynku pracy, jak się na nim poruszać, jak doskonalić swoje umiejętności i jak szukać nowych możliwości rozwoju zawodowego i osobistego, także prowadząc własną firmę albo pracując w organizacji pozarządowej. Uczestniczki miały też możliwość współpracy z ekspertami i ekspertkami z zakresu planowania i tworzenia własnej drogi kariery, wzmacniania poczucia własnej wartości i wiary we własne możliwości.

Zakres szkoleń obejmował ponadto następujące zajęcia: Sztuka autoprezentacji, Biznesplan, Promocja, reklama, Księgowość firmy, Źródła finansowania działalności gospodarczej, Księgowość komputerowa, Rejestrujemy i prowadzimy firmę, Prawo pracy i ubezpieczeń społecznych, Podatki, Jak osiągnęłam sukces?, Zarządzanie oraz Organizacje pozarządowe.

W ramach szkolenia odbyły się także spotkania z właścicielkami firm, które opowiadały o własnych motywacjach podejmowania działalności i osobistej drodze rozwoju zawodowego, dzieliły się z uczestniczkami swoją wiedzą i doświadczeniami, a także motywowały do samodzielnego tworzenia sobie miejsca pracy – we własnej firmie. Ponadto w czasie szkoleń uczestniczki miały szansę nawiązania kontaktów nie tylko z ekspertkami i ekspertami prowadzącymi zajęcia w ramach „Akademii Przedsiębiorczości dla Kobiet”, lecz przede wszystkim z sobą nawzajem – będąc dla siebie potencjalnymi pracowniczkami i pracodawczyniami, wymieniając się doświadczeniami, pracując nad wspólnymi pomysłami, podejmując współpracę także po zakończeniu szkolenia.

Uczestniczki każdej z grup miały możliwość uzyskania bezzwrotnej dotacji na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej.

Dzięki uczestnictwu w projekcie zwiększyła się motywacja kobiet do podejmowania własnej działalności gospodarczej oraz kontynuowania szkoleń i podnoszenia kwalifikacji. Wzrosła także samoocena uczestniczek, poczucie pewności siebie, a także wiara w możliwości założenia własnej firmy i radzenia sobie na rynku pracy. Wzrosła także ich świadomość związana z przeciwdziałaniem stereotypom i dyskryminacji, z jaką często spotykają się kobiety w obszarze zatrudnienia. Projekt umożliwił uczestniczkom zdobycie wiedzy w zakresie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej, pozyskiwania funduszy na jej funkcjonowanie. Jednocześnie podniósł się poziom wiedzy uczestniczek w zakresie specyfiki III sektora jako alternatywnego miejsca pracy.

W ramach szkoleń 38 uczestniczek przygotowało i zaprezentowało Komisji ds. Dotacji swoje biznesplany, a 12 z nich otrzymało dotację w wysokości 12 tys. zł na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej.

**LUBELSKIE FORUM
ORGANIZACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
– SEJMIK WOJEWÓDZKI**

Europejski Fundusz Społeczny Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich	
Priorytet I Aktywna polityka rynku pracy oraz integracji zawodowej i społecznej	
Działanie 1.6 Integracja i reintegracja zawodowa kobiet	
Okres realizacji sierpień 2006 – wrzesień 2007	Obszar powiat lubelski i Lublin
Budżet 470 003,16 zł	
Adres ul. Natęczowska 30 20-071 Lublin	Telefon / Faks (081) 533-10-22
e-mail kobiety@lfoon.lublin.pl	Strona www www.lfoon.lublin.pl
osoba do kontaktu Lidia Depta	strona www projektu www.lfoon.lublin.pl/kobiety
	

Lubelskie Forum Organizacji Osób Niepełnosprawnych – Sejmik Wojewódzki skupia organizacje z terenu województwa lubelskiego. Forum jest organizacją autonomiczną, niezależną od organów administracji państwowej, organów samorządowych i organizacji politycznych. Forum działa w celu integracji środowisk i organizacji osób niepełnosprawnych, promowania działalności organizacji zajmujących się problematyką osób niepełnosprawnych, wspierania ruchu samopomocowego, upowszechniania współpracy pomiędzy organizacjami samopomocowymi krajowymi i zagranicznymi, reprezentowania interesów osób niepełnosprawnych i organizacji osób niepełnosprawnych wobec władz państwowych i samorządowych oraz podejmowania innych działań wspierających pozarządowe organizacje samopomocowe.

DLA ZDROWIA I URODY ŻYCIA

Celem tego projektu była aktywizacja zawodowa matek wychowujących dzieci niepełnosprawne, podniesienie ich wartości jako pracownic na otwartym rynku pracy oraz zwiększenie ich szansy na zaistnienie na tym rynku. Do projektu zaproszono czterdzieści matek wychowujących dzieci niepełnosprawne, mieszkających na terenie powiatu lubelskiego i miasta Lublin.

Uczono podstaw takich zawodów, jak: kosmetyczka – wizażystka, masażystka oraz kucharka mątej gastronomii. Zawody te dają kobietom możliwość regulowania czasu pracy i tym samym godzenia obowiązków zawodowych i rodzinnych oraz – w przypadku szkolenia z masażu – możliwość wykorzystania nowych umiejętności w pracy wolontariackiej w organizacjach pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych. Część osób wzięła również udział w zajęciach kształcących sprzedawców – księgowych. Pomysł na te zajęcia powstał po analizie potrzeb rynku pracy i ogłoszeń pojawiających się w Powiatowych Urzędach Pracy.

Szkolenia ogólne obejmowały zajęcia z zakresu obsługi komputera i internetu, co miało pozwolić kobietom na swobodne poruszanie się po rynku pracy lub obsługę własnej firmy. Ponadto wszystkie panie wzięły udział w szkoleniu z zakresu działalności gospodarczej, obejmującym zagadnienia prawne, ubezpieczeń społecznych i podatkowych, zakładania spółdzielni socjalnych oraz spółek. W dalszej kolejności odbyły się zajęcia z pozyskiwania środków finansowych na działalność gospodarczą, mających na celu wskazanie im źródeł finansowania działalności w formie kredytów, programów rządowych oraz dotacji unijnych. Warsztaty z zakresu aktywnych form poszukiwania pracy zwiększyły możliwości rozwoju uczestniczek projektu i pobudziły ich aktywność zawodową. Ponadto kobiety były zobligowane do samodzielnego poszukiwania pracy, np. podczas Lubelskich Targów Pracy. W trakcie trwania projektu uczestniczki mogły korzystać z porad prawnych odnośnie spraw związanych z poszukiwaniem pracy oraz samozatrudnieniem, oferowano im także wsparcie psychologiczne. Pod koniec projektu odbyło się seminarium podsumowujące.

Dzięki projektowi panie biorące w nim udział nabyły praktyczne umiejętności zawodowe oraz wiedzę w zakresie poruszania się po rynku pracy, pisania CV, wypełniania dokumentów urzędowych, a także korzystania z nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych. Ponadto podwyższyły swoje kwalifikacje zawodowe w wybranych przez siebie zawodach, dzięki czemu mają znacznie zwiększone szanse na podjęcie zatrudnienia, samozatrudnienia lub wolontariatu. Jednocześnie miały możliwość poznania nowoczesnych form zarządzania i organizacji pracy.

Rezultatem szkoleń był także wzrost samooceny uczestniczek, zaufania we własne siły oraz zyskanie motywacji do dalszej aktywności społecznej i zawodowej. Kobiety nauczyły się ponadto, jakie są narzędzia radzenia sobie ze stresem, jak poprawić swój wizerunek i jak dobrać się zaprezentować.

**TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NIEPEŁNOSPRAWNYCH (TPN)
– ADMINISTRATOR PROJEKTU**

Europejski Fundusz Społeczny Inicjatywa Wspólnotowa EQUAL	
Temat D Wzmocnienie krajowej gospodarki społecznej (trzeciego sektora), a w szczególności usług na rzecz społeczności lokalnych oraz poprawa jakości miejsc pracy	
Okres realizacji listopad 2004 – marzec 2008	Obszar Gmina Zgierz
Budżet 8 364 221,85 zł	
Partnerzy Gmina Zgierz, Uniwersytet Łódzki – Wydział Zarządzania, Stowarzyszenie Wsparcie Społeczne „Ja – Ty – My”, Zespół Szkół Gimnazjalnych w Grotnikach, Rzymskokatolicka Parafia p.w. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny	
Adres ul. Zawiszy Czarnego 22 91-824 Łódź	Telefon / Faks (042) 616-06-20
E-mail projektklos@gazeta.pl	Strona www www.klos.tpn.org.pl
osoba do kontaktu Jarosław Wasiak	
	

Towarzystwo Przyjaciół Niepełnosprawnych z siedzibą w Łodzi istnieje od 1992 r. Pomaga osobom przewlekle chorującym psychicznie – głównie na schizofrenię – w powrocie do życia w społeczeństwie i w poprawie ich warunków bytowych. W tym celu TPN organizuje różnorodne formy opieki i rehabilitacji środowiskowej dla osób chorych, podejmuje działania mające na celu aktywizację zawodową podopiecznych oraz zapobieganie izolacji społecznej tych osób. Towarzystwo zajmuje się również edukacją społeczeństwa w kierunku otwartości, zrozumienia i akceptacji osób chorujących na schizofrenię oraz przeciwstawianiu się stygmatyzacji i dyskryminacji tych osób. Realizując projekt dofinansowany z IW EQUAL, Towarzystwo wzięło na siebie rolę administratora projektu i partnerstwa, które powołało koalicję.

KOALICJA ŁAMANIA OPORÓW SPOŁECZNYCH „KŁOS”

Koalicja Łamanie Oporów Społecznych „KŁOS” powstała, aby chorym psychicznie i długotrwale bezrobotnym mieszkańcom terenów wiejskich, położonych w obrębie gminy Zgierz, ułatwić powrót do społeczeństwa i na rynek pracy.

Projekt skierowany był do grupy dwudziestu osób, z czego osiem to osoby chore na schizofrenię, a pozostałe dwanaście to osoby długotrwale bezrobotne. Ponadto z projektu korzystały również organizacje pozarządowe, które zostały przeszkolone w zakresie modelu firmy społecznej.

W tym celu stworzono zaplecze pomagające organizacjom pozarządowym w tworzeniu firm społecznych, czyli powołano Ośrodek Gospodarki Społecznej (OGS). Ma on promować model firmy społecznej oraz wspierać proces powstawania firm społecznych. Ośrodek wypracowuje sposoby współpracy z pracodawcami na otwartym rynku pracy, prowadzi bazy danych wszystkich zainteresowanych podmiotów oraz poszukuje dodatkowych źródeł finansowania dla przedsiębiorstw społecznych w lokalnym środowisku biznesu. OGS czuwa merytorycznie i administracyjnie nad powołaną w ramach projektu firmą społeczną – hotelem umiejscowionym we wsi Jedlicze. Hotel ten, którego stażyści to w głównej mierze osoby niepełnosprawne lub nieradzące sobie na rynku pracy, ma stać się wzorcowym modelem dla innych tworzonych firm.

Wszyscy uczestnicy projektu, w tym przyszli pracownicy hotelu, uczestniczyli w warsztatach psychologicznych, z zakresu przystosowania zawodowego oraz kompleksowych szkoleniach mających na celu przygotowanie ich do aktywnego udziału w rynku pracy. Szkolenia, prowadzone przez zespół OGS oraz przez Wydział Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego, a także wyłonionych w drodze konkursu podwykonawców, obejmowały m.in. naukę języka angielskiego, komunikację społeczną, obsługę komputera, rozwijanie umiejętności autoprezentacji, a także zajęcia przybliżające słuchaczom problematykę ekonomii społecznej.

Kolejnym etapem realizacji projektu było przeprowadzenie szkoleń zawodowych, przysposabiających do pracy w hotelu na stanowiskach takich, jak: recepcjonista, ogrodnik, kelner, pomoc kuchacza. Skierowanie na dane szkolenie było poprzedzone badaniem predyspozycji zawodowych uczestników. Następnym etapem była organizacja staży wewnętrznych w hotelu pod opieką instruktorów oraz staży zawodowych odbywających się w firmach zewnętrznych, działających na wolnym rynku. Ponadto uczestnicy mieli możliwość korzystania z wyjazdowych form szkoleniowych w kraju oraz za granicą (w ramach umowy o współpracy ponadnarodowej), wsparcia psychologicznego oraz konsultacji lekarza psychiatry.

Partnerzy projektu także korzystali ze szkoleń, które uzupełniły ich dotychczasową wiedzę i doświadczenie w zakresie ekonomii społecznej, zarządzania przedsiębiorstwami społecznymi, psychoedukacji, planowania rozwiązań zgodnie z potrzebami odbiorców, a także wspierania i motywowania osób chorujących psychicznie i długotrwale bezrobotnych z obszarów wiejskich oraz rozwijania skutecznej współpracy. Podniosło to ich kwalifikacje i wpłynęło na lepszą realizację projektu.

Wszystkie działania w projekcie zmierzały do stworzenia uregulowań prawnych, określających zasady funkcjonowania oraz dofinansowania firm społecznych i ośrodków wspierających – takich jak OGS. Dobre praktyki wypracowane przy realizacji modelu OGS i firmy społecznej będą upowszechniane w lokalnych i międzynarodowych sieciach tematycznych.

Projekt „KŁOS” był realizowany przez partnerstwo różnorodnych podmiotów i łączył dwa sektory: publiczny i społeczny. Poza Towarzystwem Przyjaciół Niepełnosprawnych do Partnerstwa należą: Urząd Gminy Zgierz, Zespół Szkolno-Gimnazjalny w Grotnikach, Wydział Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego, Rzymsko-katolicka Parafia p.w. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny oraz Stowarzyszenie Wsparcie Społeczne „Ja – Ty – My”. W czerwcu 2007 r. projekt realizowany przez Koalicję Łamania Oporów Społecznych „KŁOS” został jednym z laureatów konkursu „Dobre praktyki EFS” i otrzymał tytuł „Najlepsza inwestycja w człowieka 2007 roku”.

FUNDACJA ROZWOJU REGIONU ŁUKTA

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw	
Priorytet I Rozwój przedsiębiorczości i wzrost innowacyjności poprzez wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu	
Działanie 1.1 Wzmocnienie instytucji wspierających działalność przedsiębiorstw	
Poddziałanie 1.1.2 Wsparcie otoczenia instytucji biznesu oraz sieci instytucji otoczenia biznesu	
Okres realizacji maj 2005 – kwiecień 2007	Obszar powiaty: ostródzki, łuktański i olsztyński
Budżet 65 848,13 zł	
Adres ul. Mazurska 30 14-105 Łukta	Telefon / Faks (089) 647-52-50 (089) 647-57-45
E-mail b.galazka@frri.org.pl	Strona www www.frri.org.pl
osoba do kontaktu Barbara Gałazka	
	

Fundacja Rozwoju Regionu Łukta jest organizacją pozarządową działającą od 1995 r. w sferze przedsiębiorczości, edukacji, kultury oraz promocji. Współpracuje z innymi organizacjami pozarządowymi, instytucjami i urzędami. Pomaga przedsiębiorcom poprzez działalność informacyjną i pożyczkową, prowadzi fundusz stypendialny dla zdolnej młodzieży oraz realizuje projekty dla mieszkańców regionu. Jest współorganizatorem wielu imprez kulturalnych oraz współfinansuje działalność wielu grup nieformalnych (młodzież, seniorzy). Łącznie zrealizowała ponad 25 projektów, na które otrzymała dofinansowanie w wysokości około 10 mln złotych.

Fundacja jest członkiem Związku Stowarzyszeń „Kraina Drwęcy i Pasłęki”, Polskiego Stowarzyszenia Funduszy Pożyczkowych oraz Lokalnej Organizacji Turystycznej „Kraina Nieodkrytych Tajemnic”. Od 2006 r. Fundacja ma certyfikat Systemu Jakości w zakresie usług informacyjnych i finansowych. Została także zarejestrowana w Krajowym Systemie Usług dla sektora MŚP.

ROZWÓJ I UMOCNIE NIE INSTYTUCJI OTOCZENIA BIZNESU – FUNDACJI ROZWOJU REGIONU ŁUKTA

Celem projektu była poprawa jakości i dostępności usług świadczonych przez Fundację na rzecz przedsiębiorców z regionu poprzez udoskonalenie sprawności jej funkcjonowania, szeroką promocję oraz wdrożenie oferty dostosowanej do potrzeb klientów. Dzięki rozwojowi Fundacji poprzez wzmocnienie jej funkcjonowania w zakresie świadczonych usług na rzecz przedsiębiorców również ci ostatni korzystają z efektów realizacji projektu.

Projekt składał się z pięciu etapów. Pierwszym z nich była promocja projektu i jego działań: przeprowadzona została kampania informacyjno-promocyjna (notatki prasowe, strona internetowa Fundacji, plakaty i tablice informacyjne oraz inne materiały promocyjne). Dzięki kampanii, która trwała od początku do końca projektu, zainteresowani uzyskali wszystkie informacje o realizowanych działaniach.

Drugim etapem projektu było udoskonalenie funkcjonowania Funduszu Pożyczkowego Fundacji. W celu usprawnienia jego działania i skrócenia czasu obsługi klientów Fundacja zakupiła dwa zestawy komputerowe wraz z pełnym oprogramowaniem oraz cyfrową kserokopiarkę. Kolejnym zakupem był program do obsługi pożyczek, ułatwiający pozyskiwanie informacji na temat pożyczkobiorcy oraz udzielanej pożyczki. Ponadto w ramach tego działania odbyły się szkolenia dla pracowników Fundacji, podnoszące ich kwalifikacje zawodowe. Fundusz Pożyczkowy, aby mógł spełniać swoją rolę, musi być na bieżąco promowany i doskonalony. W związku z tym Fundacja wydała i rozdystrybuowała ulotki informacyjne, udoskonaliła swoją stronę internetową oraz zorganizowała sesje informacyjno-promocyjne dla właścicieli mikro- i małych przedsiębiorstw.

Kolejnym działaniem było przeprowadzenie badania potrzeb klientów, mającego na celu ulepszenie usług informacyjnych i doradczych. W tym celu zostały rozesłane ankiety zawierające pytania dotyczące oferowanych przez Fundację usług. Otrzymane od przedsiębiorców odpowiedzi poddano szczegółowej analizie, której wyniki zawarte zostały w oddzielnej publikacji. Ponadto przygotowano i wprowadzono procedury usług informacyjnych i doradczych, dzięki czemu Fundacja miała możliwość uzyskania statusu członka Krajowego Systemu Usług dla MŚP.

Dzięki realizacji projektu Fundacja została wyposażona w sprzęt komputerowy z oprogramowaniem, cyfrową kserokopiarkę oraz program do obsługi pożyczek. Skróciło to czas obsługi klientów, a także ułatwiło pozyskiwanie wszelkich informacji na temat pożyczkobiorcy. W efekcie pożyczkę z Fundacji uzyskało 166 przedsiębiorców. Ponadto dzięki przeprowadzonym szkoleniom pracownicy Fundacji podnieśli swoje kwalifikacje zawodowe.

Promując Fundusz Pożyczkowy, Fundacja zmieniła swoją stronę internetową na bardziej dynamiczną i interaktywną. W wyniku przeprowadzonych badań potrzeb klientów ulepszyła oferowane usługi informacyjne i doradcze – skorzystało z nich 63 przedsiębiorców. Opracowano także standardy jakości oferowanych usług.

Ważnym elementem było również zorganizowanie 11 spotkań informacyjno-promocyjnych na temat oferty Funduszu Pożyczkowego Fundacji i innych źródeł finansowania działalności, w których łącznie uczestniczyło około 260 osób, w tym 150 przedsiębiorców.

FUNDACJA „PARTNERSTWO DLA KRAJNY I PAŁUK”

Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji w Rolnictwie Sekcja Orientacji Sektorowy Program Operacyjny Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego oraz Obszarów Wiejskich	
Priorytet II Zrównoważony Rozwój Obszarów Wiejskich	
Działanie 2.7 Pilotażowy Program Leader+	
Okres realizacji luty 2007 – luty 2008	Obszar powiat nakielski – gminy: Mrocza, Nakło nad Notecią, Kcynia, Sadki, Szubin
Budżet 550 000 zł	
Adres ul. Sądowa 10 89-100 Nakło nad Notecią	Telefon / Faks (052) 386-13-00
E-mail partnerstwo.naklo@wp.pl	Strona www www.fundacja-krajna-paluki.pl
osoba do kontaktu Alicja Tadrzak	
	

Fundacja „Partnerstwo dla Krajny i Pałuk” została zarejestrowana 9 czerwca 2006 r. Jednakże Partnerstwo dla Krajny i Pałuk działa przynajmniej od lutego 2005 r., kiedy to 25 podmiotów (przedstawiciele organizacji pozarządowych, lokalnych instytucji i samorządów) podpisało deklarację partnerską.

Początki budowania Partnerstwa na Krajnie i Pałukach związane są z pierwszym w Polsce – realizowanym w skali powiatu – programem odnowy wsi, rozpoczętym w 2001 r. Działaniem objęto powiat nakielski – gminy: Mrocza, Nakło nad Notecią, Kcynia, Sadki i Szubin. Aktualnie Partnerstwo liczy 45 członków z trzech sektorów: organizacji pozarządowych, samorządów, osób prawnych i osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

Celem Fundacji jest zrównoważony, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich powiatu nakielskiego, oparty na trwałych podstawach trójsektorowej współpracy poprzez bardziej efektywne wykorzystanie zasobów naturalnych i kulturowych oraz potencjału społeczno-gospodarczego powiatu.

LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA „PARTNERSTWO DLA KRAJNY I PAŁUK”

W podstawowym dokumencie programowym Partnerstwa, tj. Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich, określono i przyjęto główne kierunki jego rozwoju. Pierwszym z nich jest mobilizowanie mieszkańców i partnerów sektora publicznego, prywatnego oraz pozarządowego do aktywnego udziału w procesie tworzenia i realizacji lokalnej strategii, opartej na promocji partnerskiego współdziałania i współodpowiedzialności za zrównoważony rozwój obszarów wiejskich Krajny i Pałuk. Kolejnym zadaniem Partnerstwa jest upowszechnianie oraz wymiana informacji o inicjatywach związanych z aktywizacją ludności na obszarach wiejskich regionu. Ponadto Partnerzy są zobowiązani do promocji obszarów wiejskich Krajny i Pałuk, tworzenia nowych miejsc pracy poza rolnictwem, wykorzystania naturalnych zasobów przyrodniczych, gospodarczych i kulturowych powiatu oraz podejmowania działań, zmierzających do wykreowania nowatorskiego produktu regionalnego. Projekt realizowany jest na terenie pięciu gmin powiatu nakielskiego: Mroczy, Nakła nad Notecią, Kcynii, Sadki i Szubin.

W ramach Schematu I Pilotażowego Programu LEADER+ sformalizowano istniejące Partnerstwo jako Lokalną Grupę Działania (LGD) oraz opracowano Zintegrowaną Strategię Rozwoju Obszarów Wiejskich.

W ramach Schematu II organizowane są przedsięwzięcia wykorzystujące zasoby naturalne regionu:

Stare sady w nowej szacie

- 25 uczestniczących w przedsięwzięciu gospodarstw domowych (po jednym sołectwie z każdej z gminy; sołectwa: Stary Jarzyn gm. Szubin, Suchary gm. Nakło, Brnin gm. Sadki, Kaźmierzewo gm. Mrocza, Szczepice gm. Kcynia);
- 3 szkolenia wyjazdowe na temat bioróżnorodności i znaczenia starych odmian drzew owocowych (marzec 2007 r.: Przysiek, kwiecień 2007 r.: Gruczno i Chrystkowo, maj 2007 r.: Arboretum w Kórniku k. Poznania) dla grupy 50 osób każde;
- rozpoczęcie tworzenia tradycyjnych sadów – posadzenie starych odmian drzew owocowych w 25 gospodarstwach domowych;
- oznaczenie starych odmian drzew owocowych w powiecie.

Szlakami Krajny i Pałuk „Młodzi przecierają szlaki”

- ewidencja i opis wszystkich atrakcyjnych miejsc i istniejących szlaków na terenie powiatu nakielskiego;
- stworzenie zbiorczej mapy z informacjami o szlakach, ciekawych miejscach i atrakcjach turystycznych powiatu nakielskiego;
- szkolenie dla młodzieży szkół ponadgimnazjalnych na temat znakowania szlaków turystycznych (25 osób);
- wytyczenie i oznakowanie nadnoteckiego szlaku rowerowego o długości ok. 70 km oraz opracowanie przewodnika do nadnoteckiego szlaku rowerowego;
- uruchomienie strony internetowej www.turystyka-krajna-paluki.pl.

Kanałami do Noteci

- ewidencja dróg wodnych na terenie pięciu gmin powiatu nakielskiego;
- wytyczenie szlaków wodnych powiatu nakielskiego;
- opracowanie i wydanie informatora turystyki wodnej (500 egzemplarzy).

Z wody widać inaczej

- konkurs, w ramach którego złożono 10 projektów;

- dofinansowanie cyklu dziesięciu imprez promujących piękno urokliwych zakątków Doliny Noteci.

Podejmowane były również działania edukacyjne na rzecz aktywności i przedsiębiorczości: „Promocja młodych Krajny i Pałuk” oraz „Firma Krajny i Pałuk 2007”

- projekty – przedsięwzięcia realizowane w formie plebiscytów w lokalnej prasie (Gazeta Regionalna POWIAT), nad którymi pieczę sprawują powołane przez Partnerstwo kapituły konkursów: przedstawiciele Fundacji, lokalnych samorządów, gazety POWIAT, autorytety zewnętrzne;
- cel 1 – promocja młodych talentów, pasjonatów, sportowców, artystów z obszaru powiatu nakielskiego;
- cel 2 – promocja przedsiębiorczości na obszarach wiejskich Krajny i Pałuk;
- bal charytatywny na podsumowanie plebiscytów – początek tworzenia funduszu stypendialnego Krajny i Pałuk;
- w przyszłości: kontynuacja plebiscytów.

Dni otwarte w biznesie

- cykl spotkań przedsiębiorców z uczniami szkół ponadgimnazjalnych – dwa wyjazdy w sumie 40 osób uczestniczących;
- wizyty uczniów w firmach, przedstawiających swój dorobek, proces pracy, zakres obowiązków pracownika;
- festyn rzemieślniczy – promocja lokalnego rzemiosła i przedsiębiorczości.

Schemat II przewidywał także działania związane z dziedzictwem kulturowym regionu. Realizowane były doroczne imprezy cykliczne polegające m.in. na prezentacji grup kulturowych, lokalnych artystów, rękodzieła oraz wyrobów wytwarzanych w powiecie. Ponadto organizowane były letnie zajęcia tematyczne dla dzieci i młodzieży z obszarów wiejskich powiatu, piknik rodzinny „Jedź zdrowo na ludowo”, a także promocja lokalnych specjałów podczas Konkursu Dziedzictwa Kulinarne Krajny i Pałuk.

Kolejnym działaniem Partnerstwa były projekty mające na celu poprawę jakości życia na obszarach wiejskich oraz rozkwit turystyki w Dolinie Noteci poprzez zapewnienie niezbędnej infrastruktury.

W ramach II schematu zrealizowano tu następujące działania:

Nasza świetlica

- kontynuacja Powiatowego Programu Odnowy Wsi – ok. 30 aktywnych sołectw uczestniczących w projekcie;
- organizacja i przeprowadzenie pięciu szkoleń gminnych z zakresu opracowania lub aktualizacji Planów Odnowy Miejscowości (ponad 70 sołectw uczestniczących w szkoleniach);
- 30 zaktualizowanych planów odnowy;
- opracowanie diagnozy stanu świetlic i publicznych miejsc spotkań na obszarze powiatu nakielskiego;
- sfinansowanie opracowania dokumentacji technicznej niezbędnej do ubiegania się o środki z działania Odnowa i rozwój wsi w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Wspieramy samorzady, aby mogły wspierać nas

- sfinansowanie opracowania dokumentacji technicznej pod przyszłe inwestycje, które zrealizują samorzady w latach 2007-2013: m.in. przebudowa lokalnych świetlic, centrów turystyczno-rekreacyjnych czy przystani wodnej w Nakle nad Notecią.

Działania Partnerstwa uzupełniane są kompleksową informacją oraz promocją poprzez stronę internetową LGD (www.fundacja-krajna-paluki-pl) oraz różnego rodzaju materiałami reklamowymi (biuletyny, foldery, plakaty). Przygotowano także liczne stoiska wystawiennicze Partnerstwa na targach, spotkaniach tematycznych i imprezach o zasięgu lokalnym, regionalnym i ogólnopolskim. Partnerstwo prowadzi także wymianę doświadczeń z licznymi Partnerstwami w kraju i poza jego granicami, m.in. poprzez organizacje wyjazdów studyjnych dla członków Partnerstwa.

STOWARZYSZENIE WSPARCIE

Europejski Fundusz Społeczny Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	
Priorytet II Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach	
Działanie 2.3 Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa	
Okres realizacji czerwiec 2006 – wrzesień 2007	Obszar powiaty: tarnobrzeski, stalowowolski, kolbuszowski
Budżet 494 900,00 zł	
Adres ul. Jana Pawła II 4 39- 460 Nowa Dęba	Telefon / Faks (015) 846-21-55
E-mail wsparcie@npl.pl	Strona www www.wsparcie.pl
osoba do kontaktu Patrycja Wilk	
	

Stowarzyszenie WSPARCIE powstało w 1998 r. w odpowiedzi na potrzeby rozwoju społeczeństwa lokalnego i przemiany społeczno-gospodarcze. Głównym zadaniem WSPARCIA w owym czasie była pomoc dzieciom i młodzieży w realizacji ich pomysłów i zamierzeń oraz pomoc środowiskowa, udzielana we współpracy z instytucjami zajmującymi się wychowaniem dzieci i młodzieży.

Szybko jednak okazało się, że problemy lokalne i oczekiwania społeczne były dużo szersze: bezrobocie, wzrost zagrożenia wykluczeniem społecznym oraz konieczność rozwoju przedsiębiorczości. W związku z tym w 2004 r. rozszerzono obszary działania Stowarzyszenia i jego celów statutowych.

Kadra Stowarzyszenia to zespół pracowników o wysokich kwalifikacjach, mających doświadczenie w pracy szkoleniowej, doradczej oraz przy wdrażaniu projektów wspomagających młodzież, osoby bezrobotne i przedsiębiorcze. Stowarzyszenie współpracuje z jednostkami samorządu terytorialnego – urzędami gmin i powiatów, urzędami pracy, organizacjami pozarządowymi, jednostkami szkoleniowymi, a także przedsiębiorcami.

„WSPARCIE DLA ROLNIKÓW” – PROGRAM REORIENTACJI ZAWODOWEJ OSÓB ODCHODZĄCYCH Z ROLNICTWA

Głównym celem projektu „WSPARCIE dla rolników” było ograniczenie bezrobocia wśród rolników i członków ich rodzin poprzez umożliwienie im pracy w sektorze niezwiązanym z rolnictwem. Projekt skierowany był do 60 osób zamieszkujących powiaty: tarnobrzeski, stalowowolski oraz kolbuszowski, które zainteresowane były znalezieniem innej, „pozarolniczej” pracy.

Uczestników projektu podzielono na trzy dwudziestoosobowe grupy, z których każda wzięła udział w zajęciach, ujętych w trzy bloki tematyczne.

Pierwszy z nich o nazwie „JA I MOJE ZASOBY” obejmował zajęcia integracyjno-motywacyjne, treningi interpersonalne, kursy z zakresu walki ze stresem, a także zajęcia z zakresu asertywności. Miały one na celu przełamanie oporów uczestników i wzbudzenie w nich zainteresowania do dalszego działania. Ponadto w ramach tego modułu prowadzone było doradztwo grupowe, obejmujące opracowanie indywidualnych planów działań.

Kolejnym blokiem tematycznym były zajęcia „COŚ NOWEGO”. W zależności od zdiagnozowanych predyspozycji oraz potrzeb uczestników wzięli oni udział w szkoleniach zawodowych z zakresu ruchu turystycznego, kierowcy – spedytora lub sprzedawcy – kasjera – handlowca. Dodatkowo odbyły się wspólne dla wszystkich zajęcia towarzyszące z obsługi komputera, podstaw przedsiębiorczości oraz z języka obcego.

W trakcie modułu „RYNEK PRACY” uczestnicy mieli możliwość wzięcia udziału w warsztatach z aktywnego poszukiwania pracy.

Na zakończenie projektu dla wszystkich osób zostało przewidziane doradztwo indywidualne podsumowujące oraz zajęcia z pośrednictwa pracy. Praca doradców i trenerów prowadzących zajęcia opierała się w dużej mierze na indywidualnych konsultacjach z uczestnikami, co umożliwiło dopasowanie szkoleń do ich wykształcenia, umiejętności oraz osobistych preferencji.

Dzięki realizacji projektu jego uczestnicy mieli możliwość poprawienia swojej sytuacji i szans na rynku pracy poprzez poznanie swoich mocnych i słabych stron, a także szans i zagrożeń wynikających z cech osobowości oraz dotychczasowego wykształcenia. Kompleksowe poradnictwo indywidualne oraz udział w szkoleniach z pierwszego bloku poprawiły i wzmocniły samoocenę uczestników oraz rozwinęły w nich umiejętność nawiązania i prowadzenia rozmów, spotkań oraz autoprezentacji i kreacji własnego wizerunku.

Dzięki szkoleniom zawodowym, dopasowanym do aktualnych potrzeb rynku pracy, oraz w czasie warsztatów i spotkań z doradcą zawodowym z zakresu efektywnych metod poszukiwania pracy uczestnicy projektu zostali wyposażeni w warsztat umiejętności i instrumentów, które pozwolą im na samodzielne poszukiwanie pracy. Ponadto wszystkie osoby otrzymywały informacje o możliwościach zatrudnienia i dalszego rozwoju zawodowego w województwie.

KASZUBSKI UNIWERSYTET LUDOWY

Europejski Fundusz Społeczny Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	
Priorytet II Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach	
Działanie 2.1 Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnych rynków pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie	
Okres realizacji lipiec 2005 – czerwiec 2007	Obszar województwo pomorskie
Budżet 334 400,00 zł	
Partner Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie	
Adres Wieżycza 1 83-315 Szymbark	Telefon / Faks (058) 684-38-14 (058) 684-38-01
E-mail wiezyca@kfhs.com.pl	Strona www www.kfhs.com.pl
osoba do kontaktu Sulisława Borowska	
	

Fundacja Kaszubski Uniwersytet Ludowy została ustanowiona 7 października 2004 r. Wcześniej KUL przez ponad 20 lat funkcjonował jako niepubliczna placówka oświatowo-wychowawcza założona w 1982 r., działająca pod patronatem Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego. W swej działalności Fundacja nawiązuje do dziewiętnastowiecznej tradycji uniwersytetów ludowych. Tradycja ta, opierająca się na idei zdobywania wiedzy przez całe życie (*lifelong learning*), cieszy się nieustającą popularnością w wielu krajach świata.

Od początku istnienia KUL koncentrował swoją działalność na realizowaniu programów inspirowanych rozwój oświaty i kultury w społecznościach wiejskich. Obecnie główne kierunki działalności Fundacji skupiają się wokół edukacji obywatelskiej, regionalnej oraz ekologicznej. Ponadto Fundacja realizuje liczne przedsięwzięcia na rzecz środowiska lokalnego, takie jak spotkania dla mieszkańców, cykliczne imprezy dla stowarzyszeń regionalnych i lokalnych organizacji samorządowych.

WIEDZA – UMIEJĘTNOŚCI – NOWE SZANSE DLA RODZIN ROLNICZYCH

Celem projektu było wsparcie szkoleniowe i doradcze rolników i ich rodzin w podejmowaniu dodatkowej działalności, zbliżonej do rolniczej, na bazie gospodarstwa rolnego. Jego realizacja miała przyczynić się do poprawy sytuacji ekonomicznej rodzin rolniczych i pozwolić przystosować się do działania na dynamicznie zmieniającym się rynku pracy w województwie pomorskim.

Przedsięwzięcie to skierowane było do grupy 80 rolników i członków ich rodzin, podzielonych na cztery dwudziestoosobowe grupy. Każda z grup odbywała szkolenia obejmujące ok. 180 godzin zajęć, rozłożonych na okres trzech miesięcy.

Projekt rozpoczął się kilkudniowym wyjazdem. Następnie uczestnicy wzięli udział w serii szkoleń i zajęć. Jednym z nich był kurs inspiracji (zajęcia z psychologiem), podczas którego pracowali oni głównie nad podniesieniem samooceny i zwiększeniem motywacji.

Tematyka szkoleń:

- zakładanie i prowadzenie działalności dodatkowej – zbliżonej do rolnictwa;
- rolnictwo ekologiczne;
- rachunkowość rolnicza;
- podstawy obsługi komputera;
- kaszubska kultura ludowa;
- zajęcia integracyjne;
- wymiana doświadczeń – spotkania z rolnikami, którzy z powodzeniem prowadzą już „mały biznes” (wycieczki studyjne).

Projekt opierał się na tradycyjnych metodach uniwersytetu ludowego, które polegają na partnerskiej relacji nauczyciel – uczeń, umożliwiając bezpośrednią wymianę wiedzy i doświadczeń życiowych. Zajęcia miały otwartą formułę, używany język był zrozumiały i jasny, a słuchacze mieli wpływ na dobór treści i proces edukacyjny.

Partnerem projektu było Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie, uczestniczące w rekrutacji słuchaczy.

Dzięki projektowi jego uczestnicy wzmocnili swoją samoocenę oraz motywację do zmiany. Wprowadzenie zajęć z agroturystyki, rachunkowości czy technologii informacyjnych spowodowało podniesienie poziomu wiedzy i umiejętności słuchaczy z zakresu przedsiębiorczości na obszarach wiejskich. Dzięki pracy w grupie nastąpiła integracja uczestników, co z kolei wpłynęło na chęć utrzymywania dalszych kontaktów, a także kształcenia oraz poszerzania wiedzy i umiejętności.

STOWARZYSZENIE „OTWARTE DRZWI”

Europejski Fundusz Społeczny Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich	
Priorytet I Aktywna polityka rynku pracy oraz integracji zawodowej i społecznej	
Działanie 1.5 Promocja aktywnej polityki społecznej poprzez wsparcie grup szczególnego ryzyka	
Okres realizacji marzec 2006 – luty 2008	Obszar Warszawa
Budżet 1 376 976,19 zł	
Adres ul. Równa 10/3 03-418 Warszawa	Telefon / Faks (022) 619-85-01 (022) 618-86-96
E-mail stowarzyszenie@otwartedrzwi.pl	Strona www www.otwartedrzwi.pl
osoba do kontaktu Aneta Wiącek	
	

Stowarzyszenie „Otwarte Drzwi” istnieje od 1995 r. Działa na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym dzieci i młodzieży z dysfunkcyjnych rodzin i zagrożonych patologiami społecznymi środowisk, a także osób niepełnosprawnych, bezdomnych i bezrobotnych. Ideą przewodnią działań jest tworzenie dla nich i z nimi warunków wyrównywania szans w dostępie do wiedzy, pracy i godnego życia.

Stowarzyszenie prowadzi Dom Rotacyjny dla młodych bezdomnych mężczyzn, ośrodki edukacji, reedukacji, resocjalizacji i reintegracji społecznej, warsztaty i grupy wsparcia, a także biura pośrednictwa pracy. Celem działalności Stowarzyszenia jest przede wszystkim ograniczenie bezrobocia, zjawisk marginalizacji społecznej i patologii oraz nauka otwartości, życzliwości, odpowiedzialności i wzajemnego szacunku.

Stowarzyszenie współpracuje z wieloma organizacjami pozarządowymi w kraju i za granicą. Jego programy są wspierane przez instytucje rządowe, samorządowe, fundacje i sektor biznesu. Jest również członkiem krajowych i międzynarodowych organizacji społecznych.

POWRÓT – WARSZAWSKI PROGRAM REINTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Celem projektu było ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego i zawodowego oraz przygotowanie osób zagrożonych wykluczeniem do wejścia i integracji na otwartym rynku pracy oraz powrotu do czynnego życia społecznego.

Projekt skierowany był do grupy 100 bezdomnych i bezrobotnych osób w wieku 18 – 50 lat z terenu Warszawy. Osoby te mają wiele trudności – z jednej strony przeszkodą są m.in. ich niskie kwalifikacje związane z brakiem wykształcenia, a z drugiej brak motywacji oraz umiejętności pracy w grupie, co uniemożliwia im powrót lub rozpoczęcie życia w społeczeństwie. Projekt „Powrót” realizowany był przez 24 miesiące. Jego realizację podzielono na 2 etapy po 12 miesięcy, w których uczestniczyło po 50 osób.

Projekt rozpoczął się od rekrutacji, której celem było nie tylko zebranie grupy uczestników, ale także pokonanie niechęci osób bezdomnych do korzystania z aktywnych form pomocy społecznej.

Pierwszymi zajęciami w projekcie były warsztaty socjoterapeutyczne, tj. zajęcia grupowe i indywidualne z psychologami, które koncentrowały się na terapii i pomocy w wychodzeniu z marazmu wywołanego długotrwałym bezrobociem i bezdomnością. Każdy z uczestników miał za zadanie przygotowanie pisemnej diagnozy swojej osobowości i analiz SWOT, co pozwoliło im uzmysłowić sobie ich kluczowe problemy oraz wypracować zasady i warunki pracy nad nimi. W czasie trwania warsztatów odbył się również wspólny wyjazd integracyjny.

Następnie uczestnicy projektu wzięli udział w szkoleniach zawodowych, podczas których zdobyli konkretne umiejętności w takich zawodach, jak: robotnik budowlano-remontowy, pracownik administracyjno-biuroowy oraz pracownik gastronomiczny. Szkolenie to zakończyło się czteromiesięczną praktyką zawodową w miejscach pracy.

Podczas kolejnego działania, tzw. warsztatów aktywizacji zawodowej, osoby zagrożone wykluczeniem uczestniczyły w grupowych zajęciach z zakresu psychologii, prawa, edukacji ekonomicznej, a także edukacji obywatelskiej. Podczas zajęć uczestnicy opracowali trzyletni plan rozwoju osobistego i zawodowego, który będzie im służył pomocą w dalszym rozwoju osobistym, oraz nabyli umiejętności niezbędne w poruszaniu się po rynku pracy.

W związku z tym, że osoby wykluczone społecznie mają duże problemy ze znalezieniem, jak również z utrzymaniem pracy zawodowej, w projekcie zostało przewidziane wsparcie w tym zakresie. Po znalezieniu zatrudnienia każdy z uczestników jest nadal monitorowany i wspierany przez zespół Stowarzyszenia.

Osoby, które planują podjęcie samozatrudnienia, a brakuje im umiejętności związanych z zakładaniem i prowadzeniem działalności gospodarczej, wzięły udział w warsztatach dla przedsiębiorczych.

Dla uczestników przewidziano również naukę języka angielskiego, kurs prawa jazdy oraz edukację informatyczną.

Poprzez uczestnictwo w projekcie osoby zagrożone wykluczeniem nabyły konkretne umiejętności i kwalifikacje, które umożliwią im powrót do społeczeństwa jako jego pełnoprawnym, legalnie pracującym obywatelom. Opieka psychologów pomogła im w rozwiązywaniu problemów osobistych, odzyskaniu poczucia własnej wartości, godności i wiary we własne siły oraz nauczyła odpowiedzialności. Beneficjenci nabyli umiejętności praktyczne, takie jak wypełnianie wniosków, formularzy, pisanie życiorysu, obsługa komputera, a także zarządzanie środkami finansowymi.

Opieka pracownika socjalnego, szkolenia, warsztaty zawodowe, praktyki zawodowe w miejscu pracy, a na koniec zdobycie zatrudnienia pozwoliły przezwyciężyć brak motywacji do poszukiwania pracy, a także przyczyniły się do podniesienia kwalifikacji zawodowych i umiejętności przystosowania do zmieniających się wymagań rynku pracy.

**FUNDACJA NA RZECZ
TRANSPORTOWYCH USŁUG SPECJALISTYCZNYCH
DLA NIEPEŁNOSPRAWNYCH (TUS)**

Europejski Fundusz Społeczny Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich	
Priorytet I Aktywna polityka rynku pracy oraz integracji zawodowej i społecznej	
Działanie 1.4 Integracja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	
Okres realizacji grudzień 2005 – marzec 2008	Obszar województwo mazowieckie
Budżet 1 221 640,00 zł	
Adres ul. J.P. Woronicza 29 a 02-640 Warszawa	Telefon / Faks (022) 852-01-82
E-mail tus@tus.org.pl	Strona www www.tus.org.pl
osoba do kontaktu Agnieszka Żychalak	
	

Fundacja TUS powstała w 1993 r. i od tego czasu pomaga osobom niepełnosprawnym uczestniczyć w życiu społecznym. Od 1993 do końca 2004 r. Fundacja zapewniała transport specjalistyczny dla osób niepełnosprawnych, natomiast w grudniu 2005 r. rozpoczęła działania mające na celu wspieranie osób niepełnosprawnych w wejściu na otwarty rynek pracy. Ponadto Fundacja angażuje się w przedsięwzięcia pomagające różnym grupom społecznym zrozumieć potrzeby niepełnosprawnych.

CENTRUM KARIER OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH. INTEGRACJA NA OTWARTYM RYNKU PRACY

Projekt zmierza do poszerzenia dotychczas realizowanej działalności Fundacji o działania służące aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych. W tym celu stworzono Centrum Karier Osób Niepełnosprawnych (CKON), które pomaga osobom zarówno o znacznym, jak i umiarkowanym stopniu niepełnosprawności z terenu województwa mazowieckiego w wejściu lub powrocie na rynek pracy.

Zainteresowana osoba, która po uprzednim wypełnieniu ankiety zgłosi się do CKON, ma do wyboru kilka form pomocy w zależności od potrzeb. Jedną z nich są konsultacje z doradcą zawodowym, który także jest osobą niepełnosprawną i zna specyfikę problemów swojego środowiska. Podczas udzielania indywidualnych porad doradca pomaga w określeniu potrzeb zawodowych osób zgłaszających się, wskazuje pożądany w danym przypadku kierunek kształcenia, a także możliwości zatrudnienia, przekwalifikowania się czy ponownego zatrudnienia w przypadku utraty pracy. Doradca udziela również informacji o aktualnie oferowanych kursach i szkoleniach na terenie województwa mazowieckiego.

Podczas konsultacji zawodowych klienci CKON mają możliwość przygotować lub poprawić wraz z doradcą swoje dokumenty aplikacyjne. Ponadto mogą sfilmować swoją wypowiedź do celów rekrutacji, tworząc w ten sposób autoprezentację na CD.

W CKON zatrudniony jest również prawnik, który udziela konsultacji prawnych dotyczących problemów pracy osób niepełnosprawnych. Zazwyczaj polegają one na właściwej interpretacji zapisów aktów prawnych dotyczących praw i formalności związanych z zatrudnianiem osób niepełnosprawnych.

Osoby, które zgłaszają się do Centrum, mają również możliwość skorzystania z gotowych ofert agencji pośrednictwa pracy, także za pośrednictwem internetowego serwisu e-CKON.

Konsultacje z pracownikami CKON odbywają się w jego siedzibie, a dla osób spoza Warszawy drogą telefoniczną lub mailową. Tym, którzy mają problemy z przemieszczaniem się na terenie Warszawy i muszą korzystać z transportu specjalistycznego, CKON oferuje dofinansowanie do transportu.

Centrum Karier Osób Niepełnosprawnych jest miejscem, w którym każdorazowo analizowana jest sytuacja osoby niepełnosprawnej, oferowana pomoc doradcy zawodowego i/lub prawnika, dobierana oferta pracy, a ponadto, po uzyskaniu zatrudnienia, prowadzony jest jego monitoring przez okres trzech miesięcy.

Realizacja projektu sprawiła, że Fundacja TUS rozszerzyła swoją działalność o nowe usługi, wchodząc w nowe obowiązki z solidnym bagażem doświadczeń, kompetentną kadrą i odpowiednimi narzędziami.

Dzięki łatwemu dostępowi do pomocy i ofert pracy projekt przyczynił się do wzrostu motywacji osób niepełnosprawnych do poszukiwania i podjęcia pracy, a także zwiększył ich umiejętność poruszania się na otwartym rynku pracy. Ukierunkowana została edukacja i kariera zawodowa osób, które skorzystały z pomocy CKON, a tym, którzy skorzystali z ofert pracy, zostało zapewnione wsparcie specjalistów w pierwszym okresie zatrudnienia.

**POLSKIE STOWARZYSZENIE NA RZECZ OSÓB
Z UPOŚLEDZENIEM UMYSŁOWYM
KOŁO W WOLBROMIU**

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego	
Priorytet I Rozwój lokalny	
Poddziałanie 3.5.1 Lokalna infrastruktura edukacyjna i sportowa	
Okres realizacji wrzesień 2005 – marzec 2006	Obszar Wolbrom
Budżet 122 079,45 zł	
Adres ul. Skalska 22 32-340 Wolbrom	Telefon (032) 647-28-80
E-mail orewwolbro@poczta.op.pl, orew.wolbrom@psouu.org.pl	

Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Wolbromiu powstało w 1995 r. z inicjatywy rodziców dzieci upośledzonych umysłowo po to, by stworzyć jak najlepsze warunki do pełnego fizycznego i osobowego rozwoju ludzi z upośledzeniem umysłowym, by zwiększyć ich aktywne uczestnictwo w życiu społecznym, a także z myślą o pomocy ich rodzinom. W 2002 r. utworzono w ramach Koła w Wolbromiu Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy oraz Warsztaty Terapii Zajęciowej.

Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy (OREW) jako jedyny w powiecie olkuskim zapewnia realizację obowiązku szkolnego dla dzieci głęboko upośledzonych. Początkowo planowany był dla pięćdziesięciorga uczniów, ale z czasem pojawiała się potrzeba przyjęcia do Ośrodka coraz większej liczby podopiecznych. Dlatego też zdecydowano się na przeprowadzenie inwestycji związanej z rozbudową.

WYRÓWNYWANIE SZANS W DOSTĘPIE DO EDUKACJI DZIECI NIEPEŁNOSPRAWNYCH POPRZEZ ROZBUDOWĘ OREW WOLBROM

Celem projektu było wyrównanie szans w dostępie do edukacji dzieci niepełnosprawnych poprzez rozbudowę i adaptację na cele edukacyjne pomieszczeń znajdujących się na drugim piętrze budynku Ośrodka Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczego w Wolbromiu.

Projekt był elementem większej całościowej inwestycji, współfinansowanej także z pieniędzy Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz Państwowego Funduszu Ochrony Środowiska. Inwestycja ta obejmowała rozbudowę Ośrodka i adaptację pomieszczeń zarówno na cele edukacyjne, jak i medyczne.

Całość inwestycji obejmowała m.in. wykonanie wylewek, położenia tynków, wstawienie okien oraz przystosowanie poszczególnych pomieszczeń. Przeprowadzono także prace wodno-kanalizacyjne, elektryczne oraz związane z centralnym ogrzewaniem.

W ramach projektu zaadaptowano 210,55 m² powierzchni, w tym cztery sale terapeutyczne, dwa pokoje administracyjne, trzy łazienki, jedno pomieszczenie gospodarcze oraz korytarz. W efekcie przeprowadzonej inwestycji o 20 zwiększyła się liczba dostępnych dla dzieci miejsc w Ośrodku.

Warszawa 2008

Stowarzyszenie na rzecz Forum Inicjatyw Pozarządowych

Projekt i skład graficzny: ^{K+S}

Redakcja: Alina Gałązka

Korekta: Magdalena Majewska

ISBN 978-83-914980-5-7

Raport w wersji elektronicznej dostępny jest na stronie www.eu.ngo.pl.